

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

C 228

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

52. évfolyam

2009. szeptember 22.

Közleményszám	Tartalom	Oldal
I	<i>Állásfoglalások, ajánlások és vélemények</i>	
	VÉLEMÉNYEK	
	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság	
	2009. március 24–25-i, 452. plenáris ülés	
2009/C 228/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye az erdők és az erdészeti ágazat szerepe az EU éghajlattal kapcsolatos vállalásainak teljesítésében (feltáró vélemény)	1
2009/C 228/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Partnerség az oktatási intézmények és a munkaadók között (feltáró vélemény)	9
2009/C 228/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: „A mobilitás meglévő korlátainak meghatározása a belső munkaerőpiacon” (feltáró vélemény)	14
2009/C 228/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye az idősödő munkavállalók helyzete az ipari szerkezetváltás kontextusában – támogatási lehetőségek és a korszerkezet diverzifikálódásának kezelése az ágazatokban és vállalkozásokban (saját kezdeményezésű vélemény)	24
2009/C 228/05	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Transzatlanti kapcsolatok: Hogyan javítható a civil társadalom részvétele?	32

HU

 Ár:
26 EUR

(folytatás a túldoldalon)

III *Előkészítő jogi aktusok***Európai Gazdasági és Szociális Bizottság****2009. március 24–25-i, 452. plenáris ülés**

2009/C 228/06	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Fehér könyv az EK trösztellenes szabályainak megsértésén alapuló kártérítési keresetekről	40
2009/C 228/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: A Bizottság jelentése – 2007. évi jelentés a versenypolitikáról	47
2009/C 228/08	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Zöld könyv – Szerzői jog a tudásalapú gazdaságban	52
2009/C 228/09	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Útban a közös kutatásprogramozás felé Összefogással a mindenkit érintő kihívások hatékonyabb megválaszolásáért	56
2009/C 228/10	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a 2006/48/EK és a 2006/49/EK irányelvnek a központi hitelintézetek kapcsolt bankjai, egyes szavatolótőke-elemek, nagykockázat-vállalások, felügyeleti szabályok és válságkezelés tekintetében történő módosításáról	62
2009/C 228/11	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Közösségben történő, határokon átnyúló fizetésekről	66
2009/C 228/12	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a több tagállam által indított európai metrológiai kutatási és fejlesztési programban való közösségi részvételtől	69
2009/C 228/13	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra (...) a pénzügyi szolgáltatások, a pénzügyi beszámolás és a könyvvizsgálat területének különös tevékenységeit támogató közösségi program létrehozásáról	75
2009/C 228/14	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a közúti fuvarozásban utazó tevékenységet végző személyek munkaidejének szervezéséről szóló 2002/15/EK irányelv módosításáról	78

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

2009. MÁRCIUS 24–25-I, 452. PLENÁRIS ÜLÉS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye az erdők és az erdészeti ágazat szerepe az EU éghajlattal kapcsolatos vállalásainak teljesítésében (feltáró vélemény)

(2009/C 228/01)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elnökének, Dimitris DIMITRIADISNAK címzett, 2008. június 20-án kelt levelében Margot WALLSTRÖM, az Európai Bizottság alelnöke az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján feltáró vélemény kidolgozását kérte a következő tárgyban:

„Az erdők és az erdészeti ágazat szerepe az EU éghajlattal kapcsolatos vállalásainak teljesítésében” (feltáró vélemény).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2009. március 3-án elfogadta véleményét. (Előadó: Seppo KALLIO.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24-én – 25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 25-i ülésnapon) 145 szavazattal 8 ellenében, 14 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB úgy véli, hogy az erdők és az általuk termelt megújuló faanyag jelentős szerepet játszanak a klímaváltozás megfékezésében, mivel:

- a fák növekedésük során szén-dioxidot kötnek meg a légkörből, melyet a biomasszában, illetve a talajban eltárolnak;
- a fatermékek szén-dioxid-raktárként működnek – a raktár élettartamának időszakára az elraktározott szén kivonódik a légkörből;
- a fából származó energia felhasználása révén csökkenthető a fosszilis energiaforrásoktól való függőség és így az üvegházhatású gázok kibocsátása;
- a fatermékek épületekben és bútorkban való felhasználása közvetve csökkenti a fosszilis tüzelőanyagokból származó kibocsátásokat, mivel olyan más alapanyagokat helyettesít

(pl. a betont), amelyek előállítása több energiafelhasználással és károsanyag-kibocsátással jár, mint a fa felhasználása.

1.2 Az EGSZB megjegyzi, hogy fát Európában elsősorban az építőiparban – energiaforrásként, bútoralapanyagként – és a papírgyártásban használnak. A feldolgozási láncból eredő járulékos hatásoknak köszönhetően a fatermékek jelentős hozzáadott értéket képviselnek a foglalkoztatás, az erdőtulajdonosok jövedelme és a gazdasági élet szempontjából, és ez különösen igaz a vidéki területekre.

1.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az európai erdők – mivel éves növekedésük meghaladja a kitermelés mértékét – immár több évtizede szén-dioxid-elnyelő hatást fejtenek ki, és így segítenek lassítani a szén-dioxid felhalmozódását a légkörben. Biztosítani kell, hogy a természetes erdők betölthessék jelentős szén-dioxid-raktározó és a biodiverzitást fenntartó szerepüket. Az európai országokban folytatott tartamos erdőgazdálkodást a folyamatosan fejlesztett MCPFE-kritériumok⁽¹⁾ és -mutatók szerint ellenőrzik.

⁽¹⁾ MCPFE = Az európai erdők védelméről 1990 óta rendszeresen megtartott miniszteri konferencia.

1.4 Az EGSZB megítélése szerint az Uniónak a következő intézkedéseket kellene tennie:

- vállalja, hogy hozzájárul a fa többféle módon és célra történő hasznosításához, előmozdítva többek között a fenntartható módon előállított erdei bioenergia használatát, valamint a fa építészeti felhasználását a tájékoztatás növelése, egységes építési szabványok és az életciklus-számítások kidolgozása alapján, továbbá azáltal, hogy a tagállamok az építéshez szükséges faanyagot is belefoglalják fabeszerzési politikájukba;
- a jelenleginél aktívabb szerepet vállal a nemzetközi erdészeti politikában, és élen jár a tartamos erdőgazdálkodás világ-szintű előmozdításában;
- erdészek, erdőpolitikai döntéshozók, kutatók, erdőtulajdonosok és egyéb fontos erdészeti, környezetvédelmi és éghajlatvédelmi szereplők vezető képviselőiből álló európai szakértői tanácsot hoz létre, melynek feladata az erdészeti kérdésekről folytatott párbeszéd elmélyítése és hatókörének növelése, valamint a tudásátadás és a döntéshozatal javítása;
- arra törekszik, hogy a Kiotó utáni időszakban eleget tegyen az üveghatású gázokról szóló jelentéstételi kötelezettségeknek, az alábbi módokon:
 - a) a fenntartható módszerrel előállított fatermékekben tárolt szén-dioxid kötelező figyelembevétele a szénegyensúly-számításokban,
 - b) egy eredményes szén-dioxid-kereskedelmet célzó REDD-eszköz⁽¹⁾ kidolgozása és a földhasználat megváltoztatására vonatkozó szénmérlegszámításokban való alkalmazásának elfogadása, különösen a fejlődő országokbeli erdőterületek csökkenésének elkerülése céljával;
- támogatást és finanszírozást biztosít a kutatás, az erdei erőforrások leltározása, az éghajlatváltozás hatásainak kitett kockázati területek feltérképezése, valamint az erdők állapotának figyelemmel kísérését célzó rendszerek kialakítása számára;

1.5 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az éghajlatváltozás lehetséges káros hatásai miatt az uniós tagállamoknak erdőgazdálkodási készenléti terveket kellene kidolgozniuk a szélsőséges jelenségek (viharak, aszályok, erdőtüzek, rovarkárok) okozta erdőpusztulás megelőzése és hatásainak orvoslása érdekében, és fokozottan tudatosítaniuk kellene az erdőgazdálkodás fontosságát.

⁽¹⁾ REDD = Reduction Emissions from Deforestation and Forest Degradation [Az erdőirtás és az erdőpusztulás miatti kibocsátások csökkentése].

1.6 Az EGSZB azt javasolja, hogy a tagállamokban a decentralizált bioenergia-termelést is fejlesszék kedvezményes átvételi tarifák alkalmazásával.

1.7 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az erdők nemcsak az éghajlatváltozás szempontjából fontosak, hanem számos egyéb ökológiai, társadalmi és gazdasági szerepet is betöltenek, amelyeket szintén meg kell óvni. Az erdészet célja a fakitermelés mellett többek között az erdei biodiverzitás fenntartása, a talajvízkészletekkel való gazdálkodás, a tájrendezés, az erdők szabadidős és idegenforgalmi célú felhasználása, az erdők forgalmi zajfogóként való alkalmazása, a lavinák és az erózió megelőzése, valamint a fa mellett egyéb termékek – bogyós gyümölcsök, gombák és vadak – biztosítása. Az erdők számos további jóléti funkciója nem tükröződik sem a jövedelmezőségi számításokban, sem a faárakban.

2. Az erdők és az erdészet szempontjából releváns, éghajlattal kapcsolatos uniós kötelezettségvállalások

2.1 Az Európai Parlament 2008 decemberében elfogadta az uniós éghajlat- és energiacsomagot. Az erdőket és az erdészetet érintő jogalkotási határozatok a következők:

- Az uniós kibocsátáskereskedelmi irányelv felülvizsgálata. Ez az irányelv iránymutatásokat ad a földhasználat, annak megváltoztatásával és az erdészettel kapcsolatban az üveghatású gázokról szóló jelentéstétel és a kibocsátáskereskedelem céljaira. Az erdők által megkötött és a fatermékekben raktározott szén-dioxid az üvegházhatású gázokról szóló jelentéstétel fontos részét képezi.
- A cellulóz- és papíripar része a kibocsátáskereskedelmi rendszernek, de megfelel azoknak a kritériumoknak, amelyek alapján „szénátszivárogató” ágazatnak tekinthető; ezekről az ágazatokról a későbbiekben születik döntés. A fa nyersanyagként történő felhasználásával ellentétben a legtöbb más építőanyag (beton, acél, alumínium) gyártása része a kibocsátáskereskedelmi rendszernek, így a szén-dioxid ára hatással van a versenyképességükre. Ez közvetve előnyt jelent a faanyagok és a faépítés számára.
- A megújuló energiáról szóló keretirányelv (RED). A megújuló energiák arányának 2020-ig 20 %-ra történő növeléséhez az erdei bioenergia felhasználásának (fűtés, áramtermelés, bioüzemanyagok) jelentős növelésére van szükség. A biomasszában rejlő lehetőségek fokozott kiaknázása érdekében a parlamenti állásfoglalás (a 34. pontban) célul tűzi ki a meglévő faanyagforrások erőteljesebb mozgósítását és

az új erdőgazdálkodási rendszerek kifejlesztését. Az irányelvben számos célkitűzés szerepel a fenntartható módon előállított erdei biomaszt, valamint az építőipart illetően. A fő cél az energiamegtakarítás és az alapanyagok előállítása közben keletkező kibocsátások csökkentése.

— A közlekedési üzemanyagokról szóló irányelv. Az irányelv követelményeket határoz meg a fenntartható módon termelt biomasszában (természetszerűleg ideértve az erdei biomasszákat is) a bioüzemanyagok előállításában való felhasználására vonatkozóan, a RED iránymutatásainak megfelelően.

2.2 Európa szárazföldi területének 31 %-át borítják erdők, és a becslések szerint Európa évi szén-dioxid-kibocsátásának mintegy 10 %-át kötik meg.⁽¹⁾ A légkörbe kibocsátott szén-dioxid mennyisége a fenntarthatóan kezelt erdőkben kevesebb („szénelnyelés”) vagy egyenlő („szénsemlegesség”) az erdők által a légkörből megkötött szén-dioxid mennyiségével.

3. Erdei erőforrások⁽²⁾ és felhasználásuk Európában

3.1 Az EU 27 tagállamának területén 156 millió hektárnyi erdőterület található. A természeti körülményekből kifolyólag azonban nem minden erdőterület hasznosítható fakitermelésre és gazdasági célokra. A becslések szerint átlagosan 80-90 % hasznosítható; Kelet-Európában az ilyen erdőterületek gyakran csak az erdők 40-50 %-át teszik ki. Az elmúlt 15 év során a 27 tagállam területén az erdősítéseknek, a korábbi mezőgazdasági területeken való erdőtelepítésnek és a természetes újraerdősülésnek köszönhetően mintegy 10 millió hektárral bővültek az erdőterületek. Az európai erdők magyarországnyi területtel egészültek ki.

3.2 A 27 uniós tagállamban található erdők mintegy 60 %-a magánszemélyek – elsősorban családok –, 40 %-a pedig közületek, azaz az állam, az önkormányzatok, egyházak és egyéb szervek tulajdonában van. Összesen több mint 15 millió magán-erdőtulajdonos van; ez a szám a kelet-európai országok erdőtulajdon-viszonyainak átrendeződése, illetve az örökségek felosztásával kapcsolatos különféle rendszerek következtében tovább növekszik.

3.3 Az évszázadok során a népesség különböző módokon aknázza ki az európai erdőket, megváltoztatva szerkezetüket. Európa erdei az emberi tevékenységek nyomán olyannyira átala-

kultak, hogy mára fajösszetételükben befolyásolt, „féltermészetes” erdökként jellemezhetők. Az erdők 85 %-a a „féltermészetes” típusba tartozik. Ezek az erdőkön kívül ültetvény-erdőkben is folyik erdészeti tevékenység. A főként Délnyugat-Európában található ültetvényerdők az európai erdőterületek mintegy 8 %-át teszik ki. Az elsősorban Kelet-Európában, illetve a balti és skandináv országokban előforduló, érintetlen természetes erdők⁽³⁾ (azaz az erdészeti tevékenységektől mentes erdők és egyéb fával borított területek) az erdőségek 5 %-át teszik ki.

3.4 A természetes erdők és a védett erdőterületek a biodiverzitás megőrzése szempontjából a legfontosabb erdőkategóriát képviselik. A természetes erdők stabil ökoszisztémákként ellenállók az éghajlatváltozás hatásaival szemben. Európa erdőterületeinek megközelítőleg 8 %-a a biodiverzitás okán, további 10 %-a pedig tájvédelmi okokból – összesen 18 % (avagy 34 millió hektár) – védett erdőnek minősül. Az elmúlt évek során tovább bővült a törvényi vagy rendeleti úton védettnek nyilvánított terület. A legkülönlegesebb és legértékesebb védettségre alkalmas erdőket Európában már nagyrészt védetté nyilvánították. A védett erdők gyakran hegyvidéki területeken vagy a lakott területektől távol fekszenek; ezek az ember által érintetlen területek a fajok sokfélesége szempontjából a legértékesebbek közé tartoznak. Az erdők további közel 10 %-ában a vízrendszerek, a talajvízkészletek és a talaj védelme, illetve a lavinák és az erózió megelőzése érdekében tilos a fakitermelés. A biodiverzitás védelme a gazdasági célú erdőgazdálkodásban is érvényesül, ahol a ritka fajok megóvása érdekében a korhadt fákat és a mikroorganizmus-élőhelyeket meghagyják az erdőkben.

3.5 A gazdasági erdők növedéke Európában jelentős mértékben meghaladja a kitermelés ütemét. A lábon álló fakészletek 2005-ben nettó 687 millió m³-rel nőttek az EU-27-ben (azokban az erdőkben, ahol a természeti körülmények lehetővé teszik a fakitermelést). Eközben 442 millió m³ fa került kitermelésre. Mindez azt jelenti, hogy az erdőhasznosítási ráta, avagy a kitermelés és a növedék aránya 60 % körül (30–80 % között) volt – az északi tagállamokban és Közép-Európában 50 % fölött, Dél- és Délkelet-Európában viszont 50 % alatt. Az erdőhasznosítási ráta az elmúlt 10 évben növekedett, de még nem érte el az 1990-es szintet. A kivágott fák számának növekedésében bizonyos mértékben szerepet játszottak az ezredforduló óta bekövetkezett súlyos viharok is, ami miatt egyes helyeken rövid idő

⁽¹⁾ Nabuurs, G.J. et al. 2003. *Temporal evolution of the European Forest sector carbon sink* [Az európai erdészeti ágazat szénelnyelésének időbeli alakulása] 1950–1999. Global Change Biology 9.

⁽²⁾ *State of Europe's Forests 2007* [Az európai erdők állapota 2007]. Az európai erdők védelméről tartott miniszteri konferencia (MCPFE) jelentése az európai tartamos erdőgazdálkodásról. MCPFE, UNECE és FAO, Varsó, 2007., 247. o.

⁽³⁾ Fogalommeghatározások: az „emberi tevékenységektől mentes” természetes erdőkben megfigyelhetők az erdők természetes fejlődési ciklusának jellemzői, mint a természetes fajösszetétel, a természetes korszerkezet és holtfamennyiség, és emberi tevékenységnek nincs látható jele. Az ültetvények betelepített, nem honos fajokból állnak, vagy egy-két honos, de mesterségesen telepített fajból álló, azonos korú állományok jellemzik őket. A természeteszerű erdők ugyan nem emberi tevékenységtől mentesek, de nem is ültetvények. Ezt a fogalommeghatározást alkalmazza az EU RED (megújuló energia) irányelve (72. pont) azon erdőterületek meghatározásához, ahol az erdei biomasz fenntartható módon termelhető ki (a kitermelés az érintetlen elsődleges erdőkön kívül minden erdőterületen engedélyezett).

alatt nagy mennyiségű fát kellett kitermelni, ami több normál évnél megfelelő kivágási szintet jelentett. Az EU 27 tagállama 2006-ban 83 millió m³ hengeresfát, aprítékot és hulladékfát importált (a papírt és a cellulózt nem számítva), míg az Unión kívüli országokba irányuló export 54 millió m³-t tett ki. ⁽¹⁾

3.6 A gazdasági erdőkből a növedék közel 40 %-a (mintegy 250 millió m³) kihasználatlanul marad, mivel a kitermelés lassabb ütemű a növekedésnél. Az EU 27 tagállamának fakészlete emiatt az elmúlt 50 évben folyamatosan nőtt. A teljes lábon álló famennyiség mintegy 30 milliárd m³, ami 9,8 milliárd tonna szénnek felel meg. A fák által megkötött szén egy része a talajban raktározódik, mivel azonban nincsenek erre irányuló kutatások, jelenleg becslések sem állnak rendelkezésre arról, hogy Európában mennyi lehet a talajban elraktározott szén aránya. A gazdasági erdők és a természetes erdők között a szénmegkötést tekintve van egy fontos különbség: a természetes erdők „végső állapotukban” az éghajlatvédelem szempontjából pusztán szén-dioxid-tárolók, amelyek esetében a szénmegkötés (a biomasza-utánpótlás révén) és szén-dioxid-felzabálás (a biomasza bomlása által) egyensúlyban van, míg a gazdasági erdőkből a fakitermelés következtében mindig új, további szénmegkötési potenciál keletkezik. Az EGSZB nagy hangsúlyt helyez annak leszögzésére, hogy nem azt akarja kifejezni, hogy a gazdasági erdőket ezért értékesebbnek tekintené, mint a természetes erdőket.

3.7 Fontos elemezni az európai erdők kitermelési és egyéb hasznosítási potenciálját annak érdekében, hogy megértsük és értékeljük a szénmegkötési folyamatokat, az erdei eredetű bioenergia-termelést és a fatermékekhez kapcsolódó szén ciklust. Jelenleg nincs átfogó képünk az EU-27-ek egészére érvényes fakitermelési potenciálról. Számos ország rendelkezik nemzeti erdőgazdálkodási programokkal, amelyek az erdővédelem, a biodiverzitás és egyéb többfunkciós szükségletek figyelembevételével állapítják meg a különböző kitermelési lehetőségeket.

4. A klímaváltozás hatása az erdőkre

4.1 Az erdők is elnyelik és megkötik a légkörben található szén-dioxidot (CO₂), elsősorban fa formájában biomaszává alakítva azt, eközben az állatok és az ember számára létfontosságú elemet, oxigént szabadítva fel. A klímaváltozás, és különösen a légkörben található üvegházhatású gázok mennyiségének növekedése, a magasabb hőmérsékletek, a földfelszínen található ózon, a nitrogén felgyülemelése és a talaj savasodása – azonnal vagy bizonyos idő elteltével – veszélyt jelent az erdők egészségére, növekedésére és struktúrájára nézve.

4.2 A klímaváltozás kétféle hatással van az erdőkre. Ha például az éghajlat fokozatosan melegebbé vagy szárazabbá válik, a fák alkalmazkodniuk kell a változáshoz. Ez az alkalmazkodás fokozatosan megy végbe, folyamatát és a befolyásoló

intézkedéseket tervezni lehet. Az erdők fejlődését legsúlyosabban fenyegető közvetlen veszély azonban a szélsőséges időjárási jelenségekben rejlik. Az 1850-től rendelkezésre álló idősorok szerint Európában az elmúlt 20 évben a viharkárok miatti erdőpusztulás egyértelműen megnőtt. Hasonlóképpen az elmúlt évtizedben a mediterrán országokban gyakoriak voltak az erdőtűzek. A rendkívüli időjárási jelenségeket lehetetlen pontosan előre jelezni, de előretekintő tervezéssel fel lehet készülni rájuk.

4.3 Ha a meglévő gazdasági erdők nem alkalmazkodnak kellőképpen a fokozatos klímaváltozáshoz, az egyebek között a fák vitalitásának gyengülését, a termelékenység csökkenését, egyes fák pusztulását, a fák csökkenő ellenálló-képességét, és ennek következtében a betegségek és kártevők gyakoribb előfordulását, illetve az erdőkből előforduló fafajok eloszlásának megváltozását eredményezi. Az északi régiókban a fák alkalmazkodását az is veszélyeztetheti, hogy a tenyészidőszak meghosszabbodása miatt megváltozik növekedési ritmusuk, és nem készülnek fel kellőképpen a nyugalmi, illetve téli időszakra. A rendkívüli természeti jelenségek – pl. a szárazság, az erdőtűzek, a viharok vagy a hótörések – nagy területeken kipusztíthatják az erdőket, megakadályozhatják felújulásukat, és a holt faanyagból az erdei kártevők tömegesen átterjedhetnek a környező, egészséges erdőkre is.

4.4 A klímaváltozás különféleképpen hat a különféle vegetációs övekre. A különféle vegetációs zónákra (északi területek, mérsékelt öv, Földközi-tengeri vegetációs övezet, valamint az alpesi és sarkvidéki területek) és országokra gyakorolt hatások a várakozások szerint az alábbiak szerint alakulnak:

- a Földközi-tenger térségében gyakoribbá válnak a száraz, forró időszakok, édesvízhiányt, az erdőtűzek kockázatának növekedését és elsivatagosodást okozva;
- Közép-Európában meghosszabbodik a tenyészidőszak; az erdőterületek növekedhetnek; valószínűleg növekszik a lombos fák aránya; a csapadékmennyiség visszaeshet és aszályok várhatók; általánossá válnak a szélsőséges időjárási jelenségek, elsősorban a viharkárok;
- az északi tőlevelű övezetben meghosszabbodhat a tenyészidőszak; az erdőterületek növekedhetnek; általánossá válnak a viharkárok; a mérsékelt égövben pedig a rovar kártevők várhatóan észak felé terjednek, valószínűleg tömeges pusztítást okozva;

Az alpesi, valamint az északi sarkvidéki, az erdőhatár vonalán fekvő erdőkből az éghajlatváltozás az erdőhatár magasabbra vagy északabbra tolódásához, valamint egyes fajok fokozatos kihalásához vezethet.

⁽¹⁾ Forrás: ForeSTAT, FAO 2007.

5. Az erdőgazdálkodás szerepe a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásban

5.1 Az erdők klímaváltozáshoz való alkalmazkodási képességének javítására a megfelelő erdőgazdálkodás jelenti a legfőbb megoldást. A megelőző intézkedések – például a pusztuló fák időben történő felismerése és eltávolítása, illetve az erdőtűz okozására alkalmas anyagok mennyiségének minimálisra csökkentése – az erdőgazdálkodás részét képezik. Az erdőgazdálkodásnak a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásban játszott szerepét jobban tudatosítani kellene a lakosság, az erdőtulajdonosok és az erdőgazdálkodás felelősei körében. Az EU erdeinek többségében folyamatos gazdálkodás folyik, aminek köszönhetően az erdők általában nagyon termelékenyek és életképesek maradnak. Az alkalmazkodást célzó potenciális intézkedéseket már most, illetve folyamatosan biztosítani kell, mivel az erdő hosszú távú gondolkodást igényel, tekintettel arra, hogy a fák életciklusa jellemzően 15–150 év.

5.2 Az erdők felújítása során minden termőhelyre a leginkább odavaló fajtát kell telepíteni. Az őshonos fajokat előnyben kellene részesíteni, mivel genetikai adottságaiknak köszönhetően az egyes régiókban őshonos fajok jobban képesek alkalmazkodni a helyi klíma megváltozásához. Emellett az elegyes erdőket is előnyben kell részesíteni, mert a különböző típusú, eltérő tulajdonságokkal rendelkező fajok jelenléte csökkentheti az erdőt fenyegető kockázatokat.

5.3 Az eredeti elterjedési területükön kívül telepített, monokultúrás tűlevelű erdők esetében erőfeszítéseket kell tenni az erdők fajösszetételének a fajok eredeti megoszlása szerinti átalakítására. Az egyetlen fajból álló ültetett erdők gyakran kevésbé ellenállóak a viharokkal és az ezeket követő rovarkárral szemben, mint az elegyes erdők.

5.4 Erdőgazdálkodási készenléti terveket, az esetleges károkra vonatkozó finanszírozási alternatívákat és megfelelő operatív modelleket kell kidolgozni, felkészítve az iparágat a klímaváltozás okozta váratlan és végtelen időjárás pusztító hatásaira és az erdő által elszennvedett károkra. A hasonló szélsőséges időjárás kockázatainak különösen kitétt területeket fel kell térképezni, továbbá operatív modelleket kell kidolgozni a hirtelen szükségessé váló tömeges kitermelés kezelésére és a fapiacok zökkenőmentes működésének biztosítására.

5.5 A klímaváltozás és a növényi alapanyagok nemzetközi kereskedelme növeli a tájidegen fajok és a növénykártevők elterjedését. Az EU növényvédelmi irányelve rendelkezéseket tartalmaz a kártevők elleni küzdelemre, az élősködők elszaporodásának megelőzésére, valamint a nemzetközi fa- és csemetereskedelem követelményeire vonatkozóan. A legjelentősebb kártevők (pl. a fenyőket megtámadó fonálféreg) elterjedésének megelőzése és az erdők egészségének megőrzése érdekében az EU területén kellően szigorú növényvédelmi szabályozásra és

hatékony ellenőrzési rendszerre van szükség. Az invazív tájidegen fajok elleni küzdelem érdekében nemzeti stratégiákra és programokra van szükség.

5.6 Az erdőgazdálkodásnak nem kell ellentmondásban állnia a biodiverzitással kapcsolatos célkitűzésekkel. A féltermészetes gazdasági erdők kezelése során figyelembe kell venni a biodiverzitást, oly módon, hogy az élő organizmusok megővése érdekében korhadt fát és érintetlen mikroélethelyeket hagynak meg a gazdasági állományokban. Számos EU-tagállam nyújt anyagi támogatást azoknak a magán-erdőtulajdonosoknak, akik hajlandóak önként védőintézkedéseket hozni a biodiverzitás előmozdítása érdekében. Az erdőtanúsítási rendszerek is előírják, hogy az erdőgazdálkodásnak tekintettel kell lennie az erdők biológiai sokféleségére vonatkozó kritériumokra.

5.7 Európa gazdasági erdei jelenleg nagy mennyiségű lábon álló vagy kidőlt száradékot tartalmaznak, amely szén-dioxid-raktárként funkcionál és élő organizmusok számára is biztosítja a szükséges élőhelyet. A száradék átlagos mennyisége 10m³/ha. A korhadó fa nagy mennyiségben elősegítheti a kártevők tömeges elterjedését vagy nagy kiterjedésű erdőtűzek kialakulását. Mivel azonban a biodiverzitás szempontjából komoly előnyt jelent, fontos, hogy az erdőkben található korhadó fát ne távolítsuk el mindenestől eredeti tenyészhelyéről, például tüzelőanyagként való felhasználás céljából.

5.8 A természetes erdőkre és a védett területekre a biodiverzitás megőrzése érdekében van szükség. Ami a szénmegkötést illeti, a természetes erdők életciklusuk során szénnyelőkől széntárolókká válnak. Következésképpen ha az erdőket kivonjuk az aktív erdőgazdálkodás köréből és védetté nyilvánítjuk, azzal csökkentjük azt a területet, amely alkalmas volna az erdőkben tárolt szénmennyiséget növelő és különösen az egyéb energiaforrások és alapanyagok kiváltására alkalmas fatermékeket adó faállományok számára.

5.9 A klímaváltozás megfékezése szempontjából a gazdasági célú erdőgazdálkodás keretében nyújtott integrált védelem (a korhadó fa és a mikroélethelyek figyelembevétele) hatékonyabb, mint az erdők teljes körű védelme.

6. A fatermékek szerepe a klímaváltozás megfékezésében

6.1 Az erdők mind a növekedési szakaszban, mind a feldolgozási folyamat során befolyásolják az éghajlatváltozást, mégpedig az alábbi módokon:

— a fák növekedésük során szén-dioxidot kötnek meg a légkörből, melyet a biomasszában, illetve a talajban eltárolnak;

- a fatermékek szén-dioxid-raktárként működnek;
- a fa energiatermelési célzatú felhasználása révén csökkenthető a fosszilis energiaforrásoktól való függőség és így az üvegházhatású gázok kibocsátása;
- a fatermékek többek között épületekben vagy bútorokban való felhasználása közvetve csökkenti a fosszilis tüzelőanyagokból származó kibocsátásokat, ha olyan egyéb alapanyagok (pl. a beton) helyettesítésére használják, amelyek előállítása energiaigényesebb és több kibocsátással jár, mint a fa felhasználása.

6.2 Az európai erdők – mivel éves nettó növekedésük meghaladja a kitermelés mértékét – immár több évtizede szén-dioxid-elnyelő hatást fejtenek ki, és lassítják a szén-dioxid felhalmozódását a légkörben. Ez azonban a gazdasági erdőkben nem folytatódhat így a végtelenségig, mivel a fák növekedési üteme csúcspontjának eléréseivel az erdők nem raktároznak több szén-dioxidot. A gazdasági erdőket ezért folyamatosan kezelni kell.

6.3 A fakitermelésből származó termékek⁽¹⁾ helyettesítő alapanyagként történő felhasználásából eredő hatások fontos szerepet játszanak a klímaváltozás hatásainak enyhítésében. A légkörből származó szén megkötődik az erdei fákban, majd átkerül az olyan fatermékekbe, mint a papír, a bútorok, deszkák vagy a faépületek, s így bennük leköti – például egy faház formájában – akár több száz évre is kivonódik a légkörből. A fatermékek életciklusuk végén újrafeldolgozhatók és energiatermelési céllal elégethetők. A Kiotói Szerződés értelmében a fatermékek szén-dioxid-hatásáról szóló jelentéstételt nem kötelező figyelembe venni az üvegházhatású gázok kiszámításában, és a jelentéstétel máig nem teljes, részben a nemzetközi kereskedelem figyelembevétele miatt.

6.4 A jelenlegi – nemzeti és nemzetközi – adatbázisok lehetővé teszik a fatermékek szénmegkötő kapacitásának kiszámítását. A számítás szabályai kidolgozás alatt állnak azzal a céllal, hogy felhasználják őket az erdők szénegyensúlyának kiszámításához. A 2009-es koppenhágai klímakonferenciára az Uniónak javaslatot kellene benyújtania arról, hogy a fatermékekben tárolt szénmennyiségről szóló jelentéstétel a Kiotó utáni időszakban, 2012-től fogva a szénegyensúly-számítások kötelező részét képezze.

6.5 A fatermékek szénmegkötő kapacitásának belefoglalása a szénegyensúly-számításokba további ösztönzést jelenthetne az erdészeti iparág számára, hogy környezetbarát és hatékony

módon kezelje az erdőket. A folyamatos erdőgazdálkodás fontos az erdők életképességének megóvása szempontjából a klímaváltozás káros hatásaival szemben.

7. A fa használata az építőiparban

7.1 Az építőipari ágazatnak igen fontos szerepe van a klímaváltozás megfékezésében, mivel a világ elsődleges energiaforrásainak 40-50 %-át az épületek fűtésére és hűtésére használják fel.⁽²⁾ A becslések szerint a CO₂-kibocsátás közel 40 %-a az építőanyagok előállítása, az építési folyamat és az épületek használata során keletkezik.

A (27 tagú) EU területén 2005-ben összesen 1 170,2 Mtoe energiát használtak fel. Ennek 28 %-áért az ipar, 30,9 %-áért a közlekedés és 41,1 %-áért a háztartások felelősek. Az épületek fűtése és hűtése a CO₂-kibocsátás 8 %-áért felelős, és ez a kibocsátás jelentős részben kiküszöbölhető a szakszerű építés és az új technológiák, valamint az építéshez használt faanyag arányának növelése révén.

7.2 A fa egész életciklusán keresztül kis energiaigényű, megújuló és szénsemleges építőanyag. Nincs még egy általános építőanyag, amelynek előállítása ilyen kevés energiát igényelne. Egy köbméter fa felhasználása egyéb építőanyagok helyett átlagosan 1,1 tonnával csökkenti a légkörbe jutó CO₂ kibocsátását.

7.3 A faépületek világszerte szélesebb körű elterjedését és a fa építőipari felhasználását korlátozza az egységes szabványok, szabályok és tanúsítási kritériumok hiánya. Az építőipari ágazatnak a termékek életciklusára és üvegházhatásúgáz-kibocsátására vonatkozó, tudományos számításokon alapuló elemzésekkel kellene rendelkeznie, melyek révén pártatlan alapon össze lehet hasonlítani a különböző alapanyagokat. A tagállamok kormányainak a környezetbarát építéshez szükséges faanyagot is bele kellene foglalniuk fabeszerzési politikájukba, és a fenntarthatóság nemzetközileg elismert fogalmával összeegyeztethető erdőtanúsítási előírásokat szélesebb körben kellene alkalmazniuk.

8. Az erdők mint a bioenergia forrásai

8.1 Az erdei biomassza a megújuló bioenergia legfontosabb azonnal hozzáférhető forrása Európában, amelyet háromféleképpen hasznosítanak energiacélokra:

- hő és ipari gőz termelésével;
- elektromos áram termelésére;
- közlekedési célú bioüzemanyagként.

⁽¹⁾ A fakitermelésből származó termékek (harvested wood products, HWP) a fa minden olyan részét magukba foglalják (a kérget is beleértve), amely elhagyja a kitermelés helyszínét. A helyszínen hagyott vágástéri hulladék és egyéb anyagok holt szerves anyagnak, nem pedig HWP-nek minősülnek (IPCC 2006-os iránymutatások).

⁽²⁾ Forrás: UNECE/FAO Forest Products Annual Market Review 2007-2008 [Az erdészeti termékek piacainak éves felülvizsgálata 2007-2008], <http://www.unece.org/timber/docs/fpama/2008/fpamr2008.htm> és <http://www.iisd.ca/yimb/efw/20october.html>

Az elmúlt években Európában gyors ütemben bővült az erdei biomasszából történő külön hő- és áramtermelés, illetve kapcsolt hő- és áramtermelés. A hőt és az elektromos áramot családi házak, valamint különböző méretű hő- vagy kapcsolt erőművekben iskolák, közintézmények, kórházak, falusi közösségek vagy városok ellátására termelik. Az erdei biomasszából és fa nyersanyagokból történő bioüzemanyag-gyártási technológiák még mindig csak a kísérleti és fejlesztési szakaszban vannak, így további kutatások szükségesek. A biomassza-pirolízis, melynek során talajjavító anyagként felhasználható faszén jön létre, új lehetőség a fa energiaértékének javítására és a talaj szénelnyelési hatékonyságának növelésére.

8.2 2006-ban az EU 25 tagállama 110 Mtoe értékben termelt megújuló forrásokból származó energiát, ami a teljes energiafelhasználás megközelítőleg 14 %-ának felel meg (Eurostat, 2008). A megújuló energia többsége (65 %) biomasszából, főként (60 %-ban) erdei forrásokból származott. Az erdei eredetű energia részesedése a teljes energiafelhasználásból igen eltérő az EU 27 tagállamában.

8.3 Az erdőből származó faalapú bioüzemanyagok közé tartoznak a különféle aprítékok, a tűzifarönkök, a pelleték, a brikettek, a tuskó és a gyökérfa, a faszén, a fagáz és a gyorsan növő energiatermelési célú fafajok, mint a fűzfa. A faipari melléktermékeknek (ipari szennylúgok és fahulladék, pl. a feketelúg, a kéreg, a fűrészpor és egyéb termelési hulladékok, valamint újrafeldolgozott fa) jelentős energiatermelési potenciáljuk van, és fel is használják őket a hő- és energiatermelésben, különösen az integrált faiparban. A melléktermékek és az újrafelhasznált fa energiacélú alkalmazása a hengeresfa felhasználásának 30–50 %-át teheti ki.

8.4 Európában a jelenlegi szinthez képest még erőteljesen bővíthető az erdei bioenergia felhasználása. Előzetes becslések alapján Európában évi 100–200 millió köbméternyi biomassza termelhető ki, ha ügyelünk arra, hogy a kitermelés ne veszélyeztesse a környezetet, az erdei biodiverzitást és a védett területeket. Jelenleg a törzsfá kitermelésétől függetlenül vagy azzal együtt kitermelt biomassza-mennyiség a becslések szerint a fakitermelési lehetőség mintegy 10–15 %-át adja.

8.5 Az erdei biomassza nagyobb mértékű használata nemcsak az erdőtulajdonosok számára – a fapiacok és az árverseny megnyitása révén –, hanem a melléktermékek piacának kibővítése révén a fűrészipar számára is új lehetőségeket teremt. Az erdei biomassza iránti nagy kereslet változásokat hozhat a

hengeresfa piacán is, mivel fokozza a fa nyersanyagokért folytatott versenyt a bioenergia-ágazat és a törzsfát hasznosító iparágak között. A végfelhasználás támogatása – azaz kedvezményes átvételi tarifák alkalmazása a környezetbarát energia termelésére – fontos eszköz a különféle helyi, illetve regionális szintű bioenergia-stratégiák kidolgozásához. Az uniós régiók fejlődésének támogatása továbbra is a bioenergia-felhasználás fokozásának kulcsfontosságú tényezőjét kell hogy képezze.

8.6 A fa tüzelőanyagokat és különösen a tűzifát elsősorban helyi piacokon értékesítik, ha azonban Európában fokozzuk a fa energiacélú felhasználását, az jelentősen fellendítené a gépek és berendezések piacát, és munkahelyeket teremtene ebben az ágazatban. A pelleték, brikettek és egyéb feldolgozott fa tüzelőanyagok előállításához speciális gépekre és berendezésekre van szükség. Az energiatermeléshez számos kazánra és egyéb olyan drága berendezésre van szükség, amely jelentős növekedési potenciált hordoz. A faalapú energia fokozott felhasználása az Unión kívülre irányuló technológiaexport terén is nagy lehetőségeket nyitna.

8.7 A megújuló energiáról szóló keretirányelvvel kapcsolatban már folyamatban van a fenntartható biomassza-előállítás szabványainak kidolgozása. A szabványok fontosak az erdei eredetű bioenergia fenntartható beszerzésének és előállításának biztosításához és az egységes eljárások garantálásához. A felesleges munka és a kettős szabályrendszer elkerülése érdekében a fenntartható módon termelt erdei biomasszára vonatkozó szabványoknak kapcsolódniuk kell az európai szintű MCPFE-kritériumokhoz.

9. Erdészeti politikai szempontok

9.1 Az új erdők telepítése az egyik leghatékonyabb módja annak, hogy szén-dioxidot vonjunk ki a légkörből. Fejlesztési politikájának részeként az EU-nak erdőtelepítési projekteket kellene támogatnia a fejlődő országokban, mivel az éghajlatváltozás minden valószínűség szerint növeli az iparosodott országok és a fejlődő világ közötti gazdasági egyenlőtlenségeket. A telepítési projekteket olyan alkalmazkodási stratégiáknak kellene kísérniük, amelyek segítik a kapacitásépítést, az erdők többcélú hasznosítását és a helyes kormányzást a fejlődő országokban. Az Uniónak emellett törekednie kellene a fejlődő országokban folytatott illegális fakitermelés megakadályozására, a tartamos erdőgazdálkodás előmozdítására, valamint arra, hogy támogassák a fejlődő országokat nemzeti erdészeti programjaik más ágazatokkal együttműködésben végzett kidolgozásában.

9.2 A Kiotói Jegyzőkönyvben szereplő, a földhasználat megváltoztatását tükröző szénegyensúly-számítások nem tartalmaznak olyan, a fejlődő országokra vonatkozó rendelkezéseket, amelyek lehetővé teszik az erdőterület-csökkenés megelőzéséből eredő szén-dioxid-kibocsátáscsökkentés figyelembevételét. Mivel az erdőterület csökkenése jelentősen növeli a szén-dioxid-kibocsátást, az EU-nak támogatnia kellene az ún. REDD-eszköz kifejlesztését és elfogadását annak érdekében, hogy a Kiotó utáni időszakban, 2012-től fogva fel lehessen használni azt a földhasználatból eredő üvegházhatásúgáz-kibocsátások kiszámításához. Ehhez olyan árat kell szabni, amely tükrözi a felhalmozódott szén értékét, azért, hogy a kibocsátáskereskedelem révén a tagállamok bizonyos mértékű befolyást gyakorolhassanak a trópusi őserdők megfogyatkozásának megelőzésére.

9.3 Az EU kidolgozta az úgynevezett FLEGT-eljárást⁽¹⁾, melynek célja az, hogy megakadályozza az illegálisan kivágott fák és a belőlük származó termékek uniós piacokon történő értékesítését. A FLEGT engedélyezési rendszer egy országspecifikus partnerségi rendszer révén előmozdítja és támogatja a fejlődő országokban folytatott tartamos erdőgazdálkodást, és szorosabb együttműködésre ösztönzi a tagállamokat és a fejlődő országokat. Az Uniónak támogatnia kellene a FLEGT-rendszer

továbbfejlesztését és világméretű alkalmazását. Az illegális faki-termelés megelőzése lassítaná a trópusi esőerdők területének csökkenését és az ez által okozott szén-dioxid-kibocsátás növekedését. Az önkéntes alapon működő erdészeti tanúsítási rendszerek – pl. a PEFC⁽²⁾ és az FSC⁽³⁾ – szintén az illegális faki-termelés visszaszorítását célozzák.

9.4 Nemzetközi megállapodások és olyan szervezetek keretében, mint az ENSZ–EGB faipari bizottsága, az Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezet (FAO) Erdészeti Bizottsága, az EUROSTAT és az MCPFE, már most is folyik adatgyűjtés az európai erdei erőforrásokról és termékekről, az erdők által megkötött szén-dioxidról, a szén ciklusról, az erdők sokféleségéről és védőhatásairól, azonban sürgősen további ismeretekre és kutatásra van szükség. A közösségi nyomonkövetési rendszerek fejlesztése során – például az új FutMon projektben – ki kell használni a meglévő és most kialakuló nemzeti, páneurópai és világméretű nyomonkövetési rendszereket, és az adatok feldolgozása vagy közzététele során teljes körű adatvédelmet kell garantálni a földtulajdonosok számára. Kutatási keretprogramjával az EU-nak támogatnia kell az idevonatkozó kutatásokat és a tudásátadás előmozdítását az alap- és alkalmazott kutatáson és fejlesztési projekteken keresztül.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽¹⁾ A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – az erdészeti jogszabályok végrehajtása, irányítás és kereskedelem (FLEGT) – „javaslat uniós cselekvési tervre” COM(2003) 251 végleges; A Bizottság 2008. október 17-i 1024/2008/EK rendelete az Európai Közösségbe irányuló faanyag-behozatal FLEGT engedélyezési rendszerének létrehozásáról szóló 2173/2005/EK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó részletes rendelkezések megállapításáról, HL L 277., 2008.10.18., 23–29. o.

⁽²⁾ PEFC = Programme for the endorsement of Forest Certification schemes [az erdészeti tanúsítási rendszerek elfogadását célzó program]; www.pefc.org.

⁽³⁾ FCS = Erdőgondnoksági Tanács (Forest Stewardship Council) www.fsc.org.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Partnerség az oktatási intézmények és a munkaadók között (feltáró vélemény)

(2009/C 228/02)

2008. június 27-én kelt levelében a cseh Külügy- és Európai Ügyi Minisztérium az Európai Unió következő, cseh elnöksége előkészületeinek jegyében felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy dolgozzon ki feltáró véleményt a következő tárgyban:

„Partnerség az oktatási intézmények és a munkaadók között” (feltáró vélemény).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2009. március 10-én elfogadta véleményét. (Előadó: Henri MALOSSE, társelőadó: Cristian PÎRVULESCU.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24 – 25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a 2009. március 24-i ülésnapon) 160 szavazattal 1 ellenében, 11 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglalás és ajánlások

1.1 Ez a feltáró vélemény a cseh elnökségnek az EGSZB-hez intézett felkérésére készült. Tartalmában a munkaadók és az oktatási intézmények közötti kapcsolatokra összpontosít, és javaslatokat fogalmaz meg a vállalkozások, a vállalkozói szervezetek, a különféle oktatási intézmények és az EU számára. Emellett felvázolja az intézmények összességével és a részt vevő struktúrákkal folytatandó szociális és polgári párbeszéd felé történő nyitás irányvonalait.

1.2 A megközelítés kialakításában a következő szempontok voltak az irányadók:

- a válsághelyzet, amely Európát új külső és belső kihívásokkal állítja szembe, és a reálgazdaságban vállalkozások megszűnését és átszervezését, valamint a munkanélküliség nagymértékű emelkedését okozza,
- olyan jelentős társadalmi és gazdasági szerkezetváltozási irányok, mint például a lakosság elöregedése, a globális versenyben új feltörekvő gazdasági hatalmak megjelenése, valamint olyan új technológiák kifejlesztése, amelyek folyamatos felzárkózást igényelnek, és megkövetelik az új kompetenciákra való felkészülést,
- a kirekesztődés veszélyének kitétt személyek és csoportok igényei. A válság a veszélyeztetett lakossági csoportokat sújtja a legjobban. A partnerségeknek támogatniuk kell az egyenlő elbánást, ezért olyan projekteket kell kidolgozniuk, amelyek kedveznek a nők, a fiatalok, a kisebbségek, a fogyatékkal élők és az idős munkavállalók munkaerő-piaci beilleszkedésének.

1.3 A vélemény több elsőbbségi módszertani irányvonalat emel ki:

- olyan partnerségi kultúra, amely tiszteletben tartja a vállalkozások és az oktatási intézmények alapvetően különböző feladatait,

- az oktatási intézmények és a vállalkozások közötti kapcsolatok, illetve partnerségek általános áttekintése, amely a műszaki és a szakképzés területétől eltekintve még nem megfelelő, és mindenekelőtt nem rendelkezik a szükséges eszközökkel és stratégiai elképzeléssel,

- a megvalósítandó kezdeményezések mindegyike számára a fentről lefelé és az alulról felfelé építkező megközelítések közötti egyensúly megtalálásának szükségessége,

- a személyes kapcsolatok fontossága a partnerségek hatékony működése érdekében,

- az oktatási intézmények (egyetemek, szakképzés, iskolák stb.) és a munkaadók (magán- és állami szektor, civil szervezetek stb.) közötti tág értelemben vett partnerségekkel kapcsolatos problémakör egészének háromszintű megközelítés útján való kezelése:

- alap-, közép- és felsőfokú oktatás,

- szakmai alap- és továbbképzés,

- mérnöki és műszaki képzés, innováció és kutatás.

- a szakmai ágazatokra és a kkv-kra irányuló külön erőfeszítések. Rugalmasságának köszönhetően ez a vállalkozói kategória képezi ugyanis a válság idején az első számú munkahely-teremtési forrást, és kiemelt szerepe van a vállalkozói szellem és a kreativitás fejlesztésében is.

- a munkáltatói és szakszervezetek, valamint a civil szervezetek – mint a projektek és szinergiák katalizátorai – szerepe a fenntartható és dinamikus struktúrák és kezdeményezések támogatásában.

Az összes érintett fél közötti együttműködési modellt támogató általános iránymutatás (versenyhelyzetben).

1.4 Az EGSZB azt javasolja, hogy európai szinten új partnerségi kereteket kell kialakítani a vállalkozások és az oktatási intézmények számára, egyfelől az európai dimenzió előnyeinek kihasználását, másrészt a társadalmi haladást tartva szem előtt. Az EGSZB európai folyamat elindítását javasolja „prágai folyamat” néven, amelynek neve a Prágában, április 6–7-én tartandó „Partnerség az oktatási intézmények és a munkaadók között” című, a cseh elnökség kezdeményezésére megrendezésre kerülő konferenciára utal. A folyamat egy eléggé tág európai referenciakeret formáját ölthetné, amely lehetővé tenné a helyi szereplők számára, hogy helyi és nemzeti szintű innovatív intézkedéseket vezessenek be, mint például:

- arra kéri a tagállamokat és más közhatóságokat, hogy fokozottabban fektessenek be általában az oktatásba, illetve konkrétan ezekbe a partnerségekbe, hogy megfelelőképpen tudjanak reagálni a gazdasági válságra és a munkaerőpiacon fennálló nehézségekre,
- arra ösztönözi a vállalkozásokat és az oktatási intézményeket, hogy alakítsanak ki újfajta formájú és tartalmú partnerségeket,
- alkalmakat szervezni a helyes gyakorlatok cseréjére, és úgy szervezni a technikai és pénzügyi kereteket, hogy a kezdeményezéseket európai síkon is lehessen tesztelni, kiértékelni és terjeszteni,
- közös projekteket kialakítani (oklevelek közös referenciakerete, iskolák és kezdeményezések közötti hálózatok, oktatóképzés, közvetítői hálózat),
- népszerűsíteni az oktatók, diákok, iskolák és munkáltatói szervezetek közötti mobilitási csereprogramokat.

1.5 Az EGSZB azt javasolja, hogy a folyamatot 2013-ig az európai strukturális alapokból, valamint a meglévő programok (Leonardo, Grundtvig, hallgatói Erasmus, szakképzési Erasmus, vállalkozói Erasmus stb.) útján finanszírozzák, szükség esetén azok megfelelő átalakítása révén. Különösen az ESZA-nak kellene fellépnie az alapképzés támogatása érdekében. A 2013 utáni időszakra külön kiegészítő programot lehetne javasolni.

2. A vállalkozás és az oktatás világa közötti partnerségek szükségessége és a bennük rejlő lehetőségek

2.1 Európa-szerte mindenütt döntő módon befolyásolja a fejlődést és az életminőséget a kulturális és tudományos fejlettség, amely viszont az oktatási eszközök minőségétől függ. Hangsúlyozni kell ugyanakkor, hogy Európában a vállalkozások és az oktatási intézmények közötti partnerségnek szembe kell néznie az alábbiakhoz kapcsolódó jelentős kihívásokkal:

- társadalmi szinten a tudás iránti kereslet erőteljes növekedése,
- gazdasági téren a gazdaság igényeinek teljesítése érdekében oktatandó tananyag mennyiségének exponenciális növekedése,

- kulturális téren a multikulturalizmus értékeinek terjesztése kapcsán felmerülő egyre összetettebb igények.

A partnerségnek továbbá a következőket is szem előtt kell tartania:

- az oktatáshoz való általános jog, különös tekintettel az általános műveltség lehető legmagasabb szintjére, ideértve a nyelvtanulást és a modern kommunikációs eszközök ismeretét is,
- a kirekesztés és a hátrányos megkülönböztetés valamennyi formája elleni küzdelem, valamint a sokféleség elismerése annak minden formájában,
- a kezdeményezés és a kreativitás, illetve minden, az értékreemtéshez és a vállalkozó szellemhez kapcsolódó pozitív érték elismerése,
- kiemelt figyelem az egyedi esetekre, különösen a sajátos jellegű célközönségek esetében.

2.2 Európa hagyományosan a hosszú távú előrejelzésekre támaszkodik a képzettséggel kapcsolatban. A gyorsan változó világgazdaságban azonban követelmény, hogy az oktatási intézmények és a vállalkozások szorosabban együttműködjenek az ipar, és elsősorban a kkv-k azonnali és közeljövőbeli igényeinek kielégítésére.

2.3 Már régóta léteznek az olyan partnerségek keretében folytatott szakképzéssel, illetve közép- és felsőfokú oktatással kapcsolatos igen pozitív tapasztalatok, amelyek több, az oktatási intézmények és a vállalkozások közötti kapcsolatot szabályozó különböző – hivatalos vagy nem hivatalos – megállapodáson keresztül lehetővé teszik az oktatás és a gazdasági környezet közötti szimbiózist. A szinte mindenütt megfigyelhető helyes gyakorlatokon túl – figyelembe véve mindenkinek a saját feladatkeretét, különösen az oktatási intézményeknek azt a felelősségét, hogy teljes függetlenségben adjanak ki okleveleket – erős a késztetés tartós partnerségek kialakítására, hogy az erősségek és a tehetségek egyesítése és a szinergiák kiaknázása révén közös válaszokat dolgozzanak ki a gazdasági és társadalmi igényekre.

Magától értetődik, hogy a vállalkozások és az oktatási intézmények különböző célokat igyekeznek megvalósítani, azonban információcserék, partnerségek és közös projektek kialakításával csak nyerhetnek, és így biztosíthatják saját feladataik sikerét. Évek, sőt évszázadok során számos tagállamban oktatási és képzési rendszerek sora váltotta egymást, ahol az oktatás az iskolában és a vállalkozásnál történik (kettős rendszer Németországban, szakoktatás Franciaországban, tanonckodás az Egyesült Királyságban stb.). Az iskolai és gyakorlati képzést is adó oktatás bizonyosságot adott az állandó, strukturált és integrált partnerségek által biztosított hozzáadott érték fontosságáról.

2.4 Ideális esetben a vállalatok az aktuális és várható piaci szükségletek ismerete révén hozzájárulnak az oktatási és képzési kínálat megfelelőbb orientálásához. A vállalatok a know-how, a szakmai kompetenciák és a technikai eszközök tárházát jelentik az oktatási intézmények számára.

2.5 Hasonlóképpen az oktatás szintjén is olyan fontos technikai és tudományos ismeretek halmozódnak fel, amelyeket a gyakorlatban sokféleképpen hasznosítani lehet: a munkakörnyezetben történő felkészítésben, illetve új képzési kínálatok és karrierlehetőségek kifejlesztésében.

3. Kihívások a vállalkozások és az oktatási intézmények számára

3.1 A számos pozitív tapasztalat ellenére az oktatási intézmények és a munkaadók közötti partnerségi kezdeményezések száma továbbra is korlátozott, és gyakran csak a műszaki és a szakképzésre terjed ki. A gazdasági válság idején az ezekben a partnerségekben rejlő potenciál „felébresztése” szükségesség, mivel a sikeres fellendülésnek kulcsfeltétele a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő képzés javítása, valamint a kompetenciák és a humán erőforrások jobb kihasználása a vállalkozásokban.

3.2 Az új európai partnerségi kereteknek természetesen többféle megvalósulási formát kell lehetővé tenniük. Differenciált formában be kell vonniuk a különböző érintett szereplőket:

— helyi szinten a vállalkozásokat, valamint az oktatási intézményeket és a helyi hatóságokat,

— a vállalkozói szövetségeknek, a szociális partnereknek, az oktatási struktúráknak és a civil társadalom egyéb szereplőinek képeseknek kell lenniük új lendületet adni és strukturált keretet biztosítani a helyi partnerségek számára,

— európai szinten az Európai Bizottságot, a nagy európai vállalkozói és munkavállalói szervezeteket, a többi civil társadalmi szereplőt, valamint természetesen az európai kormányokat, hogy megadják a 27 tagú Európa léptékének megfelelő dimenziót.

3.3 Az oktatási intézményeknek és a vállalkozásoknak közös felelősségük, hogy – elsősorban képviselői szervezeteik szintjén – közösen kínáljanak karrier- és képzési lehetőségeket.

3.4 A vállalkozások kénytelenek rendkívül sokféle kompetenciával rendelkezni, melyek a szervezetüket, működésüket és gazdasági tevékenységüket kondicionáló illetve befolyásoló különböző dimenziókhöz – a technológiai fejlődéshez, a globalizációhoz, az új technológiákhoz – kapcsolódnak. A vállalkozásoknak létérdekük, hogy egyrésztől a munkaerőpiacon megtalálják a nekik megfelelő kompetenciákat, másrésztől pedig hogy

saját munkavállalóikat, vezetőiket és leendő vezetőiket a szakma követelményeivel összhangban továbbképezzék. A munkavállalók a maguk részéről ennek megfelelően kénytelenek fejleszteni a szakmán belüli foglalkoztathatóságukat, és megszerzett képesítéseiket olyan diplomákkal igazolni, amelyek mind a vállalatban belül, mind pedig a külső munkaerőpiacon elismert értékkel bírnak.

3.5 Európában az oktatás fejlődésének dinamikájára erősen rányomja a bélyegét két jelenség: az oktatási rendszerek tömeghatása és diverzifikálódása. A tanulók és diákok számának gyors növekedése az elmúlt évtizedekben egyúttal a tanulóközönség erőteljes diverzifikálódását is eredményezte (életkor-struktúra, korábbi iskolai tanulmányok, szociális háttér stb.), ami ennek megfelelő munkamódszereket és sajátos kezelést tett szükségessé.

3.6 A pillanatnyi nehézségek ellenére viszont maximális együttműködési potenciál rejlik bennük, és a problémakör ezen megközelítési szintjén ennek három aspektusát érdemes megerősíteni:

3.6.1 Jelenleg súlyos szakképzettmunkaerő-hiány van az olyan ágazatokban, mint a személyi szolgáltatások, az építőipar, a vendéglátó- és szállodaipar stb. A műszaki és szakképzést korábban gyakran emlegették úgy, mint a vállalkozások és az oktatási intézmények helyi szintű együttműködésének mintapéldáját. Ez a típusú oktatás számos országban hanyatlásnak indult, és egyesek szerint a társadalmakban elharapódzó létbizonytalanság és kirekesztés közvetlenül ehhez a jelenséghez köthető. A vállalkozásoknak és az oktatási intézményeknek közös felelősségük, hogy visszaadják ezeknek a pályafutási perspektíváknak az értékét (bérek, előreléptetések stb.) és előmozdítsák a szakmák és a kézművesipar értékeit, mégpedig minőségi képzést biztosítva, melyben jelentős részt kap az „általános műveltség” is.

3.6.2 A folyamatos és gyors ritmusban bekövetkező változások megkövetelik az eredmények folyamatos aktualizálását, a folyamatos továbbképzést, az átképzést és a szakmai kompetenciák és képesítések szinten tartását. Az „egész életen át tartó képzés” tehát manapság mindenkire vonatkozik, és így kiváló lehetőséget kínál a munkaadók és az oktatási intézmények közötti partnerségek számára.

3.6.3 Néhány kivételtől eltekintve a vállalkozások többsége – különös tekintettel a kkv-kra – meglehetősen kevésbé ismeri az oktatási intézményeket. Márpedig a kkv-knak is szükségük lehet több területet átfogó képzésekre. Elsősorban a munkaadókat kellene jobban bevonni azoknak az oktatóknak a képzésébe, akik részt vesznek a szakmai kompetenciák fejlesztésének folyamatában. Ezenkívül közvetítőket is kellene képezni a partnerségek ösztönzése és működésük biztosítása érdekében.

4. Az oktatási intézmények és a munkavállalók közötti kapcsolatokra vonatkozó európai programok felé

Az új kihívások, a recesszió és a rendkívül megnövekedett munkanélküliség időszakában nagyobb szükség van a képzésbe való befektetésre, mint bármikor máskor, továbbá a készségekkel kapcsolatos jövőbeli igények gyors előrejelzésére, felmérésére és kezelésére is, az Európai Bizottság „Új munkahelyekhez szükséges új készségek” című közleményében⁽¹⁾ foglaltaknak megfelelően. Feltétlenül mozgósítani kell a meglévő pénzforsásokat – különösen a strukturális alapokat – a problémának a mostani időszakban való megoldására, és új köztámogatási formákat kell kidolgozni a 2014–2020-as időszakra.

4.1 Az 1980-as években a COMETT program egységes európai keretet hozott létre, amely évről évre képes volt hatékonyan megszervezni több ezer, ipar és egyetem közötti transznacionális csereprogramot, intenzív magas szintű szakképzési tanfolyamokat is beleértve. Európa-szerte mindenfelé javult a magas szintű képzési kínálat mennyisége és minősége is, hozzájárulva az európai versenyképesség fokozásához, illetve az egyetemek és a vállalkozások közötti együttműködés előnyeinek felismeréséhez és megértéséhez.

A COMETT egyes elemeit a Leonardo da Vinci program is átvette, de sajátos jellege és az általa létrehozott hálózatok potenciálja elveszett.⁽²⁾

4.2 A bolognai folyamat

4.2.1 Az európai felsőoktatási térség létrehozása, mely 29 ország oktatási miniszterei és felsőoktatásért felelős szakemberei által, „bolognai folyamat” elnevezés alatt indult útjára 1999-ben, nagyszabású reformfolyamatot eredményezett, amelyben az Európa Tanács 46 tagországa vesz részt hivatalosan.

4.2.2 A bolognai folyamat célja egy európai képzési térség kialakítása, amely elsősorban az egyetemi oktatási ciklusok európai szintű harmonizációján keresztül valósul meg: ez az alapképzés/mesterképzés/doktori képzés háromszintű rendszere, melynek harmonizációja lehetővé teszi a tanulmányok összehasonlíthatóságát, és ezáltal elősegíti a diákok és a munkavállalók mobilitását. Az iránymutatások jellegükönél fogva az átláthatóság növelését, az elszigeteltség feloldását és az egyetemek és vállalkozások közötti együttműködés fokozását szolgálják.

4.2.3 Meg kell azonban állapítani:

— hogy a vállalkozások és az oktatás világa közötti kapcsolatok megerősítését egyszer sem említették prioritásként,

⁽¹⁾ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Új munkahelyekhez szükséges új készségek: A munkaerő-piaci és a képzettségi igények előrejelzése és összehangolása. COM(2008) 868/3.

⁽²⁾ Az EGSZB, „A fiatalok európai szintű mobilitásának hatékonyabb elősegítése” című feltáró véleménye, előadó: José Isaiás RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (HL C 224., 2008.8.30.).

— hogy az egyetemek, amelyeknek elsődleges feladatuk természetesen nem az, hogy kapcsolatokat tartsanak fenn a munkáltatókkal, általában nem rendelkeznek sem forrásokkal, sem kapacitással arra, hogy az uniós országok vállalkozásaival kialakított strukturált kapcsolatokba bocsátkozzanak,

— hogy a munkaadók elvárják ugyan az együttműködést, de túl gyakran nem nyújtják a cserébe elvárt technikai, illetve pénzügyi segítséget.

4.3 A koppenhágai folyamat

4.3.1 Ez a 2002-ben indult európai uniós folyamat azt tűzte ki célul, hogy a szakoktatási és szakképzési rendszereknek minőségi referenciává kell válniuk. A bolognai folyamathoz hasonló – de a szakoktatás és a szakképzés igényeihez alkalmazott – intézkedések erőteljes lendületet kaptak.

4.3.2 A Leonardo – amely azoknak a mobilitását segíti elő, akik szakmai tapasztalatra szeretnének szert tenni Európában, továbbá megkönnyíti a képzésért felelős intézmények között a helyes gyakorlatok cseréjét – és a Grundtvig program – amelynek célja a felnőttoktatás minőségének javítása és európai dimenziójának megerősítése, továbbá az, hogy az európai polgároknak minél több és jobb lehetőségük legyen az egész életen át tartó tanulásra – túlságosan szűk körű maradt, és nem érte el azt a kritikus tömeget, amely célkitűzések kidolgozását tette volna lehetővé. Anélkül, hogy kétségbe vonnánk a programok megvalósítási módjait, a jövőben a cselekvési eszközök megerősítésére van szükség.

4.3.3 A Bordeaux-i Tanács (2008. november 26.) nyilatkozata is az oktatás és a szakképzés terén folytatott, megerősített európai együttműködésre vonatkozó koppenhágai folyamat körébe tartozik, és megerősíti, hogy szükség van a megfelelő állami és magánforrások mozgósítására: olyan eszközöket kell igénybe venni, mint az ESZA, az ERFA, illetve az EBB-kölcsönök.

A Bordeaux-i Nyilatkozat kompetenciahiányt állapít meg, továbbá azt, hogy az igények felmérésére vonatkozó tevékenységek kidolgozására van szükség, ezért azt javasolja, hogy a szakképzési összetevőt a lehető legnagyobb mértékben fejlesszék, és a fejlesztésbe vonják be a tagállamokat, az Európai Bizottságot és a szociális partnereket is.

5. Új európai folyamat a munkaadók és az oktatási intézmények közötti partnerségek támogatására

5.1 Az „Oktatás és képzés 2010” program előrehaladtáról szóló legutóbbi jelentés⁽³⁾ szerint az Európai Uniónak tudomásul kell vennie az oktatás terén meglévő lemaradását, valamint azt, hogy nehezen tud olyan megfelelő alap- és szakképzéssel rendelkező munkaerőt a vállalkozások rendelkezésére

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport08/council_hu.pdf – A COREPER 2008. január 31-i jelentése a Tanácsnak: Tervezet – A Tanács és a Bizottság 2008. évi közös időközi jelentése az „Oktatás és képzés 2010” munkaprogram megvalósításáról – 5723/08. sz. dokumentum.

bocsátani, amely képes szembenézni a technológia és a korunkban zajló globalizáció kihívásaival. Ebből a szempontból az Európán belüli mobilitás szükségszerűség, akárcsak az idegen nyelvek tanulása a többnyelvűsége irányuló európai stratégia keretében. A vállalatok és oktatási intézmények közötti kapcsolatokra vonatkozó összetett koncepció kialakítására tehát azért van szükség, mert egyfelől meg kell oldani a problémát, másfelől le kell dönteni a nemzeti oktatási politikák közötti falakat, végül pedig fel kell szabadítani az európai integrációban rejlő, a humánpotenciállal kapcsolatos lehetőségeket.

5.2 Az iskoláknak és az egyetemeknek több segítséget kell kapniuk azon szándékuk megvalósításához, hogy kínálatuk ne csupán az alapképzésre korlátozódjon, hanem továbbképzési szolgáltatások nyújtására is alkalmassá válhassanak. Például néhány tagállam kivételével az oktatási intézmények nem jogosultak arra, hogy a humán erőforrás-fejlesztésre irányuló strukturális programok keretében pénzügyi támogatásban részesüljenek. Pedig azon országok tapasztalatai szerint, ahol az ilyen támogatásokhoz hozzáférhetnek, ez a kezdeményezés jelentősen hozzájárulhat a vállalatokkal való erősebb kapcsolatok kifejlesztéséhez, és egyúttal az oktatási és szakképzési kínálat általános minőségének fejlesztéséhez is.

5.3 Az európai programok legfőbb elismert hibája a költségvetések szűkössége miatti kis ambíciójuk. Éppen ezért ahelyett, hogy csupán egy „sokadik” európai programot hozzunk létre, amelynek hatása szűk körű marad, és csak egy rendkívül marginális és elitista közönséget érint, nem volna-e jobb inkább egy olyan rendszerre irányuló koncepciót elfogadni, amely egyszerűbb (nem bürokratikus, mint ahogyan az európai programok leggyakrabban azok), és egyúttal ambiciózusabb eszközökön alapul? Ilyen eszköz lehetne:

- a társadalmi partnerek, az EP, az Európai Tanács és az EGSZB által jóváhagyandó, kiértékelendő és nyomon követhető átfogó politikai keret,

- a szakképzett munkaerő iránti erőteljes keresletet mutató piacok és szektorok ismeretét segítő európai szintű eszközök,
- a bevált gyakorlatok cseréje, amely a műszaki oktatásra, az egész életen át tartó tanulásra, illetve a kutatásra vonatkozó gyakorlatokra is kiterjed,
- „európai ösztöndíj” típusú eszközök, melyek pénzügyi háttérét az EU, a tagállamok, a magán- és a vállalati szféra együttesen biztosítják, és valamennyi típusú közönségre kiterjed, különös tekintettel a kisebbségekre és a nehézségekkel küzdő fiatalokra. Például: szakmai gyakorlatok, a szakmai beilleszkedést célzó projektek, innovációs projektek,
- a tanulmányi vagy szakmai oklevelek közös referenciakertének kidolgozása, illetve a helyi kezdeményezések határon átnyúló hálózatainak kiépítése,
- európai közvetítői hálózat létrehozása a partnerségek elősegítése érdekében,
- az európai alapok és a meglévő programok átalakítása ennek a célnak megfelelően.

5.4 Az európai integráció nagyszerű eszköz a tapasztalatok megosztására és a lehetőségek kibővítésére, hogy az oktatási intézmények szélesebb és gazdagabb keretet kapjanak, a vállalkozások számára pedig olyan belső piac jöhhessen létre, amelyen kibontakoztathatják fejlődési lehetőségeiket. A prágai folyamat, amelynek neve a Prágában, április 6–7-én tartandó „Partnerség az oktatási intézmények és a munkaadók között” című, a cseh elnökség kezdeményezésére megrendezésre kerülő konferenciára utal, politikai lendületet és egy működőképes úttervet hozhat.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 24-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: „A mobilitás meglévő korlátainak meghatározása a belső munkaerőpiacon” (feltáró vélemény)

(2009/C 228/03)

2008. június 27-én a cseh elnökség felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy dolgozzon ki feltáró véleményt a következő tárgyban:

„A mobilitás meglévő korlátainak meghatározása a belső munkaerőpiacon” (feltáró vélemény).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2009. március 10-én elfogadta véleményét. (Előadó: Vladimíra DRBALOVÁ).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a 2009. március 25-i ülésnapon) 152 szavazattal 1 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EU-nak továbbra is politikai prioritásként kell kezelnie az Európán belüli mobilitást, különösen egy olyan időszakban, amikor a kontinensnek a globalizáció és a technológiai változások kihívásaival kell szembenéznie, és amikor meg kell küzdenie a negatív demográfiai tendenciákkal, valamint a gazdasági és pénzügyi válság következményeivel. A mobilitás fokozására irányuló koncepcióknak tiszteletben kell tartania a tagállamok sajátos körülményeit, ugyanakkor hatékony európai szintű koordináción, nemzeti támogatáson és átláthatóságon kell alapulnia. Az elfogadott rendelkezéseknek hozzá kell járulniuk a mobilitás egy új, méltányos és kiegyensúlyozott koncepciójának kidolgozásához, valamint új mobilitási formák kialakításának ösztönzéséhez.

1.2 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság foglalkoztatási mobilitási cselekvési tervét (2007-2010), és úgy véli, hogy ez az eszköz alkalmas lehet a meglévő akadályok felszámolására és az európai növekedési és foglalkoztatási stratégia keretében kitűzött célok teljesítésére.

1.3 Az EGSZB üdvözli továbbá az Európai Bizottságnak azt a szándékát, hogy 2009-ben zöld könyvet kíván kiadni a fiatalok mobilitásáról, és nagy érdeklődéssel várja a nyilvános vita eredményeit és következtetéseit.

1.4 Az EGSZB sürgeti az EURES európai foglalkoztatási mobilitási rendszer potenciáljának maradéktalan kiaknázását, valamint hogy fogadjanak el további intézkedéseket, elsősorban a szolgáltatások és a tájékoztatás minőségének, mélységének és hozzáférhetőségének javítása érdekében, fokozva az európai polgárok és főként az európai vállalkozások tudatosítását. Véleménye szerint ezzel párhuzamosan elemezni kell annak az

okait, miért képviselik magukat ilyen alacsony arányban a munkavállalók bizonyos kategóriái – különösen az alacsony képesítésű vagy képesítés nélküli munkavállalók – a honlap felhasználóinak körében.

1.5 Az EGSZB felszólítja a tagállamokat, hogy valamennyi idekapcsolódó politikai döntésükbe építsék bele a mobilitás dimenzióját, és az integrált növekedési és foglalkoztatási iránymutatások⁽¹⁾ szellemében foglalják bele mobilitási célkitűzéseiket nemzeti stratégiáikba, illetve nemzeti reformprogramjukba. A tagállamoknak a mobilitást elősegítő, aktív munkaerő-piaci politikai programok kialakítására kellene törekedniük.

1.6 Az EGSZB általában véve támogatja a szociális biztonsági rendszerek lehető leghatékonyabb koordinálására irányuló erőfeszítéseket, és örömdetesnek tartja azokat a kielégítő eredményeket, amelyeket a francia elnökség a 883/2004/EK rendelet⁽²⁾ módosításáról folytatott tárgyalások során ért el, a végrehajtási rendeletről folytatott vita végkövetkeztetéseinek megfelelően. Az EGSZB ismételten a végrehajtási rendelet minél előbbi alkalmazására hív fel, hogy mielőbb érezhetőek legyenek a mobilitást elősegítő módosítások és egyszerűsítések hatásai.

1.7 A 883/2004/EK rendelet alkalmazásával kapcsolatban az EGSZB felajánlja, hogy egyik jövőbeli véleményében részletesen foglalkozik a jogszabály és az 1612/68/EGK rendelet⁽³⁾, a 2004/38/EK irányelv, illetve az Európai Bíróság releváns ítéletei közötti koherencia kérdésével, elősegítve a nagyobb átláthatóságot és jogbiztonságot, valamint az egyenlőség elvének betartását a tagállamok részéről.

⁽¹⁾ Integrált növekedési és foglalkoztatási iránymutatások (2008-2010), COM(2007) 803 végleges, V. rész – 2007/0300 (CNS).

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 883/2004/EK rendelete (2004. április 29.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról (EGT és Svájc vonatkozású szöveg) (HL L 166., 2004.4.30., 1–123. o.). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:166:0001:0123:FR:PDF>.

⁽³⁾ A Tanács 1968. október 15-i 1612/68/EGK rendelete a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról (HL L 257., 1968.10.19., 2–12. o.).

1.8 Az EGSZB örömmel fogadta ugyan a kiegészítő nyugdíjakkhoz való jogosultságok hordozhatóságáról szóló irányelvjavaslatot⁽⁴⁾, mellyel az Európai Bizottság ismét jelentősen hozzájárult a határokon átnyúló mobilitáshoz az EU-n belül, de az irányelv tartalmával kapcsolatban komoly fenntartásai vannak. Az EGSZB véleménye szerint a valóságban az irányelv nem járul hozzá a határokon átnyúló mobilitás fő akadályainak megszüntetéséhez a nyugdíjjogosultságok hordozhatósága és kettős adóztatása tekintetében. Ráadásul a javaslat olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyek növelik a nyugdíjrendszerek kezelési költségeit, és veszélybe sodorják jövőbeli fejlődésüket.

1.9 Az EGSZB az Europass előnyeiről készített 2008. júliusi jelentés eredményeinek fényében azt javasolja, hogy az Európai Bizottság elemezze, miért ilyen alacsony az alacsony képzettségű munkavállalók aránya a felhasználók között. Továbbá az Europass különböző eszközeiben rejlő potenciál maradéktalan kiaknázását szorgalmazza, különös tekintettel az Europass Mobilitásra; energikusabb európai koordinációt, nagyobb nemzeti támogatást, az összes érdekelt fél aktív részvételét és fokozott átláthatóságot sürgetve. Ami az európai képesítési keretrendszert (EKR) illeti, az EGSZB fontosnak tartja, hogy ez a rendszer kapcsolódjon össze a felsőoktatás, a szakképzés és a továbbképzés területén kialakított európai kreditátviteli és -gyűjtési rendszerrel. Ahhoz, hogy az EKR valódi hozzáadott értéket képviselhesen, egyszerűnek kell maradnia, bizalmat kell keltenie, és hatékony segítséget kell jelentenie a vállalkozásoknak az általuk igényelt külföldi munkaerő megtalálásához.

1.10 Az EGSZB érdeklődéssel fogadta az Európai Bizottság 2008. november 18-i második jelentését az új tagállamokra alkalmazott átmeneti időszakokról, és felszólítja azokat az államokat, amelyek még mindig átmeneti korlátozásokat alkalmaznak a személyek szabad mozgására, hogy tartsák tiszteletben a jelentés végkövetkeztetéseit, valamint a Szerződésekből következő eljárásokat. E magatartás előfeltétele volna az úgynevezett „méltányos mobilitás” (angolul: *fair mobility*) elv érvényesülésének, s egyúttal a szociális dömping és az illegális munkavállalás megfékezésének.

1.11 Az EGSZB helyesli egyrészt az Európai Bizottságnak azt a határozatát, amely szerint a kiküldött munkavállalókkal kapcsolatos szakértői bizottságot hoznak létre, amely az irányelv alkalmazásának technikai kérdéseivel foglalkozik majd, másrészt pedig hogy az Európai Bizottság felkérte az európai szociális partnereket az Európai Bíróság döntései által kiváltott hatás közös elemzésére.

1.12 Az EGSZB felhívja a figyelmet, hogy a szakképesítések elismeréséről szóló 2005/36/EK irányelv alkalmazásával kapcsolo-

⁽⁴⁾ Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a kiegészítő nyugdíjjogosultságok hordozhatóságának javításáról – A lisszaboni közösségi program végrehajtása COM(2005) 507 végleges – 2005/0214 (COD).

latban számos tagállamban késedelem tapasztalható (a hatályba lépés időpontjának határideje: 2007. október 27.).

1.13 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság által jelenleg ismertett jogalkotási javaslat, melynek célja a harmadik országokból származó állampolgárok gazdasági migrációjának megkönnyítése, az Európai Bizottság részéről újabb komoly erőfeszítést jelent az Európán belüli mobilitás és gazdasági migráció elősegítésére. A harmadik országbeli állampolgárok jelen irányelvjavaslatban foglalt jogai és kötelezettségei, amelyek az egyenlő bánásmódon alapulnak, jó kiindulási alapot jelentenek a bevándorlás területén a jogszabályokhoz, és ki kell terjeszteni őket a munkavállalási céllal érkező migránsok valamennyi csoportjára. Azok az átmeneti intézkedések, amelyek ideiglenes jelleggel korlátozzák az új tagállamokból érkező munkavállalók szabad áramlását, az EGSZB szerint olyan rendkívüli állapotot jelentenek, amelyet sürgősen meg kell szüntetni⁽⁵⁾.

1.14 Az EGSZB teljes mértékben tiszteletben tartja az európai szociális partnerek önállóságát, és azt várja, hogy aktívan hozzá fognak járulni a mobilitás növeléséhez, a munkaerőpiacok helyzetének és az EU versenyképességének javítását tartva szem előtt.

1.15 Az EGSZB felkéri a tagállamokat, hogy működjenek együtt olyan, az újbóli társadalmi beilleszkedést célzó programok kidolgozása, végrehajtása, nyomon követése és értékelése érdekében, amelyek – teljesen diszkriminációmentesen – azokhoz a polgárokhoz (és ezek családjához) szólnának, akik – miután egy ideig az Unió egy másik országában dolgoztak – visszatérnek abba az államba, ahol korábban lakó- vagy tartózkodási helyük volt.

2. Bevezetés

2.1 Az Európai Bizottság 2006-ot „a munkavállalók mobilitásának európai évévé” nyilvánította. E kezdeményezés célja az európai polgárok figyelmének felkeltése volt az EU-n belüli munkalehetőségekkel, valamint jogaikkal és előjogaikkal kapcsolatosan.

2.2 A polgárok mobilitása, mely a szabad mozgáshoz való jog formájában valósulhat meg, az Európai Közösség elsődleges jogában gyökerezik, emellett a lisszaboni stratégia egyik nagy célkitűzése és az integrált növekedési és foglalkoztatási iránymutatások⁽⁶⁾ egyik ajánlása.

⁽⁵⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: *Javaslat tanácsi irányelvre a harmadik országbeli állampolgárok magas szintű képzettséget igénylő munkavállalás céljából való belépésének és tartózkodásának feltételeiről*, előadó: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS (HL C 27., 2009.2.3.)

⁽⁶⁾ Integrált növekedési és foglalkoztatási iránymutatások (2005-2008), 20. számú iránymutatás, COM(2005) 141 végleges – 2005/0057 (CNS).

2.3 A kezdeményezés, mely az EU számos korábbi intézkedésének vonalába illeszkedik – lásd mindenekelőtt az Európai Bizottság által 2002-ben elfogadott cselekvési tervet a szakismeretekről és a mobilitásról ⁽⁷⁾ –, az új európai foglalkoztatási mobilitási cselekvési terv (2007–2010) ⁽⁸⁾ létrejöttét eredményezte, tükrözve az új realitásokat és a kihívásokat, amelyekkel Európának jelenleg szembe kell néznie.

2.4 A 2009-es év első felére folyamán az EU elnökségét a Cseh Köztársaság látja el, melynek legfőbb jelmondata az „Európa korlátok nélkül”. A cseh elnökség ezért négy feltárási vélemény kidolgozására kérte fel az EGSZB-t az EU belső piacának különböző területein meglévő akadályok azonosításának céljából. Az egyik vizsgált terület a munkaerő Európán belüli mobilitása.

2.5 A cseh elnökség folytatja a munkavállalók európai mobilitásának növelésére irányuló törekvéseket. Prioritásai keretében a következőkre kíván különös figyelmet fordítani: a munkavállalók maximálisan szabad mozgása az EU-n belül, a munkaerő szakmai és földrajzi mobilitásának elősegítése és növelése az egységes piac keretében, valamint a migráns munkavállalókra alkalmazandó szociális biztonsági rendszerek koordinációjával kapcsolatos szabályozás korszerűsítésének befejezése.

2.6 A cseh elnökség hangsúlyozza, hogy a munkavállalók szabad mozgásával kapcsolatban jelenleg alkalmazott átmeneti időszakok negatív következményekkel járnak. Úgy véli, hogy a munkaerőben rejlő lehetőségek teljes körű kiaknázása és az európai munkaerőpiac rugalmasabbá tétele a lisszaboni stratégia lényegi elemét képezi.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az Európai Bizottság 2008-as európai foglalkoztatási jelentéséből kiderül, hogy az Európai Unió 2006-tól nyújtott jó gazdasági teljesítménye 2007-ben ígéretes eredményeket hozott: a GDP 3,1%-os növekedése mellett 3,5 millió új munkahely jött létre. A foglalkoztatás Magyarország kivételével minden EU-tagországban nőtt, az Unió átlagos foglalkoztatási

rátája a 2007-es évben 65,4 % volt. A munkanélküliségi ráta Szlovákia kivételével mindenütt 10 % alatt stabilizálódott. Az EU 2004-es és 2007-es két bővítési hulláma pozitív hatással volt az európai gazdaságra, és nem okozott zavart az EU-15-ök munkaerőpiacain. A statisztikák szinergiákat mutatnak a munkaerőpiac teljesítménye, a termelékenység és a munkahelyek minősége között.

3.2 2008-ban a súlyos globális pénzügyi válság Európát is elérte. A háztartások és a vállalkozások erőteljes nyomás alá kerültek. A munkaerő-piacokon ugyanez a helyzet. A gazdasági előrejelzések zéró növekedési rátát, sőt, a gazdasági depresszió veszélyét jósolják az EU-ban a 2009-es évre. Az euróövezet, illetve egyes tagállamokat már recesszió sújtja. December hónap folyamán az EU Tanácsa elfogadta Az európai gazdasági fellendülés tervét ⁽⁹⁾, amely négy prioritási területen összesen tíz intézkedést foglal magában, köztük egy nagyszabású európai foglalkoztatás-ösztönző kezdeményezést.

3.3 Európa és maga az EU számára állandó kihívást jelent a jelenlegi negatív demográfiai tendencia, illetve a munkaerő elöregedése, ami a jövőre nézve meghatározó következményekkel jár Európa versenyképességére. A helyzet orvoslása érdekében átfogó és – a gazdaság jelenlegi állapotára való tekintettel – rendkívül érzékeny koncepció kialakítására van szükség. Az egyes tagállamok sorra dolgozzák ki saját politikai csomagjaikat a befogadóbb munkaerő-piaci mechanizmusok támogatására. Különös figyelmet fordítanak a munkaerőpiac sebezhető kategóriáira, azaz az idős, illetve fiatal munkavállalókra, valamint a bevándorlóakra és a fogyatékkal élő személyekre. Az Európai Bizottság dokumentumaiból kiderül, hogy a megkülönböztetésmentesség elvének alkalmazására vonatkozó jelenlegi jogszabályok ⁽¹⁰⁾ megvalósításával kapcsolatban az EU-nak még sok a tennivalója.

3.4 Az európai munkaerőpiacok dinamizálása, illetve a munkaerő Európán belüli mobilitásának elősegítése tehát a jövőre nézve is az európai foglalkoztatási stratégia egyik legfontosabb eleme marad. Az Európai Bizottság és a tagállamok összes kezdeményezése és intézkedése ellenére az EU-n belüli mobilitás elmarad az EU elé Lisszabonban (2000-ben) kitűzött céloktól, nevezetesen hogy Európa a világ legversenyképesebb tudásalapú gazdaságává lépjen elő.

3.5 Az Európai Bizottság 2007-2010-es időszakra szóló új mobilitási cselekvési tervének célja a helyzet elemzése a globalizációval, a demográfiai változásokkal és az új technológiák kifejlesztésével kapcsolatos kihívások figyelembevételével; az Európán belüli mobilitás akadályainak felszámolása; a mobilitás módozataiban mutatkozó új tendenciák kiemelése; illetve a szükséges intézkedések meghatározása.

⁽⁷⁾ A Bizottság jelentése a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Zárójelentés a szakismeretekre és mobilitásra vonatkozó bizottsági cselekvési terv (COM(2002) 72 végleges) végrehajtásáról COM(2002) 72 végleges (COM(2007)24 végleges).

⁽⁸⁾ A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Mobilitás – eszköz a több és jobb munkahely érdekében: Az európai foglalkoztatási mobilitási cselekvési terv (2007–2010) (COM(2007) 773 végleges).

⁽⁹⁾ Az európai gazdasági fellendülés terve, COM(2008) 800 végleges, 2008. november 26.

⁽¹⁰⁾ A Tanács 2000. november 27-i, 2000/78/EK irányelve a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról, HL L 303., 2000.12.2., 16–22. o.

3.6 A cselekvési tervvel az Európai Bizottság elsődleges céljai az alábbiak:

- a jelenlegi jogszabályok és adminisztratív gyakorlatok tökéletesítése. Az intézkedések célja elsősorban a közösségi jogszabályok hozzáigazítása a jelenkor igényeihez és kontextusához, a TRESS-hálózat ⁽¹¹⁾ státuszának és elemző kapacitásának megszilárdítása, valamint az adminisztratív együttműködés és a nemzeti intézmények és hatóságok közötti eljárások megerősítése;
- a hatóságok részéről a mobilitásnak nyújtott fokozott politikai támogatás valamennyi szinten, mindenképp a meglévő nemzeti, regionális és helyi szintű programokba való beruházások, illetve a munkavállalói mobilitásra ösztönző, megfelelő mechanizmusok kialakítása formájában;
- az EURES ⁽¹²⁾ által nyújtott szolgáltatások megszilárdítása, támogatása és minőségének javítása, valamint a rendszer stratégiai dimenziójának megerősítése a mobilitási trendek, illetve a munkaerő-piaci változások elemzési potenciáljának növelése révén;
- a mobilitás előnyeinek fokozott tudatosítása innovatív eljárások, a tájékoztatási módszerek módosítása és a bevált gyakorlatok terjesztésének bevezetése révén.

3.7 Az Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért – EUROFOUND –, mely egyike az Európai Bizottság háromoldalú alapon működő ügynökségeinek, az európai mobilitás elősegítéséhez kapcsolódó elemzéseknek és kutatásoknak, illetve a meglévő akadályok és a munkaerő-piaci változásokhoz kapcsolódó új kihívások feltárásának egyedülálló platformjává lépett elő.

3.8 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság mindezidáig nem dolgozott ki komplex véleményt a mobilitásról, illetve a mobilitás előtt Európában álló akadályokról. Az Európai Bizottság konzultatív szerveként végzett tevékenysége keretében ugyanakkor határozott véleményt nyilvánított a Bizottság minden olyan üzenetével és kezdeményezésével kapcsolatban, amely kapcsolódott a munkaerő Európán belüli szabad mozgásának kérdéséhez, számos jelentős súlyú véleményt dolgozva ki ⁽¹³⁾.

⁽¹¹⁾ TRESS – Az európai szociális biztonsággal kapcsolatos tréningek szervezése és jelentések készítése.

⁽¹²⁾ EURES – Európai Foglalkoztatási Szolgálat.

⁽¹³⁾ Lásd például véleményét: „A munkavállalók szabad mozgása és letelepedése” címmel, előadó: Gianni VINAY (HL C 169., 1999.6.16.); véleményét „Javaslat tanácsi rendeletre (EK) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról” tárgyban, előadó: José Isaias RODRÍGUEZ GARCÍA CARO (HL C 75., 2000.3.15.); véleményét „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az uniós polgárok és családtagjaik a tagállamok területén való szabad közlekedéshez és tartózkodáshoz jogáról” tárgyban, előadó: José Isaias RODRÍGUEZ GARCÍA CARO (HL C 149., 2002.6.21.); véleményét „Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról”, előadó: Wolfgang GREIF (HL C 324., 2006.12.30.).

3.9 A szociális partnerek ugyancsak létfontosságú szerepet játszanak. Véleményük szerint az Európán belüli mobilitás és az ezt gátló akadályok felszámolása alapvető jelentőséggel bír, ezért a tematikát a 2003–2005-ös időszakra vonatkozó közös munkaprogramjukba is felvették. Az általuk kialakított egyéb kezdeményezések, illetve közösen kidolgozott dokumentumok is hozzájárultak az EU-n belüli mobilitás egyes akadályainak azonosításához.

4. Tények és számok: az EUROFOUND felmérése

4.1 Az EUROFOUND elemzése, amely az Eurobarométer felmérés ⁽¹⁴⁾ eredményeire támaszkodott, rávilágít bizonyos elemekre, amelyek kulcsfontosságúak az európai polgárok Európán belüli mobilitással és bevándorlással kapcsolatos magatartás- és gondolkodásmódjának megértéséhez.:

- az európai polgárok még mindig úgy gondolják, hogy „az EU-n belüli szabad mozgás és munkavállalás joga” az európai folyamat legfőbb előnye és vívmánya (a megkérdezettek 53 %-a);
- bár az EU intézményei és polgárai határozottan támogatják az EU-n belüli mobilitás gondolatát, a tagállamokban továbbra is megmaradt bizonyos félelem azzal kapcsolatban, milyen következményekkel járhat az új tagállamokból kiinduló gazdasági migráció;
- az európai munkavállalóknak csupán mintegy 2 %-a (EU-25-ök) született más tagállamban, mint ahol jelenleg munkahelyét betölti;
- az európai népesség közel 4 %-a tartózkodott huzamosabban már egy másik tagállamban, és 3 %-uk élt már hosszabb-rövidebb ideig egy EU-n kívüli országban.

4.1.1 **A földrajzi mobilitással kapcsolatban** a felmérés azt mutatja, hogy Európában a határokon átnyúló mobilitás nem magas szintű. Az eredmények tanúsága szerint az európaiak átlagosan tíz évig maradnak egyazon lakóhelyen; ez az időszak a fiatal felnőttek esetében viszonylag rövidebb, az előrehaladottabb korban lévők esetében hosszabb. A felmérés szerint a közeljövőben e tekintetben nem várható gyökeres változás.

⁽¹⁴⁾ Az európai mobilitás: az Eurobarométer 2005-ös felmérése a földrajzi és munkaerő-piaci mobilitásról, Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Kiadóhivatala, 2006.

4.1.2 A **mobilitás fő motivációja** továbbra is elsősorban az új személyek és új helyek megismerésének vágya. Ugyanakkor a jövőben külföldi tartózkodást tervező személyek több mint egyharmada (38 %) szemében elsődlegesek a gazdasági szempontok (a pénz, a munkahely minősége). Az új tagállamokban továbbra is a gazdasági motiváció dominál, de a foglalkoztatással kapcsolatos megfontolásoknak nagyobb a súlyuk a szociális előnyök és a jobb minőségű közszolgáltatások igénybevétele (vagy a velük való visszaélés) iránti vágynál. Ezzel szemben a mobilitással szembeni **elsődleges visszatartó tényező** a szociális kapcsolatok elvesztésétől való félelem (a családdal való kapcsolattartás visszaszorulása és a család támogatásának elvesztése). Az egyéb korlátozó tényezők között említhetjük a lakhatási körülményeket, illetve az egészségügyi szolgáltatások és ellátás minőségét.

4.1.3 A **jövő kihívásai**. A földrajzi mobilitás továbbra is az Európai Unió elsődleges célja. A túl csekély mértékű mobilitás egyet jelenthet az alkalmazkodóképesség és a versenyképesség csökkenésével. Fordított esetben a szegény, illetve gazdag régiók közötti túlságosan jelentős mértékű mobilitás kedvezőtlen hatással lehet a munkaerőpiacokra (a képzett munkaerő hiánya, a munkanélküliség növekedése, agyelszívás).

4.1.4 Fontos információforrás kapcsolatban az Európai Bizottság Foglalkoztatási Főigazgatósága (DG EMPL) által közzétett, „A földrajzi mobilitás az Európai Unión belül: a gazdasági és társadalmi előnyök optimalizálása” című tanulmány⁽¹⁵⁾ E tanulmány szerint a földrajzi mobilitás kiterjesztésére irányuló politikák két célkitűzést tartanak szem előtt: 1) a mobilitástól várt előnyök kiszélesítését, valamint 2) a mobilitáshoz kapcsolódó egyéni terhek könnyítését. A tanulmány mindenekelőtt a földrajzi mobilitás gazdasági tényezőire, valamint e mobilitásnak a regionális munkaerőpiacok közötti különbségek (foglalkoztatás, reálbérek, munkaerő-hiány) kiegyenlítését szolgáló funkciójára koncentrálnak.

4.1.5 **Ami a mobilitást illeti**, a karrier során betöltött munkahelyek átlagos száma 3,9; az egyes munkahelyeken töltött átlagos időszak 8,3 év. A tanulmányt megelőző év folyamán a megkérdezettek 8 %-a változtatott munkahelyet, a megelőző öt év során 32 %-uk, az előző évtizedben pedig 50 %-uk.

4.1.6 Ami a jövőbeli perspektívákat illeti, a felmérés eredményei szerint a válaszadók 41 %-a vélte úgy, hogy a következő öt év során munkáltatót fog váltani, 54 %-uk nem tervezte, hogy munkahelyet változtat, a fennmaradó 5 % bizonytalan volt a kérdésben. Három alapvető okot lehet meghatározni, amiért az emberek úgy vélik, az elkövetkezendő öt év folyamán megváltozhat a munkáltatójuk: a változás iránti vágy és az önkéntes elhatározás; a nem önkéntes elhatározás; illetve a körülmények nyomása alatt hozott semleges döntés

4.1.7 A felmérésből kitűnt, hogy a megkérdezettek által a következő öt évre várt összes munkahely-váltás 65 %-át önkéntes elhatározás motiválja. A munkahelyek közötti önkéntes mobilitás hozzájárul a munkavállalók kompetenciájának megfelelőbb fejlődéséhez, és megerősíti munkavállalási képességeiket, miközben javítja személyes karrier- és kereseti kilátásaikat.

4.1.8 Érdekes eredmények születtek a „Job mobility in the EU: Optimising its Social and Economic Benefits” (Foglalkoztatási mobilitás az EU-ban: a gazdasági és társadalmi előnyök optimalizálása) című tanulmányban⁽¹⁶⁾. A tanulmány vitaalapként szolgál a tagállamok között abban a kérdésben, hogyan lehetne gazdasági, illetve társadalmi szempontból optimalizálni a foglalkoztatási mobilitást. Ez a tanulmány az EU-27-eken belüli helyzetet és különbségeket; a termelékenységhez, a bérekhez, az innovációhoz és a foglalkoztatáshoz közvetlenül kapcsolódó gazdasági tényezőket; valamint a munka minőségéhez és a társadalmi kohézióhoz kapcsolódó tényezőket elemzi.

5. Részletes megjegyzések

5.1 A szakmai mobilitás megkönnyítését és előmozdítását, illetve a munkaerő-piaci kereslet és kínálat jobb összhangját célzó kezdeményezések és rendelkezések két szempontból is létfontosságúak. Nemcsak azért, mert ezek az intézkedések optimalizálhatják a munkaerőpiacok működését, és ezzel orvosolhatják ezek hiányosságait, hanem azért is, mert egyúttal jelentős mértékben hozzájárulhatnak az európai növekedési és foglalkoztatási stratégia célkitűzéseinek megvalósításához is.

5.2 Bár az európai polgárok hisznek a szabad mozgáshoz való jogukban, és nagy többségük nem tartja valószínűnek, hogy egész életében ugyanazon a munkahelyen marad, a felmérés eredményei szerint továbbra is számos akadály gátolja a munkavállalókat az országok közötti szabad mozgásban, illetve a jobb minőségű munkahely kereséséhez kapcsolódó kockázatok leküzdésében.

5.3 A **mobilitás számos akadálya** között említhetők a következők:

- a korlátozott nyelvtudás,
- az alacsony, illetve nem kielégítő szintű kompetenciák és ismeretek,
- a megszerzett szakképzettségek és szakmai diplomák nem megfelelő elismerése a többi tagállamban,
- a jogi és adminisztratív akadályok,

⁽¹⁵⁾ „A földrajzi mobilitás az Európai Unión belül: a gazdasági és társadalmi előnyök optimalizálása” című tanulmány, 2008. április, Európai Bizottság, DG EMPL.VT/2006/042. sz. szerződés.

⁽¹⁶⁾ „Job mobility in the EU: Optimising its Social and Economic Benefits” (Foglalkoztatási mobilitás az EU-ban: a gazdasági és társadalmi előnyök optimalizálása) című tanulmány, 2008. április, Dán Technológiai Intézet; VT/2006/043. sz. szerződés.

- a házastársak azzal kapcsolatos nehézségei, hogy mindketten tartós munkahelyet találjanak,
- a munkakínálattal kapcsolatos információk szétszórtsága, illetve a képzési- és munkalehetőségekkel kapcsolatos átláthatóság hiánya,
- a rossz közlekedési infrastruktúrák,
- a lakáspiacon mutatkozó kínálathiány és az ezen a piacon észlelhető árak,
- az utóbbi időben bizalomvesztés és idegengyűlölet.

5.4 Az Európán belüli mobilitás ösztönzését tehát még mindig számos akadály gátolja. Az EGSZB szerint ahhoz, hogy **hatékonyak** bizonyuljanak, a munkavállalók **mobilitását erősítő politikáknak** a következő kulcselemeket kell tartalmazniuk:

5.4.1 Először is **jobban meg kell ismertetni** a földrajzi és szakmai mobilitás meglévő **akadályait**, illetve az ezen akadályok felszámolására irányuló támogató intézkedéseket. Az utóbbi években Európában jelentős erőfeszítések történtek a munkavállalók mobilitását gátló akadályok meghatározására és orvoslására, de továbbra is hasznos volna újabb – európai és tagállami szintű – tanulmányok segítségével behatóbban megismerni a gazdasági mobilitást gátló tényezők mélységét, jellemzőit, illetve meghatározó vonásait, és felmérni e tényezők gazdasági hatásait.

5.4.2 Másodsorban, kiemelkedően fontos volna a rugalmas biztonság koncepcióját alkalmazni **az európai munkaerőpiacokon**. A tapasztalatok szerint azok az országok, amelyek hatékonyan alkalmazzák ezt a koncepciót, jobban képesek alkalmazkodni a globális változásokhoz. A mobilitás ebben az értelemben az egyik olyan tényező, amelynek révén globális szinten javítható a munkavállalók foglalkoztathatósága és alkalmazkodóképessége, valamint a vállalkozások versenyképessége. A munkaszervezésnek jobban meg kell felelnie a vállalkozások és a munkavállalók igényeinek, és így egyúttal számottevően hozzájárulhat új mobilitási formák létrehozásához.

5.4.3 Harmadszor, nélkülözhetetlen feltétel a **képzési rendszereknek** a munkaerő-piaci igényekhez történő **adaptálása**. Meg kell szilárdítani az egész életen át tartó tanulást biztosító hatékony rendszerre vonatkozó koncepciót. Napjainkban a

munkaerőpiacoknak egyre gyorsabb változásokhoz kell alkalmazkodniuk, melyek újabb és újabb képzési igényeket támasztanak. Mind többen kénytelenek alkalmazkodni a munkájukban és karrierjükben végbemenő változásokhoz, mindenekelőtt újabb, diverzifikált képesítések megszerzése útján. Az egyéneknek tehát képesnek kell lenniük kompetenciáik fejlesztésére és növelésére, hogy foglalkoztathatóak maradjanak, és alkalmazkodni tudjanak a munkaerő-piaci változásokhoz. Ezzel kapcsolatban mindenekelőtt az alábbi kezdeményezéseket kellene prioritásnak tekinteni:

- biztosítani kell, hogy az egyének már a képzési ciklus befejezése előtt rendelkezzenek a szükséges ismeretekkel és kompetenciákkal;
- motiválni kell az egyéneket arra, hogy vállaljanak személyes felelősséget is kompetenciáik egész életen át tartó továbbfejlesztéséért, és olyan keretfeltételeket kell biztosítani (pl. fizetett szabadság révén), amelyek lehetővé teszik ezt számukra;
- vonzóbbá, rugalmasabbá kell tenni, és a munkaerőpiac igényeivel összhangba kell hozni a képzést;
- ezzel kapcsolatban kiemelt figyelmet kell fordítani egyes munkavállalói kategóriákra: a fiatalokra és az idős munkavállalókra;
- alkalmazni kell az érdekelt felek, azaz az állam, a szociális partnerek, az oktatási intézmények és a vállalkozások közti partnerség elvét.

5.4.4 Negyedszer, tovább kell fejleszteni a szociális védelmi rendszereket, előnyösebbé és könnyebbé téve a munkavállalók számára az EU különböző munkaerőpiacaira jellemző eltérő szituációk közötti váltást, és megszüntetve annak akadályait, hogy az emberek a megfelelőbb munkahely kedvéért más tagállamokba is elköltözzenek. Az EGSZB e tekintetben utal a rugalmas biztonság elvéről szóló véleményére, mindenekelőtt az egyének foglalkoztathatóságának javítására helyezve a hangsúlyt, amely révén jobban alkalmazkodhatnak a munkaerőpiac változásaihoz, és könnyebben kihasználhatják a jobb minőségű állásokra vonatkozó ajánlatokat. Végül soron arról van szó, hogy egyfelől a munkahelyteremtést kell támogatni, másrészt pedig fokozni kell a pályát módosító munkavállalók támogatását, növelve munkaerő-piaci esélyeiket. A tapasztalatok azt mutatják, hogy jelenleg a juttatások passzív növelése helyett a fő cél a személyek foglalkoztatásának megkönnyítése, felszámolva az adminisztratív akadályokat, és egyszerre beruházva a kompetenciákba és az aktív foglalkoztatási politikákba.

5.4.5 Ötödször orvosolni kell a földrajzi és szakmai mobilitást korlátozó **jogszabályi, adminisztratív és adózási** akadályokat:

- a munkaerő szabad mozgására vonatkozó rendelkezéseket kell foganatosítani, garantálva a foglalkoztatáshoz való megkülönböztetésmentes hozzáférést;

- a tagállamokat arra kell ösztönözni, hogy gyorsabban és következetesebben alkalmazzák a szakmai képesítések elismeréséről szóló 2005/36/EK irányelvet⁽¹⁷⁾, és teremtsék meg a szakmai képesítések európai keretét;
- megfelelő intézkedésekkel elejét kell venni a kiegészítő nyugdíjrendszerek kettős megadóztatásának;
- meg kell oldani az adózás (és a szociális juttatások) területén az állampolgárság alapján történő hátrányos megkülönböztetés tilalmával kapcsolatban felmerült problémákat;
- a mobilitás akadályainak felszámolásakor külön figyelmet kell fordítani a fogyatékkal élő személyekre;
- tekintetbe kell venni azoknak a nőknek a sajátos szükségleteit, akiknek gyermekekről, illetve egyéb eltartott személyekről kell gondoskodniuk.

5.4.6 Hatodszor, egyszerűen hozzáférhető, minőségi tájékoztatást kell nyújtani az európai polgárok számára a munkavállalási és képzési lehetőségekről. Miközben a munka- és életkörülményekre vonatkozó adatok nagy mennyiségben hozzáférhetőek, a képzési és munkavállalási lehetőségekhez kapcsolódó információk nem élveznek prioritást, gyakran nem állnak rendelkezésre, vagy nehezen hozzáférhetőek. A foglalkoztatási és képzési lehetőségeket ismertető európai tájékoztatási rendszer létfontosságú az európai polgárok és vállalkozások számára, hogy a kapacitásfejlesztés során a megfelelő döntéseket hozhassák, megragadhassák a lehetőségeket, és ily módon növeljék a szakmai mobilitást. Az **EURES** internetes portál e téren **jelentős és jótékony szerepet** tölthet be. A portál azonban jelenleg nem elég ismert, és nemcsak a polgárok között, hanem főként a vállalkozások körében sincs kellően tudatosítva a létezése. Mindezek fényében a megfelelőbb tájékoztatás keretében egyes konkrét témákra kell kiemelten összpontosítani, például arra, hogyan módosulnak a (státuszhoz kötődő vagy kiegészítő) szociális juttatások a szakmai vagy földrajzi mobilitás esetén. Példának okáért a szakmai nyugdíjrendszerekkel kapcsolatban hasznos volna az érintetteket megfelelő információkhoz juttatni megszerzett jogaik szintjéről, az alkalmazott adózási rendszerről, a hordozhatóság módozatairól, valamint az egyes alternatívákhoz kapcsolódó költségekről, illetve előnyökről stb.⁽¹⁸⁾

5.4.7 Végezetül a mobilitás elősegítése érdekében új kezdeményezéseket kell kidolgozni a **lakáshoz jutás feltételeinek**, valamint a **közlekedési infrastruktúra** színvonalának javítása érdekében. Rendkívül fontos, hogy a munkavállalók hozzáfér-

hető és megfelelő lakáshoz juthassanak a munkavállalási lehetőségeket kínáló régiókban. A munkavállalók mobilitása feltétlenül megköveteli továbbá a hatékony és rugalmas közlekedési infrastruktúrák meglétét biztosító rendelkezéseket is. A tagállamoknak – a vállalkozásokkal együttműködve –, nagyobb figyelmet kellene fordítaniuk az áttelepüléssel járó kiadásokra, megfelelő ösztönző rendszereket dolgozva és alakítva ki a mobil munkakeresők (angolul: mobile job seekers) számára.

5.5 2004-ben és 2007-ben két új **bővítésre** került sor, melynek köszönhetően az EU előbb tíz, majd két újabb taggal gazdagodott, és amelynek nyomán vita bontakozott ki a határok megnyitásáról és a munkaerő szabad mozgásáról. Az Eurofound által végzett kutatások következtetései megerősítik, hogy bár továbbra is számos migráns hagyja el Kelet-Európát a nyugati országok felé, a földrajzi mobilitást a polgárok továbbra is csekély szinten és csak időlegesen gyakorolják.

5.5.1 Azoknak a tagállamoknak, amelyek még mindig átmeneti időszakot alkalmaznak az EU-hoz 2004-ben csatlakozott államokkal szemben, 2009. május 1-jéig jelezniük kell, be kívánják-e lépni a harmadik szakaszba, és újabb két évig alkalmazni kívánják-e ezt az átmeneti rendszert. Ami Bulgáriát és Romániát illeti, a tagállamoknak 2008. december 31-éig kellett jelezniük szándékaikat⁽¹⁹⁾. Az EGSZB ezért érdeklődéssel fogadta a csatlakozási szerződésben megállapított átmeneti rendelkezésekről szóló jelentés kapcsán 2008. november 18-án kiadott második európai bizottsági közleményt⁽²⁰⁾, amely lényegében megerősíti a 2006-os első értékelő jelentés⁽²¹⁾ következtetéseit. A második közlemény következtetéseiből világosan kitűnik, hogy a munkaerőpiacok megnyitása az új tagállamok munkavállalói előtt egyértelműen pozitív hatással volt mind a befogadó ország gazdaságára, mind az EU egészére.

5.5.2 Az átmeneti intézkedések alkalmazásának módosításával kapcsolatos döntéseket minden esetben nemzeti szinten kellene meghozni, tényszerű elemzésekre támaszkodva. Az EGSZB ugyanakkor úgy véli, hogy az átmeneti időszakok alkalmazásának 2009-es megszüntetése ösztönözni fogja a rugalmasabb és befogadóbb munkaerőpiacok kialakítását, és hozzájárulhatna az illegális munka visszaszorításához és a szegénység elleni küzdelemhez Európában.

⁽¹⁹⁾ Görögország, Spanyolország, Magyarország és Portugália már enyhített az ezekből az országokból származó munkavállalók szabad mozgására vonatkozó korlátozásokon.

⁽²⁰⁾ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A munkavállalók szabad mozgásának hatása az EU-bővítés összefüggésében. A 2005. évi Csatlakozási Szerződésben meghatározott átmeneti intézkedések első szakaszáról (2007. január 1. - 2008. december 31.) szóló, és a 2003. évi Csatlakozási Szerződésben meghatározott átmeneti intézkedéssel összhangban előírt jelentés(COM(2008) 765 végleges).

⁽²¹⁾ A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Jelentés a 2003. évi csatlakozási szerződésben meghatározott átmeneti rendelkezések (a 2004. május 1-től 2006. április 30-ig tartó időszak) működéséről, COM(2006) 48 végleges.

⁽¹⁷⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/36/EK irányelve (2005. szeptember 7.) a szakmai képesítések elismeréséről.

⁽¹⁸⁾ Az Európai Bizottság ezzel kapcsolatban már több konkrét lépést tett, amely lehetővé teszi az európai polgárok figyelmének felkeltését, és érthető információkat nyújt számukra szociális biztonsággal kapcsolatos jogaikról és kötelességeikről az uniós országokban (prospektusok, kézikönyvek, videók).

5.5.3 Rádadásul az átmeneti időszakok fenntartása korlátozhatja a szociális biztonsági rendszerek összehangolásáról szóló 1408/71/EKG rendelet 69. cikkének (amely arról rendelkezik, hogy az a munkanélküli, aki munkakeresés céljából másik tagállam területére távozik, fenntarthatja az ellátásokra való jogosultságát az ellátás szempontjából illetékes tagállamban) a gyakorlatban történő alkalmazását.

5.6 A **munkavállalók kiküldetése** a szolgáltatások európai szintű liberalizációjának kontextusában. A megfelelően működő belső piac előnyei létfontosságúak a vállalkozások, a munkavállalók, a polgárok és a gazdaság egésze számára, hiszen hozzájárulnak a vállalkozások növekedéséhez, és jobb hozzáférést biztosítanak az (Európai Gazdasági Térségnek köszönhetően) immár mintegy ötszázmillió fogyasztót és közel harminc országot magába foglaló hatalmas piachoz. Az európai vállalkozások versenyképesebbé váltak, és megszilárdították pozícióikat a világpiacon. A belső piacon nyújtott szolgáltatásokról szóló új irányelv a liberalizációs folyamat sikeres folytatásának alapvető eszköze.

5.6.1 Az Európai Bizottság két közleményt tett közzé a kérdéskörben⁽²²⁾, amelyek a munkavállalók kiküldetésének kérdését a szolgáltatásokra vonatkozó rendelkezések kontextusában tárgyalják. Ezek a szövegek elemzést kívántak adni a helyzetről, bizonyos iránymutatásokat adva a tagállamoknak a Bíróság ítéleteinek helyes alkalmazásához és értelmezéséhez. Ezen túlmenően azt kívánták vizsgálni, hogyan egészíti ki egymást a két eszköz, és hogyan optimalizálható a kiküldetésben lévő munkavállalók számára jelenleg biztosított védelem.

5.6.2 Korábbi, 2008. május 29-i véleményével⁽²³⁾ összhangban az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság 2009/17/EK határozatát⁽²⁴⁾ a munkavállalók kiküldetésével foglalkozó magas szintű szakértői bizottság felállításáról a bevált gyakorlatok azono-

⁽²²⁾ A Bizottság közleménye – „*Iránymutatások a munkavállalók szolgáltatásnyújtás keretében történő kiküldetéséről*” (COM(2006) 159 végleges), illetve A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – „*A munkavállalók szolgáltatásnyújtás keretében történő kiküldetéséről: az előnyök és a potenciál maximalizálása a munkavállalók védelmének biztosítása mellett*” (COM(2007) 304 végleges).

⁽²³⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő tárgyban: A munkavállalók szolgáltatásnyújtás keretében történő kiküldetése: az előnyök és a potenciál maximalizálása a munkavállalók védelmének biztosítása mellett (COM(2007) 304 végleges), előadó: An Le Nouail Marliere, HL C 224., 2008.8.30., 95–99. o.

⁽²⁴⁾ HL L 8., 2009.1.13., 26–28. o.

sítására és cseréjére, valamint az irányelv alkalmazásával kapcsolatos problémák részletes megvizsgálására és megoldására. A folyamatban a szociális partnerek képviselői is részt vennének.

5.6.3 Az Európai Bíróság egyes, a munkavállalók kiküldetéséről szóló 96/71/EK irányelvvel kapcsolatos közelmúltbeli ítéletei (Laval⁽²⁵⁾, Viking⁽²⁶⁾ illetve Rüffert⁽²⁷⁾) ügyben hozott ítéletek) heves vitákat indítottak a munkavállalók kiküldetéséről szóló irányelvről. Az EGSZB ezért támogatja az Európai Bizottság és a francia elnökség 2008. októberi javaslatát, amely arra irányul, hogy az európai szociális partnerek dolgozzanak ki közösen egy elemzést, amely átfogóan elemzi e határozatok jogi, gazdasági és szociális következményeit.

5.7 **A szociális rendszerek koordinálása és korszerűsítése.** A szociális védelmi rendszerek koordinációját biztosító keretszabályozás az EU-n belüli mobilitás előmozdításának létfontosságú eszköze. A jelenlegi 1408/71/EK rendelet⁽²⁸⁾ helyébe a 2004 áprilisában elfogadott 883/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet lép. Az utóbbi 89. cikke szerint alkalmazásának módjait egy későbbiekben elfogadandó rendelet (COM(2006) 16)⁽²⁹⁾ állapítja meg, amely csak 2006 januárjában került előterjesztésre. Az új végrehajtási rendelet elsődleges célja a jogi és adminisztratív rendelkezések egyszerűsítése és ésszerűsítése; a szociális védelem koordinációja által érintett szereplők jogainak és kötelezettségeinek tisztázása; hatékonyabb és gyorsabb adatszere-eljárások bevezetése; illetve végső soron a költségek csökkentése volt.

5.7.1 Egy 2006-ban közzétett véleményében⁽³⁰⁾ az EGSZB úgy vélekedett, hogy az új javaslat előrelépést jelent az EU-n belüli szabad mozgás megvalósítása felé. A rendeletre irányuló javaslat számos helyen egyszerűsíti, világosabbá és hatékonyabbá teszi a szabályozást. Az EGSZB különösen a rendelet személyi és materiális alkalmazási körének kiterjesztését, illetve a társadalombiztosítási rendszerben részt vevő intézmények közötti együttműködés fokozására irányuló rendelkezéseket támogatta.

⁽²⁵⁾ EB, C-341/05 számú ügy, Laval un Partneri Ltd kontra Svenska Byggnadsarbetareförbundet (az építőipari munkavállalók svéd szak-szervezete).

⁽²⁶⁾ EB, C-438/05 számú ügy, International Transport Workers' Federation és Finnish Seamen's Union kontra Viking Line ABP és OÜ Viking Line Eesti.

⁽²⁷⁾ EB, C-346/06 számú ügy, Dirk Rüffert, mint az Objekt und Bauregie GmbH & Co. KG kirendelt felszámolója kontra Land Niedersachsen.

⁽²⁸⁾ HL L 149., 1971.7.5.

⁽²⁹⁾ Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról, COM(2006) 16 végleges – 2006/0006(COD).

⁽³⁰⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. október 26-i véleménye: „*Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról*”, előadó: GREIF (HL C 324., 2006.12.30.).

5.7.2 Az EGSZB véleményében hangsúlyozta továbbá a 883/2004/EK rendelet tizenegyedik – egyes jogszabályi rendelkezések végrehajtási eljárásainak meghatározását tartalmazó – mellékletével kapcsolatos tárgyalások érzékeny jellegét. Felszólítják a tagállamokat, hogy nevezzék meg nemzeti rendszereknek azokat a sajátosságait, amelyeket szeretnének kivonni a rendelet hatálya alól a szociális biztonság akadálytalan összehangolásának lehetővé tétele érdekében. Erről már régóta intenzív tárgyalások folynak a tagállamok között. Az EGSZB ennek kapcsán gyors lezárásra szólított fel, és megjegyezte, hogy a részletkérdésekre vonatkozó tárgyalások folytatásának azonban nem szabadna késleltetnie az új rendelet hatálybalépését, különösen miután az Európai Bizottság kezdeményezésének célja a mobilitás fokozása Európán belül.

5.7.3 Általánosságban a jövőben a szociális biztonsági rendszerek koordinációját biztosító keretszabályozásnak rugalmasan kell reagálnia a munka világának változó realitásaira, az új foglalkoztatási formákra, a munkaidő-rendszerekkel kapcsolatos különbségekre, mindenekelőtt pedig a mobilitás új formáira. Meg kellene erősíteni a tagállamok közötti, elektronikus eljárásokon alapuló adminisztratív együttműködés különböző formáit.

5.8 A migránsok szociális ellátási jogosultsága általánosságban véve a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló rendeleten – a 1612/68/EGK rendeleten – illetve az egyenlő bánásmód 2004/38/EK⁽³¹⁾ irányelvben kifejtett elvén alapul. Az alapelv tehát az, hogy a befogadó országban jogszerűen tartózkodó személyeknek minden esetben azonos jogosultsággal kellene rendelkezniük ugyanazon juttatásokra. Senkit nem szabadna kizárni a rendszerből.

5.9 A probléma az, hogy az általános jogszabályi keretek olyan szabályokból állnak össze, amelyek nem azonos jogerővel bírnak (rendeletek, irányelvek, a Bíróság ítéletei). A rendeleteket közvetlenül és egységesen kell alkalmazni. Az irányelvek ezzel szemben az egyes tagállamokban eltérő módon kerülnek alkalmazásra. A jövőben tehát jobban ügyelni kell a hasonló szabályok átláthatóságára és főként kohéziójára. Az egyenlőség elvét továbbra is meg kell őrizni (például az adókedvezményekhez való egyenlő hozzáférés), fenntartva a jogbiztonságot. A jogi keretszabályozás egyszerűsítésére valószínűleg nem lesz mód, de a tagállamok közötti együttműködés révén lehetőség nyílna bizonyos hiányosságok orvoslására; e téren még nagyok a kihasználatlan tartalékok.

⁽³¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről. (EGT vonatkozású szöveg).

5.10 **Az oktatás és a szakképzés területén megvalósuló mobilitás** a személyek szabad mozgásától elválaszthatatlan aspektus, és egyúttal az európai oktatási és szakképzési térség megvalósításának legfőbb eszköze.

5.10.1 Az EGSZB támogatja az *Európai Mobilitásminőségi Chartát*⁽³²⁾, mely abban a megfontolásban gyökerezik, hogy az oktatás és a szakképzés terén megvalósuló mobilitás a személyek szabad mozgásának szerves része, és hogy ezen a téren az európai mobilitás megerősítése a lisszaboni stratégia célkitűzéseinek megvalósításához vezető út. A Charta bizonyos elveket és intézkedéseket javasol a fiatalok, illetve felnőttek mobilitásával kapcsolatban, formális vagy nem formális oktatásuk céljaira, személyes és szakmai fejlődésük érdekében.

5.10.2 Az Európai Bizottság egész sor hatékony eszközt dolgozott ki az oktatás és a szakképzés, valamint az egész életen át tartó tanulás keretében megvalósuló, Európán belüli mobilitás elősegítése céljából. Az Europass⁽³³⁾ olyan összehangolt dokumentumcsomag, amely segíti az európai polgárokat megszerzett képesítéseik és kompetenciáik megfelelőbb kezelésében. Az erről készült legutóbbi, 2008-as értékelő jelentés megerősítette a nemzeti központok és az internetes portálok hatékonyságát, és általában véve az Europass hozzáadott értékét, de egyúttal bizonyos hiányosságokra is rámutatott, különösen az Europass azon eszközei esetében, amelyek nem oktatási jellegű eredményeken alapulnak.

5.10.3 Ezt a dimenziót meg kell erősíteni az oktatás és az egész életen át tartó tanulás európai keretének (CEC) végrehajtásával⁽³⁴⁾, amely keretnek össze kell kapcsolódnia az európai kreditátviteli és –gyűjtési rendszerekkel⁽³⁵⁾.

5.11 Ezenkívül annak következtében, hogy az Európai Bizottság legális bevándorlást megkönnyítő rendelkezései miatt rendkívül nagy számban érkeznek munkavállalók harmadik országokból, el kell gondolkodni az európai oktatási rendszerrel szembeni új kihívásokon is.

⁽³²⁾ Európai mobilitásminőségi charta (HL L 394, 2006.12.30.), <http://europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c11085.htm>.

⁽³³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2241/2004/EK határozata (2004. december 15.) a képesítések és a szakmai alkalmasság átláthatóságának egységes közösségi keretéről (Europass).

⁽³⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2008/111/01 számú ajánlása (2008. április 23.) az oktatás és az egész életen át tartó tanulás európai keretének megállapításáról (CEC).

⁽³⁵⁾ Európai kreditátviteli és –gyűjtési rendszer (ECTS), illetve javaslat európai parlamenti és tanácsi ajánlásra az Európai szakoktatási és szakképzési kreditrendszer (ECVET) létrehozásáról, COM (2008) 180.

5.11.1 Az EGSZB érdeklődéssel várja az Európai Bizottság „Migráció és mobilitás: kihívások és lehetőségek az EU oktatási rendszerei számára”⁽³⁶⁾ című, 2008 júliusában közzétett zöld könyvét követő nyilvános vita eredményeit. A zöld könyv a 77/486/EGK irányelv jövőjének és szerepének elemzésére hívja fel az érintetteket, mely irányelv jelenleg kizárólag az Európai Unióból származó migráns munkavállalók gyermekeinek beiskoláztatásával foglalkozik.

5.12 A harmadik országokból származó személyek **legális bevándorlásának megkönnyítésével és az illegális bevándorlás elleni küzdelemmel**, melynek elveit az Európai Bizottság „A migrációval kapcsolatos általános megközelítés”⁽³⁷⁾ című, 2006 novemberében közzétett közleménye fektette le, az Európai Bizottság újabb lépéssel járult hozzá az Európán belüli mobilitás és legális bevándorlás elősegítéséhez, a demográfiai kihívásoknak való megfelelés érdekében. Az Európai Bizottság

– 2007-es jogalkotási programjával összhangban – két jogalkotási javaslatot⁽³⁸⁾ terjesztett elő a harmadik országokból származó gazdasági migránsok Unió területére való belépésének és ottani tartózkodásának megkönnyítése érdekében. Ennek keretében az Európai Bizottság ismertette úgynevezett „kék kártya” javaslatát, melynek célja a harmadik országok magasan képzett munkavállalóinak Európába vonzása. A harmadik országbeli állampolgárok jelen irányelvjavaslatban foglalt jogai és kötelezettségei, amelyek a munka díjazása, a munkakörülmények, a gyülekezési szabadság, valamint az általános és szakképzés kérdéseiben az egyenlő bánásmódon alapulnak, jó kiindulási alapot jelentenek a bevándorlás területén a jogszabályokhoz, és ki kell terjeszteni őket a munkavállalási céllal érkező migránsok valamennyi csoportjára. Azok az átmeneti intézkedések, amelyek ideiglenes jelleggel korlátozzák az új tagállamokból érkező munkavállalók szabad áramlását, az EGSZB szerint olyan rendkívüli állapotot jelentenek, amelyet a magasan képzett munkavállalók foglalkoztatása érdekében sürgősen meg kell szüntetni⁽³⁹⁾.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽³⁶⁾ Zöld könyv: „Migráció és mobilitás: kihívások és lehetőségek az EU oktatási rendszerei számára” (COM(2008) 423 végleges).

⁽³⁷⁾ A Bizottság Közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – „A migrációval kapcsolatos általános megközelítés egy év távlatában: helyzetértékelés az átfogó európai migrációs politikáról” (COM(2006) 735 végleges).

⁽³⁸⁾ Ez a két javaslat a következő: Javaslat tanácsi irányelvre a harmadik országbeli állampolgárok magas szintű képzettséget igénylő munkavállalás céljából való belépésének és tartózkodásának feltételeiről (az úgynevezett „európai kék kártya” létrehozására irányuló javaslat) (COM(2007) 637 végleges); illetve Javaslat tanácsi irányelvre a harmadik országok állampolgárainak valamely tagállam területén való tartózkodására és munkavállalására vonatkozó összevont engedélyre irányuló összevont kérelmezési eljárásról, valamint a harmadik országokból származó, a tagállamok területén legálisan tartózkodó munkavállalók közös jogairól (COM(2007) 638 végleges).

⁽³⁹⁾ Lásd az 5. lábjegyzetet.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye az idősödő munkavállalók helyzete az ipari szerkezetváltás kontextusában – támogatási lehetőségek és a korszerkezet diverzifikálódásának kezelése az ágazatokban és vállalkozásokban (saját kezdeményezésű vélemény)

(2009/C 228/04)

2008. január 17-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

„Az idősödő munkavállalók helyzete az ipari szerkezetváltás kontextusában – támogatási lehetőségek és a korszerkezet diverzifikálódásának kezelése az ágazatokban és vállalkozásokban” (saját kezdeményezésű vélemény).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2009. március 10-én elfogadta véleményét. (Előadó: Marian KRZAKLEWSKI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 25-i ülésnapon) 159 szavazattal 8 ellenében, 8 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Unión belüli foglalkoztatás kérdése átfogó megközelítést igényel, mivel – különösen a jelenlegi válságban – minden korosztályt érint.

1.2 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság arra kéri az Európai Bizottságot, hogy mindenekelőtt az idősebbek munkaerő-piaci helyzetével foglalkozzon, valamint egy európai program és az idősebbek foglalkoztatására irányuló támogatási keret kidolgozása révén javítsa és erősítse a foglalkoztatás során alkalmazott egyenlő bánásmódról szóló 2000/78/EK irányelv életkorral kapcsolatos szabályozásainak végrehajtását.

1.2.1 Ennek a dokumentumnak össze kell gyűjtenie azokat a bevált gyakorlatokat, amelyek alkalmazása hozzájárulhat ahhoz, hogy az ötvenévesek és ennél idősebbek – különösen a törvényes nyugdíjkorhatárhoz közeledők – a munkaerőpiacon maradjanak, illetve bekerüljenek a munkaerőpiacra. Szakmai pályafutásuk közepétől kezdve az ehhez a korosztályhoz tartozó csoportokban, valamint a vállalkozókban és voltaképpen az egész társadalomban tudatosítani kell az idősek foglalkoztatásával kapcsolatos lehetőségeket és előnyöket.

1.2.1.1 Az idősek érdekében tett valamennyi lépést a foglalkoztatást – ezen belül is különösen a munkaerőpiacra belépő fiatalokat – támogató intézkedések fenntartása mellett kell megvalósítani.

1.2.2 Az EGSZB úgy véli, hogy az idősebbek munkaerő-piaci helyzetének kérdéseire vonatkozó közös alapelvek és keret uniós szintű kidolgozásához a nyitott koordinációs módszert kell alkalmazni. Különösen fontos ez a jelenlegi gazdasági hely-

zetben, amelyben egyre több munkahely szűnik meg. A válság idején ugyanis előfordulhat, hogy az idősebb munkavállalókra képességeiktől függetlenül, életkoruk miatt hátrányosan megkülönböztetik.

1.3 Az alábbi véleményben az EGSZB által javasolt modellek és megközelítések egyfelől azokra az idősebb munkavállalókra összpontosítanak, akiket a munkaerőpiacról való kiszorulás veszélye fenyeget, másfelől azokra, akik elérték (vagy rövidesen elérik) a nyugdíjkorhatárt vagy a korengedményes nyugdíjba vonuláshoz szükséges életkort, mégis tovább szeretnének dolgozni.

1.4 Mivel az EU-ban az idősebbek foglalkoztatási szintjét tekintve jelentős eltérések mutatkoznak, a tagállamoknak nemzeti keretprogramokat kellene kidolgozniuk az idősebbek foglalkoztatásának támogatására, amely programok az idősebb munkavállalók érdekében az alábbi cselekvési területeket ötvözik. Azokban a tagállamokban pedig, amelyekben már létezik ilyen nemzeti keretprogram, azt rendszeresen felül kell vizsgálni és ki kell bővíteni az alábbiakkal:

— az aktív idősödés támogatása,

— az idősek munkaerőpiacon tartását elősegítő ösztönzők bevezetése mind az idősebb munkavállalók, mind pedig az őket foglalkoztató vállalkozások számára a tagállamok kormánypolitikáiban,

— az élet- és munkakörülmények javítása (különösen fizikai munka esetében),

— a munkaerőpiacon olyan intézményi megoldások alkalmazása, amelyek a munkaerőpiacot rugalmasabbá teszik az idősebb munkavállalók foglalkoztatása szempontjából.

1.5 Az EGSZB aggodalommal állapítja meg, hogy az idősök foglalkoztatási arányának fokozatos növekedése ellenére az Európai Unió szinte valamennyi tagállamában kevés olyan cég és vállalkozás van, amely politikájában kellő jelentőséget tulajdonít az idősebb munkavállalókkal kapcsolatos problémáknak. Éppen ezért mihamarabb meg kell válaszolni azt a kérdést, hogy a vállalkozások miért nem tesznek többet az ilyen munkavállalók foglalkoztatásával kapcsolatos bevált gyakorlatok alkalmazása érdekében annak ellenére, hogy az elemzések szerint ezeket a kifizetődő erőfeszítéseket több tagállam hatóságai is támogatják.

1.5.1 Az idősök foglalkoztatásának egyik alapvető feltételét az olyan körülmények biztosítása jelenti, amelyek a munkaszerződés időtartamának meghosszabbítását mindkét fél – úgy a munkaadó, mint a munkavállaló – számára kifizetődővé teszik. Ennek a megközelítésnek egy „kibővített költség-haszon értékelésen” kell alapulnia, amely a következőkre terjed ki:

- a tagállamok adó- és nyugdíjrendszere,
- az idősök foglalkoztatási feltételei mind a munkavállalók, mind a munkaadók szempontjából,
- az egész életen át tartó tanulást célzó rendszerek (ezen belül folyamatos szakmai továbbképzés) az 50 évnél, sőt 45 évnél idősebb munkavállalók részére.

1.5.2 Az EGSZB úgy véli, hogy a munkaadók szempontjából az idősebbek foglalkoztatását illetően mindenekelőtt az a kérdés meghatározó, hogy milyen módon lehet kihasználni az idős személyek tapasztalatát és képességeit.

1.6 Az EGSZB arra kéri az európai intézményeket, a tagállami kormányokat és a szociális partnereket, hogy a vállalkozók és a foglalkoztatottak körében népszerűsítsék a munkavállalók életkori különbségeit figyelembe vevő irányítást, mivel ez hatékony eszköz a termelékenység előmozdítására, egyben megfelelő válasz az európai munkaerőpiacon jelentkező nehézségekre.

1.7 Az EGSZB hangsúlyozni szeretné, hogy az európai intézményeknek és a tagállamoknak aktív módon kell megközelíteniük az életkort figyelembe vevő irányítás kérdését.

1.7.1 Az EGSZB úgy véli, hogy az életkort figyelembe vevő irányításra irányuló képzést be kellene építeni a vezetőképzésbe,

valamint a menedzsmenttanulmányok tanrendjébe, és keretében olyan kérdéseket kellene megvitatni és megvizsgálni, mint például:

- az idősödő munkavállalók motivációjának és kreativitásának megőrzése,
- a munkatempóhoz való alkalmazkodás annak érdekében, hogy a munkavállalók az évek elteltével ne „égjenek ki” (*burn-out*),
- az eltérő korcsoportokhoz tartozó munkavállalók közötti szakmai kapcsolatok kiépítése.

1.7.2 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az idősebbek foglalkoztatási arányának növeléséhez központi jelentőségű az egész életen át tartó tanulás, és hasonlóan fontosak az általános és szakmai képzés területére irányuló intézkedések, melyek egyértelműen az idősebb munkavállalók képzési szintjének javítását szolgálják.

1.8 Tekintettel arra, hogy az 55 és 64 év közötti korosztály foglalkoztatási arányában jelentős eltérés mutatkozik a férfiak és nők között, az EGSZB alapvető fontosságúnak ítéli, hogy a tagállamok és az Európai Bizottság olyan kezdeményezéseket indítson, amelyek új elemekkel gazdagítják az idősebb korosztályba tartozó nők foglalkoztatásának jelenlegi megközelítéseit, vállalva eddig még nem alkalmazott modellek kidolgozását is.

1.8.1 Az 50 évnél idősebb nők foglalkoztatási arányának növelése döntő tényező lehet a lisszaboni stratégia foglalkoztatásra vonatkozó célkitűzéseinek elérésében.

1.8.2 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az Európai Unió ügynökségeivel együttműködésben kezdeményezzen vizsgálatot annak megállapítására, hogy az 50 évnél idősebb nők alacsony foglalkoztatási aránya mögött nem a munkaerő-piaci diszkrimináció gyakorlata húzódik-e meg.

1.9 Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az idősebbek foglalkoztatásának növelését akadályozó egyik fő tényező a digitális szakadék. E probléma sikeres felszámolása érdekében az 50 évnél idősebbek folyamatos továbbképzését minél szorosabban össze kell kötni az információs és kommunikációs technológiák (IKT) használatának megtanításával. Ami az idősök e technológiák használatával kapcsolatos féltelmeinek eloszlását illeti, érdemes képzésük első szakaszát korosztály és képességek szerint elkülönített csoportokban végezni.

1.9.1 Az EGSZB szerint ugyanakkor a nemzeti kormányzat, a helyi önkormányzatok, a szociális partnerek, valamint az oktatási intézmények aktív bevonásával a tagállamok feladata megteremteni a feltételeket ahhoz, hogy az 50 évnél idősebbek megszerezzék az új technikákkal és technológiákkal kapcsolatos alapismereteket.

1.9.2 Ez a kötelezettség szükségszerűen maga után vonja annak alapos vizsgálatát, hogy napjainkban milyen alapvető képességekre van szükség az információs társadalomban való részvételhez, hogy adott esetben a tagállamokkal együtt módokat és eszközöket lehessen kidolgozni ennek kiegészítésére.

1.10 Az EGSZB határozottan fel szeretné hívni a figyelmet arra, hogy az idősebbek munkaerő-piaci részvételének elősegítésére irányuló kezdeményezésekhez módszeres és összetett cselekvésre, ugyanakkor az egyes helyzetekhez és személyekhez igazodó egyéni megközelítésre van szükség.

1.10.1 Ez a megközelítés olyan eszközöket feltételez, amelyek előrejelzik és anticipálják az ipari és technológiai átalakulásokat, az oktatási igényeket, valamint a társadalmi változásokat. Ezen a területen kiemelt szerepet kell kapnia a **munkaerőpiacot, a szaktudást és a társadalmi változásokat megfigyelő központnak**, valamint a tagállami és uniós statisztikai (vagy tájékoztató) rendszereknek.

1.10.2 Tekintettel a kérdéskör különleges jelentőségére és érzékeny jellegére, az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy az eddigénél gyakrabban készüljenek statisztikai vizsgálatok az 50 évnél idősebbek foglalkoztatásával kapcsolatban. Ezt még fontosabbá és szükségesebbé teszi a válság. Az idősödő munkavállalók azok közé tartoznak, akik a jelenlegi és elkövetkező munkahely-leépítési és szerkezetátalakítási terveknel könnyen a „kiigazítási tényező” szerepét tölthetik be.

2. Bevezetés

2.1 Az Európai Unió, hogy képes legyen megbirkózni a jövőbeli demográfiai változásokból fakadó munkaerőhiánnyal, 2001 márciusában azt tűzte ki célul, hogy 2010-re az 55 és 64 év közötti munkavállalók körében 50 %-os legyen a foglalkoztatási arány. Az első értékelésekből az derül ki, hogy e cél elérése komoly gondot fog jelenteni.

2.2 Az EGSZB számos olyan – az Európai Bizottság és a Tanács dokumentumaira válaszoló ⁽¹⁾, illetve feltáró ⁽²⁾ – véleményt fogadott el, amely részletesen foglalkozik a következő kérdésekkel:

⁽¹⁾ Stratégiák – Magasabb életkorban történő kivonulás a munkaerőpiacról, előadó: Gérard DANTIN (HL C 157., 2005.6.28.); A nemzedékek közötti szolidaritás előmozdítása, előadó: Luca JAHIER (HL C 120., 2008.5.16.); *Felnőttoktatás*, előadó: Renate HEINISCH (HL C 204., 2008.8.9.).

⁽²⁾ A munkával töltött évek minősége, termelékenység és foglalkoztatás a globalizáció és a demográfiai változások tükrében, előadó: Ursula ENGELLEN-KEFER (HL C 318., 2006.12.23.); A szociális partnerek szerepe – a hivatás, a család és a magánélet összeegyeztetése, előadó: Peter CLEVER (HL C 256., 2007.10.27.).

– az Európai Unió feladatai az idősebb munkavállalókra vonatkozó statisztikák fényében,

– az idősebb munkavállalókhoz való pozitív hozzáállás szükségessége és indoklása,

– a korengedményes nyugdíjazás jelenlegi rendszereinek az idősök foglalkoztatási arányára gyakorolt hatása,

– az idősebb munkavállalók foglalkoztatása terén 2000 előtt bekövetkezett visszaesés okai,

– tervezett és alkalmazott megközelítések annak érdekében, hogy növekedjen az idősebb munkavállalók foglalkoztatási aránya, és hogy az ilyen személyek minél magasabb életkorban hagyják el a munkaerőpiacot, például a rugalmas biztonsági rendszer megfelelő kiterjesztésének lehetőségei,

– az idősebb munkavállalók részvétele a képzésekben és a képességfejlesztésben,

– az idősebb munkavállalók szakmai, családi és magánéletének összeegyeztetése, valamint a nemzedékek közötti szolidaritás előmozdítása,

– az idősebb munkavállalók szakmai életének, termelékenységének és foglalkoztatásának minősége a globalizáció és a demográfiai változások tükrében.

2.3 Az idősök foglalkoztatási arányának növelése érdekében olyan politikákat és eljárási modelleket kell kidolgozni, terjeszteni és megvalósítani, amelyek azoknak a problémáknak a megoldására irányulnak, amelyekkel a munkavállalók életkoruk és az ipari szerkezetváltás miatt szembesülnek. Jelen véleményben az egyik legrészletesebben tárgyalt megközelítés éppen ezeknek a változásoknak valamennyi munkavállalói korcsoport támogatására összpontosító kezelése a korosztály, képzettség és kompetencia szerinti diverzifikálás segítségével.

2.4 A jelen saját kezdeményezésű véleményben javasolt modellek és megközelítések a vélemény tárgyának megfelelően egyfelől azokra az idősebb munkavállalókra összpontosítanak, akiket életkoruk, egyes szerkezetátalakítási folyamatok vagy különféle gazdasági-társadalmi változások miatt a munkaerőpiacról való kizorulás veszélye fenyeget, másfelől azokra, akik elérték a nyugdíjkorhatárt vagy a korengedményes nyugdíjba vonuláshoz szükséges életkort, mégis tovább szeretnének dolgozni. Éppen most, a gazdasági visszaesés és munkahely-leépítés idején kiemelt figyelmet kell fordítani a korszerkezet diverzifikálására, hogy elkerülhető legyen az idősebb munkavállalók hátrányos megkülönböztetése.

2.4.1 A véleményben tárgyalt megközelítések jelentős mértékben érintik a munkaerőpiacra visszatérni kívánó, idősebb korú munkanélkülieket, valamint azokat a nyugdíjasokat is, akik különféle okokból ismét munkát szeretnének vállalni.

3. Az EU-ban foglalkoztatott idősebb munkavállalókra vonatkozó aktuális statisztikai adatok elemzésén alapuló következtetések

3.1 2005 végén az Európai Unió az 55 és 64 év közötti korosztályban 22,2 millió foglalkoztatottat számlált. Ugyanabban a korosztályban 1,6 millióan hivatalosan munkanélküliek voltak, és 28,5 millióan nem végeztek szakmai tevékenységet. Az idősek munkaerő-piaci részvételének növelése a lisszaboni stratégia célkitűzései között szerepel.

3.2 A 25 tagú Európai Unióban az idősek foglalkoztatási aránya a 2000-ben mért 36,6 %-ról 2005-re 42,5 %-ra emelkedett (lásd az I. melléklet ábráját). Ez a növekedés Lengyelország és Portugália kivételével valamennyi tagállamban megfigyelhető volt. 2005-ben az 55 és 64 év közötti személyek foglalkoztatási aránya Svédországban, Dániában, az Egyesült Királyságban, Észtországban, Finnországban és Írországban meghaladta vagy elérte a 2010-re meghatározott célt.

3.3 2005-ben az idősek foglalkoztatási aránya a 25 tagú EU-ban a férfiak körében elérte a 51,8 %-ot, míg az ugyanebbe a korosztályba tartozó nők körében 33,7 % volt. A 2000 és 2005 közötti időszakban azonban gyorsabb növekedés volt tapasztalható az utóbbiak (+ 6,8 %), mint az előbbiek esetében (+ 4,9 %).

3.4 Az 55 és 64 év közötti korosztályhoz tartozó időskorú népesség a munkaerő-piaci helyzetét tekintve nem homogén. Az 55–59 évesek foglalkoztatási aránya (2005-ben 55,3 %) jelentősen eltér a 60–64 évesek foglalkoztatási arányától (2005-ben 26,7 %). Mind a férfiak, mind a nők esetében az 55–59 évesek és a 60–64 évesek foglalkoztatási arányában megfigyelhető – akár 28,6 %-os – eltérés jóval meghaladta az 50–54 évesek és 55–59 évesek közti különbséget (17 %).

3.5 Az idősebbek foglalkoztatási arányát tekintve Svédország áll az élen: az 55–59, valamint a 60–64 évesek körében a foglalkoztatás 79,4 %-os, illetve 56,9 %-os. A sort az 55–59 évesek esetében Lengyelország zárja (32,1 %), a 60–64 évesek esetében pedig Luxemburg (12,6 %).

3.6 Ha a II. mellékletben található adatokat elemezzük – amelyek az idősek foglalkoztatási arányát képzettségi szintjükkel vetik össze – ki kell emelnünk, hogy mind a férfiak, mind a nők esetében a magasabb végzettségű idős személyeknek jóval gyakrabban van munkájuk, mint alacsony végzettségű kortársaiknak.

A 25 tagú EU-ban azok közül az idősök közül, akik végzettsége (egy háromszintes skála szerint) a legalacsonyabb, csak 30,8 % van állásban. Ezzel szemben a három képzettségi szint legmagasabbikával rendelkező idősök körében a foglalkoztatás aránya 61,8 %.

3.7 A szakmai továbbképzés (*continuing vocational training, CVT*) terén készített legfrissebb európai felmérést⁽¹⁾ elemezve a CEDEFOP arra a következtetésre jutott, hogy az idősebb munkavállalók – lényegében az összes tagállamban – jóval ritkábban vesznek részt szakmai továbbképzésen, mint a fiatalabbak. 2005-ben a 27 tagú EU-ban az 55 év feletti munkavállalók 24 %-a vett részt szakmai továbbképzésen, míg a 25–54 éves munkavállalók részvételi aránya elérte a 33 %-ot. Az idős munkavállalók szakmai továbbképzésen való alacsony részvétele leginkább a kkv-k ágazatában feltűnő: itt az idősödő (55 éves vagy annál idősebb) munkavállalóknak mindössze 13 %-a vett részt szakmai továbbképzésben. Részletesebb adatok a III. mellékletben találhatóak.

3.8 A részmunkaidős foglalkoztatás gyakoribb (22,2 %) az 55 és 64 év közötti korcsoportoz tartozó idősök esetében, mint a 30–49 évesek körében (16,8 %). A foglalkoztatásnak ez a formája sokkal inkább elterjedt az 55 és 64 év közötti nők körében (39,5 %), mint az azonos életkorú férfiaknál (10,3 %).

3.8.1 Az önálló vállalkozóként végzett munka szintén gyakrabban fordul elő az 55–64 évesek, mint a 30–49 évesek körében (23 %, illetve 15,4 %). Az önálló vállalkozói munkát azonban – nem úgy, mint a részmunkaidős foglalkoztatást – jóval több férfi, mint nő választja.

3.8.2 Az idősebb munkavállalók foglalkoztatását meghatározó legfontosabb tényezők hatásának figyelembevételével klaszterelemzés⁽²⁾ készült hat jellegzetes uniós országcsoport vonatkozásában, amely három, az idősebb munkavállalókkal kapcsolatban alkalmazott megközelítés hatását vizsgálta. Mindhárom megközelítéshez hozzárendeltek egy sor, a munkaerőpiacra gyakorolt hatásuk szempontjából központi jelentőségű tényezőt.

— I. megközelítés – az aktív idősödés támogatása,

— II. megközelítés – pénzügyi ösztönzők a munkaerőpiacot elhagyó idősebb munkavállalókat illetően,

— III. megközelítés – általános munkaerő-piaci eszközök, amelyek a munkaerőpiacot rugalmasabbá teszik az idősebb munkavállalók foglalkoztatása tekintetében.

⁽¹⁾ CVTS3, Eurostat.

⁽²⁾ *Active ageing and labour market trends for older workers* [Aktív idősödés és munkaerő-piaci tendenciák az idős munkavállalók szempontjából], Foglalkoztatási, Szociális és Esélyegyenlőségi Főigazgatóság, D1. osztály.

3.8.3 A klaszterelemzés kimutatta, hogy az I. megközelítést főként az északi tagállamokban, de kismértékben az újonnan csatlakozott közép-európai országokban, valamint a balti és a mediterrán államokban is alkalmazzák. A II. megközelítés leginkább az Európai Unió nyugati (kontinentális) tagállamaira jellemző, míg az angolszász államok csoportjában leggyakrabban az I. megközelítéssel, ritkábban a III. megközelítéssel találkozunk.

4. Az idősödő munkavállalók életkorukból adódó problémáira irányuló politikák és eljárási modellek áttekintése

Az idősebb munkavállalók megtartása a munkaerőpiacon

4.1 Az alábbiakban ismertetésre kerülő politikák és támogatási modellek azokra az 50 évnél idősebb (és 45 évnél idősebb) munkavállalókra irányulnak, akiket kis- és középvállalkozásokban, nagyvállalatoknál vagy a szolgáltatói ágazatban foglalkoztatnak, és akiket az alábbi okokból kifolyólag munkahelyük elvesztése fenyeget:

- szerkezetátalakítás vagy az őket foglalkoztató cég gyenge versenyképessége, illetve a globális munkaerő- és szolgáltatási piac változásai,
- egészségi állapotuk, illetve egy harmadik személy ápolásának szükségessége,
- megfelelő képzés és szakismeret hiánya a modern technológiák, köztük az IKT alkalmazása terén,
- a szóban forgó munkavállalók belső meggyőződése, mely szerint nem rendelkeznek megfelelő alkalmazkodóképességgel, és ezen belül is leginkább kellő **motivációval és tanulási készséggel**.

4.2 Az idősebb munkavállalók munkaerőpiacon való megtartásához alapvetően fontos, hogy a vállalatok **megelőzési mechanizmust** – például már a **szakmai pályafutás közepétől kezdve rendszeres értékelést** – építsenek be irányítási folyamataikba **annak elkerülése végett, hogy a munkavállaló veszélyhelyzetbe kerüljön**. Ezt olyan közpolitikának is támogatnia kell, amely az idősek számára lehetővé teszi munkaviszonyuk megtartását vagy meghosszabbítását, illetve visszatérésüket az aktív szakmai tevékenységhez.

4.2.1 Ha a vállalkozás rendszeres időközönként alkalmazandó megelőzési mechanizmusokat vezet be, illetve terjeszt, és minél több munkavállalót bevon a kompetenciák felmérésebe, akkor ez az idősebb munkavállalók támogatásának egyik fontos eszköze lesz, amely **lehetővé teszi annak felismerését, hogy mikor, illetve milyen helyzetben van szükség beavatkozásra**. Egy ilyen megközelítéshez pénzügyi eszközökre van szükség, amelyek származhatnak az adott gazdasági szereplőtől,

az Európai Unió támogatási alapjaiból (mindenekelőtt az Európai Szociális Alapból), valamint közpénzekből.

4.2.1.1 A **kompetenciaértékelés** olyan eljárás, melynek célja a formális és nem formális képzés hivatalos elismerése. Valamennyi munkavállaló minden egynéhány évben jogosult lenne képességei áttekintésére egy beszélgetés, tesztek és pályaeorientációra szakosodott tanácsadók segítségével. A gyakorlatban megszerzett képességek elismerését közszolgálati központok nemzeti hálózata végezhetné, **amely egyben a további szakmai előmenetel kiindulópontját is képezhetné**.

4.2.1.2 A **képességfelmérést** független tanácsadó cégnek kell végeznie. Ha a felmérésből az derülne ki, hogy a munkavállaló kompetenciaszintje nem felel meg a munkaerőpiacon azonos jövedelmi szinten kínált lehetőségeknek, az adott vállalkozás köteles kifizetni és megszervezni a képzettségbeli hiányosságok pótlására szolgáló képzést, és viselni a felzárkózási előrelépések költségeit, míg a munkavállaló kötelezettsége, hogy részt vegyen a képzéseken, és teljesítse a programot.

4.3 A munkavállalók megtartása érdekében fontos, hogy a vállalkozás saját keretein belül új szakmai feladatköröket határozzon meg az idősödő munkavállalók számára. Dolgozhatnak például **mentorként, kiképzőként (coach)** ⁽¹⁾ (általában a személyzetfelvétel területén), de részt vehetnek a **betanításban** is (**shadowing**) ⁽²⁾. Mindezzel hozzájárulnak az adott vállalkozás intézményi folyamatosságának és értékeinek megőrzéséhez, hiszen az új vagy fiatalabb munkavállalóknak megtanítják és átadják a vállalkozás tőkéjének különféle típusait.

4.4 Az idősebb munkavállalók továbbfoglalkoztatásának fontos eszköze a munkaidő és a kompenzációs intézkedések **rugalmas megközelítése**. A munka és pihenés különféle kombinációi iránti igényt a rugalmas munkaidő, a rész munkaidő és a munka fokozatos leépítésére irányuló programok segítségével lehet szabályozni. Lehetőség van a bér/prémium csomag struktúrájának megváltoztatására és a prémiumok proporcionális megítélésére is. A munkavállalók megtartása szempontjából az olyan módszerek is beváltak, mint például a heti munkaidő csökkentése vagy kompenzációja a szabadságként kivehető napok számának növelésével.

4.5 Az idősebb munkavállalók továbbfoglalkoztatásának kérdése nemritkán olyan helyzetekben merül fel, amikor a munkavállalónak döntenie kell arról, hogy kihasználja-e a korengedményes nyugdíjazáshoz való jogát, vagy inkább a munkaerőpiacon marad.

⁽¹⁾ A **mentortevékenység** során a mentor saját élet- és szakmai tapasztalataiból kiindulva segít másoknak. A **kiképzés** bővebb fogalom, amely a mentortevékenységet is magában foglalhatja, de túllép ennek keretein. A **kiképző** („tréner”) a kliens tanulási folyamatára és életcéljainak elérésére összpontosít.

⁽²⁾ A **betanítás (shadowing)** során az ötven évnél idősebb munkavállalók figyelemmel kísérik az ugyanabban a szakmában dolgozó fiatalabb, mindenekelőtt frissen felvett munkavállalók munkáját. A módszer különösen alkalmas arra, hogy a fiatalabb munkavállalók figyelmét felhívjuk olyan szokásokra és jelenségekre, amelyek létezése vagy mértéke nem tudatosult bennük.

4.5.1 Ezekben a helyzetekben pénzügyi, szociális és szervezeti szempontból ösztönző jellegű politikát kell alkalmazni a munkavállalóval szemben (például áthelyezés egy kevésbé megterhelő pozícióba, amelyhez a szükséges kompetenciákat képzés keretében lehet megszerezni). A munkaerő-piaci jelenlét időtartamának kérdésében az első helyen a szabad választás elve kell hogy álljon, mivel ez a rugalmas biztonsági rendszer egyik alapeleme.

4.5.2 Az EGSZB úgy véli, hogy az életkoruk alapján korendményes nyugdíjazásra jogosultakkal való megegyezésre hajló, kreatív megközelítés hiányában túlságosan kevés munkavállaló marad a munkaerőpiacon a tényleges nyugdíjkorhatár eléréséig.

4.6 Az **oktatás és képzés területén alkalmazott politikák** meghatározó elemei a munkavállalók sikeres megtartásának, és a termelékenységgel is összefüggésben vannak. **Nem az életkornak, hanem a képességeknek és kompetenciáknak kellene meghatározniuk az adott munkavállaló munkaerőpiaci esélyeit!**

4.6.1 Az 50 évnél idősebb munkavállalók továbbfoglalkoztatását ösztönző oktatási és képzési politikák legfontosabb elemei a következők:

— **részvétel és bevonás**, azaz az idősebb munkavállalók részvétele valamennyi, a vállalkozás által kínált képzési programban, illetve bevonásuk a vállalatban belüli képzések megvalósításába. Ezen túlmenően a specifikus tudással rendelkező idős munkavállalók a nyugdíjkorhatár elérése után is munkahelyükön maradhatnak,

— „frissítő” kurzusok a munkahelyen alkalmazott technológiákat illetően olyan idősebb munkavállalók részére, akik nem vehettek részt az adott gyártási eljárás tárgyában korábban szervezett képzésen, és ezért úgy érzik, hogy csak kisebb mértékben vannak bevonva a gyártási folyamatba. A szociális partnerek közös cselekvési kerete a képesítések és szakismeretek elismerésére, az egész életen át tartó képzésre és a felnőttképzésre vonatkozóan tartalmaz ezt célzó rendelkezéseket ⁽¹⁾,

— **specifikus számítógépes és internetes tanfolyamok az 50 évnél idősebbek számára**, amelyek célja, hogy az idősebb munkavállalók, a nyugdíjasok és szervezeteik

⁽¹⁾ Az EGSZB 2008. október 22-i véleménye a következő tárgyban: Az Európai szakoktatási és szakképzési kreditrendszer (ECVET) létrehozása, előadó: An LE NOUAIL-MARLIÈRE (CESE 1678/2008). Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: Ajánlás az egész életen át tartó tanulás Európai Képesítési Keretrendszerének létrehozásáról, előadó: José Isaiás RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (HL C 175., 2007.7.27.). Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: Cselekvési terv a felnőttkori tanulásról, előadó: Renate HEINISCH, társelőadó: An LE NOUAIL MARLIÈRE és José Isaiás RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (HL C 204., 2008.8.9.).

nagyobb mértékben alkalmazzák az információs és kommunikációs technológiákat. Igen fontos, hogy a tanfolyamokat az idősebbek szükségleteihez igazítsák (például: nagyobb betűméret, „Senior WEB” portál).

Az idősebb munkavállalók felvétele, azaz: hogyan szerezzük vissza az idősebb munkavállalókat, illetve győzzük meg őket arról, hogy a vállalatnál maradjanak?

4.7 Általában a vállalkozásoknak maguknak kell megtalálniuk azokat a módszereket, amelyekkel a munkaerőpiactól eltávolodott idősebb személyek sikeresen elérhetők, és meggyőzhetők arról, hogy visszatérjenek a munkaerőpiacra – háttérbe szorítva különböző egyéb tevékenységeiket, vagy megszakítva nyugállományukat.

4.8 A nyugdíjasok átlagosan egyharmada nehezen él meg jövedelméből ⁽²⁾. Ezek közül a potenciális munkavállalók közül sokaknak igen alacsony a nyugdíja, és az szegte kedvüket, hogy látszólag életkoruk miatt nem sikerült munkát találniuk. Ezek a „peches” egykori munkavállalók lehet, hogy még mindig készek az átképzésre, de már több éve nincsenek jelen a munkaerőpiacon, és időközben alighanem minden visszatéréssel kapcsolatos szándékukról lemondtak.

4.8.1 Kétségkívül fel kell lépni az imént említett helyzet, azaz annak okai ellen, hogy a nyugdíjasok átlagosan egyharmada nehezen él meg jövedelméből. A megoldást egy stabil és szolidáris nyugdíjrendszer kialakítása jelenti, melynek finanszírozása az összes rendelkezésre álló emberi erőforrás alkalmazása révén biztosítható.

4.9 A munkaerőpiacra még visszatérni képesek között ott vannak azok a nyugdíjasok is, akik gyermekei már felnőttek és elköltöztek hazulról, és akiknek egyszerűen túlságosan sok szabad idejük van, így valamiféle új elfoglaltságot, valamint kiegészítő jövedelmet keresnek.

4.10 Következésképpen igen fontos, hogy ezeket a személyeket megszólítsák – először tájékoztatás útján, majd közvetlenül is –, továbbá ösztönözzék az adott vállalkozással való kapcsolatfelvételre, bevonják a továbbképzés valamelyik formájába, illetve olyan tanfolyamok vagy kurzusok elvégzésére biztassák, amelyek célja a résztvevők munkaerőpiacra való visszavezetése.

Ecélok elérésében a következők segíthetnek:

— az idősebb korosztályt érintő kérdésekre összpontosító tájékoztató szemináriumok,

— állás- és karrierbörzék, úgynevezett „50+ klubok” vagy idősebbekre irányuló állásközponatok,

⁽²⁾ B. McIntosh: *An employer's guide to older workers* [Az idősebb munkavállalókat foglalkoztatók kézikönyve].

- reklámok az idősebbek által látogatott helyeken és az általuk kedvelt médiákban. Ezeknél a kezdeményezéseknél ügyelni kell azonban arra, hogy kerüljük az idősebbeket esetlegesen bántó nyelvezet használatát: az „előrehaladott korban lévő”, „nyugalmozott” és hasonló kifejezések helyett inkább olyanokat használjunk, mint például „érett”, „tapasztalt” vagy „megbízható”.
- a vállalatoknál „idősebb munkavállalók munkacsoportjának” létrehozása arra irányuló stratégiák kidolgozása érdekében, hogy miként lehet tapasztalt idősebb személyeket a vállalathoz vonzani. Ezen túlmenően a cég telephelyén rendezvényeket lehet tartani, amelyre meghívják a nyugdíjasokat és az egykori munkavállalókat, de személyes levélben vagy telefonon is ösztönözni lehet őket arra, hogy térjenek vissza a céghez stb.

4.11 Az idősebb munkavállalók felvételére tett erőfeszítések sikere nagymértékben a **hálózatépítő munkán** múlik. Az ilyen, nemzetközi partnerségekkel is bővíthető hálózatokban települési, regionális és országos szinten részt kellene venniük a vállalkozásoknak, a közigazgatási szerveknek, valamint a szociális partnereknek.

4.11.1 A hálózatnak – legfontosabb feladataként – egyfelől meg kell változtatnia a társadalom hozzáállását az alkalmazásban maradás meghosszabbításához, másfelől meg kell teremtenie az 50 évnél idősebb munkavállalók arról való meggyőzéséhez szükséges feltételeket, hogy képesek „lépést tartani a változásokkal”.

4.11.2 Egy ilyen hálózat arra is szolgálhat, hogy a munkaadókban tudatosítsa az 50 évnél idősebb munkavállalók foglalkoztatásával járó előnyöket, és befolyást gyakoroljon a nemzeti politikákra olyan foglalkoztatási rendszerek kidolgozása érdekében, amelyek egyaránt kedveznek a hosszabb ideig alkalmazásban maradó munkavállalóknak és azoknak a munkaadóknak, akik személyzeti politikájukban figyelembe veszik az idősebb munkavállalókat.

4.11.3 Egy ilyen hálózat segíthetné egyben a „bevált gyakorlatok” terjesztését és fejlesztését, illetve különböző kulcskompetenciák meghatározását.

5. Irányítás a sokszínűség jegyében mint az idősebbek foglalkoztatásával kapcsolatos kérdések megválaszolásának eszköze

5.1 A vizsgálatok azt mutatják, hogy bizonyos feladatkörökben a sokszínűség javíthatja a munkacsoport teljesítményét, mivel bővíti az információk, erőforrások és döntéshozatali megközelítések skáláját, ami jobb eredményekhez vezet.

5.1.1 Korábban úgy vélték, hogy a munkacsoportok összetételének életkor vagy etnikai hovatartozás szerinti diverzifikálása

konfliktusok forrása lehet. Az ilyen nehézségek azonban áthidalhatók, ha a munkavállalókat képzés keretében felvilágosítják az érzékeny kérdésekről, és előítéleteik legyőzése érdekében arra ösztönzik őket, hogy heterogén csapatokban dolgozzanak.

5.2 Néhány ismert európai vállalkozás egyenesen az **„irányítás a sokszínűség jegyében = irányítás a termelékenység jegyében”** képletet alkalmazza. A sokszínű munkaerő jegyében történő irányítás célja egy olyan mechanizmus létrehozása, amelyben minden egyes foglalkoztatott teljes mértékben hozzájárulhat a szervezéshez, és kiváló teljesítményének köszönhetően fejlődhet.

5.3 A sokszínűséget célzó programok, amelyek értékelik a szakmai felkészültség különböző szintjeit, valamint vonzzák és megtartják a legjobb képesítésekkel rendelkező munkavállalókat, az esélyegyenlőséget helyezik a személyzeti politika középpontjába. A sokszínűség jegyében történő irányítás nem diszkriminatív gyakorlatai egyre szélesebb körben elismert eszközök a hatékonyság és termelékenység fokozására. Éppen ez: az egyenlő bánásmód és a gazdasági teljesítmény közötti kapcsolat meghatározása képezi a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet egyik prioritását.

5.4 Az idősebb munkavállalók támogatására irányuló, a 4. pontban vázolt modellek és politikák sikeresen továbbfejleszthetők az életkor, illetve a képességek szerinti diverzifikálás jegyében történő irányítás útján. **Ki kell emelni, hogy az életkor figyelembe vevő irányítás a gyakorlatban már a szakmai pályafutás elején megkezdődik.**

5.5 Azok a vállalkozások, amelyek **az irányításban figyelembe veszik az életkort**, felvesznek, vagy a vállalkozáson belül átcsoportosítanak bizonyos számú idősebb munkavállalót annak érdekében, hogy biztosítsák a különböző korosztályok „kombinációit” és csökkentsék a képzett munkaerő hiányát. A cél olyan csoportok kialakítása, amelyekben ötvöződnek a különböző korosztályok, képesítések, kultúrák és kompetenciák.

5.6 A **szaktudásbeli különbségeket figyelembe vevő irányítás** lényege az idősebb és fiatalabb munkavállalók eltérő szakmai felkészültségének elismerése és méltányolása, valamint a legjobb képesítéssel rendelkező munkaerő vonzására és megtartására irányuló törekvés.

5.7 A korosztályok szerinti irányítás eszközeinek alkalmazása a következő **előnyökkel** jár:

- növekszik a munkaerő szaktudásának általános szintje, valamint innovációval szembeni nyitottsága,
- a jól fizetett idősebb munkavállalók vállalkozásban való jelenlétének köszönhetően a fiatalabb kollégák látják, hogy szakmájuk több karrierlehetőséget kínál,

— javul a minőség és a szervezettség mind a termékek, mind pedig a szolgáltatások vonatkozásában,

— biztosítva van a szaktudás megfelelő szintje, a szakmai fejlődési potenciál, valamint a munkavállalók vállalkozáson belüli átcsoportosításának lehetősége.

5.8 A Dublinban székelő Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért ⁽¹⁾ úgy értékelte, hogy **az életkort figyelembe vevő vállalatirányítás sikerét** a következő tényezők befolyásolják:

— az életkor kérdéskörének tudatosítása,

— az életkort figyelembe vevő irányítást támogató nemzeti politikai keret megléte,

— körültekintő tervezés és megvalósítás,

— valamennyi érintett fél együttműködése az életkor kérdéskörének tudatosításában,

— előzetes és utólagos költség-haszon értékelés.

6. Az idősebb munkavállalók támogatását célzó politikák és modellek megvalósítására és fejlesztésére irányuló bevált gyakorlatok az Európai Unióban

Az EU-ban az idősebb munkavállalók támogatását célzó politikák és modellek kidolgozását és bevezetését a következő bevált gyakorlatok átadása és megvalósítása segítheti:

— a szociális partnerek bevonása **az idősebb munkavállalókkal kapcsolatos szabályozásokat tartalmazó vállalati, ágazati és ágazatközi kollektív tárgyalásokba**. A tárgyalások szólhatnak szociális paktumokról, munkajogi rendelkezésekről, illetve más két- vagy többoldalú megállapodásokról is,

— valamennyi érdekelt fél bevonása olyan **nemzeti (és európai) szintű jogi szabályozások** kezdeményezésébe és kidolgozásába, amelyek az 50 évnél idősebb munkavállalókat munkaerő-piaci részvételük folytatására, a munkaa-

dókat pedig az idősebbek vállalatnál való megtartására, illetve felvételükre ösztönzik,

— olyan rendszerek és hálózati struktúrák megtervezése és létrehozása, amelyek **az idősebb munkavállalók helyzetének felmérésére és ezzel kapcsolatban átfogó mutatók meghatározására irányulnak**,

— **a vállalat** (vagy vállalatcsoport) **sokszínűség jegyében történő irányítása, amely tekintettel van az idősebb munkavállalók konkrét korcsoportjaira** (ilyen többek között az életkori és/vagy szaktudásbeli különbségeket figyelembe vevő irányítás),

— olyan, **az 50 évnél idősebb munkavállalókra és munkaadókra irányuló tanácsadó rendszerek modelljeinek megvalósítása**, melyek a foglalkoztatottak szaktudása iránt egy adott vállalatban, ágazatban, régióban vagy akár országban jelentkező szükségletet értékelő alrendszerek kidolgozására helyezik a hangsúlyt,

— **munkavállalókra irányuló tanácsadási** rendszerek alkalmazása a – mindenekelőtt az idősebbeket célzó – **képzések, tanfolyamok és egyéb oktatási és továbbképzési tevékenységek** tervezése területén,

— **a vállalkozókra és a vezetői állományra irányuló tanácsadási rendszerek** kidolgozása **a vállalkozások alkalmazkodóképességének, versenyképességének és termelékenységének javításával kapcsolatban** az életkori különbségeket figyelembe vevő irányítás és a személyzeti politika keretében végbemenő átalakulások időszakában, információs technológiák segítségével,

— olyan (ágazati, területi, vegyes, az érintett felek képviselőit tömörítő stb.) **struktúrák és hálózati rendszerek, valamint a szaktudást és a munkahelyeket megfigyelő központok kiépítése és fejlesztése**, amelyek (a szaktudás figyelembevételével) nyomon követik az idősebbek hozzáférést a munkaerőpiachoz, valamint a szerkezetátalakítások folyamatát. Az ilyen megfigyelőközpontok az egyes gazdasági ágazatokkal, illetve helyi területi egységekkel és régiókkal (köztük határokon átnyúló térségekkel) is foglalkozhatnak.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽¹⁾ *Presentation of database on employment initiatives for an ageing workforce* [Az idősödő munkaerő foglalkoztatására irányuló kezdeményezések adatbázisának bemutatása], Gerlinde Ziniel, Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Transzatlanti kapcsolatok: Hogyan javítható a civil társadalom részvétele?

(2009/C 228/05)

2008. január 17-én tartott plenáris ülésén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése értelmében úgy határozott, hogy saját kezdeményezésű véleményét dolgoz ki a következő tárgyban:

„Transzatlanti kapcsolatok: Hogyan javítható a civil társadalom részvétele?”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció 2009. március 6-án elfogadta véleményét. (Előadó: Lina CARR, társelőadó: Jacek KRAWCZYK.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 25-i ülésnapon) 196 szavazattal 7 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EU és az Egyesült Államok közötti kapcsolatok körülményei megváltoztak, és egyre nagyobb kihívásoknak és elvárásoknak kell megfelelniük. Barack OBAMA elnökké választása világszerte komoly várakozásokat teremtett, és megújította a transzatlanti kapcsolatokban rejlő lehetőségekbe vetett bizalmat. Őszinte remény övezi azt, hogy az EU és az Egyesült Államok a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válságtól kezdve az éghajlatváltozáson és az emberi jogok védelmén át a kétoldalú gazdasági kapcsolatokig terjedően számos területen együtt fog működni, és vezető szerepet mutat.

1.2 Az európai és amerikai civil társadalom és szociális partnerek reprezentatív jellegük, illetve egy-egy adott területen meglévő szakértelmük révén kulcsszerepet játszhatnak a megújult együttműködés sikerében.

1.3 Az EGSZB arra biztatja az uniós politikaalkotókat, hogy ragadják meg az alkalmat és – az Egyesült Államokkal egyetértésben és együttműködésben – sürgessék az ENSZ-rendszer, a WIPO⁽¹⁾, a Nemzetközi Büntetőbíróság, a G8, a G20, a WTO, a Világbank és az IMF szükséges reformját és az ILO szerepének erősítését, hogy ezek az intézmények hatékonyabban meg tudjanak felelni a globalizációból és a jelenlegi pénzügyi világválságból eredő hosszú távú kihívásoknak.

1.4 A pénzügyi és gazdasági válság komolyságára való tekintettel fokozni kell a transzatlanti gazdasági együttműködést. Első lépésként az Európai Uniónak és az Amerikai Egyesült Államoknak jobban össze kell hangolniuk monetáris és adóügyi intézkedéseiket a globális gazdaság G20-ak révén történő ösztönzése érdekében. Ezt követően együtt kell működniük annak érdekében, hogy közös, új megközelítést valósítsanak

meg a globális pénzügyi rendszer hatékony szabályozásának tekintetében, hogy a gazdaságot soha ne fenyegethesse többé a mértéktelen kockázatvállalás veszélye. Világos és kötelező érvényű szabályokat kell meghatározni a nemzetközi pénzügyek terén a nemzetközi gazdasági szervek gyökeres reformja részeként, egyértelmű jelzést küldve ezáltal a polgároknak és a vállalkozásoknak.

1.5 A transzatlanti gazdasági integráció előmozdítására elfogadott keret célját – azaz a polgáraink és gazdaságaink versenyképessége számára is előnyös, fokozottabb transzatlanti gazdasági integráció és növekedés elérését – a Transzatlanti Gazdasági Tanács felügyelete mellett kellene megvalósítani.

1.6 A keret középpontjában a szabályozási együttműködés áll. Az Európai Unió és az Egyesült Államok gazdaságsszabályozási megközelítéseinek alapját képező értékek között sok közös pontot találunk, bár bizonyos kérdésekben nem értünk egyet. A szabályozási együttműködés a kezdetektől fogva együttes munkát feltételez a társadalmi, környezetvédelmi és gazdasági problémák és megoldásaik közös meghatározása érdekében. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy a transzatlanti kapcsolatok keretében népszerűsítsék az európai szociális modellt, amely a szociális védelmi rendszerekre és a széles körű társadalmi és szociális párbeszédre épül.

1.7 A Transzatlanti Gazdasági Tanács (TEC) a közeljövőben fontos teendők elé néz:

— A globális pénzügyi válságnak, illetve tágabb értelemben vett gazdasági következményeinek megoldásához az Atlanti-óceán mindkét partján új szabályozási rendszerekre lesz szükség.

⁽¹⁾ WIPO = Szellemi Tulajdon Világszervezete.

— Mivel az EU és mostantól az USA is komoly erőfeszítéseket tesz az éghajlatváltozás kezelésére, ezzel kapcsolatban is számos szabályozási kérdés felmerül majd. A TEC-nek garantálnia kell, hogy ezek a lehető leghatékonyabbak legyenek, és közben a környezeti teljesítmény is növekedjen.

— A protekcionizmusba való menekülés csak súlyosbította az 1930-as évek világválságát. A TEC-nek szerepet kell kapnia a protekcionista tendenciák figyelemmel kísérésében Európában, az Egyesült Államokban és világszerte.

— A TEC tág teret szán szabályozási együttműködési kezdeményezéseinek. Továbbra is jelentős és szükségtelen eltérések vannak az uniós és az egyesült államokbeli szabályozók valamennyi érintett érdekeit figyelembe vevő szabályalkotási módszerei között.

— A szellemi tulajdonjogok megsértése továbbra is világméretű szinten jelentkező probléma. A TEC-nek tovább kell javítania a jogérvényesítésre irányuló közös erőfeszítések minőségén az olyan fő problémás területeken, mint például Kína. Ennek keretében vitákat kellene folytatnia arról, hogy miként lehetne például úgy megvalósítani a megfizethető gyógyszerekhez való hozzáférést, hogy közben a szellemi tulajdonjogok védelme ne sérüljön.

— A TEC-nek javítania kell együttműködési mechanizmusait is. Több erőforrással kell ellátni, és egyértelműbb kritériumokat kell meghatározni számára annak érdekében, hogy új kérdéseket vehessen fel napirendjére.

— A nagyobb átláthatóság és koordináció révén fokozni és szélesíteni kell az érintettekkel folytatott konzultációt, hogy az az egyenlőség elvén alapuló párbeszédet is magába foglaljon.

— A folyamatban az Atlanti-óceán két partján tevékenykedő jogalkotóknak erőteljesebb szerepet kell játszaniuk.

1.8 A fenti és egyéb célok elérése érdekében alapvető fontosságú, hogy a TEC-folyamat folytatódjék az új amerikai kormány, valamint az új Európai Bizottság és Parlament tevékenysége alatt. Az EGSZB arra kéri OBAMA elnököt, hogy sürgősen tegyen lépéseket egy új USA-beli társelnök kinevezésére a TEC élére, hogy a szervezet fontos munkája folytatódhassék.

1.9 A protekcionizmus globális visszatértevel a jelenlegi gazdasági problémák csak súlyosbodnának, ahogyan az az 1930-as évek gazdasági válsága idején történt. Az EGSZB arra buzdítja az EU-t és az Egyesült Államokat, hogy működjenek

együtt a 2008. november 15-én, a G20-ak vezetőinek csúcstalálkozóján tett ígéreteik teljesítése érdekében, és tegyenek meg mindent a dohai forduló mielőbbi sikeres lezárásáért, valamint azért, hogy a kereskedelem és a beruházások előtt ne merüljenek fel akadályok.

1.10 Az EGSZB hasonlóképpen arra bátorítja az EU-t és az Egyesült Államokat, hogy szorosan működjenek együtt annak érdekében, hogy másokat visszatartsanak az olyan politikák alkalmazásától, amelyek korlátozhatják a befektetési vagy közbeszerzési piacokhoz való hozzáférést. A kongresszusban nemrégiben folytatott viták sajnos ilyen politikákat eredményeztek. Továbbá sürgetjük az EU-t és az Egyesült Államokat, hogy foglalkozzanak azzal a kérdéssel, hogy miként lehetne a világgereskedelmet felpozícionálni, és a világgereskedelmi tárgyalásokat a fenntartható fejlődés szempontjainak és a szociális normáknak a figyelembevételére ösztönözni. Az EGSZB üdvözli, hogy OBAMA elnök a kereskedelmi kiigazítások bizonyos munkavállalókra és polgárokra gyakorolt negatív hatásainak enyhítésére törekszik.

1.11 Az EGSZB határozottan ajánlja, hogy hozzanak létre finanszírozási mechanizmusokat a transzatlanti párbeszéd (TABD⁽¹⁾), TACD⁽²⁾, TALD⁽³⁾ és TAED⁽⁴⁾) számára, valamint hogy a TALD-ot és a TAED-et vegyék fel a TEC tanácsadói csoportjába.

1.12 Az EGSZB arra ösztönzi az Uniót és az Egyesült Államokat, hogy növeljék a transzatlanti párbeszéd folyamat hozzáférhetőségét és nyitottságát, és fokozzák a négy párbeszédben részt nem vevő civil társadalmi érdekelt bevonását is.

1.13 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a közeljövőben szervezzen transzatlanti konzultatív fórumot az új helyzet felmérése, valamint az új kezdeményezésekről szóló eszmecsere és a velük kapcsolatban meghozandó intézkedések összehangolása céljából. Az EGSZB emlékezteti az Európai Bizottságot, hogy egy 2005-ös közleményében javaslatot tett egy, az ipari kapcsolatok vonatkozásában tartandó háromoldalú konferencia szervezésére.

1.14 Az EGSZB a maga részéről felajánlja, hogy kapcsolatba lép az egyesült államokbeli gazdasági és szociális partnerekkel, és az esetleges európai megfelelők azonosítása céljából alaposan figyelemmel kíséri az amerikai kormányon belüli, különböző témakörökkel foglalkozó tanácsadó csoportok felállítását. Az EGSZB ezenkívül törekedni fog az USA-beli civil érdekelttel való tudás- és tapasztalatcsere hatékonyabb előmozdítására. E feladatok elvégzéséhez az EGSZB-nek létre kellene hoznia egy informális kapcsolattartó csoportot, amely felügyelné a transzatlanti kapcsolatok területén végzett EGSZB-tevékenységeket.

(1) Transzatlanti Üzleti Párbeszéd.

(2) Transzatlanti Fogyasztói Párbeszéd.

(3) Transzatlanti Munkaügyi Párbeszéd.

(4) Transzatlanti Környezetvédelmi Párbeszéd.

1.15 Az EGSZB megfelelőnek és hasznosnak tartaná az EU és az Egyesült Államok közti együttműködés megerősítését a tudományok és a kultúra terén (kulturális párbeszéd), hogy megteremtjük az alapot egymás jobb megértéséhez és a fokozottabb politikai együttműködéshez. Az Uniónak és az Egyesült Államoknak együtt kell működni a tudományos, technológiai és innovációs, különösen pedig a művészeti kreativitás előmozdításában és támogatásában, az értékkeremtés, a növekedés, valamint a nők és a férfiak gazdagodása érdekében.

2. Háttér

2.1 Az EU és az Egyesült Államok közötti kapcsolatok körülményei megváltoztak, és e kapcsolatoknak egyre nagyobb kihívásoknak és elvárásoknak kell megfelelniük. Barack OBAMA elnökké választása világszerte komoly várakozásokat teremtett, és megújította a transzatlanti kapcsolatokban rejlő lehetőségekbe vetett bizalmat. Őszinte remény övezi azt, hogy az EU és az Egyesült Államok a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válságra adott közös választól kezdve az éghajlatváltozáson és az emberi jogok védelmén át a kétoldalú gazdasági kapcsolatokig terjedően számos területen együtt fog működni, és vezető szerepet mutat. 2004-es véleményében⁽¹⁾ az EGSZB egy sor olyan feladatot azonosított – ideértve a hatékonyabb globális kormányzás szükségességét is –, amelyeket fel kellene venni a transzatlanti menetrendbe. A nemrégiben bekövetkezett események aláhúzzák az e téren történő együttműködés fontosságát.

2.2 Az Európai Unió, az Egyesült Államok és az egész világ igen komoly kihívásokkal szembesül, és új, közös megközelítésre van szükség annak biztosítása érdekében, hogy a globális gazdaság soha többé ne legyen kitéve a szabályozatlan pénzügyi kapitalizmus pusztító erejének. A transzatlanti és a világgazdaság az utóbbi évtizedek legsúlyosabb válságát éli, az éghajlatváltozás eredményes kezeléséhez az összes szereplő fellépésére szükség van, és a béke, a demokrácia és az emberi jogok világméretű előmozdításához számos fontos külpolitikai kérdést meg kell oldani. Az EU–USA együttműködés elmélyítése nélkül az e problémák megoldását célzó erőfeszítéseink mit sem érnek.

2.3 Az európai civil társadalom és szociális partnerek reprezentatív jellegük, illetve egy adott területen meglévő szakértelmük révén kulcsszerepet játszhatnak a megújult együttműködés sikerében. Ehhez elengedhetetlen, hogy azok a politikai szervek, amelyeken keresztül az Unió és az amerikai kormány párbeszédet folytat, jobban bevonják az összes érdekelt felet. A polgárok szabad mozgása szintén fontos lépés az EU–USA kapcsolatok javításában, mivel ösztönzi az üzleti, kulturális és társadalmi cserekapcsolatokat. Az uniós tagállamok

és az Egyesült Államok közti vízummentes utazás kiterjesztését továbbra is politikai prioritásként kell kezelni.

2.4 Az Unió és az Egyesült Államok közötti kétoldalú kapcsolatokat mostanáig az 1990 novemberében elfogadott transzatlanti nyilatkozatnak⁽²⁾ megfelelően ápolták, amelyet az 1995-ös új transzatlanti menetrend⁽³⁾ (NTA) és az 1998 májusában létrejött Transzatlanti Gazdasági Partnerség⁽⁴⁾ (TEP) követte. Újabb intézményi fejleményt jelentett a transzatlanti gazdasági integráció előmozdítására elfogadott keret⁽⁵⁾ 2007. áprilisi aláírása, amely létrehozta Transzatlanti Gazdasági Tanácsot (TEC)⁽⁶⁾.

2.5 Ezek a politikai találkozók mostanáig egytől egyig inkább külpolitikai, gazdasági és kereskedelmi, mint szociális és a fenntarthatósággal kapcsolatos kérdésekkel foglalkoztak. A számos európai országban és uniós szinten is komoly hagyományokkal rendelkező és aktív szerepet játszó érdekelt bevonása – néhány kivételtől eltekintve – mostanáig szintén nem vált az EU–USA kapcsolatok fontos elemévé. Az EGSZB arra kéri az Uniót és az Egyesült Államokat, hogy a transzatlanti együttműködés új szakaszában az eddig jól működő elemek megerősítése és továbbfejlesztése mellett ezekkel a fejlesztésre szoruló területekkel is foglalkozzon.

2.6 Véleményünk nem tér ki a transzatlanti kapcsolatok minden elemére. Nem foglalkozik Kanadával, és csak néhány, az EU-t és az USA-t érintő kérdésre – a multilateralizmusra, a kereskedelemre, a transzatlanti gazdasági együttműködésre, a globális éghajlatváltozásra és az érdekelt bevonására – összpontosít. Az EU és Kanada közötti kapcsolatokat külön EGSZB-vélemény elemzi majd.

3. Multilateralizmus

3.1 Az EU–USA kapcsolatokat az elmúlt években a multilaterális intézményekkel kapcsolatos eltérő megközelítések jellemezték. Jó okunk van feltételezni, hogy az új amerikai kabinet nagyobb hangsúlyt fektet majd a mind a szövetséges partnerekkel, mind pedig a nemzetközi szervezetekkel való aktív

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Transzatlanti párbeszéd: hogyan javítsunk a transzatlanti kapcsolaton?”, HL C 241., 2004.9.28.

⁽²⁾ Az EK–USA kapcsolatokról szóló transzatlanti nyilatkozat, 1990; http://ec.europa.eu/external_relations/us/docs/trans_declaration_90_en.pdf.

⁽³⁾ Lásd: http://eurunion.org/eu/index.php?option=com_content&task=view&id=2602&Itemid=9.

⁽⁴⁾ Lásd: http://ec.europa.eu/external_relations/us/docs/trans_econ_partner_11_98_en.pdf.

⁽⁵⁾ Lásd: http://www.eu2007.de/de/News/download_docs/April/0430-RAA/022Framework1.pdf.

⁽⁶⁾ Lásd: http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/inter_rel/tec/index_en.htm.

együttműködésre. Az EGSZB arra biztatja az uniós politikaalkotókat, hogy ragadják meg az alkalmat és – az Egyesült Államokkal egyetértésben és együttműködésben – sürgessék az ENSZ-rendszer, valamint az ILO, a Nemzetközi Bíróság, a G8, a G20, a WTO, a Világbank és az IMF megerősítéséhez szükséges reformokat, hogy ezek az intézmények hatékonyabban meg tudjanak felelni a globalizációból és a jelenlegi pénzügyi világválságból eredő hosszú távú kihívásoknak. Az EGSZB támogatja azt a legutóbb Angela Merkel kancellár által januárban, Párizsban hangoztatott javaslatot, hogy az ENSZ-rendszeren belül hozzanak létre egy gazdasági és szociális biztonsági tanácsot, amelynek a Biztonsági Tanáccsal egyenrangúnak kellene lennie.

3.2 Az utóbbi évekre visszatekintve az EU–USA kapcsolatokból levonható egyik tanulság az, hogy ha az Unió és az Egyesült Államok képtelen konszenzusra jutni, a nagy világméretű problémák nem oldhatók meg. Annak érdekében, hogy az új kabinettel jobb legyen a helyzet, az EU-nak és az USA-nak szoros együttműködésben közös stratégiákat kell meghatározniuk a világ biztonságával és az emberi jogokkal kapcsolatos számos kérdés tekintetében.

3.3 A transzatlanti kormányzás sem az EU, sem pedig az USA számára nem alternatíváját, hanem kiegészítőjét jelenti a többoldalú kapcsolatoknak. A két fél továbbra is a világ két legfontosabb szereplője marad, ezért együtt kell működniük, ha bármely nemzetközi szinten előrehaladást kívánnak elérni egy adott kérdésben, legyen szó az ellenőrzött kereskedelmi liberalizációról vagy bizonyos munkaügyi és környezetvédelmi politikák nagyobb fokú tiszteltetéséről.

3.4 A többoldalú egyezményeknek való maradéktalan megfelelés és végrehajtásuk kulcsfontosságú az EU-nak és az Egyesült Államoknak ahhoz, hogy vezető szerepet mutassanak globális szinten. Első lépésként az EU-nak, tagállamainak és az Egyesült Államoknak ratifikálniuk és teljesíteniük kellene valamennyi ILO-egyezményt⁽¹⁾ és WTO-határozatot.

4. Gazdasági együttműködés

4.1 A pénzügyi és gazdasági válság

4.1.1 Most, hogy a világ az utóbbi évtizedek legsúlyosabb pénzügyi válságával és legzordabb gazdasági klímájával áll szemben, élnékíteni kell a transzatlanti gazdasági együttműködést. Kiindulásként ez azt jelenti, hogy a két félnek összehangoltan kell meghoznia monetáris és adóügyi intézkedéseit,

⁽¹⁾ Az ILO-egyezmények ratifikálási adataival kapcsolatban lásd a 2008-ban rendezett 97. nemzetközi munkaügyi konferencia következő dokumentumát: *Information document on ratifications and standards related activities Report III* (2. rész).

annak biztosítása érdekében, hogy egymáshoz szorosan kapcsolódó gazdaságaikban ezek eredményesek legyenek. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy ez az eddigiekben nem megfelelő mértékben történt meg. Gazdaságaink fejlesztése érdekében az Uniónak és az Egyesült Államoknak nagyobb szerepet kell vállalniuk ezekben a kérdésekben, különösen a G20-ak által tömörített többi fő gazdasági szereplővel együttműködve. A 2009 februárjában elfogadott amerikai fellendülési és új beruházási terv, valamint az Európai Tanács által 2008 decemberében elfogadott *európai gazdasági fellendülés terve* feltűnően hasonló vonásokat mutatnak, bár az európai terv hiányossága, hogy nem fogalmaz meg egységes célkitűzést. E tervek megvalósítása során szem előtt kell tartani egymást kiegészítő jellegüket, elkerülve a protekcionista intézkedéseket.

4.1.2 A következő lépés egy új közös megközelítés kidolgozása a globális pénzügyi rendszer hatékony szabályozásának biztosítása érdekében, hogy a gazdaságot soha ne fenyegethesse többé a mértéktelen kockázattal való veszélye. Ennek keretében mindkét fél szabályozási intézkedéseket valósít meg, és a felesleges eltérések elkerülése érdekében erős koordinációra van szükség. Emiatt egyre nagyobb szerep jut a TEC-nek és az általa végrehajtott 2007-es keretnek.

4.2 A Transzatlanti Gazdasági Tanács (TEC)

4.2.1 A transzatlanti gazdasági integrációt előmozdító keret célja a mélyebb transzatlanti gazdasági integráció és növekedés, ami polgáraink és gazdaságaink versenyképességének javára válik. Mindezt a TEC felügyeletével kívánják elérni. A szervezet legalább évente egyszer ülésezik, és feladata a keretben meghatározott erőfeszítések figyelemmel kísérése a haladás felgyorsításának céljával, valamint időközi célok meghatározása és a közös fellépés elősegítése. Egy ilyen megbízatás jelentős hatáskörökkel ruházza fel a TEC-et a transzatlanti gazdasági integráció irányításához, különösen válság idején.

4.2.2 A keret középpontjában a szabályozási együttműködés áll. Az Európai Unió és az Egyesült Államok gazdaságsszabályozási megközelítésének alapját képező értékei között sok közös pontot találunk. Osztjuk azt a nézetet, hogy a szabályozás célja a környezetvédelmi, humán- és állat-egészségügyi és -biztonsági, illetve a gazdasági és jogi biztonságot szolgáló előírások magas szintjének biztosítása. Ugy véljük továbbá, hogy a szabályozásnak a lehető leghatékonyabban és a gazdasági tevékenység legkisebb mértékű akadályozása mellett kell elérnie ezeket a célokat, és a legjobb minőségű szaktudáson kell alapulnia. Igaz, hogy akadnak még véleménykülönbségek, ahogyan arról a WTO elé vitt ügyek is tanúskodnak, és ezek némelyike a polgárok eltérő hozzáállására vezethető vissza. Nagyon sok esetben azonban az EU és az USA egyszerűen csak azért alkalmaz eltérő szabályozási megközelítéseket, mert a szabályozók és civil társadalom közötti konzultáció nem megfelelő. A szabályozási együttműködés – a civil szervezetek közötti kapcsolatok útján is megvalósuló – együttes munkát feltételez a társadalmi, környezetvédelmi és gazdasági problémák és megoldásaik közös meghatározása érdekében.

4.2.3 Az egyik olyan terület, amelynek előnyére válna a civil szervezetek közötti kapcsolatok erősítése, az élelmiszerbiztonság. Az EU–USA kapcsolatokat régóta zavarja egy sor, ezen a területen tapasztalható véleménykülönbség, ideértve a marhahúsban lévő hormonokra és a csirkék antimikrobás kezelésére vonatkozó szabályozásokat. Ezekben az esetekben az EU nem kész arra, hogy elfogadja az egyesült államokbeli normákat. Egy másik átfogóbb jellegű, vitás pont a géntechnológiával módosított szervezetek használata az élelmiszerekben.

4.2.4 A TEC eddig három alkalommal ült össze, legutóbb Washingtonban, 2008. december 12-én. Rövid előléte ellenére a TEC már eddig is fontos lépéseket tett a gazdaság számára kulcsfontosságú területeken:

- A TEC elérte, hogy mind az EU, mind az USA hatóságai elismerjék a nemzetközi pénzügyi jelentési szabványok és az USA számviteli szabványainak egyenértékűségét, ezzel milliárdokat megtakarítva az európai vállalatoknak.
- A TEC keretében zajló viták azt eredményezték, hogy az EU és az USA összehangolt megközelítést alkalmazott a nemzeti vágyalapotok kérdésében.
- A biztonságot illetően a két fél ebben az évben biztonságos szállítványozó programjaik kölcsönös elismeréséhez vezető, közös útitervről egyezett meg, ami azt jelenti, hogy a jövőben a vállalatok akkor is garantálni tudják majd a legmagasabb színvonalú biztonsági normákat, ha csak egy biztonságos szállítványozó programhoz csatlakoznak.
- A TEC magas szintű szabályozási együttműködési fóruma találkozáspontot nyújt a szabályozók számára olyan kérdésekben, mint a hatás- és kockázatelemzés, illetve a Kínából és egyéb országokból importált termékek biztonsága.

4.2.5 A jövőben a TEC előtt még jelentős munka áll, és lehetőség nyílik működésének megerősítésére is.

- A globális pénzügyi válságnak, illetve tágabb értelemben vett gazdasági következményeinek megoldásához az Atlanti-óceán mindkét partján új szabályozási rendszerekre lesz szükség. Erre a szabályozásra minden bizonnyal szükség van, és arányban kell, hogy álljon az elérendő ambiciózus célokkal, mindenképp pedig biztosítani kell a világ két pénzügyi pólusa közötti koordinációt.
- Mivel az EU és ma már az USA is jelentős erőfeszítéseket tesz az éghajlatváltozás kezelésére, sok szabályozási kérdés

merül majd fel. Példaként említhetők a tisztább üzemenyagokra vonatkozó szabványok vagy a kibocsátáskereskedelmi rendszerek technikai elemei. A TEC-nek biztosítani kell azt, hogy az egymásnak ellentmondó megközelítések elkerülésével maximalizáljuk ezen erőfeszítések általános és gazdasági hatékonyságát.

- Az olyan új biztonsági kezdeményezések, mint a rakományok 100%-os átvizsgálásáról rendelkező 2007-es egyesült államokbeli jogszabály, nem alkalmazzák a megfelelő eszközöket a biztonság fokozására, és így új kereskedelmi akadályokat hoznak létre.
- A szellemi tulajdonjog megsértése továbbra is világszerte jelentkező probléma. A TEC-nek tovább kell javítania a jogérvényesítésre irányuló közös erőfeszítések minőségén az olyan fő problémás területeken, mint például Kína. Ennek keretében vitákat kellene folytatnia arról, hogy miként lehetne úgy megvalósítani a megfizethető gyógyszerreklhez való hozzáférést, hogy közben a szellemi tulajdonjogok védelme ne sérüljön.
- A TEC tág teret szán szabályozási együttműködési kezdeményezéseinek. Továbbra is komoly, de szükségtelen különbségek vannak az európai és egyesült államokbeli szabályozók jogalkotási módszereit illetően, például a kockázatelemzés, a tudomány színvonala vagy az érintettek megkérdezése terén. Amennyiben tényleg erősíteni kívánjuk a gazdasági integrációt, nagyobb előrelépésre van szükség a területeken.
- A TEC-nek javítania kell együttműködési mechanizmusait is. Több erőforrásra és egy markánsabban körvonalazott struktúrára van szüksége – ide tartoznak a napirendjére kerülő új kérdések világos kiválasztási kritériumai vagy egyértelműbb mandátum arra, hogy a szabályozókat vitás kérdéseik rendezésére ösztönözze. A jogalkotóknak szintén mindkét oldalon erőteljesebb szerepet kell játszaniuk a folyamatban.

- Az egyik kulcsfontosságú elem az érdekeltekkel folytatott konzultáció nagyobb átláthatóság és koordináció útján történő megerősítése (lásd a 6. részt).

4.2.6 A fentiek és más célok elérése érdekében alapvető fontosságú, hogy a TEC-folyamat folytatódjék, és tovább bővüljön az amerikai kormány, valamint az új Európai Bizottság és Parlament tevékenysége alatt. Az EGSZB azt várja az amerikai kormánytól, hogy tegyen lépéseket egy új USA-beli társelnök kinevezésére a TEC élére, hogy a szervezet fontos munkája folytatódhassék.

4.3 Kereskedelem

4.3.1 A protekcionizmus globális visszatérével a jelenlegi gazdasági problémák csak súlyosbodnának, ahogyan az az 1930-as évek gazdasági válsága idején történt. Az EGSZB arra buzdítja az EU-t és az Egyesült Államokat, hogy működjenek együtt 2008. november 15-én a G20-ak vezetőinek csúcstalálkozóján tett ígéreteik teljesítése érdekében, és tegyenek meg mindent a dohai forduló korai és sikeres lezárásáért, valamint azért, hogy a kereskedelem és a beruházások előtt ne merüljenek fel akadályok. Az EU-nak és az Egyesült Államoknak együtt kell működniük, hogy érvényre juttassák a legfontosabb kereskedelmi partnerek hatályos kereskedelmi kötelezettségvállalásait, mivel rendkívül nagy a kísértés a hazai vállalatok védelmére, és különösen példát kell mutatniuk másoknak, visszatartva őket az olyan politikák alkalmazásától, amelyek korlátozhatják a befektetési vagy közbeszerzési piacokhoz való hozzáférést. A kongresszusban nemrégiben folytatott viták sajnos ilyen politikákat eredményeztek. Továbbá sürgetjük az EU-t és az Egyesült Államokat, hogy foglalkozzanak azzal a kérdéssel, hogy miként lehetne a világkereskedelmet felpezsdíteni, és a világkereskedelmi tárgyalásokat a fenntartható fejlődés szempontjainak és a szociális normáknak a figyelembevételére ösztönözni.

4.3.2 Az új amerikai kormány nézeteit nem árt majd pontosítani a kereskedelmi partnerek számára, azonban úgy tűnik, hogy ebben a korai szakaszban nagyobb hangsúlyt kapnak a kereskedelemmel kapcsolatos környezetvédelmi és társadalmi kérdések, és egy nyílt kereskedelmi megközelítés alkalmazása.

4.3.3 Az EGSZB határozottan üdvözli a nemzetközi kereskedelem ilyen jellegű megközelítését, és javasolja, hogy az EU támogassa az olyan kereskedelmi megállapodások megkötésére irányuló törekvéseket, amelyek növelik a nemzeti és nemzetközi szinten is megvalósuló jó kormányzásra való lehetőséget és igényt, valamint foglalkoznak a munkavállalói jogok és a környezetvédelem kérdésével.

5. A globális éghajlatváltozás

5.1 Az európai országok már hosszú ideje az éghajlatváltozási politikák élharcosai, és várják, hogy az Egyesült Államok ambiciózus kezdeményezésekkel csatlakozzon hozzájuk. Az új amerikai kormányzat ígéretet tett arra, hogy jelentős erőfeszítéseket tesz majd a globális éghajlatváltozás kezelésére. Az EGSZB új és erős amerikai politikákat vár az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése érdekében. A nagyobb ipari üzemek CO₂-kibocsátását korlátozó kibocsátáskorlátozási és -kereskedelmi rendszer bevezetésének tervén túl az OBAMA-kormányzat vélhetőleg növelni fogja a megújuló energiaforrásokba történő beruházásokat. A növekedés fellendítését célzó intézkedések – globális szinten – minden bizonnyal lehetőséget teremtenek

majd zöld munkahelyek létrehozására, valamint a beruházások és az innováció ebbe az irányba terelésére.

5.2 Az EGSZB kedvezően fogadja OBAMA elnök elképzelését, mely szerint otthon hatékony és tiszta technológiákba történő beruházásokat tervez, míg az USA támogatási politikáit és az exporttámogatásokat arra használná fel, hogy a fejlődő országokat átsegítse a fejlődés energiaigényes, erőteljes szén-dioxid-kibocsátással járó szakaszán. Az EGSZB üdvözli továbbá, hogy az Egyesült Államok kérte a kibocsátáscsökkentésre vonatkozó, kötelező érvényű, végrehajtható kötelezettségek megállapítását.

5.3 Az EGSZB arra ösztönzi az Egyesült Államokat, hogy 2009 decemberében, az ENSZ koppenhágai konferenciáján olyan erős és egyértelmű tárgyalási pozícióval jelenjen meg, amely közelebb hozhatná egymáshoz az amerikai és az európai álláspontot egy a kibocsátáskorlátozásokról szóló, új, Kiotó utáni egyezmény nemzetközi keretének előkészítésében. Az EU mély elkötelezettségre és támogatásra számít az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményének (UNFCCC) tárgyalása során.

5.4 Ami az EU-t illeti, az EGSZB – az EU éghajlati céljainak elérésével kapcsolatos koherensebb megközelítés biztosítása érdekében – felszólítja a tagállamokat, hogy érjenek el konszenzusra arra vonatkozóan, miként lehet a gazdasági versenyképesség és a jelentős környezeti veszteségek közötti feszültséget feloldani, és a gazdasági világválság idején se csökkentsék az új környezetbarát technológiákra irányuló kutatási kezdeményezéseket történő beruházásokat.

5.5 Az EGSZB felkéri mind az Európai Bizottságot, mind az új amerikai kormányzatot, hogy a környezetvédelemmel foglalkozó NGO-kat és hálózatokat, valamint a vállalkozói köröket és a szakszervezeteket aktívan vonják be a 2009. decemberi, koppenhágai ENSZ-konferencia előkészítésébe, továbbá a Transzatlanti Környezetvédelmi Párbeszéd (TAED) létrehozásába, mely utóbbi a fenti előkészületekben közreműködő környezetvédelmi szereplők koordinációs testületként működhetne.

6. Az érintettek bevonása

6.1 Az érintettek politikai döntéshozatali folyamatba való bevonásának különböző hagyományai vannak az Európai Unióban és az Egyesült Államokban. Az új transzatlanti menetrend rendszeres együttműködésre kötelezte az Európai Uniót és az Egyesült Államokat többek között azon a téren, hogy az Atlanti-óceánon átívelő kapcsolatokat, azaz hidakat építsen ki az emberek között. Ennek eredményeképp számos civil társadalmi párbeszédet hoztak létre a munkaügyi, fogyasztói és környezetvédelmi csoportok között.

A 90-es évek második felében létrehozott transzatlanti párbeszéd eltérő mértékben és aktivitással vettek részt az EU–USA együttműködési struktúrákban, főképpen az EU–USA csúcstalálkozókon, amelyek egyoldalúan a Transzatlanti Üzleti Párbeszédet (TABD) helyezték előtérbe. Ezenfelül a Transzatlanti Gazdasági Tanács tanácsadói csoportja kizárólag a TABD-ot, a Transzatlanti Fogyasztó Párbeszédet (TACD) és a Transzatlanti Jogalkotói Párbeszédet (TLD) foglalja magában. A két másik párbeszédet – a Transzatlanti Munkaügyi Párbeszédet (TALD) és a Transzatlanti Környezetvédelmi Párbeszédet (TAED) – pedig az érintettekkel való konzultáció nélkül kizárták a tanácsadói csoportból.

6.2 Ebben a kontextusban az Európai Parlament a Transzatlanti Gazdasági Tanácsról szóló, 2008. május 8-i állásfoglalásában sürgette, hogy a TALD és TAED elnökét vegyék fel a tanácsadói csoport tagjai közé. Az EGSZB határozottan támogatja az Európai Parlament e felhívását, és sürgeti a TEC-et, hogy vizsgálja felül a TEC társelnökök által 2007. június 28-án, Berlinben elfogadott munkamódszereket.

6.3 Az új munkamódszereknek az átláthatóságra és a tanácsadókkal való koordinációra irányuló hatékonyabb rendelkezéseket is tartalmazniuk kell, ideértve a dokumentumokhoz való hozzáférésre és a meghívók időben történő kézbesítésére vonatkozó rendelkezéseket.

6.4 Az EGSZB támogatja az Európai Parlament új felhívását, melyet „A transzatlanti kapcsolatok alakulása az amerikai választásokat követően” című jelentéstervezetében fogalmazott meg a civil társadalmi partnerek jobb megértése érdekében. ⁽¹⁾ Az EGSZB-nek szerepet kell vállalnia e folyamatban.

6.5 A párbeszédekben részt vevő valamennyi különböző érdekcsoport rendelkezik előzetes tapasztalattal a nemzetek közötti hálózatépítést illetően. Azok az intézkedések, amelyeket az USA és az EU a 90-es években az európai integráció új valóságához való alkalmazkodás érdekében hozott, egyben új lehetőségeket is teremtettek a transzatlanti civil szervezetek számára. ⁽²⁾

⁽¹⁾ Jelentéstervezet: A transzatlanti kapcsolatok alakulása az amerikai választásokat követően (2008/2199(INI)).

⁽²⁾ A párbeszéd rövid háttéréhez lásd az EGSZB Eva Belabed által kidolgozott és 2004. június 3-án elfogadott véleményét a következő tárgyban: „Transzatlanti párbeszéd: hogyan javítsunk a transzatlanti kapcsolaton?” HL C 241., 2004.9.28.

6.6 A fent említett négy párbeszéd tevékenységét váltakozó sikerrel és az Atlanti-óceán két partjáról származó politikai vezetők eltérő mértékű támogatásával kezdte meg. A TACD jól működik, és aktív szerepet vállal az EU–USA csúcstalálkozók előkészítésében és a TEC munkájában.

6.7 Sajnálatos módon a viszonylag sikeresnek mondható startot követően a TAED működését két év elteltével beszüntették. Erős érvek szólnak újbóli létrehozása mellett, mivel hozzájárulhatna a TEC tevékenységéhez és az EU–USA csúcstalálkozókhoz. Az EGSZB határozottan ajánlja, hogy a párbeszéd számára hozzanak létre megfelelő finanszírozási mechanizmusokat, és vegyék fel a TALD-ot és a TAED-et (újbóli létrehozását követően) a TEC tanácsadói csoportjába.

6.8 Az EGSZB tudatában van annak, hogy a civil szervezetek számára a kétoldalú transzatlanti kapcsolatok nem feltétlenül a legtermészetesebb módját jelentik a transzatlanti együttműködésnek. A szakszervezetek és környezetvédelmi csoportok nézete szerint a transzatlanti fórumnak nemcsak hazai kérdésekkel, hanem olyan globális ügyekkel is szembe kell néznie, mint az éghajlatváltozás vagy a szervezkedési jog a fejlődő országokban. Ugyanakkor az érintettek szélesebb körének bevonása a kétoldalú EU–USA kapcsolatokba biztosítja a nyilvánosság támogatását és az egész folyamat demokratikus legitimitását. Az EGSZB arra ösztönzi az Uniót és az Egyesült Államokat, hogy növeljék a transzatlanti párbeszéd folyamat hozzáférhetőségét és nyitottságát, és fokozzák a civil társadalom bevonását is.

6.9 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a közeljövőben szervezze meg a transzatlanti kapcsolatokban érintettek találkozáját az új helyzet felmérése, valamint az új kezdeményezésekről szóló eszmecsere és a velük kapcsolatban meghozandó intézkedések összehangolása céljából. Az EGSZB felajánlja aktív részvételét egy ilyen kezdeményezésben, amennyiben számítanak a civil társadalom részvételére.

6.10 2005. június 18-i közleményében (COM(2005) 196) az Európai Bizottság tett néhány érdekes javaslatot, többek között azt, hogy elő kell mozdítani az EU és az USA szociális partnereinek képviselői közötti párbeszédet, például egy háromoldalú konferencia megtartásával az ipari kapcsolatok terén. Ezeket a javaslatokat – amiket nem követett konkrét intézkedés – újra meg kell fontolni, hiszen az EU és az USA szociális partnerei közötti eszmecsere különösen hasznos lenne főként most, amikor az Egyesült Államokban javaslatok hangzottak el a munkavállalók szabad választásáról szóló törvényre.

6.11 Az EGSZB kapcsolatok kezdeményezését javasolja az amerikai gazdasági és szociális partnerekkel (vállalkozások, szak-szervezetek, mezőgazdasági termelők, fogyasztók stb.), hogy felmérhető legyen, mennyiben érdekeltek egy egy vagy két olyan konkrét kérdéssel – például az éghajlatváltozással, a kereskedelemmel vagy a fenntartható fejlődéssel – foglalkozó párbeszéd megszervezésében, melyek kölcsönös érdeklődésre tarthatnak számot az Atlanti-óceán mindkét partján. Egy ilyen párbeszéd célja a különböző érintettek egy időben történő bevonása, ellentétben a létező párbeszédekkel, melyek saját hatáskörükön belül, saját tagszervezeteikkel működnek. Az EGSZB felveszi a kapcsolatot az Európai Bizottsággal és az amerikai kormányzattal támogatásuk megszerzése és az érdeklődésükre számot tartó területek meghatározása végett.

6.12 Az EGSZB szorosan nyomon fogja követni a kormányzaton belüli tanácsadói csoportok felállítását, hogy megtalálja a lehetséges partnereket a különböző témákhoz. Azon is el fog gondolkodni, hogy miként lehet jobban előmozdítani az ismeretek és a tapasztalatok cseréjét az amerikai civil társadalom érintettjeivel a közös érdeklődésre számot tartó kérdésekben. Ezzel összefüggésben javasoljuk, hogy a „Külkapcsolatok” szekció állítson fel egy informális kapcsolattartó csoportot,

ideiglenes jelleggel, amely áttekinti az EGSZB transzatlanti területen kifejtett tevékenységét. Amennyiben ez hasznosnak bizonyul, a kapcsolattartó csoport állandó jelleggel, formálisan is működhet.

6.13 Az Európai Parlament jelentéstervezetében hangsúlyozza, hogy a meglévő, 1995-ös „új transzatlanti menetrendet” (NTA) egy új transzatlanti partnerségi megállapodással kell helyettesíteni, amely szilárdabb és modernebb alapokat teremt a kapcsolatokhoz. ⁽¹⁾ Az EGSZB határozottan támogatja ezt a felhívást, és reméli, hogy egy ilyen eszköz megtárgyalásába az amerikai és az európai civil társadalom releváns érdekcsoportjait is bevonják a folyamat legelejétől fogva. A szervezett civil társadalmi szereplők bevonása csak erősítené és javítaná az intézményi struktúrákat.

6.14 Egy megerősített párbeszéd mozgósítaná a civil társadalmat az Atlanti-óceán mindkét partján, hatékony hálózatokat hozna létre, és előmozdítaná a véleménycserét a transzatlanti civil társadalmi hálózatokon belül és e hálózatok között, ideértve a párbeszédet is. Magas szintű hozzáférést biztosítana a kormányzáshoz, kapcsolatokat hozna létre e hálózatok és párbeszéd, illetve a kormányzatok között.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹⁾ Az Európai Parlament jelentéstervezete: A transzatlanti kapcsolatok alakulása az amerikai választásokat követően (2008/2199(INI)).

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

2009. MÁRCIUS 24–25-I, 452. PLENÁRIS ÜLÉS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Fehér könyv az EK trösztellenes szabályainak megsértésén alapuló kártérítési keresetekről

COM(2008) 165 végleges

(2009/C 228/06)

2008. április 2-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Fehér könyv az EK trösztellenes szabályainak megsértésén alapuló kártérítési keresetekről”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2009. március 11-én elfogadta véleményét. (Előadó: Wautier ROBYNS DE SCHNEIDAUER).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 25-i ülésnapon) 54 szavazattal 4 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A hatékony jogvédelem az Európai Unió Alapjogi Chartájában szereplő alapjog. Az EGSZB ezért támogatja, hogy a polgárok érvényesíthessék e jogukat, különösen ha a trösztellenes szabályok megsértéséből eredő károk megtérítéséről van szó. E jogszabálysértések károsultjai nemcsak a játékszabályokat betartó versenytársak, hanem a fogyasztók, a kkv-k és az érintett vállalkozások munkavállalói is, amennyiben állásuk, illetve vásárlóerejük veszélybe kerül. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság fehér könyvét, és támogatja őt annak kapcsán. Kiemeli, hogy hatékonyabb eszközök bevezetésére van szükség, amelyek révén a trösztellenes szabályok megsértésének károsultjai teljes körű kártérítésben részesülhetnek az Európai Közösségek Bírósága joggyakorlatának értelmében. Egy olyan kiegyensúlyozott rendszer, amely mindenki érdekeit figyelembe veszi, alapvető fontosságú a társadalom egészének számára.

1.2 Továbbra is a versenypolitika vezérelvének tekintendő az, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok versenypolitikai hatóságai szigorúan végrehajtják a Szerződés 81. és 82. cikkét a közszférában. Az EGSZB tudatában van azoknak a korlátoknak és akadályoknak, amelyek az egyéni és kollektív jogoknak a teljes kártérítést igénylő károsultak általi, magánúton történő érvényesítése előtt állnak, és üdvözli az Európai Bizottság e problémák megoldása érdekében tett erőfeszítéseit. E kártérítési keresetek szükséges részei az EK-Szerződés 81. és 82. cikke hatékony végrehajtásának, és kiegészítik, ám nem helyettesíthetik, és nem is veszélyeztethetik a hatóságok általi jogérvényesítést. Ezenkívül a magánúton történő jogérvényesítés szabályainak tökéletesítése kedvező hatással fog járni a jövőbeli jogsértésektől való elrettentés szempontjából.

1.3 Az EGSZB szerint szükség van olyan jogi keretre, amely javítja az igazságszolgáltatási feltételeket annak érdekében, hogy a károsultak a Szerződésnek megfelelően érvényesíthessék a trösztellenes közösségi jogszabályok megsértéséből adódó valamennyi kár megtérítésére vonatkozó jogukat. Ezért közösségi és tagállami szinten el kell fogadni az ahhoz szükséges – kötelező vagy nem kötelező érvényű – intézkedéseket, hogy javuljanak az igazságszolgáltatási eljárások az Európai Unióban, és megvalósuljon a károsultak jogainak kielégítő szintű védelme. A peren kívüli megegyezések a bírósági eljárásokhoz csupán kiegészítő megoldást kínálhatnak. Mivel kevésbé formális és költséges eljárások, érdekes alternatívát jelenthetnek, feltéve, hogy mindkét érintett fél őszintén hajlandó az együttműködésre, és valóban fennáll a jogorvoslat lehetősége.

1.4 A kollektív kereseteket illetően az EGSZB szükségesnek látja megfelelő mechanizmusok kialakítását azok hatékony végrehajtására, európai megközelítést alkalmazva, és az európai jogi kultúrában és hagyományokban gyökerező intézkedésekre alapozva, amelyek elősegítik a jogszabályban feljogosított szervek és a károsultak szövetségei számára, hogy igénybe vegyék az igazságszolgáltatást. A nyomkövetési intézkedéseknek megfelelő biztosítékokat kellene nyújtaniuk az olyan jellegű keresetek bevezetése ellen, amelyekről egyéb joghatóságok keretében bebizonyosodott, hogy nagyobb valószínűséggel visszaélhetnek velük. Az EGSZB a jogorvoslat előmozdítása érdekében az egyéb kezdeményezésekkel való koordinációra sürgeti az Európai Bizottságot, különös tekintettel az Egészség- és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóság jelenleg folyó kezdeményezésére.

1.5 A fehér könyv javaslatai egy olyan komplex jogi keretre vonatkoznak, amely a nemzeti eljárásjogi rendszereket és – egyebek között – a keresetindításra való jogosultságra, a bizonyítékismertetésre, a vétkességre és a költségek viselésére vonatkozó szabályokat is érinti.

1.6 A bizonyítékokhoz való hozzáférésnek és azok felek közötti ismertetésének a tényállás megállapításán, a kereset hihetőségének szigorú bírósági ellenőrzésén, valamint az ismertetés iránti kérelem arányosságán kellene alapulnia.

1.7 Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy hajtsa végre a fehér könyv nyomán követését, és javasoljon megfelelő intézkedéseket az abban foglalt célkitűzések elérésére a szubszidiaritás elvét tiszteletben tartva, ám anélkül, hogy annak érvényesítését gátolná a trösztellenes szabályok megsértése károsultjainak kártérítését célzó hatékony jogorvoslati mechanizmusokhoz való hozzáférés akadályainak leküzdését.

2. Bevezetés

2.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a versenyszabályok megsértése miatt károsult egyéneknek, illetve vállalkozásoknak

lehetőséget kell biztosítani, hogy kártérítést követelhessenek a károkozó féltől. Az EGSZB ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogy a biztosítók nem nyújtanak védelmet a szándékos trösztellenes magatartásból – főként a kártérítésekből – adódó következmények ellen. Meggyőződése szerint ez is hozzájárul a vállalkozásokat visszatartó hatáshoz, mivel a trösztellenes szabályokat megsértő vállalatoknak viselniük kell az általuk okozott kár megtérítésének teljes költségét, és ki kell fizetniük a felmerülő bírságokat.

2.2 Amint az EGSZB már korábban megállapította⁽¹⁾, a versenypolitika szorosan összekapcsolódik a többi politikával, például a belső piaci és fogyasztóvédelmi politikával. A jogorvoslat megkönnyítésére irányuló kezdeményezéseket ezért a lehető legjobban össze kell hangolni.

2.3 Az Európai Közösségek Bírósága garantálta a károsultak (mind polgárok, mind vállalkozások) ahhoz való jogát, hogy kártérítésben részesüljenek, ha az EK trösztellenes szabályainak megsértéséből adódóan kárt szenvednek⁽²⁾.

2.4 Az Európai Bizottság által 2005-ben az EK antitröszt-szabályainak megsértésére épülő kártérítési keresetekről kiadott zöld könyv⁽³⁾ alapján megindult nyilvános vita következményeként az EGSZB⁽⁴⁾ és az Európai Parlament⁽⁵⁾ támogatta az Európai Bizottság megközelítését, és kézzelfogható intézkedések meghozatalára sürgette azt. Konkrétabban az EGSZB kedvezően fogadta az Európai Bizottság kezdeményezését, kiemelve azokat az akadályokat, amelyekkel a károsultak kártérítésért folyamodva szembesültek, és utalt a szubszidiaritás elvére is.

2.5 2008 áprilisában az Európai Bizottság konkrét javaslatokat is előterjesztett fehér könyvében⁽⁶⁾. A fehér könyv a trösztellenes szabálysértés miatti keresetekhez kapcsolódó kérdéseket tárgyalja, és felvázolja az ilyen keresetek útjának megkönnyítésére szolgáló intézkedéseket. A javasolt intézkedések és politikai választási lehetőségek a következő kilenc területhez

⁽¹⁾ HL C 162., 2008.6.25., Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság 2006-os jelentése a versenypolitikáról, előadó: Franco Chiriaco, COM(2007) 358 végleges, 7.1.1. pont, Brüsszel, 2008. február 13.

⁽²⁾ Lásd a „C-453/99” sz. „Courage és Crehan” ügyben, valamint a „C-295–298/04” sz. „Manfredi” egyesített ügyben hozott ítéleteket.

⁽³⁾ COM(2005) 672 végleges, Zöld könyv az EK antitröszt-szabályainak megsértésére épülő kártérítési keresetekről. Brüsszel, 2005. december 19., 113. o.

⁽⁴⁾ HL C 324., 2006.12.20., Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő tárgyban: Zöld könyv az EK antitröszt-szabályainak megsértésére épülő kártérítési keresetekről, előadó: María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL. Brüsszel, 2006. október 26., 1–10. o.

⁽⁵⁾ Az Európai Parlament 2007. április 25-i állásfoglalása.

⁽⁶⁾ COM(2008) 165 végleges, Fehér könyv az EK trösztellenes szabályainak megsértésén alapuló kártérítési keresetekről, Brüsszel, 2008. április 2.

kapcsolódnak: keresetindításra való jogosultság; a bizonyítékokhoz való hozzáférés; a nemzeti versenyhatóságok határozatainak kötelező ereje; a vétkesség követelménye; kártérítés; az árnövelés áthárítása; elévülési idők; a kártérítési kereset költségei; és az engedékenységi programok és a kártérítési keresetek közötti kapcsolat.

2.6 A fehér könyv kidolgozásához az Európai Bizottság kiterjedt konzultációt folytatott a tagállamok kormányainak képviselőivel, nemzeti bíróságokon működő bírókkal, az üzleti szféra reprezentánsaival, fogyasztói szövetségekkel, jogászokkal és számos egyéb érintettel.

2.6.1 A torzulásoktól mentes verseny szervesen hozzátartozik a belső piachoz, és fontos szerepet játszik a lisszaboni stratégia végrehajtásában. A fehér könyv elsődleges célkitűzése a károsultak jogi helyzetének javítása annak érdekében, hogy érvényesíthessék a trösztellenes közösségi jogszabályok megsértéséből adódó valamennyi kár megtérítésére vonatkozóan a Szerződésből eredő jogukat. Ennélfogva az elsődleges irányelv a teljes kártérítés elve.

2.6.2 A fehér könyv a következő vonatkozásokat tárgyalja:

- keresetindításra való jogosultság: közvetett fogyasztók és kollektív jogorvoslat,
- a bizonyítékokhoz való hozzáférés: azoknak a felek közötti ismertetése,
- a nemzeti versenyhatóságok határozatainak kötelező ereje,
- a vétkesség követelménye,
- kártérítés,
- az árnövelés áthárítása,
- elévülési idők,
- a kártérítési kereset költségei,
- az engedékenységi programok és a kártérítési keresetek közötti kapcsolat.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSZB egy olyan hatékonyabb rendszert támogat, amely lehetővé teszi az uniós trösztellenes szabályok megsértésének károsultjai számára, hogy tisztességes kártérítést kapjanak az elszenvedett kárért. Jelenleg a trösztellenes szabályok megsértésének károsultjai saját tagállamuk általános kártérítési és eljárásjoga alapján követelhetnek kártérítést. Ugyanakkor az ilyen

eljárások gyakran nem elegendőek a megfelelő kártalanítás biztosítására, különösen azokban az esetekben, ha számos károsult szenvedett hasonló jellegű kárt.

3.2 Az EGSZB elismeri a fehér könyv által felvetett kérdések jelentőségét. A következő megjegyzések azokkal a témákkal foglalkoznak, amelyek az EGSZB véleménye szerint a legérzékenyebb területeket jelentik a vitában. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy biztosítsa, hogy a versenyszabályok megsértése miatt károsult egyéneknek az EU minden tagállamában lehetőségük legyen tényleges kártalanításhoz jutni; felkéri ezért az Európai Bizottságot, hogy tegyen javaslatot uniós szintű, a fehér könyv nyomán követéséhez szükséges intézkedésekre. Hangsúlyozza, hogy a specifikus közösségi szintű javaslatok mérlegelésekor figyelembe kell a szubszidiaritás elvét, és emlékeztet arra, hogy ezeknek megfelelően illeszkedniük kell a tagállamok jogi és eljárásjogi rendszeréhez.

3.3 Az EGSZB úgy véli, hogy a károsultaknak az elszenvedett kár tényleges értékének teljes megtérítésében kell részesülniük, ami nemcsak a tényleges veszteséget, illetve anyagi vagy erkölcsi kárt foglalja magában, hanem az elmaradt hasznot is, sőt, a kamatokhoz való jogot is.

3.3.1 Az EGSZB véleménye szerint az Európai Bizottságnak az általa végrehajtandó közösségi fellépés során az alábbi két, egymást kiegészítő eszköztípust kellene figyelembe vennie:

- először is közösségi jogi eszköz formájában kodifikálnia kellene a trösztellenes jogszabályok megsértésének károsultjai által megtéríthető károk körére vonatkozó jelenlegi közösségi szabályokat,
- másodsor pedig nem kötelező érvényű útmutatást is tartalmazó keretet kellene létrehoznia a károk számszerűsítésére, pl. közelítő számítási módszerek vagy a veszteség felbecslése egyszerűsített szabályainak megállapítása révén.

3.4. Az EGSZB szerint bármely olyan károsult személynek joga van kártérítést követelni, aki megfelelő ok-okozati viszonyt tud kimutatni a jogsértéssel kapcsolatban. Törekedni kell ugyanakkor az olyan helyzetek elkerülésére, amelyek jogalap nélküli gazdagodáshoz vezethetnek, például az olyan vásárlók esetében, akik továbbhárítják az árnövelést. Az EGSZB úgy véli, hogy – tekintet nélkül arra, milyen szinten hozzák meg az intézkedést (nemzeti vagy közösségi) – ilyen körülmények között az alperesnek jogot kell biztosítani arra, hogy az árnövelésből származó kárának megtérítése iránti igényével szemben az áthárításra hivatkozzon védekezésében. A bizonyítási terhet illetően, a bizonyítási követelmények szintje e védekezés tekintetében nem állapítható meg alacsonyabban, mint a felperesre a kár bizonyításával kapcsolatban megállapított követelményeké.

3.5 Figyelembe véve az elévülési idő kiszámításában jelenleg meglévő eltéréseket, a jobbiztonság szempontjából fontos lenne egységesíteni a vonatkozó kritériumokat. Az EGSZB úgy véli ezért, hogy:

— az elévülési időnek nem szabad megkezdődnie – folytatóságos vagy ismételt jogsértés esetén – azt a napot megelőzően, amikor a jogsértéssel felhagytak, vagy amikor a jogsértés károsultjától ésszerűen elvárható, hogy tudomást szerezzen a jogsértésről és az az által okozott kárról,

— minden esetben legalább két év hosszúságú új elévülési időszaknak kell kezdődnie azon a napon, amelyen a felperes keresetének alapjául szolgáló jogsértést megállapító határozat jogerőssé válik.

3.6 *Ahatóságok általi jogérvényesítés és a kártérítési keresetek közötti kapcsolatok*

3.6.1 Mivel közérdekű kérdésekről van szó, az uniós piacok szabályozásának és a versenyszabályok érvényre juttatásának elsődleges felelősségét továbbra is az állami hatóságok hatáskörébe kell helyezni. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy a jövőbeli fellépéseknek a hatékony hatósági jogérvényesítés fenntartására kellene irányulniuk, egyúttal megkönnyítve a trösztellenes szabályok megsértésének károsultjaira számára az elszenvedett kár után járó jogorvoslat megszerzését. A hatóságok általi jogérvényesítés alapvető szerepet játszik a versenyellenes magatartások elleni küzdelemben, annál is inkább, mert az Európai Bizottság és a nemzeti versenyhatóságok egyedülálló vizsgálati és perrendezési hatáskörrel rendelkeznek.

3.6.2 Míg a hatóságok általi jogérvényesítés a megfelelésre és a visszatartó hatásra összpontosít, a jogorvoslati eljárások célja az elszenvedett károkért történő teljes kártalanítás. A szóban forgó teljes kártalanítás magában foglalja a tényleges veszteséget, a profitkiesést és a kamatokat.

3.6.3 A tényleges és teljes kártérítéshez kapcsolódó intézkedések elemzésekor az EGSZB azt várja a károk számszerű felmérésére vonatkozó iránymutatások tervezett keretrendszerétől, hogy az pragmatikus iránymutatásokat határozzon meg a tagállamok bíróságainak igénybevitelére vonatkozóan, a fehér könyvben leírtaknak megfelelően.

3.7 *Peren kívüli megegyezések*

3.7.1 Bár mindenképpen hatékonyabb keretre van szükség a versenyjogi jogsértések károsultjainak jogorvoslatához, az EGSZB támogatja az Európai Bizottságot abban a tekintetben, hogy a peren kívüli megegyezést ösztönző eljárási szabályok kialakítására biztatja a tagállamokat. A jogorvoslatok alternatívájaként a peren kívüli megegyezések fontos kiegészítő szerepet tölthetnek be a károsultak kártérítésének rendszerében, a bírósági fórumokhoz való hozzáférésük csökkentése nélkül. Gyorsabban és kevésbé költséges módon tehetik lehetővé az igazságos megoldást, fenntartva a felek közötti békésebb hangnemet és egyidejűleg csökkentve a bíróságok megterheltségét. Az EGSZB ezért sürgeti az Európai Bizottságot, hogy támogassa a peren kívüli megegyezés rendszereinek alkalmazását az EU-ban, és javítsa minőségüket. Az EGSZB azonban megjegyzi, hogy az alternatív vitarendezési mechanizmusok csak akkor jelenthetnek megbízható megoldást a károsultak jogorvoslatára, ha léteznek hatásos bírósági – akár kollektív mechanizmusokon keresztül működő – jogorvoslati mechanizmusok. A jogorvoslat hatékony eszközeinek hiányában nincs megfelelő ösztönzés a korrekt és célravezető megállapodásra.

4. **A fehér könyvvel kapcsolatos részletes megjegyzések**

4.1 Tekintettel a jogi tranzakciók jelenlegi nagy mennyiségére, olyan mechanizmusokat kell bevezetni a jogrenden belül, amelyek révén összevonhatók a trösztellenes jogszabályok megsértésének károsultjai által benyújtott egyedi keresetek.

4.1.1 Az EGSZB osztja az Európai Bizottság nézetét, miszerint a károsultak hatékony kollektív kártérítésének biztosítására ötvözni kell az alábbi két, egymást kiegészítő mechanizmust:

— példát statuáló keresetek, amelyeket arra feljogosított szervezetek (fogyasztói, környezetvédelmi vagy munkaadói szervezetek, illetve károsultak szövetségei) indítanak. E keresetek többségének megalapozottságáról az EGSZB már véleményt alkotott (7),

— olyan kollektív keresetek, amelyek esetében a károsultak úgy döntenek, hogy egyetlen keresetben fogják össze az egyéni kártérítési kereseteket.

(7) HL C 162., 2008.6.25., Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A kollektív keresetek szerepének és rendszerének meghatározása a fogyasztókkal kapcsolatos közösségi jog területén, előadó: Jorge Pegado Liz, Brüsszel, 2008. február 14., 1–21. o.

4.2 A kollektív jogorvoslattal kapcsolatos észrevételek

4.2.1 A trösztellenes szabályok megsértésének károsultjai – a tisztességes eszközökkel élő versenytársak, fogyasztók, kkv-k és az érintett vállalkozásoknál foglalkoztatott munkavállalók, akik közvetett károsultjai az olyan gyakorlatoknak, melyek gyengítik munkalehetőségeiket és vásárlóerejüket – részére nyújtott kielégítő mértékű jogorvoslat elsődleges szempont az EGSZB számára. Az EGSZB korábban is kifejtette álláspontját ezzel kapcsolatban „A kollektív keresetek szerepének és rendszerének meghatározása a fogyasztókkal kapcsolatos közösségi jog területén” című saját kezdeményezésű véleményében.⁽⁸⁾ A korábbi véleményekkel összhangban az EGSZB megállapítja, hogy a jogorvoslati lehetőségek szükségességének elfogadása mellett biztosítani kell e jogok elismerésének és érvényesítésének megfelelő eljárásait. Egy európai kollektív jogorvoslati lehetőség kialakítása egyike a hatékony jogorvoslatról folytatott vitában felvetett lehetséges alternatíváknak. Az EGSZB szerint a nyomonkövetési intézkedéseknek kiegyensúlyozottnak kell lenniük, és hatékony garanciákat kell nyújtaniuk a visszaélések elkerülésére. Összhangban kell lenniük a kollektív jogorvoslatról szóló egyéb javaslatokkal, nevezetesen az Egészség- és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóság jelenlegi javaslataival, és koordinált és koherens módon kell kezelni őket annak érdekében, hogy elkerüljük a jogi eszközök felesleges megkettőződését, óriási átültetési és alkalmazási nehézségeket okozva a tagállamokban.

4.2.2 Az EGSZB támogatja az európai politikusok és az érdekeltek széles körű konszenzusát azzal kapcsolatban, hogy az EU-nak el kell kerülnie az amerikai típusú visszaélések kockázatát. A nyomonkövetési intézkedéseknek tükrözniük kell az európai kulturális és jogi hagyományokat, egyetlen céljuk a kártérítés lehet csak, és az, hogy tisztességes egyensúlyt hozzanak létre a felek között, egy olyan rendszert teremtve, amely biztosítja a társadalom egészének érdekeit. Az EGSZB kéri az eredményességi honoráriumok és az olyan rendszerek mellőzését, amelyek a harmadik felek gazdasági érdekeit szolgálják.

4.3 Abizonyítékokkal kapcsolatos észrevételek

4.3.1 A bizonyítékokhoz való tényleges hozzáférés érdekében, ami részét képezi a hatékony jogi védelemhez való jognak, az EGSZB szerint előnyös lenne, ha az egész EU-ban fennmaradna azok felek közötti ismertetésének minimális szintje a trösztellenes jogszabályok megsértéséből eredő kártérítések esetén. E cél elérése érdekében jó lenne, ha kibővítenék a nemzeti bíróságok hatáskörét, hogy elrendelhessek a kapcsolódó bizonyítékok bizonyos kategóriáinak ismertetését, amennyiben az ismertetés illeszkedik az Európai Bíróság által kialakított joggyakorlat keretébe, továbbá az ügy szempontjából releváns, szükséges és arányos.

4.3.2 Az EGSZB elismeri a károsultakat terhelő bizonyítás nehézségeit, és üdvözli a bizonyítékokhoz való megfelelőbb hozzáférésre irányuló európai bizottsági erőfeszítéseket. Hang-

súlyozza, hogy nem lehet figyelmen kívül hagyni a tagállami eljárásjogi rendszerek közötti különbségeket. Az ismertetési kötelezettségeket pontos biztosítékok kell, hogy szabályozzák, és e kötelezettségeknek az ügy méretével arányosnak kell lenniük.

4.3.3 Az ismertetési kötelezettség EU-szerte egységesen és hatékonyan alkalmazható minimumszintjének meghatározását illetően az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy rendeljen egyértelmű biztosítékokat az ismertetési kötelezettségekhez, mivel a kihívás egy olyan rendszer fenntartásában rejlik, amely megtalálja az egyensúlyt a bizonyítékokhoz való hatékony hozzáférés és a védelemhez való jog között. Az EGSZB megjegyzi, hogy a bíró szigorú felügyeleti szerepe igen hasznos lehet e tekintetben.

4.3.4 Amennyiben közösségi szinten megállapítást nyer az EK-Szerződés 81. vagy 82. cikkének megsértése, a jogsértés károsultjai – az 1/2003/EK rendelet 16. cikkének (1) bekezdése értelmében – a határozatot kötelező erejű bizonyítékként használhatják fel a polgári kártérítési perek során. Tekintettel az eljárási szabályok megfelelőségének elvére, az EGSZB szerint hasonló szabálynak kellene léteznie a 81. vagy 82. cikk megsértését megállapító nemzeti versenyhatóságok valamennyi állásfoglalására vonatkozóan.

4.4 Arészvétellel és a károsultak képviselével kapcsolatos észrevételek

4.4.1 Ami a szabad részvételen alapuló („opt-in” és „opt-out”) típusú közös kereseteket illeti, az EGSZB a szóban forgó mechanizmusok előnyeivel és hátrányaival kapcsolatban utal 2008. február 14-i véleményére⁽⁹⁾. Abban az EGSZB rámutatott többek között arra, hogy bár az „opt-in” keresetek járnak bizonyos előnyökkel, nehezen kezelhetőek és költségesek, az eljárás elhúzódását okozzák és nem megfelelőek a fogyasztók nagy része számára, hiszen azok nem kellőképpen tájékozottak a kérdéses eljárásokkal kapcsolatban. Ugyanakkor az EGSZB megjegyzi, hogy néhány tagállam eltérő jogorvoslati modelleket vezetett be, amelyek mind az „opt-in”, mind pedig az „opt-out” rendszert tartalmazzák.

4.4.2 Ugyanezek a megjegyzések érvényesek a „példát statuáló keresetekre” is. Mivel a fehér könyv nemcsak az azonosított, hanem az azonosítható károsultakra is utal, úgy tűnik, a javaslat nem zárja ki a csoportok vagy azonosíthatatlan személyek nevében indított kereseteket sem. Bár az egyes károsultak azonosítása hozzájárulhat a keresetek megalapozásához, akadhatnak olyan körülmények is, amelyekben az ügy valamennyi potenciális károsultal való kiterjesztése célszerűnek tűnhet, különösen azokban az esetekben, amelyekben kiemelkedően nagy a károsultak száma. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság pontosítsa a javaslatot.

⁽⁸⁾ Lásd a 7. lábjegyzetet.

⁽⁹⁾ Lásd a 7. lábjegyzetet.

4.4.3 Az EGSZB emlékeztet a bírók fontos szerepével kapcsolatos, korábbi véleményeiben hangoztatott ajánlásaira. A bírók munkáját specifikus képzéssel lehetne segíteni az elfogadhatósági kritériumok hatékonyabb ellenőrzésében, illetve a bizonyítékok értékelésében és hozzáférésében, mivel a kollektív keresetek természetüknél fogva olyan jellegűek, hogy nem valószínű ugyanazon kereset egyéni benyújtása. A bírókra ezért fontos és tevékeny szerep hárul a jogszerű keresetek idejekorán történő azonosításában és engedélyezésében.

4.4.4 Az elismert fogyasztói és kereskedelmi szervezetek természetes módon kínálkoznak arra, hogy képviseljék a károsultakat a példát statuáló keresetekben. Az Európai Bizottság fehér könyve azt is kifejezetten lehetővé teszi az akkreditált kereskedelmi szervezetek számára, hogy tagjaik nevében példát statuáló kereseteket nyújtsanak be. Mivel más, bizonyos normákat teljesítő elismert szervezeteknek is jogos indokaik lehetnek kollektív keresetek benyújtására, alaposan mérlegelni kell, hogy ez olyan helyzetekhez vezethet-e, amikor egyazon jogsértésből származó kár számtalan, egymással konkuráló kereset tárgyává válik. Célszerű lenne ajánlani, hogy a kereset hatékonysága érdekében a károsultakat együttesen, közös képviselő képviselje.

4.5 *Anemzeti versenyhatóságok jogerős határozatainak kötelező érvényével kapcsolatos megjegyzések*

4.5.1 Az EGSZB elvben egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a kártérítési esetekben születt jogerős határozat a jogsértés cáfolhatatlan vélelmét jelentse. Úgy véli, hogy a nemzeti bíróságok a legilletékesebb hatóságok a jogsértés és a követelt kártérítés közötti eseti kapcsolat megítélésében, ezért kizárólagosan számukra kellene fenntartani e jogot.

4.5.2 Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy a nemzeti versenyhatóságok jogerős határozatainak értéke azt mutatja, hogy megfelelő figyelmet kell szentelni az ellenőrzések, eljárásjogi egyensúly és garanciák harmonizációs szintjének a tagállamokban.

4.6 *Avétkesség követelményével kapcsolatos észrevételek*

4.6.1 Néhány tagállamban a jogsértés és a kár közötti eseti összefüggés a jogsérelem miatti felelősség megállapításának szerves része, és a felperesnek bizonyítania kell saját kártérítési jogosultságát, illetve az alperes vétkességét. Az EGSZB azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy vegye e különbségeket figyelembe, mivel ezek a nemzeti jogrendszerek történelmi fejlődéséből adódnak. Sürgeti az Európai Bizottságot, hogy gondos-

kodjon arról, hogy a jövőben alkalmazott rendszerek tisztességes eljárást biztosítsanak, a megfelelő bizonyítékokkal alátámasztott károk gyors és tényleges kártalanítását tartva szem előtt.

4.7 *Az engedékenységi programokkal kapcsolatos észrevételek*

4.7.1 Az engedékenységi programok rendkívül nagy mértékben befolyásolják a felfedett kartellek számát, és jelentős visszatartó hatással is bírnak. Megfelelő működésük ezért elsősorban a károsultak érdekeit szolgálja. A bizalmas információk nyilvánosságra kerülésének kockázata hátrányosan befolyásolná a kartellek azonosítását és így a károsultak kártérítési kereseteinek lehetőségét is. Az EGSZB ennek megfelelően üdvözli az engedékenységi programok hatékonyságának megőrzésére irányuló javaslatokat. Ugyanakkor az engedékenységi kérelmeknek nem szabadna a károsultak rovására – és a feltétlenül szükségesesen túl – védelmet nyújtaniuk a kartellekben részt vevők számára jogszerűtlen magatartásuk polgárjogi következményei alól.

4.8 *Akártérítési keresetek költségeivel kapcsolatos észrevételek*

4.8.1 A fehér könyv különböző megközelítéseket dolgoz ki a kártérítési kereset benyújtók pénzügyi kockázatainak csökkentése érdekében. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a kártérítés jogát nem gátolhatják a jogi eljárások ésszerűtlenül magas költségei. Az EGSZB ezeknek az eljárásoknak a költségeiről már kifejtette nézeteit a zöld könyvről készített véleményében. ⁽¹⁰⁾

4.8.2 A fehér könyv felhívja a tagállamokat, hogy vizsgálják felül a költségek viselésére vonatkozó nemzeti rendelkezéseket, és a nemzeti bíróságok számára tegyék lehetővé, hogy – rendkívüli körülmények között – eltérhessenek a „vesztes fizet” elvétől, amely jelenleg a legtöbb jogrendszerben alkalmazásra kerül. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy ebben a tekintetben is fordítson kellő figyelmet azokra a lehetőségekre, amelyek biztosítják mind a bíróságokhoz való megfelelő hozzáférést, mind pedig a keresetek érvényességét.

4.8.3 Az EGSZB véleménye szerint a tagállamoknak el kellene gondolkodniuk a perköltségre vonatkozó szabályaikon, az Európai Bizottságnak pedig meg kellene vizsgálnia ezen szabályok összességét. Egyre inkább lehetővé kellene tenni azon indokolt keresetek benyújtását, amelyek egyébként a magas költségek miatt nem kerülnének benyújtásra, és mindezt a peren kívüli megegyezést (a költségcsökkentés egyik módjaként) ösztönző eljárási szabályok megalkotása mellett.

⁽¹⁰⁾ HL C 324., 2006.10.30., 5.4.5. pont (előadó: María Candelas Sánchez Miguel).

4.8.4 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy nem tanácsos egy, az európai jogi hagyományokkal ellentétes járulékos díjrendszer bevezetése. Ahogy az EGSZB már egyik korábbi véleményében is megállapította, ⁽¹⁾ e rendszer az Európai Unió tagállamainak többségében tiltott, vagy törvényben, vagy pedig az ügyvédi etikai kódexben.

4.8.5 Végezetül az EGSZB úgy véli, a feltételezett felperesek értesítése és összegyűjtése hatékonyan és költségkímélő módon megoldható a keresetek egy olyan nyilvános, európai elektronikus nyilvántartása révén, amelybe a károsultak Európa-szerte betekinthetnek.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹⁾ Lásd a 7. lábjegyzetet.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: A Bizottság jelentése – 2007. évi jelentés a versenypolitikáról

COM(2008) 368 végleges

(2009/C 228/07)

2008. június 16-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyról:

„A Bizottság jelentése – 2007. évi jelentés a versenypolitikáról”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2009. március 11-én elfogadta véleményét. Az előadó Paulo BARROS VALE volt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24 – 25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a 2009. március 25-i ülésnapon) 98 szavazattal 2 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglalás és következtetések

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság évről évre értékeli az Európai Bizottság versenypolitikai jelentését, kihasználva az alkalmat, hogy hangot adjon elgondolásainak és javaslatainak, melyek többnyire kedvező fogadtatásra találtak, és az EGSZB számára rendkívül örvendetes változásokat indítottak el mind a versenypolitika prioritásai és eszközei, mind pedig a meglévő források felhasználása tekintetében, amely utóbbi – az EGSZB nagy öröme – egyre hatékonyabb.

1.1.1 Meg kell említeni a szóban forgó év (2007) és a jelen vélemény kidolgozása között eltelt időkülönbséget. Ennek következtében az elemzést nemcsak a 2007-ig terjedő időszak befolyásolja, hanem a jelenleg tapasztalható rendkívüli események is, amelyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni.

1.2 Az EGSZB ugyanakkor úgy véli, a versenypolitikán belül itt az ideje új területeket feltárni, túllépve e politika hagyományos megközelítésén, amely lényeges, ám megvannak a korlátai. A korábbi alkalmakkor az EGSZB javasolta az Európai Bizottságnak, hogy új tevékenységi területeket dolgozzon ki; és a jelenlegi bonyolult és nehéz időkből – tekintettel a gazdaság állapotára – ez még inkább szükséges volna, különösen azon tanulságok fényében, amelyeket minden érintettnek kötelezően le kell vonnia a jelenlegi helyzethez vezető hibákból és főként mulasztásokból.

1.3 A stratégiaileg fontos szektorokban való nem megfelelő (sőt, egyes esetekben egyenesen hanyag) szabályozáshoz/felügyelethez kapcsolódó problémák nem csak elfogadhatatlan strukturális egyenlőtlenégeket és kockázatokat eredményezhetnek, hanem károsítják az egészséges versenyt, védik a visszaélések elkövetőit, és hatalmas károkat okoznak a társadalom egészének. A versenypolitikának majd foglalkoznia kell e kérdéssel, biztosítva, hogy ne ismétlődhessenek meg a vállalko-

zások és egyének többsége által viselendő hatalmas költségek, melyek egy olyanok által előidézett „versenyhiányra” vezethetők vissza, akiknek szándékait a nem megfelelő piacvédelmi rendszerek nem tudták megfékezni – különös tekintettel a minden egyéb piacra nézve meghatározó jelentőségű pénzügyi piacokra.

1.4 Más szinten – ahogyan az EGSZB korábban már ezt is sürgette – elemezni kell azokat az opciókat, amelyek biztosítják a többi közösségi politikával való megfelelőbb koordinációt (és a megfelelő eszközök létrehozását), megakadályozva nemzeti szinten a vállalkozások méretéből, elhelyezkedéséből és adókönyvetéből adódó tisztességtelen versenyt. Külpolitikai szinten az EU-nak garantálnia kell, hogy harmadik országok ne húzzanak mesterséges előnyöket a kereskedelmi liberalizációból a nemzetközi kereskedelmi szabályok, valamint a munka- és szakszervezeti jogokra vonatkozó – többek között a gyermekmunkával és az embertelen munkakörülményekkel is foglalkozó – legfontosabb ILO-egyezmények és az alapvető környezetvédelmi előírások megsértése révén. Az Európai Uniónak emellett szigorúbban érvényre kellene juttatnia a WTO szabályait a kormányzati exporttámogatások és az egyéb olyan kormánypolitikák ellen, amelyek torzítják a versenyt és az uniós vállalkozásokat megfosztják a piaci hozzáférés lehetőségétől.

1.5 A 2007-es jelentés két új, a 2006-os jelentésben nem szereplő versenypolitikai eszközzel foglalkozik („Állami intézkedések”, illetve „A versenypolitika szerepe a tágabb politikai keretben”). Mivel a cél nem más, mint e kulcsfontosságú közösségi politika tökéletesítése, ez egyike az Európai Bizottság által végzett munka legpozitívabb aspektusainak.

1.6 Ami az állami támogatások ellenőrzésére vonatkozó szabályokat illeti, a jelentés megemlékezik az Európai Bizottság által e téren végzett jelentős munkáról, mutatva, milyen jelentőseget tulajdonított az utóbbi a kérdésnek 2007-ben.

1.7 Ami „A versenypolitika a tágabb politikai keretben” fejezetet illeti, az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság ezzel kapcsolatban kifejtett aggodalmait, de úgy véli, ezt az aspektust jobban ki kell dolgozni, világosabbá téve, milyen úton és eszközökkel lehet a versenypolitikát jobban beilleszteni a lisszaboni stratégiába. Ami az érintett ágazati piacokat illeti, tovább kell dolgozni a szükséges intézkedések és eszközök, illetve az elérendő célok tisztázásán.

1.8 Az energiapiaci liberalizáció aktuális jelentősége ellenére a jelentés kevés információt tartalmaz e kérdéssel kapcsolatban. A trösztellenes politika mintájára, ahol a jelentés meglehetősen részletességgel tárgyalja az érintett gyakorlatokat, a harmadik liberalizációs intézkedéscsomagban is alaposabban ki kellene térni az elérendő célokra.

1.9 A pénzügyi szolgáltatások szféráján belül a jelentés foglalkozik a fizetési kártyákkal, megállapítva, hogy rendkívül koncentrált iparágról van szó, ahol léteznek a versennyel kapcsolatos problémák, azonban nem terjeszt elő semmilyen intézkedési javaslatot e problémák orvoslására. Nem utal továbbá a bankfelügyeletre és a prudenciális szabályok illetékes hatóságok általi ellenőrzésére sem, holott ez kiemelkedő fontosságú kérdés, és olyan versenyellenes gyakorlatokat szülhet, amelyek jelentős hatással lehetnek a különböző piaci szereplőkre. Az EGSZB komoly aggodalmát szeretné kifejezni ez utóbbi szemponttal kapcsolatban, különösen a pénzügyi intézményekben való állami részesedéseket illetően, amelyek – a legtöbb esetben – egyáltalán nem tisztáztak.

1.10 Az EGSZB szívesen látná továbbá, ha az Európai Bizottság által évente ismertetett jelentés nemcsak az elért eredmények felsorolásából állna (gyakran egyszerűen az elért sikerek és a megnyert csaták katalógusaként jelenve meg), hanem inkább egy olyan dokumentum lenne, amely a pozitív lépések ismertetése mellett (melyeket az EGSZB üdvözöl) jobban kitérne az azonosított problémákra és akadályokra, valamint az ezek elhárítására és új versenypolitikai normák kialakítására irányuló javaslatokra is.

2. A 2007-es jelentés tartalma

2.1 Ami a **versenypolitika eszközeit** illeti, a jelentés a korábbi évek gyakorlatához hasonlóan minden eszköz esetében kifejti, hogy milyen jövőkép vezérelte az Európai Bizottság munkáját az adott évben:

— Ami a „**trösztellenes**” intézkedéseket illeti, az Európai Bizottság hatékonyabb lépéseket sürget e gyakorlatok megakadályozása érdekében, például ösztönzőket vezet be az érintettek számára, hogy jelentsék az ilyen gyakorlatokat. Miután az Európai Parlament felkérte az Európai Bizottságot egy részletes javaslatokat tartalmazó fehér könyv előkészíté-

sére az antitröszt szabályok megsértésére épülő kártérítési keresetek eredményességének fokozása érdekében, az Európai Bizottság széles körű konzultációkat folytatott a kormányokkal, a bírakkal, és a kérdésben érintett különböző szektorok képviselőivel.

— Az Európai Bizottság kiemelt prioritásként kezelte a „kartellek felderítését, kivizsgálását és szankcionálását”, 41 vállalkozást (ugyanannyit, mint 2006-ban) összesen 3 334 millió euró bírsággal sújtva (az előző évben kiszabott bírságok összege 1 846 millió euró volt).

— Az „**állami intézkedések**” területén az Európai Bizottság lezárta a Cseh Köztársaság ellen indított **jogsértési eljárást**, amiért az korlátozta a cseh versenyhatóság hatáskörét, hogy az elektronikus hírközlési ágazatban alkalmazza a versenyszabályokat. Az Európai Bizottság az összefonódás-ellenőrzési rendelet alapján határozatot fogadott el, amelyben kijelenti, hogy a szektor spanyol szabályozó hatósága sérti az említett rendelet rendelkezéseit.

— Ami az „**összefonódások ellenőrzését**” illeti, az Európai Bizottság egységes jogalkalmazási közleményt fogadott el a versennyel kapcsolatos kérdésekről, továbbá kiadta a nem horizontális összefonódások vizsgálatára vonatkozó iránymutatást, és nyilvános konzultációt kezdett a lehetséges korrekciós intézkedésekről.

— Az Európai Bizottság az „**állami támogatások**” kérdésével is foglalkozott, új módszert fogadott el a **referencia-kamatláb** megállapítására, konzultációt kezdeményezett az általános csoportmentességi rendelettervezetről, és a **kezességvállalás formájában nyújtott állami támogatásokról** szóló európai bizottsági közlemény felülvizsgálatának eljárását is elindította.

— „**A versenypolitika szerepe a tágabb politikai keretben**” címszó alatt az Európai Bizottság felülvizsgálta a lisszaboni stratégiát, és az *ágazati piacok fokozott ellenőrzése érdekében* javaslatokat terjesztett elő, hogy a verseny még jobban beágyazódjon a stratégiai keretbe.

2.2 Az ágazatok szintjét illetően a 2007-es jelentés áttekinti a gazdaság kulcsfontosságú területein végrehajtott legjelentősebb intézkedéseket, köztük:

— az **energiaágazatot**, ahol javaslatot terjesztett elő a villamosenergia- és földgázpiacok **harmadik liberalizációs csomagjára**. A trösztellenes területen az erőfeszítések középpontjában a versenytársak kizárásának és az összjátásnak (piacfelosztásnak) a kérdése állt;

- **a pénzügyi szolgáltatásokat**, ahol az Európai Bizottság közzétette az európai lakossági banki, illetve a vállalati vagyont biztosítási szolgáltatások piacaival kapcsolatos ágazati vizsgálatáról szóló végső jelentést;
- **az elektronikus hírközlést**, ahol a meglévő keretszabályozás elősegítette a hírközlési piacok egyre versenyképesebbé válását. Az Európai Bizottság javasolta az előzetes szabályozás alá tartozó piacok számának csökkentését, rendeletjavaslatot terjesztett elő a roaming szolgáltatásról, és határozatot fogadott el a szélessávú szolgáltatásokra vonatkozó állami finanszírozási programokról;
- **az információs technológiákat**, ahol folytatódott a *Micro-soft*-tal, az *AMD*-vel és a *Rambus*-szal szemben korábban megindított eljárás;
- **a médiaágazatot**, ahol az Európai Bizottság nyomon követte az analógról a digitális műsorszolgáltatásra való áttérést, továbbra is prioritásként kezelve annak biztosítását, hogy a prémiumtartalmak nyílt és átlátható feltételek mellett legyenek hozzáférhetőek;
- **az autópárt**, ahol bevezetésre került a **gépjárművekre vonatkozó csoportmentességi rendelet**, melynek célja a márkákon belüli verseny fokozása;
- **a közlekedést**, ahol a versenypolitika fő célja a közelmúltban liberalizált piacok hatékony működésének biztosítása;
- **a postai szolgáltatásokat**, melyekkel kapcsolatban az Európai Bizottság tárgyalásokat folytatott a postai szolgáltatások uniós piacának teljes liberalizálására irányuló javaslatáról.

2.3 Bizonyos tevékenységi területekkel kapcsolatban következtetések és homályos pontok mutatkoznak a dokumentumban, például az elektronikus kommunikáció terén, ahol nehezen érthető a 48. pontban említett új (elektronikus kommunikációs) szabályozási csomag szükségessége és célja, ami meglehetősen ellentmondásban áll a 44. ponttal, amely éppen a jelenlegi csomag sikeres versenyélénkítő hatásáról számol be.

2.4 Az információs technológia területén semmit nem tudunk meg a célokról és a tervezett intézkedésekről. A szöveg

csak az elmúlt években megindított eljárásokról számol be, de nem tesz említést a kidolgozandó szabályokról és politikákról vagy az Európai Bizottság által végrehajtani kívánt intézkedésekről.

2.5 Ebben az összefüggésben említést kell tennünk az internet teremtette új helyzetről. Bár az internetet intenzív kereskedelmi tevékenység jellemzi, csak kezdetleges szabályok vonatkoznak csak rá, amelyek kimeríthetetlen lehetőségeket kínálnak a mindenfajta valódi fogyasztóvédelmet nélkülöző versenyellenes gyakorlatoknak. Az interneten keresztül lebonyolított üzletek ezért sürgős szabályozásra szorulnak.

2.6 A közlekedési ágazatot illetően viszont üdvözlendő és kiemелendő, hogy részletesen kitérnek az egyes szektorokban – a közúti, a vasúti (teher- és személyszállítás), tengeri és légi közlekedés területén – végrehajtott intézkedésekre.

2.7 Ami a postai szolgáltatásokat illeti, a szöveg nem fejt ki világosan a postai szolgáltatások piacának teljes megnyitására irányuló javaslatról folytatott tárgyalások folyamatát.

2.8 A jelentés világos és részletes leírást ad az Európai Versenyhatóságok Hálózatának munkájáról, és beszámol a nemzeti versenyhatóságok tevékenységéről is. Külön kiemелendő az ECN tagjai közötti együttműködés javulására utaló szakasz. Üdvözlendő az Európai Bizottság igyekezete az elmúlt évben a **nemzetközi tevékenységekben és intézményközi együttműködésben** való fokozott részvételre.

2.9 A bővítési folyamat részeként folytatódtak az arra irányuló erőfeszítések, hogy ösztönözzék a tagjelölt országokat a versenyszabályok érvényre juttatására, és elkezdődött az a folyamat is, amelynek során az érintett országoknak hiteles bizonyítékokat kell majd szolgáltatniuk arra nézve, hogy a kérdéses szabályok valóban elfogadásra kerültek-e.

3. A versenyszabályok új generációja, illetve a jelenlegi gazdasági helyzetben felmerülő problémák azonosítása

3.1 Az EGSZB úgy érzi, meg kell ragadnia az alkalmat egy új szemlélet bevezetésére a versenypolitika területén, amely ezentúl nem korlátozódik az Európai Bizottság által az éves jelentésbe felvett területek értékelésére és kommentálására. Az EGSZB-nek ennél messzebb kellene mennie, további, a versenypolitikák új generációja által lefedendő területeket javasolva.

Következésképpen:

3.1.1 Mindenekelőtt a jelenlegi zűrzavaros világban – amint a gazdasági globalizáció közelmúltbeli fejleményei és a folyamat felgyorsulásának tanulságai is megmutatták – a versenypolitikák új generációjának elkerülhetetlenül együtt kell járnia a Közös Európai Külkereskedelmi Politika koncepcióinak és prioritásainak felülvizsgálatával.

3.1.1.1 Ennek a Közös Európai Külkereskedelmi Politikának garantálnia kell, hogy harmadik országok nem húznak mesterséges előnyöket a kereskedelmi liberalizációból a nemzetközi kereskedelmi szabályok, valamint a szakszervezeti jogokra vonatkozó – többek között a gyermekmunkával és az embertelen munkakörülményekkel is foglalkozó – legfontosabb ILO-egyezmények és az alapvető környezetvédelmi előírások, illetve a vállalatok letelepedési és egyesülési szabadságára vonatkozó jogok megsértése révén, ami szociális vagy környezeti dömpinghez vezethet. Az Európai Uniónak emellett szigorúbban érvényre kellene juttatnia a WTO szabályait a kormányzati exporttámogatások és az egyéb olyan kormánypolitikák ellen, amelyek torzítják a versenyt és az uniós vállalkozásokat megfosztják a piaci hozzáférés lehetőségétől, különösen az olyan, monetáris és árfolyam-politikára vonatkozó szabályok terén, amelyek egyetlen célja, hogy az exportárakat csökkentsék vagy mesterségesen alacsonyan tartsák.

3.1.1.2 Európának a nemzetközi kereskedelem terén továbbra is egyenlő feltételekre kellene törekednie, és meg kellene erősítenie a WTO arra vonatkozó hatáskörét, hogy fellépjen a kormányzati támogatások, valamint a nemzetközi megállapodásokat sértő szociális és környezeti dömping ellen. Az európai szervezett civil társadalom azt is elvárja, hogy az Európai Bizottság mindig teljes mértékben juttassa érvényre azokat a kereskedelmi politikákat, valamint az egyes vállalkozásokat és munkavállalókat megillető jogokat, amelyek a WTO, ILO stb. keretében kötött nemzetközi megállapodásokból következnek. Semmiképpen sem megengedhető, hogy általános külpolitikai megfontolások miatt vagy egyes vállalkozások, illetve tagállamok különleges érdekeiből adódóan az egyes vállalkozásokat és munkavállalókat megillető jogok figyelmen kívül maradjanak, vagy ne tartsák őket teljes mértékben tiszteletben. A cél nem az, hogy az európai modellt rákényszerítsük más országokra és társadalmakra, hanem hogy felállítsunk bizonyos minimumkövetelményeket az olyan gyakorlatokkal szemben, amelyeknek nem szabadna mesterségesen diktálniuk a piaci feltételeket.

3.1.1.3 Ésszerűtlen és semmivel nem indokolható, hogy Európa a verseny és a piac egyensúlya érdekében szabályok

betartására kötelezze saját gazdasági szereplőit, miközben rendszeresen figyelmen kívül hagyja a világ más részeiből nap mind nap importált tisztességtelen versenyz gyakorlatokat. A jelenlegi helyzetben csakis a versenypolitika és a méltányos közös kereskedelmi külpolitika valódi összekapcsolása és a WTO-n belüli bátor kiállítás állíthatja vissza az egyensúlyt.

3.1.2 Másodsorban itt az ideje elkezdni a versenypolitika területén kialakult, a versenyt torzító belső aránytalanságok bizonyos típusainak felszámolását, és elemezni a piaci szereplők eltérő sajátosságaiból adódó következményeket. Olyan új szabályokra is szükség van, amelyek figyelembe veszik, hogy a kis- és mikrovállalkozások számára természetüknél fogva létkérdés, hogy versenyezni tudjanak a nagyvállalkozásokkal. A távoli régiókban működő vállalkozások hasonló hátrányban vannak a főbb fogyasztási központokhoz közelebb lévő vállalkozásokkal szemben. A jövőben ezért az európai gazdasági, társadalmi és területi kohéziós politikáknak szorosan össze kell kapcsolódnia a versenypolitikával, amelynek fokozott éberséggel kell odafigyelnie a piacokat befolyásoló tényezők sokféleségére.

3.2 Az Európai Bizottság 2007-es tevékenységének értékelésére olyan gazdasági kontextusban kerül sor, amely bizonyos gyakorlati kérdések felvetésére készíti az EGSZB-t. E kérdések időszerűségük és kiemelkedő jelentőségük miatt megérdemlik az európai döntéshozók figyelmét, miután pontosan rámutatnak, hogy a jelenlegi eszközök nem alkalmasak a vállalkozások és a polgárok előtt álló kihívások kezelésére.

3.2.1 Függetlenül attól, hogy céljuk a gazdaság egészének védelme, és nem pedig néhány vállalkozásnak és/vagy ágazatnak a többi rovására való támogatása volt, és bármilyen dicséretes legyen is ez a cél, vajon megengedhető-e, hogy a tagállamok bizonyos gazdasági szereplők (és közvetve ezek részvényesei, munkavállalói, hitelezői és beszállítói) javára beavatkozzanak az összes többi hátrányára, olyan helyzeteket teremtve, amikor azok járnak jobban, akik nem teljesítik a feltételeket, akik pedig teljesítik azokat, kárt szenvednek? Milyen hatása lehet a jövőben a gazdasági szereplőkkel szembeni tisztességtelen gyakorlatok új hulláma által kiváltott versenytorzulásnak?

3.2.2 Míg megerősíti az Európai Unió általános fellépésében irányt mutató, erős és koherens versenypolitika égető szükségességét, az EGSZB elfogadja és egyetért azzal, hogy olyan különleges körülmények között, mint a jelenleg tapasztalhatók, különleges – akár a versenyt torzító – intézkedések bevezetésére is szükség lehet. Azonban ezeket a szándékos, engedélyezett versenytorzulásokat az Európai Bizottságnak folyamatosan és szorosan nyomon kell követnie, és korrigálnia, mielőtt a gazdasági helyzet normalizálódik.

3.2.3 Annak érdekében, hogy ne következzen be versenytorzulás egyetlen szektorban sem, a kormányok által átlátható és (bizonyos objektív feltételek teljesítése esetén) bárki számára hozzáférhető módon felkínált adózási és/vagy pénzügyi ösztönzők lehetővé tétele jelentheti a legjobb módját a gazdasági fejlődés indokolatlan megkülönböztetést nem okozó élénkítésének.

3.2.4 Milyen lépéseket tettek a különböző szintű versenyhatóságok a rendszer megfelelő működésének biztosítása érdekében a közelmúltbeli árválság idején, akár az üzemanyagok, akár az alapvető élelmiszerek területén? Ebben az esetben a

nyersanyagok magasabb árai azonnal és közvetlenül éreztették hatásukat a végső árakban, míg a csökkenő költségek nem jártak ugyanilyen hatással, azt az általános benyomást keltve, hogy a kulcsszereplők megállapodtak az árak rögzítésében.

3.2.5 Eljött tehát az ideje, hogy az Európai Bizottság kevésbé korlátozó, tágabb koncepciót alakítson ki a versenypolitikáról. Az EGSZB éppen ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy fontolja meg a kérdést, és sürgeti, hogy tegye világossá, milyen új szándékai vannak ezen a területen, amely ilyen hatalmas jelentőséggel bír az európai integráció szempontjából.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Zöld könyv – Szerzői jog a tudásalapú gazdaságban

COM(2008) 466 végleges

(2009/C 228/08)

2008. július 16-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Zöld könyv – Szerzői jog a tudásalapú gazdaságban”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2009. március 11-én elfogadta véleményét. (Előadó: Daniel RETUREAU.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 24-i ülésnapon) 173 szavazattal 6 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Bevezetés

1.1 A tárgyalt zöld könyv azt vizsgálja, hogyan lehet a legmegfelelőbb módon biztosítani a tudás online terjesztését a kutatás, a tudomány és az oktatás területén, és megpróbál válaszokat találni bizonyos problémákra a szerzői jogok a „tudásalapú gazdaságban” betöltött szerepével kapcsolatban.

1.2 „Szerzői jog” alatt a szerzői és szomszédos jogok értendők, mely utóbbi fogalom a klasszikus „irodalmi és művészeti tulajdonjog” helyébe lépett ⁽¹⁾. A szerzői jogok védelmét több nemzetközi egyezmény és szervezet biztosítja együttesen, így elsősorban a Berni Egyezmény a WIPO ⁽²⁾ égisze alatt, és a kereskedelemhez kapcsolódó szellemi tulajdonjogra vonatkozó TRIPS-megállapodás a WTO keretében.

1.3 A két részből álló zöld könyv a szerzői és szomszédos jogok tulajdonosainak kizárólagos jogaira vonatkozó kivételek általános problematikáját tárgyalja. A második részt a tudás terjesztése szempontjából legfontosabb kivételekhez és korlátozásokhoz kapcsoló kérdéseknek szenteli, valamint annak a kérdésnek, hogy a digitális terjesztés korszakában szükség van-e e kivételek újragondolására.

1.4 A szerzői joggal összefüggésben a TRIPS-megállapodásban rögzített kivételeket és korlátozásokat szigorúan kell értelmezni.

1.5 Az Európai Bizottság az egységes piac felülvizsgálatának ⁽³⁾ keretében hangsúlyozta a tudás és az innováció szabad áramlásának szükségességét. Az EGSZB maradéktalanul támo-

gatja ezt az iránymutatást, amely nélkülözhetetlen a lisszaboni stratégia későbbi kiteljesítéséhez.

1.6 A szerzői és szomszédos jogokkal kilenc irányelv foglalkozik ⁽⁴⁾. A szoftverek szerzőit az irodalmi és művészeti alkotások szerzőivel kell egy kategóriába sorolni, azonban a pozitív jogok szempontjából és a gyakorlatban ezek a jogok szűkebb körűek, mint a klasszikus szerzői jogok.

2. Általános problematika

2.1 Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló irányelv alapfilozófiájának értelmében maximális védelmet kell garantálni a szerzők számára. Az Európai Bizottság szerint ezen alapfilozófiának teljes mértékben érvényesnek kellene maradnia a digitális korszakban is, amikor az irodalmi és művészeti alkotások, a műszaki és tudományos publikációk, illetve a szoftverekkel rögzített alkotások egy szempillantás alatt dematerializálhatók és továbbadhatók, míg a jogtulajdonosok úgy vélik, hogy csupán csekély bevételük származik alkotásaik online felhasználásából.

2.2 Jelenleg a kivételek közösségi jegyzékén egy kötelező és húsz fakultatív kivétel szerepel; a tagállamok szabadon eldönthetik, alkalmazzák-e vagy sem a fakultatív kivételeket, ami az EGSZB szerint jelentősen akadályozza azon kivételek valódi harmonizálását, amelyek a digitális korszak folyamatosan fejlődő technológiai eszközeit használó tudásalapú gazdaságban is jogosnak minősíthetők. Ugyanakkor ez a jegyzék korlátozott, és így nem teszi lehetővé, hogy egyes tagállamok további kivételeket adjanak hozzá. Ezen túlmenően a WTO és a WIPO által kidolgozott „háromlépcsős teszt” értelmében a kivételek hatókörét három megszorító feltétel is érinti: csak egyes egyedi esetekre (például a nem látó felhasználókra) vonatkozhatnak, nem akadályozhatják az alkotások rendes felhasználását, és nem sérthetik indokolatlanul a jogtulajdonosok jogos érdekeit.

⁽¹⁾ Ennek az az oka, hogy a jogi védelem immár a szellemi alkotások újabb területeire és tárgyaira is kiterjed.

⁽²⁾ A Szellemi Tulajdon Világszervezete.

⁽³⁾ COM(2007) 724 végleges, 2007.11.20. – Egységes piac a 21. századi Európa számára.

⁽⁴⁾ Egyes irányelvek kitérnek az olyan ad hoc jogokra is, mint az adatbázisok és elektromos áramkörök szerzőinek jogai.

2.3 Az EGSZB úgy látja, hogy e rendelkezések hozzájárulnak egyfajta harmonizációhoz, ugyanakkor a kivételek maximalizált, fakultatív jegyzékének rendszere, amely lehetőséget ad az esetlegesen alkalmazott kivételek hatókörének korlátozására, jóval problematikusabbá teszi ezen kivételek alkalmazását és betartásuk ellenőrzését az online terjesztés (elsősorban műhold) esetén.

2.4 A tudásalapú társadalom és a diszkrimináció minden formája elleni küzdelem célkitűzéseivel összhangban jóval szigorúbb megközelítést kellene alkalmazni a jegyzékre, mivel a harmonizáció célkitűzése egyelőre nem teljesült, és túl sok kivétel maradt érvényben.

2.5 A gazdasági érdekek döntő része elsősorban a szórákőzés területéhez, a kultúra bizonyos megnyilvánulási formáihoz és a játékokhoz – nem pedig a szoros értelemben vett tudáshoz – kötődik, mégsem volna helyénvaló túl éles határvonalat húzni a különböző tartalomkategóriák között, kivéve nyilvánvalóan a pornográf vagy a fiatal közönségre veszélyt jelentő tartalmakat.

2.6 A kivételek alkalmazási körének ki kellene terjednie minden, az internetes multimédia-tartalmak használatát jelentős mértékben megnehezítő fogyatékosokra; az oktatás valamennyi szintjére (ideértve a folyamatos továbbképzést és az időskorúak tanulását lehetővé tevő egyetemeket is); a közfinanszírozású és egyetemi könyvtárakra és médiatárakra; a hosszabb kórházi kezelés vagy fizikai rehabilitáció alatt álló közönségre, a bebörtönzöttekre; valamint a köz- és magánszférában dolgozó kutatókra, a könyvtárakkal és a szakosodott dokumentációs központokkal kötött egyedi megállapodások alapján. A kivételek kedvezményezettjei számára jogorvoslati lehetőségeket kellene biztosítani arra az esetre, ha hozzáférési jogukat nem, vagy csak rendkívül nehezen tudják érvényesíteni; a kivételek körének kiterjesztését ugyanakkor – legalábbis az „eredeti” jogosultak⁽¹⁾ esetében – új kompenzációs intézkedéseknek kellene kísérniük, amint az a magáncélú másolatok ellentételezésének esetében is történt.

2.7 Az esetleges kompenzációt akkreditált közös jogkezelő szervezeteknek kellene összegyűjteniük, amelyek gondoskodnának a kompenzáció elosztásáról is, olyan elosztási kulcsok alapján, amelyek a kiválasztott kötelező kivételek kategóriái szerint modulálhatók.

2.8 Konzultációkat és tárgyalásokat kellene kezdeni a különböző érintett érdekek képviselőivel, a művek előállítójától a felhasználóig; az EGSZB ugyanakkor úgy véli, hogy amennyiben a kezdeti fázisban az Európai Bizottság iránymutatásokat határoz meg a kérdésben, a későbbiek során helyénvaló volna

(1) Szerzőn itt olyan személyt értünk, aki – közvetlenül vagy harmadik személy útján – alkotást gondolt ki vagy valósított meg.

olyan minimális közösségi „típusengedélyeket” kidolgozni, amelyeket azután az érdekelt felek nemzeti szinten a maguk rendszeréhez alakíthatnak.

2.9 A könyvtárak, egyetemi könyvtárak, dokumentációs és kutatóközpontok közbeiktatása és a közös jogkezelő szervezetek által végzett ellenőrzés az EGSZB álláspontja szerint biztosítja, hogy teljesüljenek a TRIPS-megállapodásban rögzített talán túl limitatív, és túlságosan restriktív módon értelmezett feltételek, amelyek nem felelnek meg sem a tudásalapú társadalom szükségleteinek, sem pedig az internet – különösen az oktatás, a képzés és a tudósok és kutatók közötti kommunikáció terén tapasztalható – robbanásszerű terjedésének.

2.10 Számos oktatási, tudományos vagy technikai jellegű alkotás hozzáférhető már az interneten nyitottabb („light”) licencek oltalma mellett. Ilyen engedélyezési rendszer például a GPL⁽²⁾ vagy az irodalmi és művészeti alkotásokra vonatkozó „Creative Commons” licenc. Ezeket, valamint a tudásalapú társadalom számára hasznos tartalmak⁽³⁾ előállítását pályázati felhívások segítségével, illetve a tudományos és technológiai tartalmakat vagy szoftvereket ilyen szabadalmak mellett létrehozó intézmények⁽⁴⁾ támogatása révén kellene ösztönözni.

3. Kivételek: konkrét kérdések

3.1 A zöld könyv a szerzői jog alóli azon kivételekre fordít kiemelt figyelmet, amelyek a tudás terjesztése szempontjából a legfontosabbak. Ilyenek a könyvtárak és archívumok javára biztosított kivételek, a művek oktatási és kutatási célú terjesztését lehetővé tevő kivételek, a fogyatékos személyek javára biztosított kivételek és a felhasználók által létrehozott tartalom esetében biztosított esetleges kivétel.

3.2 A könyvtárakban és archívumokban található művek – az eredeti, olykor egyetlen példányban létező dokumentumok megőrzése és megóvása, illetve online közzététele céljából történő – digitalizálása dinamikusan terjedő jelenség, amint azt a közösségi digitális könyvtár létrehozására irányuló Europeana kezdeményezés is mutatja.

3.3 A meglévő nemzeti szabályozások rendkívül eltérő, és az EGSZB szerint olykor túlságosan korlátozó hatókörű feltételeket szabnak meg az alkotások digitalizálása és közzététele tekintetében. Az irányelv a többszörözési jog alól csupán a konkrét kutatási céllal történő felhasználás és a korlátozott, nem kereskedelmi célú megőrzés esetére engedélyez kivételt. A háromlépcsős teszt szigorú alkalmazását azonban rugalmasabbá lehetne tenni, főként ha a szerzők – akár átalány jellegű – kompenzációban részesülnének.

(2) *General Public Licence*, általános nyilvános licenc, amely elsősorban a szabad szoftverek esetében alkalmazott megoldás.

(3) Lásd az EGSZB „Együttműködés és tudásátadás” című véleményét (CESE 330/2009).

(4) Számos nagy magánvállalat járul hozzá aktívan ezen egyedi vagy szabad licenc alatt álló szellemi termékek előállításához, mivel hasznos innovációs forrást látnak benne.

3.4 A kivételek esetei közé lehetne sorolni mindenekelőtt a legszerűlekenyebb, illetve legritkább művek megőrzését, valamint a tanulók és diákok számára ajánlott művek jegyzékén szereplő műveket, tekintettel arra, hogy az alapoktatás és a továbbképzés nemzeti érdekű területnek minősíthető. Lehetővé kellene tenni a felhasznált számítógépes fájlformátumok korlátozását olyan formátumokra, amelyek az ISO által elismert normák hatálya alá tartoznak, és a nyílt forráskódú, illetve széles körben használt szabadalmaztatott formátumok többségével kompatibilisek ⁽¹⁾.

3.5 A másolatok számát az engedélyezett felhasználói kör nagyságának fényében, illetve a szigorúan megszabott megőrzési szükségleteknek megfelelően kellene meghatározni ⁽²⁾.

3.6 Az online hozzáférhetővé tétel kérdése sajátos problémákat vet fel, amelyek miatt további garanciákra van szükség arra vonatkozóan, hogy a végső felhasználók nem terjesztik a műveket. Bizonyos felhasználóktól szabadalmi és szolgáltatási díjakat lehetne szedni ⁽³⁾.

3.7 Helyénvaló volna megfontolni az irányelv olyan irányú módosítását, hogy jogi és technikai szempontból megfelelő keretek között lehetővé tegye a művek kutatási vagy oktatási célzattal történő online kölcsönzését. Ez az eljárás, illetve az online kölcsönzés speciális licencfeltételeinek és sajátos technikai feltételeinek kötelező megértetése hozzájárulhatna a szerzői jogok tiszteletben tartására való neveléshez, különösen a fiatalok esetében. Az EGSZB mindig is szorgalmazta a szellemi alkotások tiszteletben tartása terén való képzést, mivel az a tudás-alapú gazdaság egyik alapvető etikai eleme.

4. Gazdátlan művek

4.1 A gazdátlan művek a kreativitás egyik fontos forrását jelentik.

4.2 Az EGSZB szerint a zöld könyv a megfelelő kérdéseket teszi fel a témával kapcsolatban, és rendkívül pozitív konkrét megoldási utakat javasol. Megfelelően alapos kutatást követően rendszeresen közzé lehetne tenni a gazdátlan művek jegyzékét. Amennyiben egy meghatározott határidőn belül egyetlen jogosult sem jelentkezik, az adott mű a továbbiakban nem a nyilvános felhasználás hatókörébe tartozna, hanem egy megfelelő szerzői jogvédelmi rendszerbe, arra az esetre, ha a későbbiekben végül jelentkezne jogtulajdonos. A licenrendszer kiválasztásakor mintaként szolgálhatnának a dán vagy magyar tapasztalatok is, de az EGSZB szemében teljes mértékben elképzelhető és kívánatosabb is volna egy európai típuszabados megalkotása.

4.3 Az EGSZB úgy véli, nem szükséges egyedi irányelvet alkotni a gazdátlan művek kérdésének szabályozására. Az

ilyen művek kezelése valójában nem újabb kivétel a szerzői jog alól, hanem a szerzői jog jogi rendszerének keretén belül sajátos szabadoskezelési módot jelent. Az EGSZB szerint a megfelelő eszköz a meglévő irányelven belüli új fejezet megalkotása volna.

4.4 Az Európai Bizottságnak rendszeresen közzé kellene tennie, és frissítenie kellene a gazdátlan művek kezelésért felelős intézmények jegyzékét, és öt- vagy tízéves kísérleti időszakot követően a rendszert felül kellene vizsgálni, többek között jelentés és statisztikák közzétételével.

5. A fogyatékos személyek javára biztosított kivételek

5.1 Az EGSZB kívánatosnak tartaná, ha számos európai országban a jelenleginél kevésbé szigorúan értelmeznék a fogyatékosok és a művekhez való hozzáférési nehézségek természetét, hiszen a különböző fogyatékosági helyzetekben lévő személyek – a művekhez való hozzáférés nehézségein túl – általában alacsonyabb jövedelemmel is rendelkeznek, ami szociális szempontból elfogadhatatlan további akadályokat teremt számukra az információhoz, az oktatáshoz és a kultúrához való hozzáférés területén.

5.2 A fogyatékkal élők szervezeteinek bevonása lehetővé tenné a különböző fogyatékosokra vonatkozó kivételek újrafogalmazását. Részt vehetnének a speciális terminálok üzemeltetésében is, és a legsúlyosabb esetekben képzett személyzetet biztosíthatnának a fogyatékkal élőknek történő segítségnyújtásra. Ezeket a támogatásokat magánszemélyek adományaiból és a szervezetek állami támogatásából lehetne finanszírozni. A szervezetek az akkreditált könyvtárakhoz és múzeumokhoz hasonlóan, sőt velük közösen tárgyalhatnának a szerzők képviselőivel az illegális másolás ellen garanciákat nyújtó használati feltételekről. Az EGSZB szerint meg kell fontolni a kivétel kiterjesztését az adatbázisokra, máskülönben akadályok gördülhetnek az olyan referenciaművek hozzáférése elé, mint az enciklopédiák vagy szótárak. Az adatbázisokról szóló irányelvet ezért az oktatás és a tudáshoz való hozzáférés fent említett okaiból, illetve a fogyatékkal élők hozzáférése szempontjából egyaránt felül kellene vizsgálni.

5.3 A szervezetek részvétele kiterjedhetne továbbá a felhasználási licenc tiszteletben tartására irányuló nevelésre is. A felhasználók e kategóriáját is meg kell győzni, hogy a szerzői jog tiszteletben tartása a további alkotói tevékenység létfeltétele. Ugyanakkor méltánytalannak tűnne a licenc, illetve a speciális terminálok költségeit a fogyatékkal élőkre hárítani; mindenképpen kivételt kell biztosítani valamennyi olyan fogyatékosok javára, amely a művekhez való hozzáférés szempontjából problémákkal jár. Ennek terheit azon közintézményeknek kell viselniük, amelyeknek feladatuk a művek, köztük az adatbázisok és a szoftverek elérhetővé tétele a fogyatékkal élő felhasználók számára. Az adatbázisokra vonatkozó szabadoskezelést ennek megfelelően ki kell igazítani ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Ezenkívül minden fájl meg kellene jelölni olyan „vízzeljel” (*watermark*), amelynek kötelező jelleggel egy a licencet elmagyarázó, a felhasználás korlátait konkrétan meghatározó megjegyzésre kell mutatnia.

⁽²⁾ Például egyetlen másolatot engedélyezve helyben használatra, és egy másikat egy hasonló intézményben (kölcsönös megőrzési megállapodás), valamint egy digitális tárolószerveren.

⁽³⁾ Például dokumentációs dossziék összeállítása egyes konkrét terület kutatói, illetve különböző laboratóriumok vagy vállalkozások számára.

⁽⁴⁾ Mégpedig oly módon, hogy az eredeti adatbázisokra és a „*sui generis*” adatbázisokra (szótárak, enciklopédiák stb.) is vonatkozzon.

5.4 A főbb közkönyvtárakat és a jelentősebb múzeumokat kötelezni kellene arra, hogy a műveket – a kultúráért felelős regionális vagy nemzeti szintű közigazgatási hatóság költségére – megfelelő, az egyes fogyasztókkal élők számára alkalmas formában is rendelkezésre bocsássák. Ez a típusú politika megfelelne a polgárok közötti egyenlőség elveiből eredő és a megkülönböztetés minden formája elleni küzdelem kötelezettségeinek.

5.5 Az irányelvben előírt, az oktatási és kutatási célú hozzáférésre vonatkozó kivétel alkalmazási köre túlságosan szűk; ezt bővíteni kellene, anélkül, hogy a WTO-tesztet csorbítaná a dokumentumban foglalt, a forrásra és a szerzőre utaló jelzés, illetve a felhasználás korlátozó feltételei és az illegális másolásra vonatkozó tilalom.

5.6 Kötelező licencrendszert kellene bevezetni a művek oktatási vagy kutatási célzattal való online kölcsönzésére vonatkozóan egy típusszerződés alapján, amely a kölcsönző intézmény és az akkreditált jogdíjgyűjtő szervezetek között jönne létre.

5.7 A kivételnek éppúgy vonatkoznia kellene egy adott műnek az illetékes oktatási vezetők által kijelölt részére, mint a teljes műre: a kritériumoknak pedagógiai természetűeknek kell lenniük. Mindez erősítené a jogbiztonságot, anélkül, hogy szűkítené a többszörözési jog hatókörét. A transzeurópai oktatási keretek között megvalósuló fokozott harmonizációval el lehetne kerülni, hogy az egyik országban legálisnak tekintett intézkedés egy másikban illegális másolásnak minősüljön.

5.8 A távoktatás feltételezi, hogy például a tanulók, csakúgy, mint a harmadik országokban tartózkodó európai polgárok is használni tudják otthonukban a másolatokat (pedagógiai anyagokat).

6. A felhasználó által létrehozott tartalmak

6.1 Ez a kérdés a Web 2.0⁽¹⁾ kontextusában napról napra aktuálisabbá válik. A szerzői jog vagy az elsődleges szerző által

választott alternatív engedélyezési rendszer átalakulhat és továbbfejlődhet anélkül, hogy a jelenség illegális másolásnak minősülne.

6.2 A hasonló kezdeményezések esetében a legegyszerűbb megoldás egy megfelelő licencrendszer bevezetése volna, mint amilyen például az interaktív enciklopédiák esetében a „*creative commons*” vagy a „*wikipédia*” rendszer, ahol az elsődleges szerző ellenőrizheti az egyes kiegészítéseket vagy módosításokat, és egyúttal biztosítja a gondolatok pluralitásának érvényesülését.

6.3 Ebben a sajátos esetben is látható, hogy az internet meglehetősen nehezen fér meg a szerzői joggal.

6.4 Az interneten terjesztett szerzők díjazása kevésbé a közvetlen licencből befolyó összegekből, mint inkább közvetett – például inkább reklámokból, semmint előfizetésekből származó – jövedelmekből áll. Jóllehet az előfizetési rendszer is fejlődőben van, az internet „üzleti modellje” nem hagyományos terjesztési megoldásokat alkalmaz, a dematerializált formától a digitális terjesztésig. E szempontból még mindig egyfajta átmeneti fázisban tartunk, ahol az új díjazási módok még kialakulóban vannak⁽²⁾, a dematerializált művek előállításának és terjesztésének költségei nem is mérhetők a materiális hordozók értékesítésének jóval magasabb költségeihez.

6.5 Meg kell találni az egyensúlyt az új terjesztési formák, a többszörözési technológiák, a tudásalapú társadalom szükségletei és a szerzői jogok között. Ez az egyensúly nem biztosítható pusztán elrettentő intézkedések tömeges alkalmazása révén, melyek elsősorban egyetlen korcsoport ellen irányulnak, amely a szabályozás, illetve a szerzői díjazás új formáinak megtalálása híján kriminalizált helyzetbe kerül. Sürgősen bővíteni kell a jelenlegi korlátozásokat a technológiai fejlődés jelentőségére és gyorsaságára tekintettel.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 24-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽¹⁾ Az olyan alkalmazási felületeket nevezik „*Web kettes*”-nek, amelyek az internetes felhasználók számára egyszerre tesznek lehetővé interaktív hozzáférést az oldalak tartalmához és kapcsolatot a többi felhasználóval, interaktív közösségi hálót hozva létre ezáltal.

⁽²⁾ Elég ha például a Google, vagy újabban a Microsoft kezdeményezésére gondolunk.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Útban a közös kutatásprogramozás felé – Összefogással a mindenkit érintő kihívások hatékonyabb megválaszolásáért

COM(2008) 468 végleges

(2009/C 228/09)

2008. július 15-én az Európai Bizottság az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Útban a közös kutatásprogramozás felé – Összefogással a mindenkit érintő kihívások hatékonyabb megválaszolásáért”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2009. március 11-én elfogadta véleményét. (Előadó: Josef ZBORIL.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 25-i ülésnapon) 104 szavazattal, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözli a közleményt, és megjegyzi, hogy a kutatási-fejlesztési tevékenységek határokon átnyúló stratégiai végrehajtására vonatkozóan előterjesztett koncepció rendkívüli fontossággal és sürgősséggel bír, elsősorban a kutatás-fejlesztés létfontosságú területein való előrehaladás felgyorsítása szempontjából. Az „európai stratégiai terv” célja a bevált gyakorlatokra alapuló funkcionális rendszer kidolgozása.

1.2 Ehhez a tagállamoknak proaktívan meg kell erősíteniük a K+F területén folytatott együttműködést annak érdekében, hogy jobban meg tudjanak felelni az európai vagy világméretű társadalmi kihívásoknak, ebben pedig az állami kutatás kulcsszerepet játszik. Ezzel összefüggésben az EGSZB üdvözli és támogatja a Versenyképességi Tanács 2008. december 2-i ülésén erről a kérdéstről született következtetéseket⁽¹⁾, és egyetért a benne foglalt megállapításokkal.

1.3 Az EGSZB meggyőződése, hogy alapvető stratégiai kereteket kell kidolgozni az EU egyes politikai prioritásai mentén. A javaslatban kifejtett koncepció megvalósítása mindenekelőtt határozott politikai akaratot követel.

1.4 Az EGSZB megjegyzi, hogy nem szabad túlzott jelentőséget tulajdonítani a felülről lefelé irányuló megközelítésnek. Véleménye szerint ahhoz, hogy meg tudjunk felelni az érintett szereplők stratégiai érdekeinek, és biztosítani tudjuk a legkiválóbb kutatási-fejlesztési kapacitások megosztásának lehetőségét, törvényszerűen elsősorban az alulról építkezés elvét kell alkalmazni.

1.5 Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy az effajta koordináció nem lesz egyszerű, elsősorban egyes országok egyéni érdekei miatt, valamint mert nincs meg a kellő politikai akarat nemcsak a tudás, hanem a kutatási-fejlesztési kapacitások megosztását illetően sem.

1.6 Az EGSZB maradéktalanul egyetért azzal a gondolattal, hogy a nagy gazdasági riválisokkal folytatott versengés kontextusa megköveteli a pénzügyi és emberi erőforrások sürgős növelését. Ez azonban semmilyen esetben nem sodorhatja veszélybe az említett országokat és kutatási intézményeiket is magába foglaló tudományos együttműködést⁽²⁾.

1.7 Az EGSZB egyúttal megállapítja, hogy a határokon átnyúló kutatási-fejlesztési tevékenységek közös programozásának megvalósítása rendkívül nehéz lesz, tekintettel arra, hogy új, nyitottabb és az együttműködőbb hozzáállás kialakítását teszi szükségessé⁽³⁾, és hogy egy hasonló mentalitásváltást nem egyszerű megvalósítani.

1.8 A már meglévő számos és sokféle határokon átnyúló együttműködést és közös projektet, valamint kiváló eredményeket elismerve és nagyra értékelve az EGSZB azt ajánlja, hogy a belőlük származó idevonatkozó tapasztalatokat gyűjtsék össze, és használják fel az új stratégiai programozási tervhez. Hasonlóképpen a közös kutatásprogramozási folyamatok tervezése során jelentkező kudarcokból is le kell vonni a megfelelő tanulságokat.

⁽¹⁾ Az Európai Unió Tanácsának 16775/08. sz. dokumentuma, 2008. december 3. (16.12), RECH 411, COMPET 551; melléklet.

⁽²⁾ Lásd elsősorban az INT/461 sz. véleményt, CESE 1021/2009 (2009. június 11.) (a Hivatalos Lapban még nem jelent meg).

⁽³⁾ Lásd elsősorban az INT/448 sz. véleményt, CESE 330/2009 (2009. február 26.) (a Hivatalos Lapban még nem jelent meg).

1.9 A megszerzett tudományos ismeretek hatékonyabb és gyorsabb alkalmazásának feltétele a magánszektor megfelelő mértékű részvétele a folyamatban. Az EGSZB jelzi ugyanakkor, hogy a magánszektor részvétele különböző nehézségeket vet fel, elsősorban az eredmények felhasználása, a szellemi tulajdon jog kérdése stb. tekintetében ⁽¹⁾.

1.10 Az EGSZB e kulcsfontosságú közösségi tevékenységek szempontjából nélkülözhetetlennek tartja a különböző tagállamok és főként kutatási-fejlesztési kapacitásaik részvételét ösztönző, minőségi munkakörülmények kidolgozását és megvalósítását, az alulról építkező koncepció, illetve főként a szükséges finanszírozási források ösztönzése és mozgósítása érdekében. Az esetleges akadályok felszámolása szempontjából nélkülözhetetlen a források kellő mobilitása, illetve a megfelelő támogató struktúra megléte.

1.11 A munkakeretek kidolgozása során nemcsak azokat a tényezőket kell figyelembe venni, amelyek hasznos szinergiákat eredményezhetnek, hanem részletesen elemezni kell a közös európai kutatásprogramozás koncepcióját fenyegető kockázatokat is.

1.12 Az EGSZB, ahogyan azt már máskor is megtette, újfent hangsúlyozza, hogy sürgősen létre kell hozni kutatással foglalkozó európai infrastruktúrákat ⁽²⁾, amelyek megerősítik a közös kutatásprogramozás általános célkitűzéseit és hozzájárulnak az európai hozzáadott érték növeléséhez. Az EGSZB ennélfogva arra kéri a tagállamokat, hogy a lehető leghamarabb és innovatív módon tegyenek eleget az Európai Bizottság erre vonatkozó kezdeményezésének.

1.13 Az EGSZB üdvözlöi a közös programozás magas szintű csoportjának létrehozását, amelynek feladata, hogy a különböző regionális, nemzeti és európai tudományos közösségekkel – és adott esetben a magánszektorral – folytatott széles körű, nyilvános konzultációt követően feltérképezze a közös programozás kiválasztásra kerülő témáit. E csoport tevékenysége a Tanács számára remélhetőleg lehetővé teszi majd, hogy az Európai Bizottság fent említett eredményeken alapuló javaslatát követően legkésőbb 2010-ig elfogadja a közös programozásra irányuló kezdeményezéseket.

2. Bevezetés és az európai bizottsági dokumentum ismertetése

2.1 Európának több forrást kell beruháznia a kutatásba, és ugyanakkor szilárdabb akarattal kell törekednie meghirdetett terve, a kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődés megvalósítására. A lisszaboni stratégia kimondja, hogy a legsürgősebb

⁽¹⁾ Lásd elsősorban az INT/448 sz. véleményt, CESE 330/2009 (2009. február 26.) (a Hivatalos Lapban még nem jelent meg).

⁽²⁾ Lásd az INT/450 sz. véleményt – CESE 40/2009 – 2008/0148 (CNS) (2009. január 15.) (a Hivatalos Lapban még nem jelent meg).

feladat a tudományokra, a technológiákra és az innovációra felépülő tudásalapú társadalom felé való átmenet megvalósítása, több és jobb beruházásokat sürgetve a kutatásba.

2.2 A közös programozás olyan új kezdeményezés, amely számottevő változást jelent az európai kutatási együttműködésben. Olyan, önkéntességen alapuló mechanizmust kínál, amelynek keretében a tagállamok egyértelműen meghatározott elvek alapján, átlátható, magas szintű irányítás mellett, újult erővel láthatnak hozzá az együttműködéshez. Célja, hogy bizonyos stratégiai területeken a kutatás nemzeti szintű közfinanszírozási eszközei hatékonyabban és erőteljesebben fejthessék ki hatásukat. A közös programozás lehetőségével mindenekfelett a közfinanszírozású kutatási programok, azaz a közszektoron belüli együttműködés kapcsán érdemes élni. Kívánatos ugyanakkor, hogy az ipar – és más érdekelt – részt vegyenek egy-egy közös programozási kezdeményezés konzultációs folyamataiban és végrehajtásában.

2.3 A szóban forgó közlemény kidolgozását az indokolta, hogy az érintett felek kiálltak az európai szintű stratégiai irányítással párosuló, önkéntes és alulról építkező koncepció szükségessége mellett, és elvetették az univerzális modell alapján kialakított módszereket.

2.4 A tanulmánnyal kapcsolatos közlemény az „Európai Kutatási Térség: új perspektívák” címmel 2008-ban kiadott zöld könyv nyomán tervezett öt politikai szintű bizottsági kezdeményezés egyike ⁽³⁾. Ezen belül elsősorban „A kutatási programok és prioritások optimalizálása” elnevezésű dimenzióhoz kapcsolódik, és újabb lépést jelent az „ötödik szabadság” megvalósításában, a tudás szabad mozgását akadályozó tényezők felszámolásában.

2.5 Főbb partnereivel összevetve Európa továbbra is alulfinanszírozza a kutatást, miután az elmúlt évtizedek folyamán a magán- és közszektor kutatás-fejlesztésre szentelt forrásai általában véve stagnáltak. Európának nemcsak ráfordításait kell gyorsan és jelentősen növelnie, de új és innovatív módokat kell találnia a kutatás-fejlesztésre fordított sovány források hatékonyabb és eredményesebb felhasználására. Ezen túlmenően Európának fokoznia kellene képességét, hogy a kutatások eredményeiből valós előnyöket kovácsoljon a társadalom és a gazdaság számára.

⁽³⁾ A tanulmányra vonatkozó közlemény mellett az Európai Bizottság idén elfogadta a következő dokumentumokat:

- egy ajánlást „a szellemi tulajdon kezeléséről a tudásátadás során, valamint az egyetemeknek és más állami kutatószervezeteknek szóló gyakorlati útmutatóról”, COM(2008) 1329, 2008. április 10.,
- egy közleményt „Jobb szakmai előmeneteli lehetőségek és több mobilitás: európai kutatói partnerség” címmel, COM(2008) 317, 2008. május 23.

Ezek mellett folyamatban van egy tanácsi rendelet elfogadására irányuló javaslat előkészítése az európai kutatási infrastruktúra közösségi jogi keretének meghatározásáról, illetőleg egy közlemény kidolgozása a nemzetközi tudományos és műszaki együttműködés európai stratégiai keretéről.

2.6 Az elmúlt években a tagállamok és a Közösség számos kezdeményezéssel igyekeztek ösztönözni a közfinanszírozású kutatás hatékonyságát. Az érdekelt felek megállapították, hogy az uniós kutatás-fejlesztés fő gyengesége a nemzeti közfinanszírozású kutatási-fejlesztési programok közötti együttműködés és koordináció hiánya. Az elmúlt években e probléma orvoslására tett erőfeszítések ellenére az európai kutatás továbbra is szétforgácsolt.

2.7 Jelenleg a közfinanszírozású kutatás-fejlesztés 85 %-áról mondható el, hogy nemzeti szintű programozásukat, finanszírozásukat, nyomon követésüket és értékelésüket nem kíséri különösebb országok közötti együttműködés, illetve koordináció. A kutatás-fejlesztésbe eszközölt teljes beruházás kevesebb mint 6 %-a, illetve az európai közfinanszírozású polgári célú fejlesztés-kutatás 15 %-a (ezen belül 10 % kormányközi szervezetek illetve programok, 5 % pedig a keretprogram révén) valósul meg határokon átnyúló együttműködéssel létrejött finanszírozások keretében.

2.8 Nem arról van szó, hogy a kutatási programok kidolgozását minden esetben együttműködéses alapon kellene végezni, és hogy a tisztán nemzeti szintű programozást meg kell szüntetni. A probléma sokkal inkább az, hogy az Európa egésze vagy jelentős része szempontjából stratégiai fontosságú területeken a közfinanszírozású kutatási programok kidolgozásának szétforgácsoltsága következtében az eredmények elmaradnak az optimálistól, a kutatás túl költséges Európa számára, és a társadalmi célkitűzések teljesítése is hátrányt szenved.

2.9 Néhány igen sikeres európai tudományos kezdeményezés több ország kutatás-fejlesztésre szentelt forrásainak egyesítéséből valósulhatott meg, elsősorban közös kutatási struktúrák kialakításának köszönhetően⁽¹⁾. E közös kezdeményezéseknek azonban sokkal nagyobb lehetett volna a hatásuk, ha a problematikának szentelt figyelem célzottabb stratégiai szemléletre épült volna, és határozottabb politikai elkötelezettség, illetve több átláthatóság és rugalmasság társult volna hozzájuk. Hatékony közös stratégiai programozás nélkül aligha van értelme mennyiségileg kibővíteni e kezdeményezéseket vagy megemlíteni a hetedik keretprogram költségvetését.

2.10 A közös programozás átalakítja az európai kutatási rendszer struktúráját. Átfogó, hosszú távú, stratégiai jellegű folyamatról van szó, amelynek az a célja, hogy megerősítse Európa képességét azoknak a legnagyobb gazdasági és társadalmi kihívásoknak (például az olyan egymáshoz kapcsolódó problémáknak, mint az éghajlatváltozás és az energia) a megválaszolására. A közös programozás olyan strukturáló hatásokról szól, amelyek javítják a közpénzekből végzett kutatás hatékonyságát és hatásosságát. A közös programozást vállaló tagállamoknak készen kell állniuk arra, hogy olyan közös kutatási menetrendek meghatározása és végrehajtása felé mozduljanak el, amelyek egyaránt tartalmaznak közösen meghatározott tevékenységeket és finanszírozási mechanizmusokat.

2.11 A közös programozás újfajta gondolkodásmódot vár el a tagállamoktól. Mindenekelőtt azt igényli, hogy a tagállamok konkrét vállalásokat tegyenek, ténylegesen cselekedjenek, és oly módon gondolják újra és szervezzék át nemzeti kutatási programjaik meghatározásának és végrehajtásának módját, hogy azok egyúttal közös célkitűzések köré szerveződjenek. Ezért a közös programozásnak önkéntes folyamatnak kell lennie, a „változó geometria” és a nyílt hozzáférés elvéhez kell igazodnia.

2.12 A közös programozás nem feltétlenül kapcsolódik közösségi finanszírozáshoz, jöllehet a hetedik keretprogram természetesen katalizátorként működhet. A legfontosabb eleme az, hogy a tagállamok közös stratégiákat határozzanak meg, és közösen használják fel nemzeti erőforrásaikat. Ugyanakkor nem is zárja ki eleve a kiegészítő közösségi finanszírozás lehetőségét, ez ugyanis annak a függvénye, hogy az adott kezdeményezések milyen európai szintű hozzáadott értékkel, európai vetülettel és potenciális strukturáló hatással rendelkeznek.

2.13 Az Európai Bizottság pragmatikus módszert javasol a közös programozás korlátozott számú, közösen kijelölt területeken való alkalmazására. A stratégiai programozás módszertana az európai technológiai platformokból szerzett tapasztalatokon alapul, ugyanakkor igazodik a közfinanszírozású kutatási programok sajátosságaihoz. A kutatási programok élettartamának megfelelően különböző lépésekből áll: a program kidolgozását, megvalósítását, figyelemmel kísérését és értékelését egyaránt magába foglalja.

2.14 A közös programozás végrehajtása megkönnyíthető azzal, ha a résztvevők előzetesen teljesítenek bizonyos keretfeltételeket:

- megegyeznek a szakmai értékelés közös elveiről és eljárásairól („a tudományos játékszabályokról”),
- a konkrét kutatási szakterületeken közös módszertant alakítanak ki az előrejelzési tevékenységekre és a nemzeti vagy regionális programok vagy beruházások együttes értékelésére vonatkozóan (megállapítják a „stratégiai játékszabályokat”, az előre nem látható tényezőkre tekintettel kellő rugalmassággal és intuícióval),
- meghatározzák a nemzeti vagy regionális szervek által a határ túlsó oldalán nyújtott kutatásfinanszírozás közös elveit („a pénzügyi játékszabályokat”),
- hatékony intézkedéseket tesznek a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok védelme, valamint a kutatási eredmények terjesztése és optimális felhasználása érdekében.

⁽¹⁾ Lásd elsősorban az INT/450 sz. véleményt, CESE 40/2009 – 2008/0148 (CNS) (2009. január 15.) (a Hivatalos Lapban még nem jelent meg).

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSZB üdvözli a közleményt, és megjegyzi, hogy a határokon átnyúló kutatási-fejlesztési tevékenységek stratégiai végrehajtására vonatkozóan előterjesztett koncepció rendkívüli fontossággal és sürgősséggel bír, elsősorban a kutatás-fejlesztés létfontosságú területein való előrehaladás felgyorsítása szempontjából. Ezzel összefüggésben az EGSZB üdvözli és támogatja a Versenyképességi Tanács 2008. december 2-i ülésén erről a kérdéssel született következtetéseket, és osztja a benne foglalt nézeteket.

3.2 A koncepció, amelynek számos pozitívuma van, mivel a közfinanszírozás lehető leghatékonyabb felhasználására törekszik a kutatás alapvető irányvonalainak stratégiai koordinációja révén, illetve a belső kutatási-fejlesztési kapacitásokat kívánja növelni a közös programozás és struktúrák keretében megvalósuló kutatási projektekre irányuló, kibővített nemzetközi együttműködésen keresztül.

3.3 Az EGSZB üdvözli az ennek kapcsán készült hatástanulmányt, illetve az „európai stratégiai terv” négy lehetséges változata közül ez alapján kiválasztott opciót, amelynek lényege a meglévő bevált gyakorlatok alapján kidolgozott funkcionális rendszer, melyen belül a tagállamok szabadon határozhatják meg a közös programozás alá eső témákat.

3.4 Az EGSZB üdvözli továbbá, hogy a koordináció területén az energetikai technológiák kerültek kiválasztásra kísérleti projektként, és a SET-tervről⁽¹⁾ szóló új véleményében maradéktalanul támogatja ezt a projektet, illetve annak újfajta koncepcióját.

3.5 Az EGSZB meggyőződése, hogy alapvető stratégiai kereteket kell kidolgozni az EU egyes politikai prioritásai mentén.

3.6 Az EGSZB megjegyzi, hogy nem szabad túlzott jelentőséget tulajdonítani a felülről lefelé irányuló megközelítésnek. Éppen ellenkezőleg úgy véli, hogy ha a meglévő nemzetközi tudományos hálózatok jellegzetességeit vesszük alapul, melyek számos kutató sejtéből állnak össze, és részben a nemzetközi ügynökségek – pl. az IEA – támogatásából tartják fenn magukat, az alulról építkezés elvének alkalmazása kikerülhetetlen ahhoz, hogy meg tudjunk felelni a projektekbe bevont szereplők stratégiai érdekeinek, és biztosítsuk a legkiválóbb kutatási-fejlesztési kapacitások megosztásának lehetőségét. A nemzetközi tudományos konferenciák lehetnének az alkalmas javaslatok kidolgozására kijelölt megfelelő fórumok.

3.7 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az effajta koordináció nem lesz egyszerű, elsősorban egyes országok egyéni érdekei miatt, valamint mert nincs meg a kellő politikai akarat nemcsak a tudás, hanem a kutatási-fejlesztési kapacitások megosztásáért

illetően sem. A nyíltság és az átláthatóság nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy a koncepciót sikeresen át lehessen ültetni a gyakorlatba.

3.8 A már meglévő számos határokon átnyúló együttműködést és közös projektet, valamint kiváló eredményeket elismerve és nagyra értékelve az EGSZB azt ajánlja, hogy a belőlük származó idevonatkozó tapasztalatokat gyűjtsék össze, és használják fel az új stratégiai programozási tervhez. Hasonlóképpen a közös kutatásprogramozási folyamatok tervezése során jelentkező kudarcokból is le kell vonni a megfelelő tanulságokat.

3.9 Az EGSZB teljes mértékben egyetért azzal a gondolattal, hogy a koncepciót a lehető legsürgősebben meg kell valósítani, megerősítve a pénzügyi és emberi erőforrásokat, hogy a Közösség javíthassa pozícióit és ezáltal gazdasági versenyképességét legfőbb riválisaival, az Egyesült Államokkal és az ázsiai országokkal szemben. Ez azonban semmilyen esetben nem sodorhatja veszélybe az említett országokat és kutatási intézményeiket is magába foglaló tudományos együttműködést⁽²⁾.

3.10 Az EGSZB egyúttal megállapítja, hogy a határokon átnyúló kutatási-fejlesztési tevékenységek közös programozásának megvalósítása rendkívül nehéz lesz, tekintettel arra, hogy új, nyitottabb és az együttműködőbb hozzáállás kialakítását teszi szükségessé⁽³⁾, és hogy egy hasonló mentalitásváltást nem egyszerű megvalósítani.

3.11 A megszerzett tudományos ismeretek hatékonyabb és gyorsabb alkalmazása – ami a közös stratégiai programozás és az általa kialakított sajátos kutatási struktúrák végcélját alkotja – feltétlenül a magánszektor megfelelő mértékű részvételét igényli a folyamat egészében. Az EGSZB megjegyzi, hogy a közös programozás koncepciója nem zárja ki ezt a lehetőséget. Az EGSZB jelzi ugyanakkor, hogy a magánszektor részvétele különböző nehézségeket vet fel, elsősorban az eredmények felhasználása, a szellemi tulajdon jog kérdése stb. tekintetében⁽⁴⁾.

3.12 Az innovációs folyamat, azaz a megszerzett tudományos ismeretek konkrét alkalmazása rendkívül változatos helyi tényezőktől fog függeni, mint például a meglévő infrastruktúra, a tőkéhez való hozzáférés, az egyes típusú beruházásokhoz kapcsolódó adóterhek, illetve adókedvezmények, vagy éppen az érintett iparág tapasztalata a hasonló típusú beruházásokban. Közvetlen beruházásösztönző intézkedésekre – például adómentességekre – is sor kerülhet. E tényezők önellentmondásokat okozhatnak a projekteken belül.

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye az Európai Stratégiai Energiatechnológiai Tervről (HL C 27., 2009.2.3., 53. o).

⁽²⁾ Lásd elsősorban az INT/461 sz. véleményt, CESE 1021/2009 (2009. június 11.) (a Hivatalos Lapban még nem jelent meg).

⁽³⁾ Lásd elsősorban az INT/448 sz. véleményt, CESE 330/2009 (2009. február 26.) (a Hivatalos Lapban még nem jelent meg).

⁽⁴⁾ Lásd elsősorban az INT/448 sz. véleményt, CESE 330/2009 (2009. február 26.) (a Hivatalos Lapban még nem jelent meg).

4. Részletes megjegyzések

4.1 A jelenkor legsürgősebb társadalmi feladataira (éghajlatváltozás, hatékony energiatermelés és -fogyasztás, ideértve a megújuló energiaforrásokat is, valamint a népesség biztonsága, egészsége és előregedése) nyilvánvalóan lehetőleg közös programozással és megoldásokkal, a tudományos és technikai fejlődésen alapuló közös stratégia keretében kell válaszokat keresni a kellően gyors és hatékony megoldások megtalálása és alkalmazása érdekében.

4.2 A javaslat a főként közforrásokból finanszírozott alapoktatás elsődleges stratégiai területét, a közös stratégiai programozás folyamatát és a kutatási struktúrákat érinti. E kontextusban mindenekelőtt az egyes projektek kezdeti fázisára kell összpontosítani, különös tekintettel a bevonni kívánt szereplőkre és egy megfelelően motiváló jövőkép kidolgozására az egyes projektekről, ami a minőségi szereplők számára is vonzó lehet.

4.2.1 Ugyanakkor helyénvaló volna, ha a javaslat nem zárna ki a tiszta alap kutatások területét sem. A javaslatnak éppen ellenkezőleg az e területen való együttműködést is magába kellene foglalnia, ahol eleve nem számíthatunk konkrét alkalmazásokra. A történelem tanulsága szerint az alap kutatásnak köszönhetjük a legsikeresebb találmányokat, mint például a lézer, a kvantummechanika, vagy az elektromágnesesség elmélete.

4.3 Bár a javasolt közös stratégiai programozás kivitelezése és finanszírozása a részt vevő tagállamokra hárul majd, és a jövőben is ők viselik érte a felelősséget, a közös szemléletmód kialakításának kezdeti fázisában a közösségi szervezeteknek is szerepet kell vállalniuk kezdeményezőként, de főként koordinációs hatóságokként. Az Európai Bizottság és más szervek közvetítői szerepet tölthetnek be, és a közös programozási kezdeményezésekben részt vevő tagállamok kérésére mindenkor készen kellene állniuk a segítségnyújtásra. A későbbiek során az Európai Unió Tanácsának feladata lenne a hatékony nyomon követés biztosítása. A nyílt koncepciónak köszönhetően a tagállamok folyamatos tájékoztatást kapnak a tervezett, illetve folyamatban lévő kezdeményezésekről.

4.4 Létfonosságú továbbá az is, hogy a közös programozás realista és rugalmas koncepcióra alapuljon, és hogy lépésről lépésre haladjon előre, potenciális strukturáló hatásának és társadalmi hozzájárulásának optimalizálása érdekében.

4.5 Az EGSZB e kulcsfontosságú közösségi tevékenységek szempontjából nélkülözhetetlennek tartja a különböző tagállamok és főként kutatási-fejlesztési kapacitásai részvételét ösztönző, minőségi munkakörülmények kidolgozását és megvalósítását, az alulról építkező koncepció, illetve főként a szükséges finanszírozási források ösztönzése és mozgósítása érdekében. Az Európai Bizottságnak e célból a meglévő közös kuta-

tási programok alapján haladéktalanul együttműködést kell kezdeményeznie az egyes érdekelt felek között. Teljességgel nélkülözhetetlen a források kellő mobilitása, illetve a megfelelő támogató struktúra megléte.

4.6 A munkakeretek kidolgozása során nem csak azokat a tényezőket kell figyelembe venni, amelyek hasznos szinergiákat eredményezhetnek, hanem részletesen elemezni kell a közös európai kutatásprogramozás koncepcióját, illetve az eredmények konkrét alkalmazását fenyegető kockázatokat is. Ha alábecsüljük e kockázatokat, a megvalósítási fázis során az ígértes elgondolások eredményei meghiúsulhatnak. A közlemény és a kísérő dokumentumok tanulsága alapján az Európai Bizottság kellő alaposággal foglalkozott e tényezőkkel.

4.7 A kísérleti projektnek minősített SET projektet figyelmesen nyomon kell követni, és az e keretben megvalósított folyamatokat elemezni kell, hogy a kísérlet valóban alkalmat adjon a határokon átnyúló kutatási-fejlesztési együttműködésre irányuló európai stratégiai terv „terepen” való tökéletesítésére. Ez fontos empirikus tanulási folyamatot jelent majd a kutatás-fejlesztés európai közege számára.

4.8 A határokon átnyúló kutatási-fejlesztési tevékenységek új szervezeti struktúráit azokon a területeken kell létrehozni, ahol nyilvánvalóan hasznosak egész Európa számára, és egyértelműen többletértéket nyújtanak. Az EGSZB ezért nélkülözhetetlennek tartja, hogy maradéktalanul kiaknázzuk azoknak a szervezeti struktúráknak a potenciálját, amelyek már bizonyították hatékonyságukat (mind a tudományos sikerek, mind pedig a nemzetközi együttműködésben való részvétel alapján), és elősegíthetik a fejlesztés hatékony folytatását.

4.9 Az EGSZB támogatja a kutatási-fejlesztési tevékenységek és alkalmazásuk közös stratégiai programozási folyamatának háromlépcsős koncepcióját.

4.9.1 Elsőként **közös jövőképet** kell kidolgozni a közösen kijelölt területre vonatkozóan, meghatározva a politikai szinten vállalt hosszú távú célkitűzés(eke)t. Ennek a vízióknak hiteles tényeken, a részt vevő felekkel – elsősorban a tudományos közösséggel és az iparágakkal – folytatott előzetes konzultációkon, illetve a meglévő programok és rendszerek közös értékelésén kell alapulnia.

4.9.2 E jövőkép alapján olyan **stratégiai kutatási menetrendet** kell megfogalmazni, amely konkrét, mérhető, teljesíthető, reális és időalapú célkitűzéseket tartalmaz (SMART célkitűzések). A stratégiai kutatási menetrendnek biztosítania kell, hogy a projekt célkitűzéseire megfelelő emberi, pénzügyi és szervezeti erőforrások legyenek társítva, és hogy az ily módon lehetővé tegye a projekt optimális előkészítését, az adott kutatási területhez kapcsolódó kontextus kellő ismeretének köszönhetően.

4.9.3 A **stratégiai kutatási menetrend végrehajtása** érdekében fel kell használni és meg kell erősíteni a közfinanszírozású kutatás rendelkezésére álló teljes eszköztárat (nemzeti és regionális kutatási programok, kormányközi kutatási szervezetek és együttműködésen alapuló kezdeményezések, kutatási infrastruktúra, mobilitás stb.). A végrehajtás magában foglalhat adott esetben európai uniós, a keretprogramhoz kapcsolódó finanszírozást és eszközöket. Rendszeres jelleggel gondoskodni kell a közös kutatási program által elért eredmények nyomon követéséről és értékeléséről, és az eredményekről be kell számolni a politikai szint felé.

4.10 Mivel a közös programozással kapcsolatos terveket az európai kutatási infrastruktúrák mintájára a tagállamok fogják finanszírozni, lényeges e finanszírozás koordinációjának biztosítása. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy megfelelő szinergiákat kell

találni az európai kutatási infrastruktúrák kialakítása, a közös programozás és a hetedik keretprogram között. Ugyanakkor megjegyzi, hogy egyes tagállamok nem veszik kellően komolyan ezeket a kezdeményezéseket.

4.11 Az EGSZB üdvözli a közös programozás magas szintű csoportjának létrehozását, amelynek feladata, hogy a különböző regionális, nemzeti és európai tudományos közösségekkel – és adott esetben a magánszektorral – folytatott széles körű, nyilvános konzultációt követően feltérképezze a közös programozás kiválasztásra kerülő témáit. E csoport tevékenysége a Tanács számára valószínűleg lehetővé teszi majd, hogy az Európai Bizottság várható javaslatát követően legkésőbb 2010-ig elfogadja a közös programozásra irányuló kezdeményezéseket.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a 2006/48/EK és a 2006/49/EK irányelvnek a központi hitelintézetek kapcsolt bankjai, egyes szavatolótoke-elemek, nagykockázat-vállalások, felügyeleti szabályok és válságkezelés tekintetében történő módosításáról

COM(2008) 602 végleges – 2008/0191 (COD)

(2009/C 228/10)

2008. október 22-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 47. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a 2006/48/EK és a 2006/49/EK irányelvnek a központi hitelintézetek kapcsolt bankjai, egyes szavatolótoke-elemek, nagykockázat-vállalások, felügyeleti szabályok és válságkezelés tekintetében történő módosításáról”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2009. március 11-én elfogadta véleményét. Az előadó Umberto BURANI volt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 24-i ülésnapon) 179 szavazattal 4 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglalás és következtetések

1.1 Az EGSZB helyesli az Európai Bizottság kezdeményezését, amely tükrözi a Bázeli Megállapodás által bevezetett keret-szabályozás javítását, illetve a korszerűsítését célzó intézkedések folyamatos továbbfejlesztésére irányuló szándékot. Általánosságban egyetért a javasolt intézkedésekkel, egyes konkrét szempontoktól eltekintve, melyek azonban az általános keretet nem érintik.

1.2 A saját és idegen tőke jegyeit vegyesen mutató **hibrid tőkeinstrumentumok** jelenleg a nemzeti szabályozások hatálya alá esnek, melyeket a nemzetközi szintű egyenlő versenyfeltételek érdekében ideje volna harmonizálni. Az Európai Bizottság nem definiálja pontosan ezeket az instrumentumokat, mivel különböző formákat ölthetnek és változhatnak, de megállapítja elismerési kritériumaik alapelveit. Ezek szerint eredeti futamidő-jüknek harminc évnél hosszabbnak kell lenniük, a jegyzett tőkét teljes mértékben be kell fizetni, és képeseknek kell lenniük a veszteségek elvonására. Ezen túlmenően nem nyerhetnek túlzott jelentőséget a saját tőkéhez képest. A nemzeti hatóságok saját hatáskörükben járhatnak el az abnormális növekedés féken tartása érdekében.

1.3 Ami a **kapcsolatban álló ügyfeleket** illeti, az Európai Bizottság bevezeti az olyan vállalkozásokhoz kapcsolódó kockázatok fogalmát, amelyektől valamely más vállalkozás pénzügyi függésben van, továbbá leegyszerűsíti, összehangolja és átstrukturálja a jelentési kötelezettségeket. A jelentős kockázatok területén a javaslat fő újítása **egy egységes 25 %-os határérték bevezetése, amely a bankközi kitettségekre is kiterjed**. Az EGSZB szerint az utóbbi szabályt, amelyet valószínűleg a közelmúlt „katasztrofális forgatókönyve” inspirált, helyénvaló volna felülvizsgálni, tekintettel ez utóbbi kitettségek likviditásának fontos szabályozó funkciójára, illetve, „normális” körülmények között, az egyéb típusú kitettségekhez viszonyított viszonylag alacsony kockázati szintjükre.

1.4 A javaslat egy olyan intézkedést vezet be, amely jelentős, minimum 5 %-os gazdasági kamat megtartását irányozza elő a kibocsátók, a közvetítők és a kötelezettséget megteremtő eredeti megegyezésről közvetlenül tárgyaló, azt strukturáló és aláíró kezelők számára. Ezt a szabályt láthatólag a strukturált hiteltermékekkel (CDO – *collateralized debt obligations*) való rossz tapasztalatok inspirálták, bár eredetük és jellegük eltér a hagyományos értékpapírosításoktól. Az EGSZB felteszi a kérdést, hogy ez az új rendelkezés milyen hatással van a piacok likviditására.

1.5 A tagállamok lehetőséget kapnak, hogy a **kitettségre vonatkozó számításaik során ne vegyék figyelembe a csoporton belüli kitettségeket, amennyiben a partnerek egyazon tagállamban találhatók**. Az EGSZB tudatában van annak, hogy milyen jogi indokok szólnak az ellen, hogy a szabályt a más tagállamokban székelő partnerekre is kiterjesszék, azonban hangsúlyozza, hogy normális körülmények között a külföldi partnerek figyelmen kívül hagyása befolyásolhatja a szóban forgó vállalkozás kitettségére vonatkozó általános értékelést. Ésszerű megoldás lehetne a **mentességet eseti elbírálás alapján az egész csoportra kiterjeszteni**, kritikus problémák esetén azonban felfüggesztve ezt a lehetőséget.

1.6 Az EGSZB az előző pontban részletezett szabályra visszautalva, illetve általánosságban is ismételt hangsúlyozni kívánja, hogy ellenzi azt az elvet, hogy a **tagállamokra bízzuk a választást, alkalmazni kívánnak-e egyes rendelkezéseket, vagy sem**. Ez ellentétes a harmonizáció elvével, illetve az egyenlő versenyfeltételek megteremtésének szükségességével.

1.7 Az EGSZB szerint kiemelt figyelmet kell fordítani a **hitelkártyákhoz** kapcsolódó, egyenlőre kihasználatlan hitelkeretek kihasználásához kapcsolódó potenciális kitettség kockázatára. Ez a kitettség hamar igen jelentős mértékűvé válhat a fogyasztási- és jelzáloghitel megfizetésének időszakában.

1.8 Az irányelvjavaslat számos új szabályt terjeszt elő a **felügyeleti mechanizmusokkal** kapcsolatban, az ellenőrzések hatékonyságának növelése céljából. Először is felveti a „**rendszer szinten fontos fióktelepek**” meghatározását, amelyeket felügyelet alá kell vonni a befogadó országban, ha a helyzet az érintett országok közös megítélése szerint kritikusnak mondható. Az EGSZB egyetért a javaslattal, de hangsúlyozni kívánja, hogy megfelelő intézkedéseket kell kidolgozni a hirtelen, előre nem látott események kezelésére.

1.9 Végezetül az EGSZB örömmel fogadja a konszolidáló felügyeleti hatóság által felállítandó **felügyeleti kollégiumok** elgondolását, amelyben az egy bizonyos csoporthoz tartozó vállalkozások székhely szerinti országainak illetékes hatóságai is részt vehetnek. E kezdeményezés javítani fogja a csoportok felett gyakorolt felügyelet hatékonyságát, és szükség esetén a megfelelő intézkedések gyorsabb elfogadását teszi lehetővé.

2. Bevezetés

2.1 A pénzügyi piacok válsága arra készítette az Európai Bizottságot, hogy gyorsított ütemben dolgozzon a pénzügyi intézményekkel szemben támasztott tőkekövetelmény-kerekettel kapcsolatban a Bázeli II megállapodás keretében – a 2006/48/EK, illetve 2006/49/EK irányelvekkel – elfogadott rendelkezések megerősítésén, illetve, szükség esetén, módosításán. Ebben az összefüggésben meg kell jegyezni, hogy az új intézkedésekkel kapcsolatos viták már a válság kialakulásának idején is folytak; és a piac strukturális reformja a fehér könyv 2009 júniusára tervezett közzétételét követően valósul majd meg. A javaslat számos intézkedést tartalmaz, egyebek mellett:

- felülvizsgálja a tagállamok korábbi álláspontját, amely eltéréseket alkalmazott a korábbi irányelv 3. cikkére a **bankhálózatokra** vonatkozóan a prudenciális szabályok tekintetében, és kiterjesztette ezt a lehetőséget a többi tagállamra úgy, hogy az eltérések most a több mint 311 millió eurós eszközállománnyal és több mint 5 millió taggal rendelkező bankhálózatokra (a szövetkezetekre és a központi testületekhez kapcsolódó hitelintézetekre) is vonatkoznak,
- olyan elveket és szabályokat állapít meg, amelyeket közösségi szabályok eddig nem formalizáltak, különös tekintettel a **hibrid tőkeinstrumentumokra**,
- világosabbá teszi a felülvizsgálat válságkezelő keretszabályait, és **felülvizsgálati kollégiumok** felállításáról rendelkezik.

2.2 A javaslatot online konzultáció előzte meg az érdekelt felekkel. Az előterjesztett szöveg figyelembe vette ennek ajánlásait, természetesen anélkül, hogy eltávolodna a konzultáció alapját képező elvektől, nevezetesen hogy:

- a bankközi kitétségek nem kockázatmentesek, ezért ezeket korlátozni kell,
- a hitel értékpapírosításának esetén a kezdeményezőktől és a szponzoroktól (közvetítőktől) meg kell követelni, hogy vállalják át az általuk értékpapírosított kitétséghez kapcsolódó kockázatok egy részét. Ezen túlmenően bizonyítható módon kellő körültekintést és szigort kell elvárni az „alakítsd át és add tovább” üzleti modell esetében, illetve

— felügyeleti „kollégiumokat” kell felállítani minden határon átnyúló bank mellé, és az ezekben részt vevő felügyelőktől meg kell követelni, hogy egyezzenek bele az Európai Bankfelügyelő Bizottságán (CEBS) keresztül egy közvetítési mechanizmus alkalmazásába.

2.3 Az EGSZB üdvözli a bizottsági javaslatok szellemiségét és támogatja fő törekvéseit. A közelmúlt eseményei és főként a különböző incidensek és jogellenes tevékenységek súlyosan megrendítették a pénzügyi rendszer egészébe vetett közbizalmat, ami gyors intézkedéseket tesz szükségessé. Ugyanakkor a prudenciális szabályoknak nem szabad olyan szigorúaknak lenniük, hogy szükségtelenül büntessék a gazdasági szereplőket és ügyfeleiket. Ahogy a válság is megmutatta, a piacok stabilitását és megbízhatóságát biztosító szabályok rendkívül fontos társadalmi szerepet játszhatnak.

3. Hibridtőke

3.1 A **hibrid tőkeinstrumentumok** (hibridek) olyan érték-papírok, amelyek egyszerre mutatják a saját tőkeelemek (részvények) és idegen tőkeelemek (vállalati kötvények) tulajdonságait; magasabb hozamokat kínálnak, mint a vállalati kötvények, de a részvényekkel ellentétben szavazati jogosultság nem, vagy csak korlátozottan tartozik hozzájuk.

3.1.1 A közösségi szintű szabályozás hiánya eltérő nemzeti elismerési kritériumokat eredményezett. Mindez az egyenlő versenyfeltételek hiányához vezetett, lehetőséget adva a határon átnyúló bankok számára, hogy „szabályozási arbitrázst” gyakoroljanak. Az Európai Bizottság nem kíván pontos definíciót adni a hibrid instrumentumokról, mert úgy véli, hogy az az innovációnak köszönhetően hamar meghaladottá, illetve pontatlanná válhat, hanem inkább az elismerési kritérium alapelveit fekteti le.

3.1.2 Általánosságban azok az instrumentumok ismerhetők el eredeti szavatolótőkeként („1. szintű tőke”), amelyek teljesen el tudják vonni a veszteségeket; ezek közé tartoznak a hibrid instrumentumok is, amelyeknek a fenti kritériumon túl állandóan rendelkezésre kell állniuk, és felszámolásakor a mélyen alárendelt követelésnek kell számítaniuk. E kritériumokat a G10-ek 1998-ban állapították meg, de nem kerültek átültetésre az európai jogalkotásban.

3.1.3 További utalások, illetve feltételek előírják, hogy a hibrid tőkének vagy határozatlan lejáratúnak kell lennie, vagy eredeti lejárati idejének legalább 30 évnek kell lennie. Felszámolásakor el kell vonniuk a veszteségeket, felszámolás esetén pedig a legalárendeltebb hiteltípusnak számítanak. Ezért segítik az intézményeket abban, hogy a rendes üzletmenetnek megfelelően folytassák tevékenységüket, az újratőkésítés megakadályozása nélkül. Az EGSZB támogatja a bevezetendő európai bizottsági intézkedéseket.

3.2 Az Európai Bizottság javaslata egy sor **menyiségi korlátokat is felállít a hibrid instrumentumokra vonatkozóan**, melyek nem fejlődhetnek túlzott mértékben a jegyzett tőke – illetve a nem részvényesi szerkezetű intézmények esetében a saját tőke – rovására. A felügyeleti hatóságok sürgőségi helyzetekben megszüntethetik e korlátozásokat.

3.2.1 A javaslat külön rendelkezéseket tartalmaz a jegyzett tőke nélküli bankokra – például szövetkezeti bankokra – vonatkozóan: a szövetkezeti banki részjegyeket, melyek a „legalárendeltes instrumentumoknak” tekinthetők, átváltható hibridként kell kezelni, amennyiben a megfelelő jegyzett tőkét befizették.

3.3 A hibridekre vonatkozóan bevezetni kívánt – mennyiségi, illetve minőségi – új rendelkezések kihathatnak a pénzügyi szektor jövőbeli stratégiáira, a rövid idő alatt bevezetett drasztikus intézkedések azonban zavart okozhatnak a piacokon. Az Európai Bizottság azt javasolja, hogy az irányelv állapítson meg **30 éves átmeneti időszakot**. Az EGSZB a jelenlegi helyzet és annak rövid, illetve hosszú távon várható alakulása tükrében megfelelőnek tartja ezt a határidőt. Lehet, hogy hosszú távon kockázatosnak bizonyul, de a jelek szerint nincs életképes alternatíva.

4. Nagy kockázati kitétségek

4.1 A jelenlegi nagy kockázati kitétségi rendszer 1992-ből való, és azóta nem változtattak rajta. A közelmúlt eseményei rámutattak, hogy új szabályokra van szükség. Az Európai Bizottság javaslata nagyobb figyelmet szentel a bizonyos kitétségekkel járó kockázatoknak, miközben igyekszik csökkenteni az adatgyűjtés költségeit, növelni az átláthatóságot és egyenlő versenyfeltételeket biztosítani.

4.2 A javaslat felülvizsgálja a **kapcsolatban álló ügyfelek** koncepcióját. Eddig a hangsúly azon a kockázaton volt, hogy az egyik intézmény pénzügyi problémái nehéz helyzetbe sodorhatják a másikat; az események megmutatták, hogy két vagy akár több intézmény is veszélybe kerülhet azon intézmény problémái miatt, amelyektől pénzügyi függésben vannak.

4.3 A javaslat összehangolja és egyszerűsíti a költséges és összetett **jelentési kötelezettségeket**, amelyek magas költségek és komplikációk forrásai a szektor számára. A legszembeűnőbb változás az az előírás, hogy az IRB módszert alkalmazó intézményeknek **be kell számolniuk a 20 legnagyobb konszolidált alapú kitétségről**. A különböző alkalmazandó határértékeket egyetlen 25 %-os határérték helyettesíti.

4.4 A számos **mentességet**, melyek gyakran nehezen érthetőek voltak, nagyjából eltörölték; a jövőben csak azokat kell alkalmazni, amelyek úgy tűnik, nem jelentenek komolyabb kockázatot. A lista még így is meglehetősen hosszú, de úgy tűnik, általában megfelel a körültekintően meghatározott prudenciális kritériumoknak.

4.5 Az EGSZB általánosságban támogatja a javasolt új szabályokat, de néhány fontos ponttal kapcsolatban **észrevételeket** kíván tenni:

4.5.1 A fenti 4.3. pontban hivatkozott 111. cikk (1) bekezdése egyetlen egységes 25 %-os határértéket állapít meg, amelyet a bankközi kitétségekre is alkalmazni kell. Ugyanakkor,

bár mindig ésszerű az alapszabályokat a „legrosszabb forgatókönyv” alapítani, a „katasztrofális forgatókönyv” feltételezése túl messzire megy. A túl alacsony kockázati határ alkalmazása, ahogyan ez a bankközi kitétségek esetében, úgy tűnik, megtörtént, mindig korlátozza a likviditást, különösen pedig a piaci zavarok idején. (Ezt a rendelkezést kívánatosabb volna felülvizsgálni, a **rövid távú bankközi kölcsönök esetében magasabb határértéket állapítva meg, különösen, mivel a 25 %-os limitet a futamidőktől függetlenül alkalmazzák majd**. A rövid távú bankközi kölcsönök a piaci likviditás szabályozásának eszközeként szolgálhatnak, főként a mostani időszakban. Ráadásul általában kisebb kockázatok jelentenek, mint az egyéb típusú kitétségek. A közelmúlt rendkívüli körülmények hatására bekövetkező eseményei nem kérdőjelezik meg ezt az elvet, ugyanakkor rendkívüli körülmények rendkívüli intézkedéseket tesznek szükségessé, míg „normális” körülmények hagyományos intézkedéseket kívánnak meg.

4.5.2 A 113. cikk (4) bekezdése lehetőséget ad a tagállamoknak, hogy bizonyos kitétségeket mentesítsenek a 111. cikk (1) bekezdésének alkalmazása alól. Az EGSZB a hasonló esetekben korábban hirdetett álláspontjával összhangban **határozottan ellenez minden olyan intézkedést, amely torzíthatja az egyenlő versenyfeltételeket**. A kötelező rendelkezések helyett bevezetett opcionális lehetőségek fékezik a harmonizációt. Az EGSZB tudatában van, hogy az eltérő vélemények miatt pragmatikusnak kell lenni, és inkább választási lehetőséget kell adni, semmint kötelezettséget előírni. Az EGSZB szerint az irányelveknek minden esetben kötelezettséget vagy tiltást kell tartalmazniuk, a parlamenti vitákra és a Tanácsra hagyva a választhatóvá tétel lehetőségét. E viták felhívják a szociális partnerek figyelmét az adott intézkedés mellett, illetve ellen szóló érvekre, erősítve az átláthatóságot.

4.5.3 A fenti eltérést a **hitelintézmények saját anyavállalataikhoz** vagy a csoporton belüli más vállalkozásokhoz **kapcsolódó kitétségeire** is alkalmazni kellene, feltéve (80. cikk (7) bekezdés (d) pont), hogy a partnerek székhelye egyazon tagállamban van. Ez a korlátozás negatívan érinti a **multinacionális csoportokat**, de ugyanakkor nem növeli a piac biztonságát. Az azonos konszolidáló felügyelet alá tartozó intézmények által viselt, központilag kezelt **csoporton belüli kockázatokat a mentesség hatálya alá kell vonni**. A javasolt megoldás azonban ellentmond azzal, hogy a felszámolási- és csőd eljárásra vonatkozó nemzeti jogszabályok tiltják a források egyik intézményből a másikba való áthelyezését, amennyiben az előbbi bizonyítottan kritikus vagy csődközeli állapotban van. Mellesleg az irányelv célja a **csoport globális kitétségének** értékelése, függetlenül az esetleges krízishelyzetekre vonatkozó intézkedésektől.

4.5.4 Az egyik lehetséges megoldás az, hogy a más tagállamokban székelő anyavállalattal, illetve csoporton belüli intézményekkel kapcsolatos kitétségeket eseti alapon lehetne mentesíteni, **feltéve, hogy a csoport egészének szilárd helyzete a közeljövőre nézve nem ad okot aggodalomra**. Az engedélyt azonnali hatállyal fel kell függeszteni, ha a felügyelő hatóságok úgy ítélik meg, hogy a vállalkozás, illetve csoport nehézségek jeleit mutatja.

4.6 Az úgynevezett „**alacsony kockázatú mérlegen kívüli tételekként besorolt lehívatlan hitellehetőségekből eredő kitétségek**” (113. cikk) különös figyelmet érdemelnek. A hitelkártyával történő fizetések esetén rendelkezésre álló általános hitelkeretek igen magasak, különösen bizonyos típusú intézmények esetében. A hitellehetőségek korlátozása idején a kihasználatlan hitelkeret rohamosan szűkülni kezdhet. Az EGSZB szerint körültekintően, elővigyázatosan fel kell mérni a **lehívatlan kártyahitelekből eredő potenciális kitétségeket**.

5. Értékpapírosítás

5.1 Az új 122a. cikk a kibocsátók, közvetítők és kezelők kifejezett kötelezettségvállalását írja elő a befektető hitelintézet felé, amely nem vett részt a kötelezettséget megteremtő eredeti szerződés megkötésében, valamint megfelelő, 5 %-nál nem kevesebb gazdasági érdekeltiség fenntartását.

5.2 Ezt a szabályt egyértelműen a strukturált hiteltermékekkel (CDO) való rossz egyesült államokbeli tapasztalatok inspirálták, és mint ilyen, alkalmazása indokoltnak tűnhet. Azt azonban meg kell jegyezni, hogy a jelenlegi helyzetet nem annyira a kibocsátók fizetésektelensége okozta, mint azoknak a jelzáloghiteleknek a rossz minősége, amelyekre a CDO-k épültek, azaz „a hanyag jelzáloghitelezés és a gyenge szabályozás”, ahogy az egyik egyesült államokbeli szakértő nevezte. Bár ez egyedi eset volt, mégis globális következményekkel járt. Ugyanakkor a CDO-k esetét nem lehet extrapolálni az egész értékpapírosítási gyakorlathoz, mivel ez az eszköz hozzájárul a piaci likviditáshoz.

5.2.1 Az értékpapírosítási hitelkockázat bevezetésével korlátozódik a hitelintézetek működési szabadsága. Az EGSZB azt szeretné kérni, hogy gondosan mérlegeljék a szóban forgó intézkedés alkalmazási körét.

6. Felügyeleti szabályok

6.1 A globális pénzügyi piacokra lesújtó válság rámutatott, hogy felül kell vizsgálni a felügyeleti módszereket és struktúrákat, a rendszerszerű válságok megelőzése, illetve a sürgősségi helyzetekre való reagálás érdekében.

6.2 A javaslat felülvizsgálja az **információcserére és együttműködésre** vonatkozó szabályokat: a 42a. cikk bevezeti a „**rendszerszinten fontos fióktelepek**” fogalmát, elismerve, hogy **egyedi esetekben a befogadó ország érdekei előbbre valók lehetnek a székhely szerinti tagállam elvénél**. Az EGSZB teljes mértékben támogatja ezt a megközelítést, amely alapvető jelentőséggel bír.

6.3 Az új szabályok alapján véve lehetővé teszik, hogy a fogadó tagállam hatóságai a székhely szerinti tagállam illetékes hatóságától, vagy adott esetben a konszolidáló felügyeleti hatóságtól **kérjék**, hogy országuk egyik fióktelepét rendszerszinten „fontosnak” minősítsék, amennyiben annak piaci részesedése meghaladja a 2 %-ot, illetve jelentős szerepet játszik a nemzeti piacon. A kérelemnek tartalmaznia kell egyfajta „hatásértékelést”, amely a fizetési, elszámolási és kiegyenlítési rendszerek tranzakcióinak felfüggesztését, illetve megszüntetését, valamint az ilyen intézkedések piacra tett hatását vizsgálja.

6.4 Meghatározott ütemterv szabályozza azt az eljárást, amelynek keretében egy adott fióktelep „fontosnak” minősíthető. Hasznos lenne a **valós sürgősségi helyzetekben is alkalmazható szabályok rögzítése** (130. cikk), lehetővé téve sürgős intézkedések elfogadását. Az újonnan kialakított felügyeleti kollégiumoknak (131a. cikk – lásd a 6.5. pontot), illetve a meglévő Európai Bankfelügyeleti Bizottságnak egyszerűsített eljárásokat kell kialakítaniuk a megfelelő garanciák biztosítása mellett.

6.5 A **felügyeleti kollégiumok** létrehozása (131a. cikk) különösen hasznos rendelkezés. Ezeket a konszolidáló felügyeleti hatóságok hozzák létre, és az érintett tagállam hatóságai is részt vesznek bennük. Feladatuk alapvetően a határokon átnyúló csoportok folyamatos, hatékony felügyeletének biztosítása (és remélhetően megfelelő intézkedések elfogadása sürgősségi helyzetekben) az információk összegyűjtése és a megfelelő felügyeleti módszerek közös kialakítása révén. Az EGSZB üdvözli ezt a döntést, és minden javasolt ellenőrzési szabályt, amelyek összhangban vannak a szövegben korábban bejelentett hatékony programokkal, illetve a pénzügyi szolgáltatásokról megrendezett fórum által kifejezett óhajokkal.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 24-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Közösségben történő, határokon átnyúló fizetésekről

COM(2008) 640 végleges – 2008/0194 (COD)

(2009/C 228/11)

2008. október 30-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyról:

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Közösségben történő, határokon átnyúló fizetésekről”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2009. március 11-én elfogadta véleményét. (Előadó: Umberto BURANI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott 452. plenáris ülésén (a március 24-i ülésnapon) 178 szavazattal 3 ellenében, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB nagy vonalakban üdvözli az Európai Bizottság javaslatát, amelynek elsődleges célja a határokon átnyúló fizetésekről szóló rendelet tervezett intézkedéseinek kiterjesztése a beszédekre. Ez a kezdeményezés elvileg összhangban áll az Európai Bizottság álláspontjával, amelynek értelmében az euróövezetben történő határokon átnyúló fizetéseket belföldi fizetésekként kellene számon tartani, és ennek megfelelően kellene kezelni.

1.2 Elgondolkodtató a tény, hogy a határokon átnyúló beszédek kezelése költségintenzívebb, mint a hasonló belföldi műveletek. Az EGSZB ezért azt kéri, hogy az Európai Bizottság kövesse az átláthatóság elvét, és ismertesse azokat az elemeket, az alkalmazott módszertant és a tanulmányok forrásait, amelyek nyomán ettől eltérő következtetésekre jutott. A tények ismerete feltétele a kiegyensúlyozott döntéshozatalnak.

1.3 Mindenképpen emlékeztetni kell arra, hogy amennyiben a rendelet, a terveknek megfelelően, 2009. november 1-jén hatályba lép, meglehetősen rövid a gazdasági tervek kidolgozására rendelkezésre álló idő, a feladat végrehajtására pedig a multilaterális bankközi díjra (Multilateral Interchange Fee, MIF) vonatkozó jogbiztonság hiányába nem kerülhet sor.

1.4 A javaslat két előírást is megfogalmaz a tagállamok számára: az első a fizetési rendszerekért felelős hatóságok létrehozására vonatkozik, amennyiben ezek még nem léteznének, a második pedig a panaszok kezelésére szolgáló megfelelő struktúrák működésbe helyezésére. Az EGSZB úgy véli, hogy az országok túlnyomó részében már régóta léteznek ezek a struktúrák. Amennyiben így van, figyelmeztetni kíván az olyan új struktúrák kialakításának veszélyére, amelyek a már létező szervek feladatainak megkettőzését, és teljes vagy részbeni átfedését jelentenék.

1.5 A tagállamoknak címzett további elvárás a „hatékony, arányos és visszatartó erejű” szankciók életbe léptetése azokkal szemben, akik nem tartják tiszteletben vagy megsértik a rendelet előírásait. Az EGSZB egyetért ezzel a kezdeményezéssel, megjegyzi azonban, hogy az egyes országokban bevezetett

intézkedésekre vonatkozó összehasonlító tanulmány közzélése lehetővé tenné annak megítélését, hogy mekkora jelentőséget tulajdonítanak az egyes tagállamok a rendeletnek.

1.6 A rendelet csak a monetáris unióban részt vevő államokra vonatkozik. Az eurózonán kívüli tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy a rendelet alkalmazását kiterjesszék saját pénznemükre. Az, hogy egyetlen ország sem használta ki ezt a lehetőséget, rá kellene irányítsa a figyelmet arra, hogy mekkora érdeklődést tanúsítanak egyes országok bizonyos kezdeményezések iránt.

2. Bevezetés

2.1 A határokon átnyúló fizetésekről szóló 2560/2001/EK rendelet 2001. december 31-én lépett hatályba. Előírja, hogy a határon átnyúló fizetési művelet költségének minden tagállamban azonosnak kell lennie az adott tagállamon belül teljesített, hasonló fizetés költségével. A rendelet az átutalásokra, az elektronikus és a bármilyen típusú kártyával történő fizetésekre, valamint az automata pénzkidó berendezésből történő készpénzkivételre vonatkozik. Az európai bizottsági javaslat 2009. november 1-jétől a beszédekre is kiterjesztené a rendelet alkalmazási körét. Emellett tökéletesíteni kívánja a panaszok rendezésének rendszerét és egyszerűsíteni az adatszolgáltatási kötelezettségeket.

2.2 Az Európai Bizottság javítani kívánja az euróban teljesülő pénzforgalmi szolgáltatások közös piacának működését, ahol azonos szabályoknak kell vonatkoznuk a határokon átnyúló és a belföldi fizetésekre. Ez jelentős megtakarítást és előnyöket jelentene mind a fogyasztók, mind pedig a gazdaság egésze számára. A fogyasztói szervezetek észrevételeinek kezelése érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani a vitás kérdések rendezésére, míg a hitelintézetek számára az adatszolgáltatási kötelezettségek jelentenek súlyos adminisztratív terhet és magas költségeket.

2.3 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság kezdeményezését, amelynek fő irányvonalaival egyetért, a folyamatban lévő megbeszélésekben való hatékony közreműködés érdekében pedig néhány megállapítást és javaslatot fogalmaz meg.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az Európai Bizottság több évre visszatekintő nyomásgyakorlásának eredményeképpen a bankszektor kialakította az Unió egészére kiterjedő fizetési infrastruktúrát (Single Euro Payments Area, SEPA), ami mind technikai és szervezési, mind pedig a határokon átnyúló fizetési műveletek költségeinek a belföldi költségek szintjéhez való igazításának szempontjából kielégítően működik. Az Európai Bizottság szerint „A rendelet [...] a SEPA kezdetének tekinthető”.

3.2 Az elért eredmények megelégedettségre adnak okot. Alapjában véve azonban továbbra is kétséges, hogy mennyire **egyeztethetők össze ezek a rendelkezések az egységes piac általános elveivel**. Először is, a SEPA az euróban megvalósuló fizetési műveletek problémáját kívánja megoldani. Azoknak az országoknak a szempontjából, amelyek nem részesei az eurózónának, nem jár haszonnal, hacsak az egységes valutában történő fizetési műveleteket figyelembe nem vesszük. A bővítést követően elmondható, hogy napjainkban a SEPA a Közösségen belüli **műveletek jelentős részét** lefedi: ez egy többszörös belső piac.

3.3 Másodsor, a belföldi és a határokon átnyúló fizetések **egyenlő feltételeinek elve csak az egyes országokon belül érvényesül**. Az országok közötti különbségek fennmaradnak és helyenként akár számottevőek is lehetnek, az eurózónába tartozó, valamint az ezen kívül maradó országok közötti különbségek pedig még ennél is jelentősebbek. A hatályos rendelet értelmében az eurózónán kívül maradó országok önkéntes alapon alkalmazhatják azt, e záradék iránt azonban mindeddig nem mutatkozott nagy érdeklődés. Összességében megállapítható, hogy **messze állunk még az árak EU-n belüli ésszerű konvergenciájától**.

3.4 Az árkonvergencia nem jelenti azt, hogy az árakat egységesíteni lehetne. Mindazonáltal az átláthatóságnak és a fogyasztói elvárások teljesítésének érdekében előrelépést jelenthet, ha minden ország sort kerítene az **árak gondos összehasonlító vizsgálatára**: az infrastrukturális költségek, az adóügyi és szociális költségek kihatásai, valamint a nemzeti és határokon átnyúló műveletek szervezése és relatív súlya terén jelentősek a különbségek. Egy ilyen elemzés hasznos információt szolgáltathat annak a döntésnek az értelméről is, amely a rendelet hatálya alá vonja a határokon keresztül megvalósuló valamennyi elektronikus kifizetést.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Az 1. cikk (3) bekezdésének értelmében a rendelet nem vonatkozik a pénzforgalmi szolgáltatók saját számlára teljesített fizetéseire; ezt a kizárást a **más pénzforgalmi szolgáltatók** számlája javára teljesített szolgáltatásokra is ki kellene terjeszteni. Az Európai Bizottság arról biztosít, hogy a rendelkezéseket ily módon kell értelmezni; erre való tekintettel az EGSZB világosabb megfogalmazást javasol és megállapítja, hogy valóban ellentmondást jelentene, ha a szakmabeliek közötti közvetlen szolgáltatásnyújtás szabadságát nem terjesztenék ki azokra a

szakmabeliekre is, akik szintén szakmabelinek minősülő közvetítőket vesznek igénybe.

4.2 A 2. cikk (1) bekezdése egyértelművé teszi, hogy a rendelet **kizárólag az elektronikus fizetési eszközökre** vonatkozik: következőképpen a papíralapú fizetési eszközök, mint a csekkek és a váltók, nem tartoznak a hatálya alá. Az EGSZB egyetértésének ad hangot, megjegyzi azonban, hogy a különböző országokban az ezekre a fizetési eszközökre kivetett – napjainkban már megszűnőben lévő – díjak közötti különbségek túl jelentősek ahhoz, hogy költségelemként indokoltak lennének. Elképzelhető, hogy ezek a díjak bizonyos országokban nem csupán a költségek fedezése miatt ilyen magasak, hanem **visszatartó erőt** is jelentenek azokkal szemben, akik az elektronikus fizetési eszközök korszakában még a papíralapú fizetési eszközöket vennék igénybe. Az EGSZB e tekintetben egyetértésének ad hangot.

4.2.1 A 2. cikkben egyébként egy új bekezdés révén tisztázni kellene az (1) bekezdésben említett „elektronikus fizetési művelet” fogalmát. A vegyes technikák költségét figyelembe véve és összhangban a bevett gyakorlattal, ennek az új bekezdésnek kifejezetten meg kellene állapítania, hogy az **elektronikus fizetési művelet nem terjedhet ki a papíralapú eljárásokra**.

4.3 Az 1. cikk (2) bekezdése egy újítást vezet be: a rendelet a legfeljebb 50 000 EUR értékű, határokon átnyúló fizetésekre vonatkozó, ideértve **valamennyi elektronikus fizetési eszközt, a beszédeket is**. Az utolsóként említett eszköznek a kapcsán az EGSZB bizonyos fenntartások kifejtését tartja indokoltnak.

4.3.1 A SEPA beszédesi rendszere az egyes nemzeti rendszerekhez képest eltérő, emellett összetettebb és bonyolultabb. A nemzetközi beszédesi árának a nemzeti szinthez való igazítása annak az elvnek az objektív torzulásával járhat, mely szerint egy termék vagy egy szolgáltatás nem értékesíthető az önköltségnél alacsonyabb áron. Emellett a hitelintézetek promóciós megfontolásból gyakran kedvezményes feltételekkel ajánlják ügyfeleknek a – vállalatok és nem az egyéni fogyasztók által igénybe vett – beszédes: a belföldi műveletek feltételeit a költségek fedezésének elve alapján minimális haszonkulccsal számolják ki, ez a eljárás azonban nem alkalmazható a költségesebb nemzetközi műveletekre. Az EGSZB azt javasolja, hogy a **beszédeket ideiglenesen zárják ki a rendelet alkalmazási köréből**, fenntartva a visszahelyezés lehetőségét, amennyiben független szakvélemény alapján kizárható az árak és a verseny torzulásának bármilyen veszélye.

4.3.2 Az átláthatóság alapvető elvét tiszteletben tartva az Európai Bizottságnak mindenképpen nyilvánosságra kell hoznia tanulmányát, különösképpen ami a nemzeti és nemzetközi költségeket illeti, világosan utalva információinak forrására, valamint ezek begyűjtésének és feldolgozásának módszertanára. Ezeknek az információknak a hiányában mindenfajta állásfoglalás prekonceptúzusnak és kiegyensúlyozatlannak tűnhet.

4.3.3 Az EGSZB arra a tényre is fel kívánja hívni a figyelmet, hogy az új rendeletnek 2009. november 1-jén hatályba kellene lépnie: ez a határidő meglehetősen közelinek tűnik a közép- és hosszú távú gazdasági tervek kidolgozása szempontjából. E tekintetben alapvető jelentőséggel bír a multilaterális bankközi díjra (MIF) vonatkozó jogbiztonság.

4.4 A3. cikk a hatályban lévő rendelet által lefektetett elvet erősíti meg: **a határon átnyúló fizetésekért felszámolt költségeknek meg kell egyezniük a pénzforgalmi szolgáltató által a belföldi, megfelelő műveletekért elszámolt költségekkel.** Úgy tűnik, hogy a 2001-ben meghatározott rendelkezést kielégítő módon alkalmazták, de az idevágó vizsgálatok **számos országban komoly eltéréseket állapíthatnának meg az euróban és a más pénznemben teljesített fizetésekre kivetett díjak között.** Ez az eurózónán kívül lakhellyel rendelkező polgárok érdekeit sértő diszkrimináció.

4.5 Az 5. cikk egy jelentős újítást vezet be: 2010. január 1-jétől a legfeljebb 50 000 EUR értékű műveletekkel kapcsolatban, 2012. január 1-jétől pedig teljesen eltörlik az **adatszolgáltatási kötelezettségeket.** A fizetési mérleg egyenlegének nyilvántartásához szükséges adatok gyűjtését szolgáló ezen eljárás nehézségek és költségek forrása volt. A tagállamok más eszközök révén gyűjthetik majd az adatokat. Az EGSZB teljes mértékben egyetért ezzel a rendelkezéssel.

4.6 A 6. cikk értelmében a tagállamok kijelölik az e rendelet tiszteletben tartásáért felelős hatóságokat: ez egy már korábban létező előírás, amelyet úgy tűnik, hogy megfelelő módon figyelembe vettek. Nagyobb jelentőséggel bír a 7. cikkben ismertetett szabályozás, amely a **panasztételi** és a peren kívüli jogorvoslati **eljárások** kötelezettségének bevezetését tervezi a tagállamokban, a közvélemény megfelelő módon történő tájékoztatása mellett. Ezeket a feladatokat új, e célból létrehozott vagy már működő szervezetekhez lehetne rendelni. Az EGSZB egyetért ezekkel az intézkedésekkel, de csak az ilyen struktúrákkal még nem rendelkező országok vonatkozásában. Figyelmeztet olyan új struktúrák

létrejöttének veszélyére, amelyeknek a feladatai a már létező szervezet feladatainak megkettőzéséhez vezetnének. Megjegyzi, hogy kevésbé ismert ezeknek a szervezetnek a működése, és elsősorban a kezelt ügyek számára, természetére és kimenetelére vonatkozóan kevés a rendelkezésre álló információ. A kimerítő és átlátható információk hiánya károsan befolyásolja **a hiányságok jellegét és valós mértékét feltáró, komoly vizsgálat** lefolytatását.

4.7 A 10. cikk értelmében a tagállamoknak **„hatékony, arányos és visszatartó erejű”** szankciókat kell bevezetniük azokkal szemben, akik nem tartják tiszteletben a rendelet által megállapított kötelezettségeket, az elfogadott intézkedésekről pedig az Európai Bizottságot is tájékoztatniuk kell. Az előző ponthoz hasonlóan ebben az esetben is **megfelelő módon tájékoztatni** kellene az érdekelteket, ha másért nem is, **de annak érzékeltetése céljából, hogy az egyes tagállamok fontosnak tartják a rendelet tiszteletben tartását.**

4.8 A 11. cikk az euróövezeten kívüli tagállamok számára **teszi lehetővé, hogy e rendelet alkalmazását kiterjesszék saját pénznemükre.** Csatlakozásuk megszüntethetné azokat a kellemetlenségeket és diszkriminatív intézkedéseket, amelyekre az EGSZB a 4.6 pontban hívja fel a figyelmet. Úgy tűnik azonban, hogy a különböző tagállamok meglehetősen visszafogottan, illetve egyáltalán nem érdeklődnek e lehetőség iránt. Az EGSZB nem kíván megjegyzést fűzni e jelenséghez, felkéri azonban az Európai Bizottságot, hogy komolyan gondolkodjon el bizonyos megoldások feltételezett népszerűségén.

4.9 A tervek szerint a rendelet 2009. november 1-jén lép hatályba, az Európai Bizottság pedig legkésőbb 2010. december 31-ig az IBAN és BIC kódok működéséről, valamint legkésőbb 2015. december 31-ig a rendelet alkalmazásáról jelentést készít. Ezzel összefüggésben az EGSZB nem kíván megjegyzést tenni, csupán megerősíti a 4.6 és 4.7 pontban megfogalmazott, az érdekelt felek teljesebb tájékoztatására vonatkozó kérését.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 24-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a több tagállam által indított európai metrológiai kutatási és fejlesztési programban való közösségi részvételről

COM(2008) 814 végleges – 2008/0230 (COD)

(2009/C 228/12)

2009. január 21-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 169. cikke és 172. cikkének (2) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a több tagállam által indított európai metrológiai kutatási és fejlesztési programban való közösségi részvételről”

Az EGSZB Elnöksége 2009. január 13-án megbízta az „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekciót a bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott 452. plenáris ülésén (a március 25-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Antonello PEZZINI személyében, továbbá egyhangúlag elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB szerint fontosak a javaslatban megfogalmazott célok, és arra biztatja az Európai Bizottságot, hogy tegyen lépéseket egy olyan közös metrológiai rendszer kiépítése érdekében, amely a nemzeti kutatási teljesítményeken és eredményeken túlmutatva széleskörűen elismert európai többletértéket teremt.

1.2 Az EGSZB szerint a fő cél abban áll, hogy nemzetközi szinten olyan közös pozíciót találjunk, melynek keretében az EU véleménye nem csupán másodrangú, hanem maga az EU is ipari és kereskedelmi érdekeinek megfelelő szabványokat ösztönöz az Európában kifejlesztett alapanyagokra, termékekre és eljárásokra.

1.3 Az EGSZB meggyőződése, hogy a mára már globalizálódott gazdasági és szociális környezetben csak egy kiemelkedő szintű európai metrológiának lehet kedvező hatása az uniós gazdaságra.

1.4 Az EGSZB szerint az európai kutatóknak egyre nagyobb mértékben részt kell venniük olyan új rendszerek kifejlesztésében, melyek révén lehetővé válik a metrológia alkalmazása a fizika, kémia, biológia, a környezetvédelmi technológiák, az ökológiai lábnyom, a nanotechnológia, az élelmiszer, valamint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság területén, ezek legújabb és legmodernebb ágaiban is.

1.5 A célul kitűzött és elérendő eredmények megvalósításához az EGSZB szerint elengedhetetlen, hogy az európai metrológiai kutatás támogatása során új nemzetközi szabványok rögzítése érdekében jobban összekapcsoljuk egymással az ipart, a kereskedelmet és a közszférát.

1.6 Az EGSZB szerint rendkívül fontos, hogy a metrológiai kutatás ne elkülönült, önmagába zárt kutatási területnek tűnjön.

1.7 A szabályozás és a szabványosítás mérhető értékekben ölt testet, ezért egy nemzetközileg alkalmazott és elismert metrológián alapul. Az EGSZB ezért azt javasolja, hogy az európai szabványügyi szervezet (CEN, CENELEC, ETSI) és az illetékes nemzeti intézményeket (többek között az akkreditációs szervezetet) már a kezdetektől vonják be az új koncepciók kidolgozásába.

1.8 Az EGSZB szerint a metrológiai kutatásban minden erővel arra kell törekedni, hogy szoros kapcsolat alakuljon ki

— a kutatás,

— a gazdaság,

— az egyetemek, tudományos intézmények és felsőfokú szakképzési intézetek,

— a technológiai platformok eredményei és

— a szervezett civil társadalom

között, hiszen véleménye szerint csak így – az elszigetelés minden formáját kiküszöbölve – lehet európai szinten olyan eredményeket elérni, melyek nemzetközi elismerésre számíthatnak.

1.9 Az EGSZB méltányolja és elismeri az európai metrológiai kutatási program (EMKP) támogatására irányuló európai bizottsági intézkedésjavaslatokat⁽¹⁾, amelyek nagymértékű „közösségi-esítést” irányoznak elő az alábbi kérdésekben:

- közös programozás és a hetedik kutatási keretprogramban lefektetett közösségi részvételi szabályok átvétele,
- az előirányzott forráselosztás mértéke, a pusztán nemzeti támogatáson túlmutatóan.

1.10 Az EGSZB véleménye szerint jobban meg kellene határozni az igazgatási struktúrákat is. Egyértelmű, hogy az ezzel kapcsolatos bizonytalanságok károsan hathatnak a kutatás alakulására és a remélt kutatási eredményekre.

1.11 Ennek kapcsán az EGSZB arra utal, hogy erősíteni kell azon szereplők részvételét, akik közvetlenül érdekeltek a metrológiai kutatások eredményeiben. Be kell tehát vonni őket a prioritások meghatározásába, valamint az olyan javaslatokra kiírt – és a CORDIS-on, illetve a Hivatalos Lapban közzétett – tenderek kidolgozásába és kiértékelésébe, amelyek során biztosított, hogy a vállalatok, egyetemek, kutatóközpontok és oktatási intézmények részt vesznek a finanszírozott programok és projektek nyomon követésében és felügyeletében.

1.12 Az EGSZB szerint hasznos lenne, ha az EMKP-ért felelős tudományos kutatási tanácsnak lehetősége lenne arra, hogy az EMKP-bizottság elé terjesztett kötelező erejű véleményekkel befolyásolhassa a finanszírozandó kutatás jellegét, az éves munkaprogramot és a független projektelbírálókból álló csoport kiválasztását, valamint ha – a hetedik kutatási keretprogramhoz hasonlóan – az Európai Bizottság megfigyelője nyomon követhetné a bírálóbizottság munkáját.

1.13 Az EGSZB szerint hasznos lenne, ha a 2014–2020-as időszakra vonatkozó nyolcadik KTF-keretprogram előkészítésére vonatkozó javaslatokban előirányoznának egy kimondottan a metrológiára vonatkozó állandó közösségi programot, amelyet az Európai Bizottság koordinálna és igazgatna, és amely az érintett érdekcsoportok folyamatos részvételére épülne, valamint elsősorban a gazdaság, a felsőoktatás, a szabványosítás és a kutatás követelményeit, illetve a metrológiai kutatás nemzetközi szempontjait venné figyelembe; ez utóbbi kapcsán is főként a nemzetközi szervezetekkel, mint például az ISO-val és az OECD-vel, illetve az egyéb mérvado testületekkel (pl. az IUAP⁽²⁾-pal) ápolott kapcsolatokat.

2. Bevezetés

2.1 Az ipari termelés, a szolgáltatások és a kereskedelem fokozódó globalizálódása miatt minimálisra kell csökkenteni a

cserekapcsolatokat korlátozó technikai akadályokat. Ennek alapja egy közös, megbízható mérési rendszer.

2.2 Nemzetközi szinten elismert ellenőrizhetőségre és összehasonlíthatóságra van szükség a szabályozások növekvő száma miatt, amelyek például az alábbi területeket érintik:

- biztonság,
- élelmiszercímkézés,
- egészségügy,
- környezet,
- biotechnológia,
- nanotechnológia és modern alapanyagok,
- energia,
- közlekedés, távközlés, illetve biztonsági rendszerek.

2.3 Ametrológiai kutatás nagymértékben szolgálja a közjót, valamint a szabályozás és szabványosítás fontos alapjául szolgál.

2.3.1 Az európai metrológiai infrastruktúrák olyan európai szervezetekre épülnek, mint például az Európai Akkreditálási Együttműködés (EA), az Európai Szabványügyi Bizottság (CEN), az időközben a Nemzeti Metrológiai Intézetek Egyesületébe (EURAMET) integrálódott Európai Metrológiai Együttműködés szervezete (EUROMET⁽³⁾), valamint az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontjának (Geel) Referenciaanyag- és Mérésügyi Intézete (IRMM) együttműködésben a Nemzetközi Súly- és Mértékügyi Hivatallal (BIPM).

2.4 A BIPM szerint az olyan interdiszciplináris területek fejlődése miatt, mint a nanotechnológia, a modern nyersanyagok vagy az anyagtulajdonságok, már a közeljövőben egy sor fizikai és kémiai referenciamérésekre szolgáló szabványra lesz szükség⁽⁴⁾.

2.5 Európában a fenntartható versenyképesség és innováció miatt valamennyi területen pontos mérésekre és visszakereshető eredményekkel szolgáló kimutatásokra van szükség ahhoz, hogy a Nemzetközi Mértékegységrendszer (SI) meghatározásának megfelelően hosszú távú szabványokat lehessen meghatározni a referenciamérésekhez.

⁽¹⁾ A Szerződés korábbi 169. cikke.

⁽²⁾ International Unit of Pure and Applied Physics (Nemzetközi Fizikai és Alkalmazott Fizikai Szövetség).

⁽³⁾ Ennek tagjai 32 ország nemzeti metrológiai intézete, valamint az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontjának Referenciaanyag- és Mérésügyi Intézete (IRMM), amelynek székhelye a belgiumi Geel.

⁽⁴⁾ 2007-es BIPM-jelentés: „Évolution des besoins dans le domaine de la métrologie pour le commerce, l'industrie et la société et le rôle du BIPM” – Párizs, 2008.

2.6 Az európai metrológiai kutatást a nemzeti metrológiai kutatási programokkal, valamint a hatodik keretprogramba tartozó ERA-NET projektekkel és a hetedik keretprogramba tartozó ERA-NET-Plus projektekkel támogatják. A hetedik keretprogramon belül fejlesztették ki az iMERA (Implementing Metrology in the European Research Area ⁽¹⁾) és az EMKP első szakaszát jelentő iMERA Plus ⁽²⁾ projekteket, illetve alakították ki a Közös Kutatóközpont ⁽³⁾ idevonatkozó tevékenységét és a most javasolt „változó geometriájú” EMKP-t.

2.7 Az Egyesült Államokban a 2009-es költségvetésben 634 millió dollárnyi állami támogatást irányoztak elő az amerikai szabványügyi intézet (NIST) kutatási programjaira.

2.8 Ennek alapján az EGSZB fontosnak tartja, hogy növeljék meg az európai metrológiai kutatásra szánt támogatásokat, és egyesítsék az egyes tagállamok és a Közös Kutatóközpont rendelkezésre álló kapacitásait. Erre azért van szükség, hogy nemzetközi szinten elérjék a kritikus tömeget, elkerüljék a kiadások megkettőződését és a forráspazarlást, illetve hogy olyan eredményeket érjenek el, amelyek messze túlmutatnak a 2007–2013-as időszakra vonatkozó hetedik keretprogramban szereplő ERA-NET-Plus koordinációs eszközök segítségével megvalósítható eredményeken.

2.9 Annak fényében, hogy a metrológiai kutatás rendkívül fontossá válik a közeljövőben (ahogy azt különböző tanulmányok is alátámasztják ⁽⁴⁾), az EGSZB szerint célszerű lenne, ha felvennék ezt a kutatási területet a 2014–2020-as időszakra vonatkozó következő keretprogram kiemelt témakörei közé. Állandó közösségi kutatási státusszal és struktúrával kellene ellátni, folyamatos koordinációval egyesítve a nemzeti kutatási erőfeszítéseket.

3. A 169. cikk alapján javasolt program

3.1 A javaslat a Szerződés 169. cikke alapján, huszonkét tagállam metrológiai kutatási programjainak bevonásával és egyetlen keretbe foglalásával európai metrológiai kutatási programot (EMKP) hoz létre a közfinanszírozású metrológiai kutatás hatékonyságának és eredményességének fokozása céljából.

3.2 Egyik kimondott célja, hogy a nemzeti programok közötti koordináció javításán keresztül megerősítse az európai kutatási térség szerkezetét, ezáltal hatékonyabbá tegye néhány

⁽¹⁾ Az iMERA projektben 14 országból 20 partner vesz részt, az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontjának IRMM projektje mellett.

⁽²⁾ Az iMERA Plus projektben az Európai Bizottság mellett 20 országból 45 partner vesz részt.

⁽³⁾ A Közös Kutatóközpont metrológiával kapcsolatos tevékenységét a következőképpen határozzák meg: „Annak érdekében, hogy az EU versenyképesebb, a belső piac és a kereskedelem pedig átláthatóbb legyen, nemzetközileg elfogadott referenciák felállítására és terjesztésére, továbbá egy közös európai mértékrendszer népszerűsítésére kerül sor”.

⁽⁴⁾ Lásd: „Instrumentation and metrology in nanotechnology” U.S. National Science and Technology Council, 2006, és a 2007-es BIPM-jelentés.

közös kihívás kezelését, és felszámolja a nemzeti programok közötti határokat.

3.3 Az EKMP-kezdeménnyezés célja az Európai Bizottság szerint az, hogy egyetlen közös programban fogja össze huszonkét részt vevő állam nemzeti programját, a következők érdekében:

— elsősorban járuljon hozzá az európai nemzeti mérési rendszerek célkitűzéseikhez,

— gyorsítsa fel az új mérési technikák kifejlesztését, validálását és hasznosítását,

— egyszerűsítse az irányelvek és rendeletek kidolgozását és végrehajtását.

3.4 A javasolt irányítási modell az EK-Szerződés 169. cikke alapján a hatodik keretprogram során létrehozott első kezdeménnyezés, az EDCTP kapcsán szerzett tapasztalatokon alapul ⁽⁵⁾.

3.5 Az EKMP-re összesen 400 millió eurót irányoztak elő, ebből a részt vevő országok hozzájárulása a 2009–2016-os időszakra 200 millió euró, a közösségi hozzájárulás összesen szintén 200 millió euró.

3.6 Az EKMP-kezdeménnyezés koordinálása a nemzeti metrológiai intézetek egyesülete, az Euramet e.V. feladata, amelyet 2007-ben német jog alapján közhasznú szervezetként alapítottak braunschweigi (Alsó-Szászország) székhellyel, és európai regionális metrológiai szervezetként, valamint az EKMP végrehajtó ügynökségeként működik.

4. Az EGSZB megjegyzései

4.1 Az EGSZB egyetért a javaslat alapvető céljaival, és támogatja az abban leírt eljárás módokat. Fontosnak tartja, hogy a célok konkrét formában is megmutatkozzanak a következő szempontokban:

— a metrológiai kutatás szerkezetének kiválósága,

— közös, versenyképes és mások számára is nyitott kutatási projektek,

⁽⁵⁾ Az európai és fejlődő országok klinikai kísérletek területén létrejött partnersége (EDCTP).

— a kutatóközösség nagyobb részvétele a kompetenciák kiterjesztése révén,

— tényleges nemzetközi együttműködés, melynek keretében az európai metrológia lényeges szerepet tölt be,

— egységes globális fellépés,

— főként a gazdaság (a vállalatok és a munkaadók szervezetei), a kereskedelem és a közszféra bevonása az európai metrológiai kutatás továbbfejlesztésébe.

4.2 Az EGSZB szerint elsősorban az a fontos, hogy a metrológiai kutatás ne különálló területként jelenjen meg, hanem a program súlypontjainak meghatározása, a projektek értékelése és kiválasztása során képes legyen bevonni a felhasználókat a javaslatételbe és a projekteredmények nyomon követésébe, és ennek során szorosan együttműködni a szabványosítási és akkreditációs szervekkel. Az EGSZB ezen a téren az elszigeteltség („zártkörűség”) minden formája ellen foglal állást.

4.2.1 Az EKMP-ben való részvétel szabályai az EGSZB szerint minden szempontból meg kell, hogy feleljenek elsősorban a hetedik keretprogramban való részvételre vonatkozó szabályokról szóló 1906/2006/EK rendeletnek, valamint a rendelet végrehajtására vonatkozó költségvetési rendelkezéseknek.

4.2.2 Az EKMP-ben való részvétel szabályainak koherens és átlátható keretet kell biztosítaniuk a minél hatékonyabb végrehajtáshoz, a programot egyszerűsített eljárások révén minden résztvevő számára könnyen hozzáférhetővé kell tenni. A szabályoknak meg kell könnyíteniük az egyes résztvevők által létrehozott szellemi tulajdon használatát, ugyanakkor védeniük kell a többi résztvevő és a Közösség jogos érdekeit.

4.2.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a részt vevő tagállami intézmények által közösen megtervezett egységes európai metrológiai kutatási rendszer bevezetése csak a kutatás, a gazdaság, a felsőoktatás, valamint a szabványosítási és akkreditációs szervek közötti szoros együttműködés, továbbá az európai technológiai platformokkal ⁽¹⁾ és a szervezett civil társa-

dalommal folytatott strukturált párbeszéd esetén hozhat kielégítő eredményeket.

4.3 Az EGSZB utal arra, hogy az EK-Szerződés 169. cikke alapján a Közösség több tagállam kutatási programjaiban is részt vehet, amennyiben a célok pontosan meghatározottak és jelentősek a Közösség és a keretprogram számára, európai szinten többletértéket eredményeznek, releváns kritikus tömegeket képeznek és egyértelműen definiáltak, mégpedig egy közös tevékenységi terv és egy döntési és megvalósítási struktúra formájában.

4.4 Az EGSZB szerint a célokat jobban meg kellene határozni, mégpedig nem csak a nemzeti mérési rendszerek támogatását, a tagállami metrológiai intézmények és a kijelölt intézetek hálózatainak erősítését, valamint a nemzeti szintű tevékenységek összefogását illetően.

4.5 Az EGSZB hiányolja a tevékenységi súlypontokról és a várt eredményekről szóló konkrét adatokat, amelyekből egyértelműen kiderülnek a következők:

— a javaslat európai hozzáadott értéke,

— az összefogott tevékenységek közös tervének érthető és kimerítő bemutatása, valamint

— az igazgatási struktúra.

4.6 A hiányzó adatokat kifogásolja az EGSZB a kutatók és intézmények, tagállami metrológiai intézetek és kijelölt intézetek kiválósági ösztöndíjainak meghatározására vonatkozóan is.

4.7 Az EGSZB szerint a javasolt igazgatási struktúrát is egyértelműbben kell meghatározni. Utal arra, hogy az EURAMET mellett más szervezetek is tevékenykednek európai szinten, például az EURACHEM ⁽²⁾, és hangsúlyozza, hogy ugyan az EURAMET-et jelölték ki az EKMP-t végrehajtó speciális struktúrának, a programot magát azonban *ideiglenesen* jórészt a brit Nemzeti Fizikai Laboratórium irányítja.

⁽¹⁾ Az EURACHEM olyan európai szervezetek hálózata, amelyeknek célja, hogy nemzetközi szinten felülvizsgálhatóvá tegyék a kémiai méréseket és támogassák a gyakorlati munka minőségét. A Europe EURACHEM 35 tagországgal rendelkezik.

⁽¹⁾ Pl. microarray vagy tömegspektrometria.

4.8 Végezetül az EGSZB aggodalmának ad hangot amiatt, hogy sem a javasolt jogi aktusban, sem mellékleteiben nincs szó a metrológiai kutatás eredményeiben közvetlenül érdekelt szereplők, így a gazdaság egésze, a kereskedelem, a szabványosítási és akkreditációs szervek, valamint a közszféra hatékony részvételéről.

4.9 Az EGSZB szerint összességében jobb először egy 2013-ig szóló európai metrológiai kutatási kísérleti intézkedést bevezetni az iMERA Plushoz hasonlóan, és aztán a 2014–2020 időszakra szóló nyolcadik kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs keretprogram előkészítésére vonatkozó javaslatokban mérlegelni egy egyértelmű és bevált eljárásokat alkalmazó, tényleges állandó közösségi programot. Ezt a közösségi programot az Európai Bizottságnak, valamint valamennyi tagállamnak és társult országnak kellene irányítania, és mellette egy irányító és egy tanácsadó bizottságnak is működnie kell az átfogó konzultáció, az utólagos pontosítás és a részvétel lehetővé tétele érdekében, az érintett érdekcsoportok bevonásával és főként a gazdaság követelményeinek figyelembevételével.

5. Részletes megjegyzések

5.1 Az EGSZB méltányolja és elismeri az Európai Bizottság javaslatait az EMKP olyan intézkedésekkel való támogatására ⁽¹⁾ vonatkozóan, amelyek nagymértékű „közösségiesítést” irányoznak elő, mégpedig a közös programtervezés és az előirányzott forráselosztás során, az egymástól való tanulás értelmében, továbbá a vállalatok, a felsőoktatás és a kutatóintézetek részvételére vonatkozó szabályok, valamint egy európai bizottsági megfigyelőnek a hetedik keretprogramban való részvételéről szóló javaslatok értékelése esetében.

5.2 Az EMKP számára javasolt irányítási modellel kapcsolatosan az EGSZB felhívja azonban a figyelmet a következőkre:

a) A program végrehajtásával az EMKP-irányítóbizottságot bízták meg, amely kizárólag a nemzeti metrológiai intézetek képviselőiből áll, benne csak az IRMM ⁽²⁾ rendelkezik megfigyelői státusszal, és főként a következőkéért felelős:

— döntések az EMKP fejlesztéséről és folytatásáról,

— az alprogramokhoz szükséges munkacsoportok létrehozása és leváltása,

⁽¹⁾ A Szerződés korábbi 169. cikke.

⁽²⁾ Az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontjának Referenciaanyag- és Mérésügyi Intézete (IRMM).

— az EMKP végrehajtásához szükséges feltételek előkészítése és az erről szóló határozat, beleértve az értékelők kiválasztásának kritériumait is,

— az értékelői csoport összetételének jóváhagyása,

— a támogatási feltételek alapján határozathozatal a kutatási programok és projektek támogatásáról, amennyiben az EURAMET erre felhatalmazást kapott vagy kap majd az Európai Bizottságtól,

— a következő üzleti évre szóló költségvetési terv jóváhagyása az EMKP-t érintő részre vonatkozóan,

— kutatási kérelmekre vonatkozó pályázati felhívások előkészítése és közzététele az EMKP keretében,

— az EMKP-titkárság szabályos és megfelelő könyvelésének ellenőrzése,

— a támogatott programok és projektek előrehaladásának felügyelete és ellenőrzése, valamint a szükséges korrekciós intézkedésekről szóló határozat ⁽³⁾.

b) Az EMKP-ért felelős kutatási tanács 11 tagból áll, többek között az alábbiakból:

— a BIPM 1 képviselője,

— az Európai Bizottság 1 képviselője,

— az Európai Kutatási Tanács 1 képviselője,

— az Európai Parlament 1 képviselője,

— az EUROLAB 1 képviselője,

— az európai szabványügyi szervezetek 1 képviselője,

— a WELMEC nyugat-európai jogi mérésügyi szervezet 1 képviselője ⁽⁴⁾,

— a gazdaság, a kutatás és a felsőoktatás 9 képviselője.

⁽³⁾ Ld. az EURAMET e.V. 2007. január 11-i alapszabályát, 14. cikk, 5. bekezdés.

⁽⁴⁾ WELMEC: Western European Legal Metrology Cooperation.

A kutatási tanács kizárólag tanácsadó szereppel rendelkezik az EMKP stratégiai szempontjaira, valamint a célirányos programokkal kapcsolatos döntésekre vonatkozóan ⁽¹⁾.

5.3 Az EGSZB ennek kapcsán utal az EMKP kutatási tanácsa kötelező érvényű vélemények révén történő bevonásának szükségességére, melynek célja az EMKP-bizottsággal való egyenrangú együttműködés a következő területeken: az EMKP tovább-

fejlesztése és aktualizálása, az alprogramokért felelős bizottságok, az értékelő csoport kiválasztása és összetétele, a kutatási programok és projektek finanszírozásáról hozandó döntések, a CORDIS és az EU Hivatalos Lapja révén közzéteendő javaslatok és pályázati felhívások kidolgozása és közzététele, a finanszírozott projektek előrehaladásának figyelemmel kísérése és felülvizsgálata.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹⁾ Lásd az EURAMET e.V. 2007. január 11-i eljárási szabályzatát, *Rules of Procedure* Part B Point III.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra (...) a pénzügyi szolgáltatások, a pénzügyi beszámolás és a könyvvizsgálat területének különös tevékenységeit támogató közösségi program létrehozásáról

COM(2009) 14 végleges – 2009/0001 (COD)

(2009/C 228/13)

2009. február 3-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra (...) a pénzügyi szolgáltatások, a pénzügyi beszámolás és a könyvvizsgálat területének különös tevékenységeit támogató közösségi program létrehozásáról”

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Elnöksége 2009. február 24-én megbízta az „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekciót a bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a 2009. március 24-i ülésnapon) Umberto BURANI-t nevezte ki főelőadóvá, majd 95 szavazattal 3 ellenében, 14 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglaló és következtetések

1.1 A jelenlegi válság szükségessé teszi a pénzügyi tevékenységeket szabályozó normák egészének felülvizsgálatát; a Laro-sière csoport jelentésében a **felügyelet** tekintetében számos olyan ajánlás szerepel, mely egyúttal a normákból és a múltbeli attitűdökből fakadó gyengeségek figyelmes elemzése.

1.2 Az Európai Bizottság vizsgált javaslata összhangban van az ajánlásokkal és bizonyos értelemben elébe is megy azoknak: közösségi alapokat nyújt három struktúra **támogatására**, melyek technikai és jogi eszközöket biztosítanak a felügyeleti hatóságnak (EFRAG, IASCF és PIOB). Ezeknek a támogatásoknak a révén biztosítható e szervek külső befolyásoktól mentes függetlensége. Az EGSZB egyetért ezzel, ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy e három szervet szakemberek hozták létre szakemberek számára, és akkor is magánszektorbeli szervek maradnak, ha a standardokat belefoglalják a közösségi vagy nemzetközi jogszabályokba. **Így nehéz különválasztani a közérdeket azoktól a tevékenységektől, amelyeket a szakemberek számára végeznek.**

1.3 **Egyes tevékenységeik támogatására szintén pénzügyi hozzájárulásban részesülnek a felügyeleti bizottságok**, amelyek az Európai Bizottság által létrehozott, a nemzeti felügyeleti hatóságok tagjaiból álló tanácsadó és támogató testületek. A speciális tevékenységek célja a hatóságok személyzetének képzése és az információs technológiai projektek kezelése. Az EGSZB aggályainak ad hangot ezzel kapcsolatban: mivel a képzés és a projektek kedvezményezettjei a tagállamok, **nem világos, hogy miért a közösségi alapokat kellene felhasználni.**

2. Bevezetés

2.1 Az egész világot sújtó jelenlegi válság olyan katasztrófákat idézett és idéz elő folyamatosan, amelyek nagyságrendje még mindig nem felbecsülhető, azonban kétségkívül rendkívül magas. A gazdasági és szociális téren megnyilvánuló súlyos következményeken túlmenően a válságnak van egyetlen pozitív eleme: ez pedig azoknak az **elveknek a szigorú felülvizsgálata**, amelyeken a nemzetközi pénzügyek eddig nyugodtak, és azoké a **bizonyosságoké**, amelyek enyhítették a pénzügyi tevékenységekben rejlő kockázat észlelését.

2.2 A felülvizsgálat a zűrzavarban érintett valamennyi résztvevő részéről őszinte önkritikát követel meg saját magatartásával, értékelésével és tevékenységeivel kapcsolatban: a pénzügyi szereplők, jogalkotók, felügyeleti hatóságok, minősítő intézetek, közzgazdászok mindegyike osztozik a felelősségben. Egyébiránt senkinek sincs teljes és egyéni felelőssége: a jelenlegi események és a múltbeli attitűdök azt mutatják, hogy **a válság okok láncolatának és egymástól kölcsönösen függő hatásoknak az eredménye.**

2.3 A válság számos oka között a **felügyelet terén meglévő hiányosságok** különösen egyértelművé váltak: a szabályok látszólag jól meghatározottak, ám nem bizonyultak megfelelőnek a már ismert események elleni küzdelemre, még kevésbé azok előrejelzésére, sőt egyes esetekben ők maguk idézték azokat elő. E kérdés vizsgálata és hiányosságok orvoslására vonatkozó ajánlások képezik a **Larosière csoport jelentésének** tárgyát. Az Európai Bizottság javaslata, mely összhangban van ezekkel az ajánlásokkal és megfelelő módon elébe is megy azoknak, **közösségi program megvalósítását célozza azon tevékenységek támogatására, melyek eszközöket biztosítanak a pénzügyi tevékenységek ellenőrzése hatékonyságának javítására.**

2.4 eszközöket nyújt **az értékpapír-piacok, a banktevékenységek, illetve a biztosítás és a foglalkoztatói nyugdíj felügyeletével** foglalkozó hatóságoknak. A három kedvezményezett jogi struktúra a következő: a **pénzügyi beszámolás** területén a *European Financial Reporting Advisory Group* (Európai Pénzügyi Beszámolási Tanácsadó Csoport) (**EFRAG**) és az *International Accounting Standards Committee Foundation* (Nemzetközi Számviteli Standard Bizottság Alapítvány) (**IASCF**), a **könyvvizsgálat** területén pedig a *Public Interest Oversight Board* (Közérdekű Felügyeleti Tanács) (**PIOB**).

2.5 A program szerint **egyes tevékenységeik támogatására** szintén **pénzügyi hozzájárulásban részesülnek a felügyeleti bizottságok**, amelyek jogi személyiséggel nem rendelkező, az Európai Bizottság által a három említett szakterületen létrehozott, a nemzeti felügyeleti hatóságok tagjaiból álló független tanácsadó testületek. Ezek a bizottságok véleményező, nézetűtköztető és tanácsadó testületként segítik az Európai Bizottság tevékenységét, és „elősegítik a közösségi jogszabályok következetes és kellő időben történő végrehajtását a tagállamokban”. A három felügyeleti bizottság európai szinten nem rendelkezik jogi személyiséggel. Szerződésükéti képességük biztosítása érdekében azonban jogi személyiséggel rendelkező **támogató szervezeteket** kellett létrehozni azokban a tagállamokban, ahol a bizottságok találhatóak, azaz az Egyesült Királyságban a bankfelügyeletre (**CEBS**), Franciaországban az értékpapírokra (**CESR**), Németországban pedig a biztosításra és a foglalkoztatói nyugdíjra (**CEIOPS**).

3. Megjegyzések és észrevételek

3.1 Az EGSZB helyesli az Európai Bizottságnak azt a kezdeményezését, hogy a Larosière-bizottság ajánlásaival összhangban egyre tökéletesebb eszközöket biztosítsanak a pénzügyi szektor ellenőrzésére. Ezenkívül megjegyzi, hogy semmi újdonság nincs sem a három támogatásban részesített jogi struktúra, sem pedig a pénzügyi hozzájárulásban részesülő kedvezményezett bizottságok küldetésében és feladataiban. A pénzügyi hozzájárulások tehát a jelenlegi helyzet javítására szolgálnak, ami a struktúrákkal való megelégedettségéről árulkodik, egyben arról is, hogy e szervek tisztában vannak azzal, hogy javítani vagy bővíteni kell szolgáltatásaikat.

3.2 A **pénzügyi tájékoztatás** terén működő két szerv, az IASCF és az EFRAG, magas színvonalú nemzetközi számviteli standardokat dolgoz ki, amelyeket részben beépítettek a közösségi jogszabályokba. Az Európai Bizottság szerint ezek biztosítják, „hogy a befektetők, hitelezők és más érdekeltek kellő időben, megbízható és lényegi információhoz jussanak a társaságok pénzügyi helyzetéről”. A tények azonban cáfolják ezt az állítást: bármilyen reform életbe léptetése előtt a felelősöknek válaszolniuk kell arra a **kérdésre, hogy a kudarc a számviteli standardok hiányosságainak vagy e standardok nem megfelelő alkalmazásának tulajdonítható-e**.

3.2.1 A legérzékenyebb szektorban, az **értékpapír-piacon**, ahol a legnagyobb hiányosságok jelentkeztek, és ahol az IASCF és az EFRAG szabályai érvényesek, az Európai Bizottság egyértelműen hangsúlyozza, hogy a „végeredményben érdekelt felek indokolatlan befolyásával”, valamint „az érdekelt felektől származó önkéntes finanszírozással szembeni kitétséggel” szembeni függetlenség rendkívül fontos, és a támogatások egyik indoka. Ezt a témát a múltban már felvetette az ECOFIN-Tanács és az Európai Parlament, de most egy másik kérdés is felmerül: mivel ezeknek a szervezeteknek forrásokra van szükségük kényes feladatuk ellátásához, a **„támogatás” elegendő-e függetlenségük biztosításához?** Az EGSZB szerint ezt a kérdést alaposabban meg kellene vizsgálni.

3.3 Ugyanezek a megállapítások érvényesek a **könyvvizsgálatra** is a PIOB-nak nyújtott támogatással kapcsolatban. Ennek a szervnek a feladata az, hogy felügyelje az ISA-k (*International Standards for Auditing*) elfogadásához vezető folyamatot és az IFAC (*International Standards for Auditing, Nemzetközi Könyvvizsgálói Szövetség*) egyéb közérdekű tevékenységeit. Az ISA-knak a közösségi jogba való lehetséges átvétele (2006/43/EK irányelv) miatt fontos a **standardok semlegessége**, továbbá az, hogy a PIOB vezető szerveinek tíz tagja közül kettőt az Európai Bizottság jelölt ki.

3.4 A „támogatások” témájával kapcsolatban az EGSZB végül egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a nemzetközi standardokért felelős szervezetek megfelelő eszközökkel kell ellátni ahhoz, hogy biztosítani lehessen működőképességüket és függetlenségüket. Ez a kérdés többé-kevésbé explicit formában többször felmerül, ami félreérthetetlenül egy alapvető problémára utal: ezeket a szervezeteket a szektorok hozták létre, hogy maguknak a szektoroknak a számára szabályokat és standardokat dolgozzanak ki; ezek akkor is **magánszektorbeli** szervezetek maradnak, ha a szabályokat és standardokat belefoglalják az állami-közösségi jogszabályokba. Így nehéz ugyanazon a szervezen belül **különválasztani a közérdeket azoktól a tevékenységektől, amelyeket az e szervezetek felett törvényes ellenőrzést gyakorló szektorok számára végeznek**.

3.5 A **felügyeleti bizottságok** részére nyújtott pénzügyi hozzájárulások célja elsősorban a nemzeti felügyeleti hatóságok **személyzetének képzése** és az **információs technológiai projektek kezelése**. Amint már elhangzott, ezek a bizottságok független, az Európai Bizottság által létrehozott tanácsadó testületek, amelyek a nemzeti hatóságokból állnak. A személyzet képzése (a Larosière-csoport 19. ajánlása) és a projektek kezelése kétségtelenül fontos, a tagállamok számára teljes mértékben hasznos feladat: **az EGSZB nem érti, hogy ezeket a lépéseket a közösségi költségvetés helyett miért nem maguk a tagállamok finanszírozzák**.

3.6 Javaslata végén az Európai Bizottság kijelenti, hogy a támogatások kedvezményezettjeinek kijelölésével kapcsolatban be kell vezetni egy rugalmassági kritériumot: a válság elleni küzdelemre szolgáló mechanizmusok részletesebb vizsgálata új szervek létrehozását vagy a jelenlegiek új feladatokkal történő megbízását teheti szükségessé, vagy egy már kiválasztott kedvezményezett mellett egy másikat is ki kellhet jelölni. Az EGSZB-nek nincs kifogása ez ellen, de felhívja a figyelmet arra, hogy **a szükségesnél nagyobb mértékben nem lenne helyes növelni** a programban részt vevő **szervek számát**. Amennyire lehet, érdemesebb lenne a meglévő szervek funkcióit bővíteni.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 24-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a közúti fuvarozásban utazó tevékenységet végző személyek munkaidejének szervezéséről szóló 2002/15/EK irányelv módosításáról

COM(2008) 650 végleges – 2008/0195 (COD)

(2009/C 228/14)

2008. november 6-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 71. és 137. cikkének (2) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a közúti fuvarozásban utazó tevékenységet végző személyek munkaidejének szervezéséről szóló 2002/15/EK irányelv módosításáról”

Az EGSZB Elnöksége 2008. december 2-án megbízta a „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekciót a tárgyban folytatandó bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a 2009. március 25-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki André MORDANT személyében, továbbá 93 szavazattal 7 ellenében, 7 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság javaslata nehezen alkalmazható, és hatalmas többletköltségekkel, valamint az adminisztratív terhek növekedésével fog járni. Emellett nem felel meg 2002/15/EK irányelv egyik alapvető célkitűzésének, amely irányelv a közúti fuvarozásban utazó tevékenységet végző személyek egészségének és biztonságának fokozottabb védelme, a közúti közlekedés biztonságának javítása és a versenyfeltételek összehangolása céljából megállapítja a munkaidő szervezésére vonatkozó minimumkövetelményeket. Tiszteletben tartva a vezetési és pihenési időről szóló 561/2006/EK rendeletet, egy utazó tevékenységet végző munkavállaló ugyanis nem dolgozhat többet mint heti (átlagosan) 48 óra, míg egy önálló vállalkozói tevékenységet végző gépjárművezető, betartva a vezetési és pihenési időről szóló 561/2006/EK rendelet előírásait, heti 86 órát dolgozhatna.

1.2 A következő 20 év során, az egyéb szállítási módok (vasút és vízi közlekedés) növekedésétől függetlenül, az európai közúti fuvarozás várhatóan a duplájára fog növekedni. Az EGSZB véleménye szerint az irányelv célkitűzéseinek elérése szempontjából nem a gépjárművezető státusa, hanem azok a körülmények a meghatározóak, amelyek között a fuvarozáshoz kötődő utazó tevékenységét végzi.

1.3 Az EGSZB jelen véleményében megerősíti a *Közúti fuvarozás – az önálló vállalkozói tevékenységet folytató gépjárművezetők munkaideje* című véleményében ⁽¹⁾ szereplő következtetések főbb megállapításait.

Emlékeztetőül, ebben a véleményben az EGSZB a következőket hangsúlyozta:

— Valamennyi önálló vállalkozói tevékenységet folytató gépjárművezetőt (2009. március 23-tól) be kell vonni a 2002/15/EK irányelv alkalmazási körébe, ahogyan az az irányelv 2. cikkében is szerepel. A bevonásra a közúti fuvarozás biztonságának növelése, a kiegyenlített versenyhelyzet megteremtése és az utazó munkavállalók és az önálló vállal-

kozók munkafeltételeinek – és különösképpen fizikai és mentális egészségének – javítása érdekében van szükség.

— Fontos, hogy a tagállamok megfelelően hajtsák végre az irányelvet, és főként, hogy megfelelően alkalmazzák az önálló vállalkozói tevékenységet folytató gépjárművezető fogalmát. A szállítási láncban részt vevő egyes szereplők együttes felelősségvállalása is lényeges kérdés, ahogyan ez a vezetési és pihenőidőkre vonatkozó jogszabályban is megvalósul.

1.4 Az EGSZB szerint az irányelv célkitűzéseit csak abban az esetben lehet megvalósítani, ha a közúti fuvarozási ágazatban a szociális védelem minimális normáit státusuktól függetlenül valamennyi, a fuvarozáshoz kötődő utazó tevékenységet végző személy esetén megkülönböztetés nélkül alkalmazzák.

1.5 Az EGSZB úgy véli, hogy az irányelv hatályának az önálló tevékenységet folytató gépjárművezetőkre való kiterjesztésekor az adminisztratív feladatokat a lehető legnagyobb mértékben egyszerűsíteni kell. Az önálló vállalkozói tevékenységet folytató gépjárművezetők munkaidejének meghatározása feltételezi, hogy az általános adminisztratív tevékenységek nem számítanak bele a munkaidőbe.

1.6 Az önálló vállalkozók bevonása néhány olyan intézkedés bevezetését feltételezi, amelyek a 2002/15/EK irányelv alkalmazásának és tiszteletben tartásának ellenőrzését szolgálják.

2. Bevezetés

2.1 Az Európai Parlament és a Tanács 2002. március 11-i 2002/15/EK irányelve 2005. március 23-án lépett hatályba. Tárgya a közúti fuvarozásban utazó tevékenységet végző személyek munkaidejének szervezése. Az irányelv által bevezetett új közös szabályok minimumkövetelményeket fogalmaznak meg az érintett munkavállalók szociális védelmének területén. Ezek a minimumkövetelmények jelentős előrelépést jelentenek, egyrészt a közúti fuvarozásban utazó tevékenységet végző személyek biztonságának és egészségének fokozottabb védelme, másrészt a közúti biztonság javítása és az egyenlő versenyfeltételek biztosítása terén.

⁽¹⁾ HL C 27., 2009.2.3., 49–51. o.

2.2 Az irányelv, amelynek célja az utazó munkavállalók védelme a túl hosszú munkaidő, a nem megfelelő pihenés és a felaprózott munkarend káros hatásai ellen, a munkaidő szervezéséről szóló általános irányelvhez (2003/88/EK irányelv) kapcsolódó *lex specialis*-ként kezelendő, és kiegészíti a 2006. március 15-i, a gépjárművezetők vezetési és pihenőidejének közös szabályait meghatározó 561/2006/EK rendeletet.

2.3 Az irányelv elfogadásakor, az egyeztetési eljárást követően, a Tanács és az Európai Parlament úgy döntött, hogy az önálló vállalkozói tevékenységet folytató gépjárművezetőkre elvileg 2009. március 23-tól kell alkalmazni az irányelvet. Felkérték az Európai Bizottságot, hogy a fenti dátum lejárta előtt két évvel nyújtson be jelentést az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak, végezetül pedig e jelentés alapján terjesszen elő jogalkotási javaslatot, amelynek célja vagy az önálló vállalkozói tevékenységet folytató gépjárművezetőknek az irányelv hatálya alá történő bevonása körülményeinek megállapítása, vagy az önálló vállalkozói tevékenységet folytató gépjárművezetőknek ezen irányelv hatálya alóli kizárása.

3. Az Európai Bizottság javaslata

3.1 Az Európai Bizottság a 2002/15/EK irányelv módosítását javasolja, kizárva annak alkalmazási köréből az önálló vállalkozói tevékenységet folytató gépjárművezetőket. Az európai bizottsági javaslat tisztázza az irányelv hatályát azáltal, hogy ez valamennyi utazó munkavállalóra vonatkozni fog, ideértve a kényszervállalkozóként tevékenykedő gépjárművezetőket is, vagyis azokat a gépjárművezetőket is, akik hivatalosan önálló vállalkozók, de valójában mégsem szervezhetik szabadon munkatevékenységeiket.

3.2 Az Európai Bizottság meghatározza a „kényszervállalkozóként” tevékenykedő gépjárművezető fogalmát: „utazó munkavállaló» továbbá minden olyan személy, aki nem kötődik munkaadóhoz sem munkaszerződéssel, sem egyéb munkavégzésre irányuló, alá-, fölrendeltségen alapuló jogviszony formájában, azonban:

- a) vonatkozó munkatevékenységeit nem szervezheti szabadon;
- b) jövedelme nem függ közvetlenül a megtermelt nyereségtől;
- c) nincs meg az a szabadsága, hogy egyénileg vagy más önálló vállalkozó gépjárművezetőkkel történő együttműködés keretein belül több ügyféllel is üzleti kapcsolatot tartson fenn.”

3.3 Az Európai Bizottság azt javasolja, hogy az éjszakai munkavégzést kössék egy feltétel teljesítéséhez. A 2002/15/EK irányelv értelmében ugyanis az éjszakai időben végzett bármely munka „éjszakai munka”. Módosítási javaslatában az Európai Bizottság azt javasolja, hogy az „éjszakai munkának” olyan munkaidőben végzett munkának kell lennie, amelyből legalább 2 munkaóra az éjszakai időre esik.

3.4 A módosítási javaslat egy új cikket is tartalmaz, amely a 2002/15/EK irányelvben szereplő szabályok helyes és összehangolt végrehajtása érdekében megállapítja, hogy az irányelv végrehajtásáért felelős nemzeti hatóságoknak kellő számú képzett ellenőrrel kell rendelkezniük, és minden szükséges intézkedést meg kell tenniük.

3.5 Az irányelvnek a Közösség egészében való hatékony, eredményes és egységes végrehajtásának biztosítása érdekében az Európai Bizottság támogatja a tagállamok közötti párbeszédet annak érdekében, hogy:

- a) megerősödjön a tagállamok illetékes hatóságai közötti közigazgatási együttműködés;
- b) közös megközelítés alakuljon ki;
- c) haladjon előre a szállítási ágazat és a végrehajtó hatóságok közötti párbeszéd.

4. Általános észrevételek

4.1 A hatáselemzésben felsorolt problémák kapcsán az Európai Bizottság úgy véli, hogy „a gépjárművezetők fáradtságához kötődő közlekedésbiztonsági problémák megelőzése a vezetési és pihenési időre vonatkozó szabályok szigorú alkalmazásában rejlik, valamennyi gépjárművezető esetén, munkáltatói státusuktól függetlenül.” Következésképpen a közúti biztonság tekintetében a munkaidő szervezéséről szóló irányelv nem jelent meghatározó hozzáadott értéket. A hatáselemzésre vonatkozó dokumentum következtetéseként az Európai Bizottság előnyben részesíti azt a megoldást, amely kizárja az önálló vállalkozói tevékenységet folytató gépjárművezetőket, és bevonja a kényszervállalkozóként tevékenykedő gépjárművezetőket, biztosítva a hatékonyabb ellenőrzést, ami a versenytorzulások csökkenésével, valamint a munkavállalók és munkavállalóként kezelt csoportok jobb szociális védelmével fog jární.

4.2 Az önálló vállalkozói tevékenységet folytató gépjárművezetőknél az irányelv hatálya alóli kizárása több szociális partner szerint is a verseny torzulását okozza a közúti ágazatban. Az EGSZB ezért a közelmúltban, a közlekedéspolitikai fehér könyv félidei felülvizsgálatáról szóló véleményében (TEN/257, előadó: Rafael BARBADILLO LÓPEZ) ⁽¹⁾ a következő kérést fogalmazta meg:

A közúti közlekedésre vonatkozó szociális jogszabályoknak minden foglalkoztatottal szemben biztosítaniuk kell az egyenlő bánásmódot, függetlenül attól, hogy munkavállalókról vagy magánvállalkozókról van szó. Ezért a közúti közlekedés területén tevékenykedő személyek munkaidejének szabályozásáról szóló, 2002. március 11-i 15/2002/EK irányelvet azonnal, átmeneti idő nélkül alkalmazni kell a magánvállalkozókra, hiszen az irányelv célja a közúti biztonság növelése, a verseny torzulásának megakadályozása és a jobb munkafeltételek elősegítése. (4.3.1.2. pont)

4.3 A következő 20 év során, az egyéb szállítási módzatok (vasút és vízi közlekedés) növekedésétől függetlenül, az európai közúti fuvarozás várhatóan duplájára fog növekedni. Erre való tekintettel a 3,5 és 60 tonna közötti gépjárművek vezetőinek fizikai és mentális egészségét, a közúti fuvarozás biztonságát és a kiegyenlített versenyhelyezet csak úgy lehet biztosítani, ha a közúti fuvarozási ágazatban valamennyi, a fuvarozáshoz kötődő utazó tevékenységet végző személy esetén megkülönböztetés nélkül és státusuktól függetlenül alkalmazzák a szociális védelem minimális normáit. Az EGSZB úgy véli, hogy nem a státusnak, hanem a fuvarozáshoz kötődő közúti tevékenység végzésének kell meghatározó szerepet játszania.

⁽¹⁾ HL C 161., 2007.7.13., 89. o.

4.4 Közúti fuvarozás – az önálló vállalkozói tevékenységet folytató gépjárművezetők munkaideje (TEN/326) című véleményében az EGSZB komoly aggályainak adott hangot a tanulmányának és a hatáselemzésnek a közúti biztonságot, a versenyfeltételeket és a szociális szempontokat illető következtetéseit illetően.

Az EGSZB azt is kiemelte, hogy „[a] túl hosszú idejű munkavégzés (...) jelentős mértékben járul hozzá a túlfáradáshoz és ennél fogva a volánnál történő elalváshoz”.

E véleményben az EGSZB végezetül megállapítja, hogy „[t]iszteséges versenyfeltételek akkor alakulnak ki, amikor az áruelosztás és -szállítás minden részletét megszervező nagyvállalatok által az alvállalkozóknak kifizetett árban tükröződik az ágazatra vonatkozó szociális jogszabályok betartása – mind az utazó munkavállalók, mind pedig az önálló vállalkozók esetében.”

4.5 Nem pontos a hatásvizsgálatról szóló jelentés azon állítása, amely szerint a közúti közlekedés biztonságának szempontjából a munkaidő szervezéséről szóló irányelv nem jelent meghatározó hozzáadott értéket. Egy utazó tevékenységet végző munkavállaló ugyanis, a vezetési és pihenési időről szóló 561/2006/EK rendeletet tiszteletben tartva, nem dolgozhat többet mint (átlagosan) 48 óra, míg egy önálló vállalkozói tevékenységet végző gépjárművezető, betartva a vezetési és pihenési időről szóló 561/2006/EK rendelet előírásait, minden héten 86 órát dolgozhatna.

4.6 Az Európai Bizottság javaslatának értelmében annak a gépjárművezetőnek, akit kényszervállalkozóként dolgozó gépjárművezetőnek tekintenek, kötelező módon tiszteletben kell tartania a munkaidőre vonatkozó irányelv előírásait. Ezzel szemben az európai bizottsági javaslat a következő kérdések egyikét sem válaszolja meg: Ha utazó tevékenységet végző munkavállalóvá válik, rendelkeznie kell-e munkaszerződéssel? Melyik munkaadónak kell őt alkalmaznia? Amennyiben tulajdona a gépjármű, hogyan kell eljárnia? Amennyiben infrastrukturális és egyéb befektetéseket eszközölt, kinek kell viselnie a következményeket? Mit kell tenniük azoknak az országoknak, amelyek már bevonták az önálló tevékenységet végző gépjárművezetőket?

4.7 Az EGSZB szerint a javaslat a hatalmas többletköltségek veszélyén túl az adminisztratív terhek növekedését is kiválthatja.

4.8 Eközben az EGSZB úgy véli, hogy a 2002/15/EK irányelv hatályának az önálló vállalkozókra való kiterjesztése feltételezi az irányelv nemzeti jogba történő megfelelő átültetését, különösen az önálló vállalkozói tevékenységet folytató gépjárművezető definíciójának tekintetében. Az irányelvnek azt is elő kellene irányoznia, hogy az általános adminisztratív feladatok elvégzése ne számítson bele az önálló tevékenységet folytató vállalkozók munkaidejébe.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a gumiabroncsok üzemanyag-hatékonyság és más lényeges paraméterek tekintetében történő címkézéséről

COM(2008) 779 végleges – 2008/0221 (COD)

(2009/C 228/15)

2008. december 17-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a gumiabroncsok üzemanyag-hatékonyság és más lényeges paraméterek tekintetében történő címkézéséről”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2009. március 12-én elfogadta véleményét. (Előadó: Virgilio RANOCCHIARI)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 25-én tartott 452. plenáris ülésén 130 szavattal, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság választásával, amely a gépjárművek általános biztonságáról szóló rendeletjavaslatát követően, mely jelenleg elfogadás alatt áll, már most foglalkozik a típusjövahagyás rendszerének e rendeletben történő meghatározásával a gumiabroncsok három lényeges paramétere, vagyis az üzemanyag-fogyasztás, a biztonság és a zaj tekintetében.

1.2 Az EGSZB méltányolja azt is, hogy az Európai Bizottság e típusjövahagyás révén arra törekszik, hogy a fogyasztónak közvetlen tájékoztatási eszközökkel szolgáljon, melyek megalapozott döntéshozatalra tesznek lehetővé a vizsgált javaslat elfogadását követően gyártandó csere gumiabroncsok vásárlásakor, amelyek az európai piac 78 %-át fedik le.

1.3 Ezzel szemben ami a gyári, vagyis a gépjárműgyártók által felszerelt gumiabroncsokat illeti, az EGSZB feleslegesnek tartja a kezdeményezést, amennyiben a hatályos szabályozás már most előírja a gyártók számára a megfelelő adatszolgáltatást a gépjármű típusjövahagyásakor, majd a műszaki promóciós dokumentációban és a gépjárművek használati utasításában.

1.4 Az Európai Bizottság által a fogyasztók tájékoztatására javasolt eszközzel, vagyis a gumiabroncsra ragasztandó matricával kapcsolatban az EGSZB alternatív megoldás kidolgozását is javasolja azokra a nem ritka esetekre, amikor a matrica elvész vagy károsodik.

1.5 Végül az EGSZB reméli, hogy csakúgy, mint a gépjárművek általános biztonságáról szóló rendelkezések esetében,

itt is a rendelet lesz a megfelelő szabályozási forma, inkább, mint az irányelv, hogy valamennyi tagállamban biztosítani lehessen az egységes időkereteket és ellenőrzési módozatokat.

2. Bevezetés

2.1 Az energiahatékonysági cselekvési terv, mint ismeretes, 20 %-os energiamegtakarítást javasol 2020-ig, egy sor olyan intézkedés megvalósítása révén, melyek az energiaintenzitás csökkentése mellett hozzájárulnak a fogyasztás, és ezáltal a környezetszennyezés csökkentéséhez.

2.2 Ebben az összefüggésben kiemelt és állandó figyelmet kell fordítani a közúti fuvarozásra, mely a CO₂-kibocsátás több mint 20 %-áért felelős.

2.3 A gépjárművekkel kapcsolatos, már végrehajtás vagy elfogadás alatt álló számos intézkedésen túlmenően az európai jogalkotás a gumiabroncsok teljesítményével is foglalkozni kíván, melyek a jármű és az út közötti egyetlen kapcsolatként jelentős mértékben hozzájárulhatnak elsősorban a gépjárművezetők biztonságához, valamint az üzemanyag-fogyasztás csökkentéséhez is.

2.4 E tekintetben az Európai Bizottságnak a gépjárművek általános biztonságáról szóló rendeletjavaslata, mely jelenleg megvitatás alatt áll az Európai Parlamentben ⁽¹⁾, többek között új, szigorúbb paramétereket kíván bevezetni a gumiabroncsok típusjövahagyásával kapcsolatban az üzemanyag-fogyasztás, a biztonság és a zaj vonatkozásában.

⁽¹⁾ COM(2008) 316 végleges, melyről az EGSZB már elfogadta véleményét a 2009. január 14-i plenáris ülésen (lásd a CESE 37/2009. sz. véleményt).

2.5 Az energiamegtakarítást illetően emlékeztetni kell arra, hogy a gumibroncok akár 20 %-ban is befolyásolhatják a jármű üzemanyag-fogyasztását a gördülési ellenállás, vagyis a mozgási ellenállással kapcsolatos energiavesztés okán, melyet a felmelegedés és a kerék deformálódása okoz a gördülés során. Ehhez még hozzá kell tenni, hogy a gördülési ellenállást, csakúgy mint a gumibroncok által okozott zajt, meghatározó módon befolyásolja az út állapota, mely bizonyos esetekben a hiába valóvá teheti a gumibroncok műszaki fejlesztéseit.

3. Az Európai Bizottság javaslata

3.1 A vizsgált irányelvjavaslat célja, hogy szabványos információszolgáltatást biztosítson a fogyasztók számára, elsősorban a különböző gördülési ellenállásból eredő üzemanyag-fogyasztás, valamint a különféle nedvestapadás és a gördülési zaj vonatkozásában is, három olyan paraméter tekintetében, melyek a már említett COM(2008) 316. sz. rendeletjavaslat tárgyát képezik.

3.2 Az Európai Bizottság szándéka szerint a fogyasztó a jövőben nem csupán megismerheti a gördülési ellenállással kapcsolatos minimumkövetelményeket, hanem mindenekelőtt kisebb gördülési ellenállással rendelkező gumibroncokat tud választani, következésképpen csökken a fogyasztás. A személygépjárművek esetében az új technológiáknak köszönhetően ugyanis akár 10 %-os eltérést is mutathat a különböző gördülési ellenállású gumibronc-sorozatok használatával kialakuló üzemanyag-fogyasztás.

3.3 Ez különösen fontos a cseregumipiac esetében, mely a teljes piac 78 %-át képviseli. A gyártók által az új járművekre felszerelt gumibroncok (a piac 22 %-a) esetében ugyanis a fogyasztásra vonatkozó információk megtalálhatók az árusítóhelyeken, illetve a járművek használati utasításában. Ezzel szemben a cseregumipiacon a fogyasztók nem rendelkeznek olyan információkkal, melyek lehetővé tennék számukra az összehasonlítást a gumibroncok árai között az üzemanyag-fogyasztással való összefüggésben.

3.4 Mivel a gumibroncok teljesítményei egyszerre függenek is egymástól és ellent is mondhatnak egymásnak (gördülési ellenállás és nedvestapadás, ez utóbbi és gördülési zaj), az információk e három lényeges paraméter közötti lehetséges optimalizálásra vonatkozhatnak, segítve a fogyasztót a tudatos választásban.

3.5 Az Európai Bizottság javaslata ezért „öntapadó energiafogyasztási címke” felhelyezését írja elő a gumibroncokra, egy „A-tól G-ig” terjedő skálán osztályozva a gördülési ellenállást és a nedvestapadást, a háztartási készülékekre alkalmazott címkézéssel megfelelően, kiegészítve ezt a gördülési zaj decibelben kifejezett értékével.

3.6 A javaslat értelmében a címkézésre vonatkozó intézkedések ellenőrzése, valamint a jogszabály megsértése esetén alkalmazandó szankciók meghatározása a tagállamok feladata.

4. Általános megjegyzések

4.1 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság kezdeményezését, mely egyfelől egy fenntarthatóbb fogyasztási modell biztosítását, másfelől a fogyasztók jobb tájékoztatását célozza oly módon, hogy a cseregumik vásárlásakor a fogyasztók tudatosabb döntést hozzanak, és nem csupán a fogyasztás, hanem egyéb paraméterek, így a nedvestapadás és a gördülési zaj tekintetében is. A fogyasztó ezáltal fel tudja mérni, hogy az egyik gumibronc másikkal képest magasabb árát a jobb teljesítmény által nyújtott előnyök fogják kompenzálni. A tájékoztatóbb fogyasztó hozzájárul a gyártók közötti verseny erősödéséhez, ösztönözve őket termékeik optimalizálására.

4.2 Az Európai Bizottság javaslata eredetileg az üzemanyag-fogyasztással kapcsolatos adatközlésre korlátozódott, a két másik paraméterrel a témával kapcsolatban indított nyilvános konzultációt követően egészült ki. Jóllehet egyetért a végső választással, az EGSZB mégis tart attól, hogy mindez megehezíti az adatkezelést és a kapcsolódó ellenőrzéseket.

4.3 Az EGSZB ezzel szemben kételyeinek ad hangot a fogyasztók tájékoztatásának módjával kapcsolatban. Kizárólag egy öntapadó címke használatával a kívánt eredmény nem mindig érhető el.

4.3.1 A vevő általában nem látja a csere gumibroncot azelőtt, hogy azt kihozzák az értékesítési hely raktárából és felszerelik a gépjárműre. Előfordulhat továbbá az is, hogy a címke leválik vagy elvész a raktárban vagy az értékesítési helyen, vagy pedig tévedésből más gumibroncra helyezik azt vissza. Még valószínűbb, hogy a címkék elveszhetnek a szállítás vagy a raktározás során, különösen a szilikon borítású gumibroncok esetében, ami még nehezebbé teszi a ragasztást. A tapasztalat azt mutatja, hogy a gumibroncok jelölésére már alkalmazott gyártói címkék nem elhanyagolható százaléka elvész vagy súlyosan megsérül a gumibroncok szállítása és mozgása során, melyek – ezt kiemelnénk – nem egyesével vannak csomagolva, egyszerűen a költségtevényezők miatt. ⁽¹⁾

4.3.2 Az EGSZB ezért alternatív megoldást tart szükségesnek arra az esetre, ha az öntapadó címke nem áll rendelkezésre. Ebben az esetben lehetővé kellene tenni az eladó számára, hogy a számlával együtt címkét/dokumentumot bocsásson ki, mely pontosan reprodukálja a címkén szereplő azon adatokat, melyeket mindenképpen megkapott a gyártótól.

⁽¹⁾ Az iparág képviselői szerve, az ETRMA (European Tyre and Rubber Manufacturer Association) szerint a címkék 10–15 %-a elvész a gumibroncok szállítása vagy kezelése során.

4.4 Ami viszont az új gépjárművekre felszerelt gumiabroncsokat illeti, a címkézés itt felesleges költségnek tűnik. A meglévő szabályozás már meghatározza, hogy a gépjárműgyártóknak miként kell tájékoztatniuk a vevőket a fogyasztásról és a CO₂-kibocsátásról a jármű típusjövahagyását követően. Hasonló a helyzet a nedvestapadás és a zaj tekintetében, melyek szintén szabályozva vannak a járművek típusjövahagyásakor, amint azt maga az Európai Bizottság is elismeri a javaslatot kísérő jelentésében.

Ezen túlmenően, a gyártók érdekében áll a „legújabb generációs technológiájú” gumiabroncsok használata, annak érdekében, hogy a CO₂-kibocsátás az előírt 130 g/km-ről 120 g/km-re legyen csökkenthető, ami a motoron kívüli alternatív technológiák, köztük a gumiabroncsok révén érhető el.

4.4.1 Ebben az esetben kérni lehetne a kereskedőtől, aki gyakran egyúttal a gumiabroncs értékesítője is, hogy az ügyfelet olyan kiegészítő dokumentációval lássa el, melyben szerepelnek a jogszabály által előírt paraméterek, melyeknek az eladandó jármű gumiabroncsai megfelelnek, továbbá amennyiben lehetséges, javasoljon alternatív választási lehetőséget. Egy ilyen típusú kezdeményezés segítségére lehetne azoknak a tájékoztató és figyelemfelkeltő kampányoknak, melyek megrendezésére a tagállamok felkérést kapnának e tárgyban.

4.5 Az EGSZB ismeri az iparág⁽¹⁾ arra vonatkozó kifejezett kérését, hogy a vizsgált javaslat az irányelv helyett rendelet formáját öltse. A felhozott érvekkel egyet lehet érteni, amennyiben a rendeleti forma egységes végrehajtási időkereteket és ellenőrzési szabványokat biztosítana valamennyi tagállamban, amint az a vizsgált javaslatot megelőző, a gépjárművek általános biztonságáról szóló, már említett rendelet esetében is történik.

4.5.1 Az EGSZB ezért reméli, hogy megegyezésre sikerül jutni e téren az Európai Bizottság, a Parlament és a Tanács részvételével zajló viták során, amint az számos más alkalommal is megtörtént olyan érzékeny témák vonatkozásában is, mint a biztonság vagy a környezetvédelem.

4.5.2 Az EGSZB ugyanis alapvetően fontosnak tartja, hogy biztos és egységes szabályokkal lássuk el a tagállamokat a gumiabroncsok megkívánt paramétereknek való megfelelése gondos ellenőrzése végett, mely különösen fontos egy olyan piacon, amelyen jelentős mértékben képviseltetik magukat a Közösségen kívülről származó termékek.

5. Részletes megjegyzések

5.1 Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság kizárta a javasolt szabályozásból az újrafutózott, valamint a professzionális off-road gumiabroncsokat, ahogyan azt az EGSZB is javasolta a gépjárművek általános biztonságáról szóló, már említett véleményében, természetesen az előírt biztonsági követelmények fenntartása mellett.

5.2 Még mindig a gépjárművek általános biztonságáról szóló véleményével összhangban, az EGSZB végül javasolja, hogy:

- a) mentesüljenek a végrehajtás alól azok a gumiabroncsok, amelyek gyártási ideje megelőzi a szabályozás hatálybelépését. Az ágazat elosztási láncá átlagosan 80 millió gumiabronccsal rendelkezik folyamatosan az európai piacon. Gyakorlatilag lehetetlen lenne a már elosztott gumiabroncsok címkével való ellátása,
- b) az ipar legalább 18 hónapos *lead time*-mal rendelkezzen az elfogadott intézkedések végrehajtására.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽¹⁾ ETRMA: European Tyre and Rubber Manufacturer Association.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: A Bizottság közleménye az energiapolitika második stratégiai felülvizsgálatáról – Az Európai Unió cselekvési terve az energiaellátás biztonsága és az energiapolitikai szolidaritás terén

COM(2008) 781 végleges

(2009/C 228/16)

2008. november 13-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„A Bizottság közleménye az energiapolitika második stratégiai felülvizsgálatáról – Az Európai Unió cselekvési terve az energiaellátás biztonsága és az energiapolitikai szolidaritás terén”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2009. március 12-én elfogadta véleményét. (Előadó: Ulla SIRKEINEN.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 25-i ülésnapon) 130 szavazattal 3 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság közleményét, elsősorban azért, mert az végre hangsúlyt helyez az energiaellátás biztonságára. Az EGSZB az alábbi következtetésekre jutott:

— a közelmúltbeli gázválság révén ismét egyértelműen bebizonyosodott, hogy a tagállamoknak mind az Unión belüli helyzet, mind a külkapcsolatok tekintetében közös energiapolitikai megközelítésre van szükségük.

— az, hogy a harmadik energiapiaci csomag máig nem készült el, egyértelműen ellentmond a három energiapolitikai célkitűzésnek (az ellátás biztonsága, versenyképesség és fenntarthatóság),

— az Európai Bizottság nem szentelt elegendő figyelmet a kőolajjal és a közlekedéssel kapcsolatos kihívásoknak,

— az Európai Bizottság ezzel összefüggésben figyelmen kívül hagyja az energiapolitika szociális szempontjait,

— a közleményben nem tükröződik a kérdés sürgőssége,

— a megújuló energiákkal az egész energiarendszer részeként foglalkozó, *A megújuló energiaforrások útjában álló akadályok felszámolása az EU-ban* című közleményt sürgősen el kell készíteni,

— az Európai Bizottságnak a 2030-ra szóló politikai menetrend és a 2050-re vonatkozó elképzelés kidolgozására

irányuló szándéka nagyon fontos, mivel a nagyszabású technológiai és rendszerátalakítások végrehajtása időbe telik, valamint

— a nukleáris tájékoztató program aktualizálásakor megfelelően figyelembe vették az EGSZB megjegyzéseit.

1.2 Az EGSZB a következőket ajánlja:

— az EU-nak minden olyan eszközt eredményesen és sürgősen be kell vetnie, amelyek enyhíthetik az ellátásbiztonsági kockázatokat,

— a nemrégiben elfogadott jogalkotási javaslatok után a végrehajtásra kell helyezni a hangsúlyt, elkerülve újabb javaslatok alkotását annak érdekében, hogy a jogi keret a lehető legstabilabb és legkiszámíthatóbb maradjon,

— a cselekvési terv öt pontja közül elsősorban az energiamegtakarításra kellene hangsúlyt helyezni – melynek az energiahatékonyság központi eszköze –, mivel itt nagy lehetőségek vannak költséghatékony intézkedések megtételére,

— az Európai Bizottságnak meg kellene határoznia, hogy a számos tervezett fellépés közül melyek élvezzenek prioritást,

— az elszigetelt energiapiacok problémái különösen sürgős fellépést kívánnak, a TEN-E hálózatokat pedig be kell fejezni,

- az infrastruktúra-beruházások mellett a nagyszabású energia-termelési és a 2050 távlatában beérő alapvetési beruházási szükségletek is több figyelmet érdemelnek,
- az EU-nak a saját energiaügyi biztonságára irányuló politikákkal párhuzamosan a külkapcsolatok terén felelős és fenntartható átfogó energiaügyi megközelítést kell kialakítania,
- számos intézkedésre van szükség az energiatakarékosság javítása érdekében, az uniós szintű túlszabályozást azonban el kell kerülni,
- az EU-nak világelsővé kell válnia az energiahatékony technológiák terén,
- az energiahatékonyság növelését célzó eredményes intézkedésként, amennyiben lehetséges, az Európai Bizottság elemezze az egyes energiafelhasználási formák egyedi céljainak megvalósíthatóságát, különös tekintettel a belső piaci dimenzióval rendelkező termékekre és szolgáltatásokra,
- tekintettel arra, hogy nagyszabású villamosenergia-termelési beruházásokra lesz szükség, sürgősen dönteni kell az atomenergia jövőjéről, és
- a 2050-re vonatkozó elképzelésbe bele kell foglalni a globális helyzetet mint az Unió törekvéseinek keretfeltételeit alakító tényezőt.

2. Bevezetés

2.1 Az uniós energiapolitika célkitűzései a fenntarthatóság, a versenyképesség és az ellátás biztonsága. Az utóbbi időkben az ellátás biztonsága kikerült a figyelem középpontjából, ami az orosz–ukrán gázszállítási vita következményei, az erőteljes gazdasági visszaesés, valamint az erősen ingadozó energiaárak ismeretében nem bizonyult szerencsésnek. A külső energiaforrásoktól való függőség önmagában nem jelent problémát, az európaiaktól eltérő játékszabályokat követő beszállítóktól való egyre erősebb függőség a még mindig egyre növekvő gázkereslettel együtt azonban növeli az ellátási gondok kockázatát.

2.2 Az elmúlt két évben született uniós jogalkotási javaslatok legfontosabbika a harmadik áram- és földgázpiaci csomag, valamint az energiaügyi és éghajlat-változási csomag. Az utóbbiról 2008 decemberében rekordgyorsasággal, első olvasatban szüle-

tett megállapodás, így számos kulcsfontosságú részletről komitológiai eljárással döntenek majd. A piaci csomag közel két év után máig sem készült el, ami nyilvánvaló ellentmondásban van azzal, hogy a három energiapolitikai célkitűzés megvalósításához jól működő belső piacra van szükség.

2.3 Az egyes energiapolitikai célkitűzések kölcsönösen függnek egymástól, és a megvalósításukat célzó politikák nagymértékben kölcsönösen erősítik egymást. Ez azonban nem minden szempontból igaz. Az első helyen az ellátásbiztonság célkitűzésének kell állnia. Tekintettel az energiakimaradások és az energiaszegénység súlyos következményeire, a lakosság és a vállalkozások energiaellátását minden körülmények között biztosítani kell.

3. Az Európai Bizottság dokumentuma

3.1 Az Európai Bizottság 2008 novemberében tette közzé az energiapolitika második stratégiai felülvizsgálatát (SER), amelyben ötpontos **cselekvési tervet** javasol **az energiaellátás biztonsága és az energiapolitikai szolidaritás terén**, az alábbiakra koncentrálva:

- infrastruktúra-fejlesztés és az energiaellátás diverzifikálása,
- energiaügyi külkapcsolatok,
- kőolaj- és földgázkészletek, válságkezelési mechanizmusok,
- energiahatékonyság,
- az EU saját energiaforrásainak lehető legjobb kiaknázása.

3.2 A SER részeként aktualizálták a 2007-es nukleáris tájékoztató programot. Ennek központjában az ellátás biztonsága, a beruházási szükségletek és a beruházások megvalósításának feltételei állnak.

3.3 A SER-rel együtt az Európai Bizottság közzétette:

- a 2008-as energiahatékonysági csomagot,
- a kőolajkészletekről szóló irányelv felülvizsgálatára vonatkozó javaslatot, és

— a nukleáris biztonságra vonatkozó közösségi keret létrehozásáról szóló irányelvre vonatkozó felülvizsgált javaslatot.

3.4 A SER dokumentumban az Európai Bizottság bejelenti arra irányuló szándékát, hogy:

— 2010-ben javaslatot tesz a földgázellátás biztonságáról szóló irányelv finomhangolására,

— javaslatot tesz annak előmozdítására, hogy az EU saját fosszilizüstüzelőanyag-forrásait környezetkímélő módon fejlesszék,

— közleményt ad ki *A megújuló energiaforrások útjában álló akadályok felszámolása az EU-ban* címmel, és

— az Európai Beruházási Bankkal közös projektként megvalósuló, a fenntartható energiával kapcsolatos finanszírozási kezdeményezést javasol.

3.5 Végezetül az Európai Bizottság 2010-ben javaslatot fog benyújtani az európai energiapolitika megújításáról azzal a céllal, hogy körvonalazódjon egy 2030-ra szóló politikai menetrend és egy 2050-re vonatkozó elképzelés és új cselekvési terv.

4. Általános megjegyzések

4.1 Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság közleményét, elsősorban azért, mert végre hangsúlyt helyez az energiaellátás biztonságára, és mert átfogó megközelítést igyekszik kialakítani az aktuális energiapolitikai kihívások megválaszolására. Az EU rendelkezik olyan saját eszközökkel, amelyek enyhíthetik az ellátásbiztonsági kockázatokat. Most, hogy az Európai Bizottság megjelölte ezeket, élni kell velük, mégpedig hatékonyan.

4.2 Az Unió energiaellátás-biztonsági fellépése azonban nem szabad hogy még több jogalkotási javaslatot jelentsen: a jelenlegi csomagok elfogadása után a hangsúlyt a végrehajtásra kell helyezni. A jogi keret stabilitását meg kell őrizni annak érdekében, hogy a szükséges fellépésekhez a lehető legkiszámíthatóbb keretszabályozás álljon rendelkezésre.

4.3 Ismét bebizonyosodott, hogy a tagállamoknak közös energiapolitikai megközelítésre van szükségük. Az egységes

fellépés szükségességét már több alkalommal hangoztatták, többek közt az EGSZB is. Mindaddig azonban, amíg néhány tagállam – elsősorban a nagyok – csak a saját érdekeiket nézik, energiaügyi szempontból Európa a lehetőségeihez képest gyengébb, sebezhetőbb és kevésbé hatékony lesz.

4.4 Az EGSZB egyetért a cselekvési terv öt pontjával, de első helyre az energiahatékonyságot helyezné – pontosabban az energiamegtakarítást, mivel a cél az energiafelhasználás csökkentése kell hogy legyen, ennek pedig központi eszköze a jobb energiahatékonyság. Még ha kiváló eredményeket érünk is el ezen a téren, más területeken sürgős fellépésre van szükség. Ugyanakkor nagy lehetőségek rejlenek a jobb energiahatékonyságot célzó költségvetés hatékony fellépések terén, amelyeket ki kell aknázni, elkerülve ezáltal a költségesebb intézkedéseket. Ennek legfontosabb példája az épületek energiahatékonysága terén meglévő jelentős potenciál.

4.5 Az EGSZB elvárta volna, hogy az Európai Bizottság több figyelmet fordítson a kőolajjal és a közlekedéssel kapcsolatos problémákra. Az EU energiafelhasználásának 36 %-a kőolaj-alapú, tetemes részéért a közlekedés felelős, és mivel a közúti közlekedés egyre bővül, a szén-dioxid-kibocsátás is növekszik. Emellett várhatóan a kőolajárak is erősen ingadozni fognak, a tendencia pedig az erőteljes áremelkedés irányába mutat. Az Európai Parlament felkérésére az EGSZB januárban véleményt tett közzé *Szemben az olajproblémával* címmel⁽¹⁾.

4.6 Az Európai Bizottság dokumentuma továbbá figyelmen kívül hagyja az energiapolitika szociális szempontjait, melyekbe a munkahelyek megszűnése, újjak teremtése környezetbarátabb gazdaságban, az oktatás és képzés, valamint az energiaszegénység is beletartozik. Az EGSZB megjegyzi, hogy az energia nem szokványos árucikk, és hogy az energiának a fogyasztóhoz való eljuttatásából álló általános érdekű szolgáltatásnak meg kell felelnie az egyetemes hozzáférés és az elfogadható költség elveinek.

4.7 Az EGSZB úgy érzi, mintha az Európai Bizottság nem igazán látná be, milyen sürgős kérdéssel áll szemben, pedig erre a korábbi és közelmúltbeli ellátásbiztonsági problémák fényében igen nagy szükség van. A közleményben számos (több mint 45) európai bizottsági intézkedési terv – főként közlemény – szerepel. Annak érdekében, hogy a lendület megmaradjon, ezek közül ki kellene választani a legfontosabbakat.

⁽¹⁾ Lásd a CESE 46/2009. 14.1.2009-én sz., *Szemben az olajproblémával* című véleményt, előadó: Frederic Adrian OSBORN.

4.8 Az EGSZB üdvözli továbbá a 2030-ra szóló politikai menetrend és a 2050-re vonatkozó elképzelés kidolgozására irányuló szándékot, amelyeket egy új cselekvési terv fog alátámasztani. Az energiaforrások optimális arányának meghatározásáról szóló 2006-os véleményében ⁽¹⁾ az EGSZB már utalt egy ilyen elképzelésre. A nagyszabású technológiai reformok végrehajtása, csakúgy mint az energiarendszerek komoly átalakítása, az infrastruktúra-beruházások hosszú élettartama miatt időbe telik. Ezért nagy szükség van egy olyan jövőképre, amely túlmutat a technológiai és infrastruktúra-kiigazítások jelenlegi korlátozott lehetőségein.

5. Részletes megjegyzések

5.1 Az EU energiaszükségletei szempontjából kulcsfontosságú infrastruktúra-fejlesztések előmozdítása

5.1.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság e téren végzett aktív munkáját, különösen mivel az Unió külső energiaforrásoktól való függőségével kapcsolatos jövőbeli kilátások aggodalomra adnak okot. Az EGSZB az alábbi megjegyzéseket kívánja tenni.

5.1.2 Az Európai Bizottság által megnevezett hat prioritás helyénvalónak tűnik, mivel hatékony végrehajtás csak prioritások kijelölése révén várható. Az Európai Bizottság azóta (2009. január végén) egyedi projekteket terjesztett elő ezekhez a prioritásokhoz kapcsolódóan, nevezetesen arról, hogy hogyan lehet az uniós gazdasági fellendülés tervének részeként finanszírozáshoz jutni. Nehéz állást foglalni ezekkel a projekkel kapcsolatban, ha nem rendelkezünk átlátható információkkal róluk és más ígértes projektekről, beleértve a magán- és közforrásokból származó tervezett finanszírozást is.

5.1.3 Sajnálatos, hogy a balti államok elszigetelt energiapiacainak helyzetére nem próbáltak korábban megoldást találni. Emiatt most sürgős beavatkozásra van szükség. Ugyanakkor a kis, elszigetelt tagállamok energiaigényét a fő európai tömbbel való hálózat-összekapcsolási projektek révén kell kielégíteni.

5.1.4 A gázvezetékeket illetően az EGSZB az energiapolitika külkapcsolati dimenziójáról szóló közelmúltbeli véleményében kifejtette, hogy a jövőbeli gázszállítási szükségletek kielégítéséhez valószínűleg több projektre van szükség. Politikai értelemben véve e projekteket nem egymás riválisaként kellene tekinteni. A gázellátás biztosítása most sürgős beavatkozást kíván, ehhez pedig a tagállamok és az Európai Bizottság összehangolt fellépésére van szükség.

5.1.5 A tömbösített beszerzési mechanizmusok elképzelését bővebben ki kellene fejteni. Az is kérdéses, hogy miért csak a Kaszpi-tenger térségét kellene megcélozni.

5.1.6 Az ellátásbiztonsági problémák nem oldhatók meg kizárólag energiaszállítási infrastruktúra kiépítése révén. Az energiatermelési rendszer cseréje közel ezermilliárd euró értékű beruházást jelent. A belső energiaforrásokról szóló részben az Európai Bizottság felveti ugyan ezt a kérdést, de a beruházási szükségletek és azok finanszírozása keretében is foglalkozni kellene vele.

5.1.7 A beruházásokat illetően kulcskérdés az egyes szereplők – az EU, az uniós pénzügyintézetek, tagállamok és vállalatok – feladatköre. A beruházásokat a vállalatok végzik, mégpedig akkor, ha a feltételek megfelelőek. Jóllehet a felbolydult energiapiacra előfordulhatnak hibák, a piac értékeléséhez és a kockázatok viseléséhez a vállalatok a legalkalmasabbak. A közzféra és a politikusok felléphetnek a megfelelő keretfeltételek megteremtése érdekében, és – bizonyos határok között – ösztönzést és politikai támogatást nyújthatnak. Az EGSZB ezért határozottan támogatja az Európai Bizottság arra irányuló szándékát, hogy szorosabban és hatékonyabban együttműködjön a magánszférával és a pénzügyintézetekkel.

5.2 Az EU energiaügyi külkapcsolatainak erősítése

5.2.1 Az EGSZB 2009. januárjában tette közzé az energiapolitika külkapcsolati dimenziójáról szóló véleményét. Az ebben foglalt megjegyzések, következtetések és ajánlások ma is érvényesek, és összhangban vannak az Európai Bizottság közleményében foglalt javaslatokkal. Az EGSZB elsősorban két pontot kíván hangsúlyozni: el kell érni, hogy a beszállító országok az energiapiacra ugyanazokat a – például az infrastruktúra hozzáférhetőségére, a beruházásvédelemre stb. vonatkozó – feltételeket alkalmazzák, mint az Unió; és különösen hogy a kereskedelmi szerződések tárgyalásakor a tagállamok támogatásuk előfeltételeként megkívánják egy közösen elfogadott feltételrendszer követését.

5.2.2 Az EGSZB vázolta továbbá az energiaügyi külkapcsolatok kétpilléres megközelítését is. Az egyik pillér Európa energiaellátásának biztonsága, a másik a felelős és fenntartható átfogó energiaügyi megközelítés. Az utóbbinak, azaz Európa globális felelősségének szempontjait az Európai Bizottság csak futólag említi. Ez a feladat komoly figyelmet érdemel, és teljesítéséhez nem elég, ha az EU vezető szerepet vállal a nemzetközi éghajlat-változási tárgyalásokban.

⁽¹⁾ Lásd az energiaszerkezetről szóló, CESE. sz. véleményt, előadó: Ulla SIRKEINEN, HL C 318., 2006.12.23., 185. o.

5.3 A kőolaj- és a földgázkészletek, valamint a válságkezelő mechanizmusok fejlesztése

5.3.1 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottságnak a gázellátás biztonságáról alkotott jelenlegi álláspontjával. A válsághelyzeti intézkedések igényét más módon kell – és lehet is – kielégíteni, mint a költséges kötelező földgázkészletezés révén. Az alternatív megoldások között van az energiaforrások és ellátási útvonalak diverzifikálása, a cseppfolyósított földgáz (LNG), a szomszédos országokkal való együttműködés, a megszakítható szerződések és a különböző tüzelőanyagok közötti váltás.

5.4 Új lendület az energiahatékonyság ügyének

5.4.1 Az EGSZB számos véleményt bocsátott ki az energiahatékonyság témájában, ezekben a gyakorlati intézkedéseket is részletesen tárgyalta. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság megközelítésével, ugyanakkor néhány megjegyzést szeretne hozzáfűzni.

5.4.2 A hatékonyabb energiafelhasználás és -termelés területén intézkedések óriási, gyakorlatilag korlátlan tárháza áll rendelkezésre. Az Európai Bizottság már számos jogi intézkedést előterjesztett, például az épületekre, az energiafogyasztási címkézésre és a környezetbarát tervezésre vonatkozóan, és továbbiakra is lehet számítani. Az EGSZB szerint gondosan ügyelni kell arra, hogy ezek ne túlszabályozáshoz, hanem az innovációs potenciál minél jobb kihasználásához vezessenek. Az energiatakarékosság javítását célzó politikai intézkedésekre – szabályozásra, közforrásokból való támogatásra stb. – van szükség, ezeket azonban alaposan meg kell tervezni, hogy a lehető legköltséghatékonyabbak legyenek és az egyes célterületeken a legenyhébb piactorzulást okozzák. Az uniós intézkedéseknek csak a belső piaci dimenzióval rendelkező termékekre és szolgáltatásokra kellene vonatkozniuk. Az EGSZB szeretné, ha nagyobb hangsúlyt fektetnének az önkéntes fellépési, valamint az ön- és társszabályozási lehetőségekre, köztük a szabványosításra is.

5.4.3 Európa az energiahatékonyság élharcosa. Élen kellene járnia az energiahatékony technológiák terén is. Az úttörő pozícióban rejlő lehetőségeket maradéktalanul ki kell aknázni. Ez többek között a következő eszközökkel támogatható: K+F-finanszírozás, az innováció támogatása és kockázatfinanszírozás, megfelelő szabványosítás, európai és világszinten nyitott piacok, hatékony nemzetközi éghajlat-változási megállapodás és nemzetközi energiahatékonysági együttműködés.

5.4.4 Jóllehet az EGSZB határozottan támogatja a 20 %-os energiahatékonyság-növelési célt, nincs meggyőződve arról, hogy ezt általános, kötelező célként kellene kitűzni. Az energiahatékonyság az összes emberi és gazdasági tevékenységi területet érinti, és a javítására irányuló intézkedések tárháza szinte kimeríthetetlen. Ilyen körülmények között hogyan tervezhető meg például az igazságos termegosztás? Ehelyett az EGSZB

azt ajánlja, hogy az energiahatékonyság növelését célzó eredményes intézkedésként, ahol csak lehetséges, az Európai Bizottság elemezze az egyes energiafelhasználási formák egyedi céljainak megvalósíthatóságát, különös tekintettel a belső piaci dimenzióval rendelkező termékekre és szolgáltatásokra.

5.5 Az EU belső energiaforrásainak hatékonyabb kiaknázása

5.5.1 Az EGSZB nagy vonalakban egyetért az Európai Bizottságnak az EU saját energiaforrásainak hasznosítására vonatkozó kijelentéseivel. Fontos, hogy reális elképzelésünk legyen az energiaszükséglet alakulásáról, valamint a különféle energiaforrások fejlesztésének és felhasználásának lehetőségéről, korlátairól és feltételeiről.

5.5.2 Az EGSZB különösen üdvözlözi az Európai Bizottság azon szándékát, hogy közleményt kíván kiadni *A megújuló energiaforrások útjában álló akadályok felszámolása az EU-ban* címmel, és sürgeti az Európai Bizottságot, hogy erre mielőbb kerítsen sort. A jövő legfontosabb és leginkább környezetbarát helyi energiaforrásának számítató megújuló energiaforrások használatának bővítése fontos kérdés, és már korábban, az egész energiarendszer részeként kellett volna elemezni és megközelíteni. Amint az Európai Bizottság is említi, e terület fontos kérdései a hálózatot illető korlátozások, csakúgy mint a tartalékegyesítés. A tanulmány kidolgozásakor azzal a kérdéssel is foglalkozni kellene, hogy esetleges „tartalékegyesítések” létrehozása miatt a megújuló energiaforrások használatára tett erőfeszítések bizonyos körülmények között nem bizonyulhatnak-e hiábavalónak a kibocsátások és az ellátásbiztonság szempontjából. Ezek mellett tervezési és engedélyezési problémák is felmerülnek.

5.5.3 Az EGSZB azt a nézetet is támogatja, hogy kötelező szén-dioxid-kibocsátási előírások bevezetését csak az iparban megvalósított CET-demonstrációs projektek eredményeinek értékelését követően szabad mérlegelni.

5.5.4 A nukleáris energiát illetően az EGSZB már régóta azt az álláspontot képviseli, hogy az energiapolitikai célok elérése érdekében az összes energiatermelési lehetőséggel élni kell. Tekintettel arra, hogy a közeljövőben nagyszabású energiatermelési beruházásokra lesz szükség, sürgősen dönteni kell az atomenergia jövőjéről azokban a tagállamokban, amelyek atomenergiát használnak, vagy ezt tervezik. Az Európai Bizottság előrejelzései szerint a nukleáris termelési kapacitás az Unióban 2020-ra egynegyedével csökkenni fog, és amennyiben ezt nem pótolják új atomenergia-létesítményekkel, a hiány egy részét gáz- vagy széntüzelésű erőművekkel kell pótolni, ami fokozza a kibocsátási és ellátásbiztonsági problémákat. A nukleáris biztonság állandó figyelmet és az állami hatóságok bevonását igényli, és dönteni kell az atomhulladékok kezeléséről. A nukleáris biztonságra vonatkozó közösségi keret létrehozásáról szóló irányelvre vonatkozó felülvizsgált javaslatról az EGSZB külön véleményt dolgoz ki.

5.5.5 Az EGSZB kedvezően fogadja, hogy az Európai Bizottság dokumentumokat készül kiadni az energiatermelési kapacitás iránti igényekről, ideértve az olajfinomítást és a villamosenergia-termelést is. Szigorúan szem előtt kell azonban tartani, hogy az EU nincs abban a helyzetben, hogy az energiakapacitást növelő beruházásokról döntsön, vagy akár javaslatokat tegyen, mivel semmiféle felelősséget nem vállalhat a lehetséges kockázatokért. Igen hasznos lehet az idevonatkozó adatok összegyűjtése és elemzése, ideértve a modellezést is, és e tekintetben ajánlott a Nemzetközi Energiaügynökséggel való együttműködés.

5.6 Egy 2050-re vonatkozó elképzelés körvonalai

5.6.1 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság arra irányuló szándékát, hogy 2010-ben új európai energiapolitikát javasoljon egy 2030-ra szóló politikai menetrenddel és egy 2050-re vonatkozó elképzeléssel együtt. Azzal is egyetért, hogy ezt a lehetséges hosszú távú célkitűzésekkel kapcsolatos, széles körű konzultációra kívánja alapozni.

5.6.2 Az EGSZB előzetes megítélése szerint az Európai Bizottság által megnevezett területek – a villamosenergia-ellátás szén-dioxid-mentesítése, a közlekedés olajfüggősége, az épületek, a villamosenergia-hálózat, valamint nagy hatékonyságú, kis szén-dioxid-kibocsátású energiarendszer az egész világon – valóban központi jelentőségű hosszú távú kihívást jelentenek. Ezek megoldásához minden technológiai lehetőséggel számolni kell, ideértve a fúziós és a hidrogénalapú energiát is.

5.6.3 Az elképzelésbe bele kell venni a globális helyzetet és fejleményeket is mint az Unió saját törekvéseinek keretfeltételeit alakító tényezőket. A fejlődő országok egyre növekvő energiaéhsége, az éghajlatváltozás és – remélhetőleg – az enyhítését és a hozzá való alkalmazkodást célzó, nemzetközi szinten elfogadott fellépések, a fosszilis energiaforrások rendelkezésre állása stb. mind sokféleképpen befolyásolják helyzetünket és lehetőségeinket. Aktuális példa erre a kőolajjal kapcsolatos aggodalmak változása – tegnap még a csúcspontot döntő árak sokkolták a világot, ma pedig már éppen az alacsony árakból adódó elégtelen termelés miatti félelem jellemző.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

5.7 A nukleáris tájékoztató program aktualizálása

5.7.1 Az EGSZB meglepéssel nyugtázza, hogy az Európai Bizottság kellően figyelembe vette a nukleáris tájékoztató program tervezetéről szóló 2007-es véleményében⁽¹⁾, valamint az atomenergia-ipar terén történt beruházásokról szóló feltáró véleményében⁽²⁾ foglalt észrevételeket. Abból indulunk ki, hogy az EU jelentős szerepet játszik abban, hogy továbbfejlődjön az atomenergia legfejlettebb jogi szabályozása, a legmagasabb szintű biztonsági elvárásoknak és a nukleáris anyagok illegális forgalma elleni előírásoknak megfelelően. A közlemény az EGSZB nézeteivel összhangban foglalkozik a radioaktív hulladék kezelésének, a leszerelés hosszú távon biztosított finanszírozásának, a terrorizmus veszélyének, valamint a harmonizált felelősségi rendszer szükségességének kérdéseivel. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az ebben az összefüggésben felmerülő költségeket a nukleáris létesítmények működtetőinek kell viselniük.

5.7.2. Az EGSZB megismétli, hogy egyetért azzal, hogy Európa jövőbeli energiaszerkezetében az atomenergiának jelentős szerepe lesz az éghajlatváltozás enyhítésében és a villamosenergia-ellátás biztosításában. Azt a nézetet is osztja, hogy válaszolni kell a lakosságot aggasztó kérdésekre, és üdvözli az erre irányuló javaslatokat. Az EGSZB támogatja a közös reaktorbiztonsági szintekre vonatkozó ajánlásokat és azt, hogy az új erőművek csak a III. generációs biztonsági és védelmi szintnek megfelelően épülhessenek. Az új erőműépítések finanszírozását támogató egyes intézkedések – különösen a jelenlegi gazdasági körülmények között – megalapozottak, állami támogatások vagy uniós költségvetési források azonban ilyen célra nem használhatók. Akkor is, ha egyes tagállamok jelezték, hogy nyitottabban állnak hozzá új atomerőművek építéséhez, az építés, a finanszírozás, a működtetés és a hulladékkezelés magánvállalkozások feladata lesz. Az állam kizárólag a kereteket határozza meg. A tervezett nukleáris létesítményekről – ideértve azok költségeit is – nyílt és átfogó tájékoztatást kell nyújtani, és a nyilvános vita és részvétel biztosítása érdekében erre a lehető leghamarabb sort kell keríteni.

⁽¹⁾ Lásd a nukleáris tájékoztató programról szóló, CESE. sz. véleményt, előadó: Ulla Sirkeinen, HL C 256., 2007.10.27., 51. o.

⁽²⁾ Lásd a Jövőbeli beruházások az atomenergia-ipar terén és helyük az EU energiapolitikájában c., CESE 1912/2008. 4.12.2008-én sz. véleményt, előadó: Edgardo Maria IOZIA.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv az energiával kapcsolatos termékek energia- és egyéb erőforrás-fogyasztásának címkézéssel és szabványos termékismertetővel történő jelöléséről (átdolgozás)

COM(2008) 778 végleges/2 – 2008/0222(COD)

(2009/C 228/17)

2009. január 30-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv az energiával kapcsolatos termékek energia- és egyéb erőforrás-fogyasztásának címkézéssel és szabványos termékismertetővel történő jelöléséről (átdolgozás)”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2009. március 12-én elfogadta véleményét. (Előadó: Antonello PEZZINI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24-i – 25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 24-i ülésnapon) 180 szavazattal, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság kezdeményezését a háztartási készülékek energiafogyasztást jelölő címkével történő kötelező ellátásáról szóló, mára már fogyasztók milliói, továbbá az iparág és a forgalmazók által is jól ismert 92/75/EGK irányelv korszerűsítésére.

1.2 Az EGSZB úgy véli, a rendszer lehetővé tette, hogy:

- a gyártók hatékonyabban (magasabb minőségi és energiahatékonysági kategóriákba) pozicionálhassák termékeiket a piacon,
- a fogyasztók tájékozottan választhassanak, változtathassanak szokásaikon és összehasonlíthassák a gyártókat,
- a társadalom javíthasson a környezet állapotán, és fenntartható módon használhassa az erőforrásokat, miközben biztosítja az egységes piac felügyeletét.

1.3 Az EGSZB úgy véli, fontos kiemelni, milyen elemek szükségesek egy sikeres politikához:

- egyszerű, világos és érthető kritériumok,
- pontos, releváns és összevethető információk a fajlagos energiafogyasztásról,
- valamennyi érdekelt által elfogadott, hatékony költség-haszon elemzések,

- bizonyított tudományos eredmények,
- minimális bürokrácia és működési költség,
- a kötelező érvényű jogszabályok és az önkéntes eszközök kompatibilitása és összhangja,
- az innovációnak és a technológiai fejlődésnek teret engedő, dinamikus és rugalmas eszközök,
- egyszerű, mindenki által könnyen érthető információk,
- a fenntarthatóság előmozdítása a globális piacon anélkül, hogy rejtett akadályokat gördítenénk a nemzetközi kereskedelem elé.

1.4 Az EGSZB úgy véli, hogy a címkézési rendszer felülvizsgálatára irányuló minden kezdeményezésnek ragaszkodnia kell azokhoz a jellemzőkhöz, amelyek azt sikeressé tették: az egyszerűséghez, az átláthatósághoz, a megbízhatósághoz és összehasonlíthatósághoz; rugalmas és dinamikus termékteljesítmény-osztályozó mechanizmusok révén biztosítania kell a rendszer naprakészen tartását; emellett lehetővé kell tennie a fogyasztók számára a tájékozott választást a hatékonyabb, fenntartható termékeket és pontos szabványokat illetően.

1.5 Az EGSZB azt ajánlja, hogy az irányelvnek az „energiával kapcsolatos termékek” új csoportjaira való kiterjesztése előtt végezzenek világos és átlátható ágazatonkénti hatásfelmérést és valamennyi érdekelt által elfogadott, tudományos alapokon nyugvó költség-haszon elemzést.

1.6 Az EGSZB emellett úgy gondolja, hogy hasznos volna megőrizni a 92/75/EGK⁽¹⁾ irányelv hatékonyságát, javítva és tökéletesítve az irányelv dinamikus újraosztályozási mechanizmusait⁽²⁾.

1.7 Az EGSZB támogatja az energiacímkézési rendszer kiterjesztését más energiafogyasztó termékekre, mivel a címke üzenete világos és átlátható, könnyen összevethető a piacon, és megvan benne a lehetőség, hogy sikeres marketingeszközzé váljon.

1.8 Az EGSZB úgy véli, hogy más, energiát nem fogyasztó, de az energiafogyasztással összefüggő termékek és szolgáltatások esetében más információs és környezetvédelmi eszközök megfelelőbbnek bizonyulhatnak.

1.9 Az EGSZB nézete szerint a gyakran egymással versengő és/vagy egymásnak ellentmondó jogszabályok közötti átfedéseket el kell kerülni, mivel ezek gyakran a költségek és a bürokrácia növekedéséhez vezetnek, továbbá hogy fenn kellene tartani a fenntarthatóság három pillérét kombináló integrált, ágazatonkénti megközelítést.

1.10 Az EGSZB egyetért azzal, hogy fontos annak biztosítása, hogy ösztönzőket lehessen nyújtani az állami támogatásra vonatkozó közösségi szabályok megsértése nélkül.

1.11 A közbeszerzésre vonatkozó előírásokat illetően az EGSZB óvatosságra int a kötelező erejű intézkedések meghozatala terén, és fontosnak véli, hogy a tagállamoknak kellő mozgásteret kell hagyni, és biztosítani kell a megfelelő egyensúlyt, a zöld közbeszerzésre irányuló önkéntes rendszereket is ideértve.

2. Bevezetés

2.1 A háztartási készülékek energia- és egyéb erőforrás-fogyasztásának címkézéssel és szabványos termékismertetővel történő ellátásáról szóló 1992. szeptember 22-i 92/75/EGK tanácsi irányelv egy keretirányelv, amely a háztartási készülékek piacát kívánja a jobb energiahatékonyságú termékek irányába terelni azáltal, hogy hasznos és összehasonlítható információkat nyújt a fogyasztók és a piac számára.

2.2 Az energiacímke főbb előnyei a következők:

- kötelező jellege,
- láthatósága,
- az üzenet egyszerűsége,
- az azonos családba tartozó termékek közvetlen összehasonlíthatósága.

⁽¹⁾ A jelen átdolgozás tárgya.

⁽²⁾ Lásd az energiahatékonysági cselekvési tervet [COM(2006) 545].

2.3 Az EGSZB úgy véli, hogy a rendszer – noha meghatározott ágazatokra korlátozódik és még alapos ágazati elemzéseknek és tanulmányoknak kell alávetni – lehetővé tette, hogy

- a gyártók hatékonyabban (magasabb minőségi és energiahatékonysági kategóriákba) pozicionálhassák termékeiket a piacon, és learathassák annak gyümölcseit, hogy befektettek a jobb és innovatívabb termékekbe,
- a fogyasztók tájékozottan dönthessenek, és változtathassanak fogyasztási szokásaikon,
- a társadalom javíthasson a környezet állapotán és fenntartható módon használja az erőforrásokat azáltal, hogy kevesebbet fogyaszt belőlük.

2.4 Az EGSZB fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy a jelenlegi energiacímkézési irányelv az egyik legsikeresebb közösségi eszköz, amely a következőkön alapul:

- egyszerű, világos és érthető kritériumok,
- pontos, releváns és összevethető információk a fajlagos energiafogyasztásról,
- valamennyi érdekelt által elfogadott, hatékony költség-hason elemzések,
- bizonyított tudományos eredmények,
- minimális bürokrácia és működési költség,
- az összehasonlíthatóság, összhang és az átfedések elkerülése a közösségi jogszabályok és a megfelelő önkéntes eszközök között,
- az innovációnak és a technológiai fejlődésnek teret engedő, dinamikus szabályok és rugalmasság,
- egyszerű és valamennyi érintett – különösen a fogyasztók – számára könnyen érthető információk,
- a fenntarthatóság elvének terjesztése a globális piacon.

2.5 A jelenleg érintett, jelentős környezeti hatású ágak: hűtőszekrények, fagyasztók és ezek kombinációi; mosógépek, szárítók és kombinációik; mosogatógépek; sütők; vízmelegítők és melegvíztároló berendezések; fényforrások; légkondicionáló berendezések. E szektorok esetében a tervek szerint 2009 és 2010 folyamán korszerűsítik az energiacímkéket.

2.6 Az Európai Bizottság megbízásából az energiafogyasztó termékek témájában végzett előzetes tanulmányok kimutatták, hogy e termékek környezeti hatásának több mint 80 %-a a termékek használatának szakaszában keletkezik.

2.7 A 92/75/EGK irányelv hatáskörének kiterjesztése más háztartási készülékekre és a – már külön rendeletekben tárgyalt – közlekedés kivételével minden „energiával kapcsolatos termékre” nagy változást jelent, és komoly vállalkozás. Hasonló törekvések vannak folyamatban a környezetbarát tervezésre vonatkozó 2005/32/EK irányelv felülvizsgálata kapcsán.

2.8 Ha energiatakarékosságot szeretnénk elérni minden olyan áru esetében, amelynek használata során hatása van az energiafogyasztásra, és amelyet a Közösség piacán hoznak forgalomba, illetve a Közösségben helyeznek használatba – ideértve az energiával kapcsolatos termékekbe való beépítésre szánt alkatrészeket –, az azt jelenti, hogy nem elég azokkal a termékekkel foglalkoznunk, amelyek az energiát fogyasztják, hanem azokat is be kell vonni a körbe, amelyeknek használatuk során közvetlen vagy közvetlen hatásuk van az energiafogyasztásra – ilyenek például az ajtók és ablakok, az építőanyagok vagy a burkolatok.

2.9 Ha ezeket az új termékeket és ágazatokat bevonjuk a módosított irányelv hatókörébe, az változást hozhat az energiacímkezésnél figyelembe veendő paraméterek terén és magában a címkében is, mivel az ágazattól és a terméktől függően különféle új paramétereket kell majd feltüntetni.

2.10 Az energiacímkezésről szóló irányelv átdolgozását az energiahatékonysági cselekvési terv⁽¹⁾, valamint a fenntartható fogyasztásról, termelésről és iparpolitikáról szóló cselekvési terv⁽²⁾ egyik prioritásként hirdették meg; az utóbbiról az EGSZB különálló véleményt⁽³⁾ bocsátott ki. Ez nemcsak az energiacímkezést foglalja magában, hanem az ökocímkezést, az „Energy Star” jelzést, a környezetbarát tervezés műszaki jellemzőit, az építési hatékonyságra vonatkozó normákat, az EMAS kiválósági modellt és egyéb környezetvédelmi információkat, például környezetvédelmi terméknylatkozatokat és különféle, például az élelmiszer-ipari szektorra vonatkozó ágazatspecifikus címkéket⁽⁴⁾ is.

2.11 A zöld, azaz környezetbarát közbeszerzés (GPP) kérdésében az EGSZB ugyancsak „a környezetbarát közbeszerzés

fejlesztésének előmozdítását javasolja az alábbi módszerekkel: a »környezetbarát« termékek műszaki jellemzőinek a meghatározása, a legjobb környezeti hatásúakkal kezdve”, s emellett a következőket ajánlotta:

- a termék vagy szolgáltatás életciklusra vonatkozó költségeinek feltüntetése az ajánlattételben,
- online elérhető, idevonatkozó adatbázis készítése,
- a közösségi közbeszerzési irányelvek frissítése a közös normákra való hivatkozások beépítésével,
- az EMAS tanúsítás kiterjesztése,
- ökocímkék,
- környezetbarát tervezés⁽⁵⁾.

3. Az Európai Bizottság javaslatának lényegi tartalma

3.1 A javaslat célja a hatályban lévő közösségi jogszabályok⁽⁶⁾ jelenleg a háztartási készülékekre korlátozó hatókörének kibővítése oly módon, hogy lehetővé váljon valamennyi energiával kapcsolatos termék címkézése, a háztartási, kereskedelmi és az ipari szektorra egyaránt kiterjedően, illetve néhány olyan terméké is – ilyenek például az ablakok –, amely maga nem energiafelhasználó ugyan, de használata során vagy beépítése után jelentős potenciális hatása van az energiamegtakarításra.

3.2 A javaslat általános célja a termékek szabad mozgásának biztosítása és energiahatékonyságuk javítása.

3.3 A 92/75/EGK irányelv átdolgozásával létrejövő, a címkézéssel szembeni javasolt keretirányelv a közbeszerzésre vonatkozóan is tartalmaz rendelkezéseket és ösztönzőket, és az Európai Bizottság szerint az integrált, fenntartható környezetvédelmi termékpolitika alapvető építőeleme lesz, mely előmozdítja és ösztönzi a jobb termékek iránti keresletet, és hozzásegíti a fogyasztókat a jobb választáshoz.

⁽¹⁾ COM(2006) 545 végleges.

⁽²⁾ COM(2008) 397 végleges.

⁽³⁾ CESE 337/2009. irányelve 2009.2.25. sz. vélemény, *Fenntartható fogyasztás és termelés* címmel. (előadó: José María ESPUNY MOYANO)

⁽⁴⁾ Lásd a „National Consumer Council” [Nemzeti Fogyasztói Tanács] kutatását (UK, 2003) *Green Choice, What Choice?* [Zöld választás – milyen választás?] címmel, amely megemlíti, hogy a fogyasztókat megzavarhatja a környezetvédelmi információk jelenlegi rendszere.

⁽⁵⁾ Lásd a CESE sz. véleményt a környezetbarát termelésről. Előadó: Anna Maria DARMANIN, HL C 224., 2008.8.30., 1. o.

⁽⁶⁾ A Tanács 92/75/EGK irányelve (1992. szeptember 22.) a háztartási készülékek energia- és egyéb erőforrás-fogyasztásának címkézéssel és szabványos termékismertetővel történő ellátásáról. HL L 297., 1992.10.13., 16. o.

3.4 Az Európai Bizottság megítélése szerint a javasolt keret-irányelv kiegészíti a meglévő közösségi eszközöket, például a környezetbarát tervezésről szóló irányelvet⁽¹⁾, az „Energy Star” rendeletet⁽²⁾ és az ökocímkeről szóló rendeletet⁽³⁾.

4. Általános megjegyzések

4.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság kezdeményezését a háztartási készülékek energiacímkével történő kötelező ellátásáról szóló, mára már a fogyasztók, az iparág és a forgalmazók által is jól ismert 92/75/EGK irányelv korszerűsítésére.

4.2 Az EGSZB úgy véli, hogy a címkézési rendszerre irányuló minden kezdeményezésnek ragaszkodnia kell azokhoz a jellemzőkhöz, amelyek azt sikeressé tették: az egyszerűséghez, az átláthatósághoz, a megbízhatósághoz és összehasonlíthatósághoz; ugyanakkor azonban biztosítani kell a rendszer naprakészen tartását is olyan rugalmas és dinamikus mechanizmusok révén, amelyek idővel újraosztályozzák a termékeket, hogy az ipar számára garantálható legyen, hogy ezek a mechanizmusok a műszaki és tudományos fejlődéshez igazodnak, és hogy egyre precízebb normák révén választási lehetőségeket kínáljanak fel a fogyasztók számára az energiafogyasztás és a teljesítmény szempontjából leghatékonyabb és legfenntarthatóbb termékek között.

4.3 Az EGSZB azt ajánlja, hogy az irányelvnek az „energiával kapcsolatos termékek” új csoportjaira való kiterjesztése előtt végezzenek világos, átlátható és valamennyi érdekelt által elfogadott, tudományos alapokon nyugvó ágazatonkénti hatáselemzést és költség-haszon elemzést.

4.4 Talán hasznos lenne elkerülni az egymást átfedő és gyakran egymással konkuráló rendeleteket, amelyek a költségek és a bürokrácia növekedését eredményezik, és „egy olyan integrált ágazati megközelítés”-re helyezni a hangsúlyt, amelynek „magában kell foglalnia a fenntarthatóság három [...] pillérét. A környezetvédelmi követelményeket már a terméktervezési szakasztól fogva figyelembe kell venni a termék egész életciklusán keresztül, folyamatosan magasabbra téve a mércét mind a minőségi, mind az innovációs, mind pedig a fogyasztói megelégedettségi célok tekintetében.”⁽⁴⁾

4.5 A költség-haszon elemzéseket és a hatásvizsgálatokat az EGSZB álláspontja szerint arról szóló elemzéseknek kellene kísérnüik, hogy az európai gazdaság és a vállalkozások mennyire képesek további költségeket elviselni anélkül, hogy csökkenteniük kellene a termelést, dolgozókat kellene elbocsátaniuk vagy Európán kívülre kellene helyezniük a termelést. Az

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/32/EK irányelve (2005. július 6.) az energiafelhasználó termékek környezetbarát tervezésére vonatkozó követelmények megállapításának kereteiről, valamint a 92/42/EGK tanácsi, illetve a 96/57/EK és a 2000/55/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról. HL L 191., 2005.7.22., 29. o.

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 106/2008/EK rendelete (2008. január 15.) az irodai berendezésekre vonatkozó közösségi energiahatékonysági címkézési programról (átdolgozott változat). HL L 39., 2008.2.13., 1. o.

⁽³⁾ A közösségi ökocímke módosított odaítélési rendszeréről szóló, 2000. július 17-i 1980/2000/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet. HL L 237., 2000.9.21., 1. o.

⁽⁴⁾ Lásd a környezetbarát termelésről szóló, CESE sz. vélemény 1.3. pontját. Előadó: Anna Maria DARMANIN, HL C 224., 2008.8.30., 1. o.

EGSZB több alkalommal hangsúlyozta, hogy biztosítani kell az ipari szerkezetváltás által érintett ágazatok fenntarthatóságát.

4.6 Az EGSZB emellett kiemeli, hogy az energiacímkézésnek világosnak és átláthatónak kell lennie:

— olyan címke, amely egységes paraméterek alapján, világosan és egyszerűen jelöli a termék használat közbeni energiafogyasztását, és amely az új energiacímkére vonatkozó terveknek megfelelően biztosítja a teljes összehasonlíthatóságot és a dinamikus újraosztályozást (változó normák, felfelé nyílt végű címkézési skála + a legrosszabbul teljesítő termékek fokozatos kizárása),

— olyan címke, amely az energiafogyasztással együtt energiahatékonysági, vízfogyasztási, zaj-, megfelelőségi stb. teljesítményküszöbököt is értékel. Ez megnehezíti az objektív összehasonlítást, amikor egy címkével ellátott termék és egy másik között kell választani, és nem könnyíti meg az újraosztályozási folyamatot sem. Az ilyen címkét inkább a termékek környezetbarát tervezési címkéi közé kellene besorolni, a 2005/32/EK irányelv felülvizsgálatának részeként,

— vagy ad hoc ágazati irányelvet lehetne elfogadni, ahogy az Európai Bizottság tette, amikor irányelvjavaslatot bocsátott ki a gumiabroncsok üzemanyag-hatékonyság tekintetében történő címkézéséről⁽⁵⁾.

4.7 Az EGSZB úgy véli, hogy hasznosabb volna fenntartani a 92/75/EK irányelv eredményességét, javítva és tökéletesítve annak dinamikus újraosztályozó mechanizmusait – talán kifinomultabb tesztnormák formájában –, de meghatározó vonásait érintetlenül hagyva.

4.8 Az EGSZB támogatja az energiacímkézési rendszer kiterjesztését más energiafogyasztó termékekre ott, ahol annak világos és átlátható üzenete könnyen összevethető a piacon, és megvan benne a lehetőség, hogy sikeres marketingeszközzé váljon. Más termékek és szolgáltatások esetében, amelyek nem fogyasztanak energiát, de kapcsolatban vannak az energiafogyasztással, más információs eszközök – például a bizonyos termékekre már érvényben lévő uniós szintű önkéntes rendszerek – megfelelőbbnek látszanak.

4.9 Az EGSZB már kifejezésre juttatta, hogy támogatja azokat a javaslatokat, amelyek az állami támogatásra vonatkozó szabályok megsértése nélkül ösztönzőket tesznek lehetővé⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ Lásd: COM(2008) 779 végleges, illetve CESE 620/2009. irányelve 2009.3.25. sz. vélemény a gumiabroncsok üzemanyag-hatékonyság tekintetében történő címkézéséről (előadó: Virgilio RANOCCHIARI).

⁽⁶⁾ Lásd: CESE 337/2009. sz. vélemény: *Fenntartható fogyasztás és termelés* (előadó: José María ESPUNY MOYANO) – 3.5. pont: „Az EGSZB kedvezően fogadja az Európai Bizottság ... javaslatát...”.

4.10 A közbeszerzésre vonatkozó javasolt rendelkezések tekintetében az EGSZB úgy véli, hogy a javasolt kötelező érvényű szabályokat a túlzottan magas megvalósítási költségek elkerülése érdekében alaposabban ki kell értékelni.

4.10.1 E tekintetben az EGSZB úgy gondolja, hogy a tagállamoknak megfelelő cselekvési szabadságot kell adni, egyrészt indikatív teljesítménynormák bevezetésével, másrészt megfelelő egyensúly megteremtésével az önkéntes rendszerek (a zöld közbeszerzés ajánlásaival összhangban) és a kötelező szabályok között, a lehető legjobban kihasználva azt a 2004/18/EK irányelvben már szereplő lehetőséget, hogy a közbeszerzési kiírásokba környezetvédelmi kritériumokat lehet bevonni.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 24-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat az Európai Parlament és a Tanács .../2008/EK rendeletére az áru fuvarozási rendszer környezetvédelmi teljesítményjavításának közösségi pénzügyi támogatására irányuló második „Marco Polo” program („Marco Polo II.”) létrehozásáról szóló 1692/2006/EK rendelet módosításáról

COM(2008) 847 végleges – 2008/0239 (COD)

(2009/C 228/18)

2009. február 12-én az Európai Parlament úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 71. cikke (1) bekezdése és 80. cikke (2) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Javaslat az Európai Parlament és a Tanács .../2008/EK rendeletére az áru fuvarozási rendszer környezetvédelmi teljesítményjavításának közösségi pénzügyi támogatására irányuló második »Marco Polo« program (»Marco Polo II.«) létrehozásáról szóló 1692/2006/EK rendelet módosításáról”

Az EGSZB elnöksége 2009. január 13-án megbízta a „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekciót a tárgyban folytatandó bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 24-i ülésnapon) 97 szavazattal, 3 tartózkodás mellett Nikolaos LIOLIOS-t bízta meg a főelőadói teendőik ellátásával.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság által kidolgozott politikát, amelynek célja annak lehetővé tétele, hogy a forgalom elkerülhetetlen és előrelátható növekedését a közúti hálózatról más közlekedési hálózatok irányába tereljék át; ugyanakkor hangsúlyozza az ambiciózus tervek hiányát, illetve a rendelkezésre álló források elégtelenségét.

1.2 Az EGSZB egyetért a rendelet módosítása érdekében javasolt intézkedésekkel, amelyek a következők:

1.2.1 a Versenyképességi és Innovációs Végrehajtó Hivatalra (EACI) megbízása a program kezelésével,

1.2.2 a projektekre alkalmazott támogathatósági értékküszöb csökkentése és egyszerűsítése,

1.2.3 az 500 tonna-kilométernyi közúti fuvar kiküszöbölésére, vagy a közúti közlekedéstől eltérő közlekedési módra történő áterelésére vonatkozó maximális támogatási intenzitás 1 euróról 2 euróra történő emelése,

1.2.4 különösen alacsony értékküszöb megállapítása belvízi hajózási projektek számára,

1.2.5 a különálló vállalkozások számára finanszírozási kérelem benyújtásának engedélyezése,

1.2.6 a forgalom kiküszöbölésére irányuló akciók esetében alkalmazott 10 %-os küszöbérték eltörlése,

1.2.7 a „rakomány” fogalmának bevezetése a forgalomátterelés kiszámításába,

1.2.8 a kisegítő infrastruktúrák támogatási feltételeinek egyszerűsítése.

1.3 Az EGSZB úgy véli, hogy a Marco Polo program nem éri el teljes mértékben a kezdetben kijelölt célkitűzéseket, tehát nem működik teljes kapacitással. Különösen arra a megfigyelésre hívja fel a figyelmet, hogy fennáll annak a veszélye, hogy a programhoz rendelt költségvetés (jelenleg 60 millió euró) nem lesz elegendő a 25 milliárd tonnakilométer szállítmány áterelésének elindítására. Tekintettel az áterelés révén a külső költségben elért megtakarítás magas összegére (9,15 euró), úgy véli, hogy több figyelmet kell annak szentelni, hogy biztosítsuk azokat a forrásokat, amelyek lehetővé teszik minél több tonnakilométernyi mennyiség más közlekedési módokra történő áterelését és a kezdetben kijelölt hatékonysági szint elérését. Mindenesetre könnyen elképzelhető, hogy a társadalom egészével szembeni haszonáldozati költségösszegében többszörösen meghaladja a vállalatoknak megítélt közvetlen pénzügyi támogatás összegét. Amint azt a 842/2002. számú, illetve 247/2005. számú véleményében hangsúlyozta, az EGSZB úgy látja, hogy az Európai Bizottságnak a program során javasolnia kellene a program költségvetésének növelését, hogy további pénzügyi eszközök szabaduljanak fel, amelyekre abban az esetben lesz szükség, ha a megfelelő cselekvési tervek száma felülmúlja a várakozásokat.

1.4 Az EGSZB meglepve tapasztalta, hogy noha a hatáselemzés javasolja és feltünteti, az új szabályozás nem irányozza elő a pályázatot benyújtó kisvállalkozások támogatását, sem kiadásuk fedezését. Csalódásának ad hangot azzal kapcsolatban, hogy ezt az ajánlást nem fogadták el, ugyanakkor azt javasolja, hogy az intézkedést terjesszék ki a kisvállalkozásokra, mivel úgy véli, ezek a szempontok az ő esetükben is szerepet játszanak, valamint hogy ilyen projektek kidolgozása számukra is jelentős költséggel jár.

1.5 Az EGSZB örömmel állapítja meg, hogy az Európai Bizottság valószínűleg csökkenteni tudja majd a javaslatok elfogadásához és finanszírozásához szükséges időkeretet. Ugyanakkor úgy ítéli meg, hogy a gyorsan fejlődő vállalkozói környezetben, ahol a piaci fejlődésekre való reagálás gyorsasága döntő jelentőségű, különösen arra kell figyelni, hogy lerövidítsünk minden egyes akció értékeléséhez, elfogadásához, és támogatásához szükséges időt azáltal, hogy kezdeményezzük a javaslatok előzetes értékelését, vagy hogy az értékelési folyamat egyes részeit modellezzük.

1.6 Az EGSZB a benyújtott és támogatást nyert javaslatok földrajzi elosztását nem tartja optimálisnak, mivel az sem az EU célkitűzéseire, sem pedig az intermodális szállítás szükséges ösztönzéséhez nem járul hozzá olyan módon, hogy az a tagállamok között egyensúlyt teremtsen. Javasolja továbbá a megközelítés továbbvitelét azáltal, hogy a Földközi-tenger partján fekvő országok problémáit is figyelembe veszik. Egyébiránt úgy véli, hogy számításba kell venni néhány ország szerkezeti hátrányait, mint például a kiterjedt vasúti hálózat hiányát, a nagymértékben kiterjedt partvonalat vagy a szigetjellegű, hogy így az idetelepült vállalkozások is pályázhassanak.

1.7 Az EGSZB megismétli korábbi álláspontját, vagyis hogy véleménye szerint tanulmányt kellene készíteni a „zéró készlet” és a „közlekedő készlet” stratégiájáról annak érdekében, hogy elemezzék, mennyiben vannak hatással a fenntartható közlekedési módok ösztönzésére. A „zéró készlet” gyakorlata meghosszabbítja az áruk közúton történő továbbítását, ami érezhető az energiafogyasztásban és a környezetvédelemben. Ebben az összefüggésben tanulmányozni kell az egész ellátási láncot.

1.8 Az EGSZB meglátása szerint hasznosítani kellene azt a tudást, amelyet a közúti fuvarozói vállalkozások felhalmoztak, úgy hogy aktívan bevonjuk őket megfelelő programokba, amelyek célja a közúton szállított áruk más szállítási útvonalakra történő áterelése. E célból javasoljuk, hogy folyamatosan kapjanak tájékoztatást és segítséget a termelési folyamatokban elfogadott és alkalmazott modellek módosításához.

1.9 Az EGSZB úgy véli, hogy mivel nem használták fel teljesen az összes rendelkezésre álló forrást, az Európai Bizottságnak tervbe kellene vennie a támogatás maximális mértékének megemelését, amely a jelenlegi százalékok 50 %-ra, illetve 75 %-ra történő emelését jelentené; a forgalomáterelési akciók, a belvízi hajózás keretében történő szállítás, a katalizátorhatással rendelkező szállítás, a tengeri gyorsforgalmi utak, valamint a forgalom kiküszöbölése esetén 35 %-ra, míg a közös tanulási intézkedések esetén 50 %-ra történő emelést javasol. Egy ilyen emelés a kisvállalkozások szempontjából tűnik szükségesnek, összevetve nagy vállalatokkal, amelyek változó kiadásaikhoz képest nagyobb fix költségekkel rendelkeznek. Különösen a katalizátorhatással bíró akciók esetében az EGSZB azt javasolja, hogy növeljék a támogatást: a tonna-kilométerenkénti 2 euróról 3 euróra, mivel újító megoldásokról van szó, és mert pozitív hatással lesznek a közúti áruszállításnak más közlekedési módokra történő áterelésére, valamint befolyásolják majd a közvéleményt.

1.10 Az EGSZB azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy az összes közösségi nyelven adjon ki olyan „európai útmutatót”, amely valamennyi felhasználóhoz szól, és amely összesíti az EU összes intermodális átrakó állomását, jellemző adataik részleteivel együtt; továbbá, hogy tegyen meg minden lépést, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy mind a finanszírozási mechanizmusokat, mind a végrehajtott programok hatását, valamint a felhasználók által abból levont – a köztes vagy végső felhasználók számára hasznosítható – előnyöket jobban megismerjék. Az EGSZB egyébiránt egyetért azzal az elgondolással, hogy az Európai Bizottságnak speciális terveket kell kidolgozni a program ösztönzéséhez, valamint ismertségének növeléséhez. E célból azt ajánlja, hogy szervezzen az EGSZB-vel közösen konferenciákat, felvilágosító napokat és tájékoztató utakat.

1.11 Az EGSZB annak átgondolását javasolja, hogy beilleszthető-e a Marco Polo program által támogatott projektek közé olyan kezdeményezések, amelyek folyékony anyagok csővezetékekkel való szállítását tartalmazzák, vagy a gázzállítást az átrakódásra szolgáló terminálok, vagy kombinált szállítási módok irányába terelnék.

1.12 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy alaposabban meg kell vizsgálni a hajózási ágazaton (belvízi hajózás és belvizek) belüli jelenlegi helyzetet, mivel ezen a területen az intermodális rendszerek alkalmazását a piac szétszabdaltsága miatt nehéznek tartják. Ezt a helyzetet már csak a tengeri gyorsforgalmi utakra irányuló akcióknak a gyenge vonzereje is jól példázza, amelyek 2007-ben a javaslatoknak csupán 9 %-át, 2008-ban pedig 4 %-át tették ki, következésképpen csak nagyon kevés javaslatot hagytak jóvá, vagy egyet sem, mint 2008-ban.

1.13 Az EGSZB továbbra is úgy véli, hogy a más közlekedési módokra történő áterelési akcióknak 36 hónapban megállapított határideje túlságosan szűk, és javasolja, hogy a minimális időtartamot 48 hónapra emeljék.

1.14 Az EGSZB úgy látja, hogy meg kell vizsgálni a nemzeti hatáskörrel rendelkező projektek támogatásának lehetőségeit, amelyek célja a közlekedési módok jobb kombinálása, és a közúti szállítás más hálózatra történő áterelésének javítása. Úgy véli, léteznek olyan helyi intézkedések, amelyek csupán egy tagállamot érintenek, hatásuk azonban kedvezne az adott közlekedési mód valamennyi, ezen az országon áthaladó felhasználójának.

1.15 Az EGSZB ismételten kifejezi egyetértését a program alkalmazási körének harmadik országokra történő bővítését illetően, függetlenül attól, hogy uniós tagjelöltekről van-e szó, és megjegyzi, hogy az adott állam területén végrehajtott akciók költségeit a program csak abban az esetben fedezheti, amennyiben ezek hatása közvetlen és mérhető előnyökkel jár egy adott uniós tagállam számára.

1.16 Az EGSZB úgy véli, hogy a sikeresen véghez vitt projektek, és az ezek révén ténylegesen megtakarított források mérlegét minél hamarabb meg kell jelentetni. Egy ilyen kezdeményezés alkalmat adna a program ösztönzésére, és az eddig elért eredmények közzétételére.

1.17 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy szerinte az Európai Bizottságnak fel kell szólítania a tagállamokat arra, hogy gyűjtsék össze az összes olyan létező hálózatot, amelyek jelenleg használaton kívül vannak, vagy amelyeket alig vesznek igénybe, és amelyeket rehabilitálni lehetne áruszállítás céljából; ez a kérés különösen a vasútvonalakra, de a tengeri és folyami szállításra is vonatkozik. Ezáltal tehát, amikor mód van rá, ki lehet alakítani útvonalakat, amelyek a közúti szállításhoz képest rövidebbek lesznek, és a fenntartható fejlődéssel jobban összeegyeztethetőek.

2. Általános észrevételek

2.1 Emlékeztető az EGSZB „Marco Polo I” és „Marco Polo II” programokról szóló következtetéseire

2.1.1 Az EGSZB a „Marco Polo I” és a „Marco Polo II” rendeletjavaslatról szóló, 2002. július 17 – 18-i, 842/2002. számú, valamint a 2005. március 9-i, 247/2005. számú véleményeiben rámutatott a program gyenge pontjaira, és úgy ítélte meg, hogy nem valósítható meg az Európai Bizottság által célul kitűzött, más közlekedési hálózatok irányába való elmozdulás, és azt javasolta, hogy az intézkedést konkrét rendelkezésekkel egészítsék ki. A két vélemény az alábbi javaslatokat tartalmazta:

2.1.1.1 a modális áttérítés infrastruktúráinak (például terminálok és megközelíthetőségük) közpénzek révén történő finanszírozása,

2.1.1.2 a megkezdett akciók folyamatos figyelemmel kíséréseinek egy irányítóbizottságra történő bízása, hogy a Marco Polo program félidejében a szükséges módosításokat meg lehessen tenni,

2.1.1.3 olyan projektek finanszírozásának engedélyezése, amelyek akár csak egyetlen tagállam területére korlátozódó akciókat tartalmaznak, amennyiben kedvező hatással vannak az érintett területen átlépő valamennyi nemzetközi szállításra,

2.1.1.4 annak a lehetőségnek a fenntartása, hogy a Marco Polo programba támogatható projektként fel lehessen venni olyan akciókat, amelyekben – kiegészítésként – légi és csővezetési szállítás integrálódik, ha azok egyéb szállítási módokhoz kapcsolódnak,

2.1.1.5 a beavatkozási szint csökkentése valamennyi fellépés esetében,

2.1.1.6 a forgalomáttérleést célzó intézkedések megvalósítási végső határidejének kitolása,

2.1.1.7 készíteni kell valamennyi felhasználó számára egy „Európai útmutatót”, amely tartalmazza az EU összes multimodális platformját, jellemző adataikkal,

2.1.1.8 különleges kategória létrehozása 500 000 euróra csökkentett minimális küszöbértékkel, mivel a folyami szállítást nem lehet összehasonlítani a tengeri szállítással, ahol a befektetési szükségletek a hajók méretével arányosan nagyobbak.

2.1.2 Az EGSZB abbéli kívánságát is kifejezte, hogy részt venne egy az Európai Bizottsággal közös vitában, amelynek célja a „zéró készlet” gyakorlatáról a „közlekedő készlet” gyakorlatára történő fokozatos átállás, amikor a szállítások sürgőssége nem abszolút prioritás.

2.2 Értékelő jelentés

Az EGSZB meglepedéssel szerzett tudomást az értékelésről⁽¹⁾, amelyre az Európai Bizottság külső szakértőt kért fel; meg kíván említeni néhány pontot, amellyel a jelentés nem foglalkozott részletesen:

— A benyújtott pályázatok aránya folyamatosan csökken, a 2003. évi 92-ről, a 2004. évben 63-ra, a 2005. évben 62-re, majd a 2006. évben 48-ra, míg az elfogadott és finanszírozott projektek száma többnyire változatlan, 12 és 15 között marad.

— Érdekes megjegyezni, hogy a támogatást élvező projektek kezdetben számított forgalomáttérítése 75 %-ban valósult meg: a vasúti építkezés 99 %-ot ért el, míg a belvízi hajózási építkezés sikerének aránya a kezdeti célkitűzésnek csupán 45 %-át éri el.

— A „Marco Polo I” program közúti áruszállítás áttérítésére vonatkozó célkitűzésének 64 %-os megvalósulása a nemzetközi közúti fuvarozás európai uniós szintjén belüli közúton lebonyolított összes teherszállításnak mindössze 5,8 %-át jelenti: ez összességében véve viszonylag szerény változást jelent.

— A javaslatok értékelési eljárását a szerződéskötés szakaszáig bezárólag összetettnek, átláthatatlannak véli, és úgy gondolja, hogy a tárgyalások kezdeményezése és a szóban forgó szerződés aláírása sok időt vesz igénybe. Megjegyzendő, hogy a résztvevők jelentős száma világosnak és átláthatónak tartja a projektek kiválasztásánál alkalmazott kritériumokat, ugyanez viszont nem mondható el arról a folyamatról, amely e paraméterek és a kiválasztott projektekre vonatkozó végső javaslat alapján meghatározza az adott osztályzatot.

— A minimális küszöbértékek rendkívül magasak a kis- és középvállalkozások számára, és nincsenek ösztönző hatással új intermodális szállítmányozási projektek elindítására; e helyzet hatására inkább kevés, nagyvállalatok által vezetett projekt részesül támogatásban, mint több, kis- és középvállalkozások által irányított projekt. Egy az utóbbiakat célzó megközelítés következképpen hozzájárulhatna a helyi és regionális szintű közutak túlterheltsége elleni küzdelemhez.

— Mivel a tengeri gyorsforgalmi utakhoz kapcsolódóan indított felhívásra nem érkezett be projektjavaslat, ezért javasolt, hogy az ilyen típusú projektek esetében gondoskodjanak utókövetésről, valamint hogy ösztönözzék a megvalósításukban való részvételt.

— A forgalmi torlódások csökkentéséhez való hozzájárulás szempontját nagyobb mértékben ki kell emelni.

⁽¹⁾ Evaluation of the Marco Polo Programme [A Marco Polo program értékelése] (2003–2006), Ecorys (kizárólag angol nyelven érhető el): http://ec.europa.eu/transport/marcopolo/ipm/docs/evaluation_mp1.pdf.

3. Észrevételek

Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy az Európai Bizottság nem vette figyelembe az e tárgyban készült két véleményében megfogalmazott javaslatok nagy részét, amelyek hozzájárultak volna a program hatékonyságának növeléséhez, amint az a külső értékelésből is kitűnik, valamint üdvözlő az általa felhozott javaslatoknak immáron megítélt támogatást – még ha ez késéssel is történt. Az EGSZB konkrétan, a következő álláspontra jutott:

3.1 A program irányítása – más közösségi programokkal együtt – 2008. március 1-je óta a Versenyképességi és Innovációs Végrehajtó Hivatal (EACI) feladata. Az EGSZB egyetért ezzel az intézkedéssel, amelyet azonban össze kellene kapcsolni valamennyi olyan cselekvéssel és kezdeményezéssel, amely csökkenti a bürokratikus terheket, és további potenciális jelölteket vonz a támogatásra.

3.2 A Bizottság a 1692/2006/EK rendelet I. melléklete 2. pontjának d) alpontjában foglalt eljárásnak megfelelően kétszeresére fogja emelni a maximális támogatási intenzitást, 500 tonnakilométer kiküszöbölt vagy közútról áttevelt forgalom után 1 euróról 2 euróra. Az EGSZB úgy ítéli meg, hogy e támogatásnak a megkésztetésére szükség van a Marco Polo program további fejlesztéséhez, amennyiben a külső költségek csökkentése, valamint a közlekedés társadalmi és környezeti hatása által keletkező profit többszörösen kompenzálja ezeket a finanszírozási kiadásokat.

3.3 Annak lehetővé tétele, hogy vállalkozások egyedül is pályázhassanak. Azon lehetőség megteremtése, hogy egyetlen vállalkozás is nyújthasson be projekteket, egyértelműbbé fogja tenni és egyszerűsíteni fogja a kedvezményezettek támogathatóságának feltételeit. Az EGSZB egyetért ezzel a kezdeményezéssel, és megismétli, hogy engedélyezni kellene olyan projektek figye-

lembevételét, amelyek csupán egyetlen tagállam területére korlátozódó akciót tartalmaznak, amennyiben ez a rendelkezés hozzájárul a közúti szállítás csökkentéséhez.

3.4 Különösen alacsony értékűszöb megállapítása belvízi hajózási projektek számára. Külön alacsonyabb értékűszöb kerül bevezetésre azon projektekre, amelyek célja a fuvarok áttevélése a közutakról a belvízi hajózásra:

A projekt típusa	Jelenlegi értékűszöb		Javasolt értékűszöb
Belvízi szállítás	—	—	17 millió tonnakilométer

Az EGSZB örömmel állapítja meg, hogy a támogathatóságra vonatkozó értékűszöbözöz kapcsolódó javaslatait – különösen a belvízi hajózás keretén belüli szállítást illetően – végül elfogadták, és úgy ítéli meg, hogy ez a módosítás nagyobb számban vonzza majd a projekteket.

3.5 A pályázat elkészítésével járó költségek megtérítése mikrovállalkozások számára. A közúti és a belvízi hajózási ágazatban jellemző mikrovállalkozások pályázásának ösztönzése érdekében a módosítás a pályázat elkészítésével járó költségek egyösszegű megtérítéséről rendelkezne. Az EGSZB meglepve tapasztalta, hogy noha a hatáselemzés ezt javasolja, és feltűnteti, az új szabályozás nem irányozza elő a kisvállalkozások támogatását a pályázat benyújtásában.

3.6 A projektek támogathatóságára vonatkozó értékűszöbök csökkentése és egyszerűsítése. Az egyes értékűszöbök egyszerűsítése és csökkentése még több kisebb projektet vonz majd, és így hozzájárul a program célkitűzéseinek megvalósításához. Ez a következőket jelenti:

A projekt típusa	Jelenlegi értékűszöb		Javasolt értékűszöb
Forgalomátterelés	250 millió tonnakilométer	500 000 euró	80 millió tonnakilométer
Belvízi szállítás	—	—	17 millió tonnakilométer
Katalizátorhatás	—	2 millió euró	30 millió tonnakilométer
Közös tanulási akció	—	250 000 euró	250 000 euró
Tengeri gyorsforgalmi utak	1,25 milliárd tonnakilométer	2,5 millió euró	250 millió tonnakilométer
Forgalmat kiküszöbölő akció	500 millió tonnakilométer	1 millió euró	80 millió tonnakilométer

Mivel az EGSZB korábban már javasolta ezt az intézkedést, következképpen egyetért azzal, hogy a javasolt projektek támogathatóságára vonatkozó értékűszöbözöt csökkentsék, valamint hogy a tonnakilométert határozzák meg a különböző javaslatok összehasonlítási alapjaként.

3.7 A forgalmat kiküszöbölő projektekre vonatkozó 10 %-os külön értékűszöb eltörlése. Az EGSZB helyesli, hogy a fent említett értékűszöbözöt eltörljék, és úgy gondolja, hogy az intézkedés hatására több javaslat születik majd e területen.

3.8 A szállítóegység figyelembevétele a forgalomátterelés kiszámításában. Az EGSZB véleménye szerint a közlekedési eszköz által megtett távolság figyelembevétele hasznos javaslat. Ugyanakkor meg kell vizsgálni, hogy hogyan különböztethetők meg azok a projektek, amelyek legjobban ki tudják használni az

intermodális szállítási módokat, mint például a rakományok Ro-Ro komphajó kíséret nélküli szállítása.

3.9 A projekt 6 hónappal történő meghosszabbítása a kedvezményezett által indokolt kivételes esetben. Az EGSZB egyetért ezzel a javaslattal, mivel egy ilyen intézkedés biztonságot ad a kedvezményezetteknek arra vonatkozóan, hogy a közösségi támogatás megtéríti indulási veszteségeiket.

3.10 A kiegészítő infrastruktúrára vonatkozó finanszírozási feltételeinek egyszerűsítése. Az EGSZB helyesli a kiegészítő infrastruktúrához kapcsolódó projektek megvalósíthatóságára vonatkozó értékűszöbözök eltörlését, és úgy ítéli meg, hogy ez az egyszerűsítés olyan korlátozásokat szüntet meg, amelyeket feleslegesen és indokolatlanul alkalmaztak.

3.11 A program igazgatási eljárásainak egyszerűsítése. Az EGSZB csak üdvözölni tudja mindazon akciókat, amelyek az eljárások javítását, valamint a minden egyes támogatás utáni adminisztratív formások teljesítéséhez szükséges határidők csökkentését szolgálják, annál is inkább, mivel e területen az eddigi tapasztalatok negatívak voltak. Ugyanakkor visszajelzést vár el e téren a résztvevők tapasztalataival kapcsolatosan, hogy határozottabb véleményt tudjon kidolgozni erről.

3.12 Az 5. cikk (2) bekezdése második mondatának törlése („A 2. cikk h) pontja szerinti kiegészítő infrastruktúrák támogatási feltételeit a II. melléklet tartalmazza.”). Az EGSZB csatlakozik ehhez a javaslathoz, és úgy véli, hogy a szóban forgó gyakorlat nehézségeket okozott a javaslatok sikeres végrehajtása során, különösen azon javaslatok esetében, amelyek a tengeri gyorsforgalmi utak használatára irányultak.

3.13 A kiegészítő infrastruktúrákra vonatkozó állami támogatás és közösségi pénzügyi támogatás összesítve nem halad

hatja meg a támogatható költségek 50 %-át (törölt rendelkezés). Az EGSZB véleménye szerint a célzott akció helyénvaló, és úgy véli, hogy a nemzeti kormányok vesznek részt a legintenzívebben az érintett projektekből.

3.14 A 14. cikk (2) bekezdése szövegének helyébe a következő szöveg lép: „A Bizottság 2011. június 30-ig az Európai Parlament, a Tanács, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, valamint a Régiók Bizottsága elé terjeszti a Marco Polo program 2003 és 2009 között elért eredményeiről szóló értékelő jelentését.” Az EGSZB fenntartásainak ad hangot a fent javasolt menetrenddel kapcsolatban, mivel – figyelembe véve azt a tényt, hogy a fent említett jelentést nem fogják kiigazító intézkedések meghozatalára felhasználni – megfelelőbbnek tartja, ha több idő áll rendelkezésre ahhoz, hogy a javasolt rendeletet átfogóbb értékelésnek vessék alá.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 24-én.

az Európai
Gazdasági és Szociális Bizottság elnöke
Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a harmadik országokbeli audiovizuális szakemberekkel folytatott együttműködés programjának (MEDIA Mundus) létrehozásáról

COM(2008) 892 végleges – 2008/0258 (COD)

(2009/C 228/19)

2009. február 2-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 150. cikkének (4) bekezdése és 157. cikkének (3) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a harmadik országokbeli audiovizuális szakemberekkel folytatott együttműködés programjának (MEDIA Mundus) létrehozásáról”

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elnöksége 2009. február 24-én megbízta a „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekciót a bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 25-i ülésnapon) főlőadót jelölt ki Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER személyében, továbbá 79 szavazattal 5 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések

1.1 Az EGSZB támogatja a határozatjavaslatot, és egyetért azzal, hogy terjeszteni kell a demokratikus társadalom és a jogállamiság értékeit és elveit, hiszen az Európai Unió a szabadság, a demokrácia, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásának elveire épül.

1.2 Az EGSZB megfelelőnek és hasznosnak tartaná, ha az Európai Bizottság felhatalmazást nyerne arra, hogy a program végrehajtása során meghatározhassa az általános alkalmazási iránymutatásokat és a kiválasztási kritériumokat, mivel olyan elemekről van szó, amelyek az 1999/468/EK határozat hatálya alá esve nem módosítják a határozatjavaslat alapvető elemeit.

1.3 Az EGSZB egyetért a program általános célkitűzéseivel (az európai audiovizuális ágazat versenyképessége, a fogyasztók választási lehetősége és a kulturális sokszínűség), ugyanakkor úgy véli, hogy a program konkrét célkitűzései túl általánosak, ezért világosabban ki kellene fejteni őket, hangsúlyt helyezve a határokon átnyúló és transznacionális szempontokra.

1.3.1 Kiemelt támogatást érdemel az új technológiáknak az audiovizuális alkotások különféle digitális alkalmazások formájában történő gyártási, terjesztési és forgalmazási folyamataiba való bevezetése és az audiovizuális alkotások forgalmazása (többek között új platformokon, pl. VOD-n és internetprotokoll-alapú televíziózáson (IPTV) keresztül).

1.4 Az előirányzott 15 millió eurós pénzügyi keret túlságosan szűkös a programban felsorolt ambiciózus általános célkitűzések megvalósításához, ezért az audiovizuális ágazat hatékonyabb támogatása érdekében jelentősen növelni kellene, természetesen a költségvetési fegyelem és a helyes pénzügyi irányítás elveinek szigorú tiszteletben tartása mellett.

1.5 Az Európai Bizottságnak a program végrehajtása során a tagállamokkal szoros együttműködésben gondoskodnia kell arról, hogy biztosítva legyen a koherencia és komplementaritás a többi idevonatkozó közösségi politikával, programmal és fellépéssel.

2. Háttér

2.1 2009. január 9-én az Európai Bizottság előterjesztette európai parlamenti és tanácsi határozatra vonatkozó javaslatát a harmadik országokbeli audiovizuális szakemberekkel folytatott együttműködés programjának (MEDIA Mundus) létrehozásáról.

2.2 A javaslat az audiovizuális ágazatnak a lisszaboni menetrend céljainak megvalósításában, valamint a menetrend részét képező i2010 kezdeményezésben játszott alapvető szerepével foglalkozik. Említést tesz továbbá a kulturális kifejezések sokszínűségének védelméről és előmozdításáról szóló UNESCO-egyezményről is, amelyet az Európai Közösség 13 tagállammal együtt 2006. december 18-án ratifikált. Figyelembe kell venni, hogy ez az ágazat legalább 5,8 millió polgárt – az EU-25 lakosságának 3,1 %-át – foglalkoztat.

2.3 A dokumentum világosan kimondja, hogy az ágazat megerősítése érdekében tett erőfeszítések (technológiai fejlesztés, új szereplők és új platformok megjelenése, az audiovizuális tartalom létrejöttének ösztönzése) ellenére az európai audiovizuális alkotások harmadik országokban való terjedését továbbra is szerkezeti akadályok nehezítik.

2.4 A MEDIA Mundus program tehát az inkább az Unión belüli együttműködésre összpontosító, egyéb kezdeményezések keretében megvalósuló programokat (MEDIA 2007, a II. Euromed Audiovizuális Program és az EU-AKCS filmszínház-program) és a korlátozott költségvetéssel rendelkező meglévő nemzetközi filmalapot kívánja kiegészíteni.

3. A határozatjavaslat

3.1 A harmadik országokbeli audiovizuális szakemberekkel folytatott együttműködés programjának (MEDIA Mundus) létrehozásáról szóló határozatjavaslat főbb jellemzői a következők:

3.1.1 A harmadik országokkal létrehozott nemzetközi együttműködési projektek finanszírozására szolgáló, a 2011. január 1. és 2013. december 31. közötti időszakra vonatkozó programról van szó. Erre az időszakra a program végrehajtásának teljes költségvetése 15 millió EUR.

3.1.2 A program alapvető célkitűzése a nemzetközi hálózatok létrehozásának előmozdítása azzal a céllal, hogy az audiovizuális ágazatban megerősítse Európa ipari, kulturális és politikai szerepét, javítva az audiovizuális alkotások versenyképességét, valamint terjesztését és bemutatását.

3.1.3 Minden projekt legalább három partner részvételével működik, koordinálásukat európai szakember végzi, akinek feladata az ajánlat benyújtása, a projekt irányítása, valamint pénzügyi adminisztrációja és lebonyolítása.

3.1.4 A program fontos részét képezi a továbbképzés, valamint az európai és a programban részt vevő más országokban honos szakemberek szakképzése, különösen az audiovizuális alkotások gyártása, forgalmazása, bemutatása, terjesztése és tárolása, valamint a szabályozási keretek és a pénzügyi rendszerek területén.

3.1.5 A javaslat tartalmazza a nagyközönség, és elsősorban a fiatalok audiovizuális ismereteinek előmozdítását célzó fellépések és kezdeményezések kidolgozását is, különös tekintettel a kulturális szempontból sokszínű audiovizuális tartalmak iránti közígyén növelésére.

3.1.6 Az alkotások terjesztése szempontjából a program egyik legjelentősebb eleme az európai audiovizuális alkotások harmadik országokban való műsorra tűzése, csakúgy mint ezen országok alkotásainak bemutatása a tagállamokban. Ennek részeként megállapodást kötnek olyan filmszínház-üzemeltető hálózatokkal, amelyek az Unióban és harmadik országokban is fenntartanak mozikat, arra ösztönözve őket, hogy a bemutatók száma és a bemutatás időszakának hossza szempontjából javítsák a műsorra tűzés feltételeit.

3.1.7 A program ezenkívül támogatja a műsorszolgáltatók (vagy VOD-platformok) és jogtulajdonosok közötti partnersegeket, amelyek az alkotások katalogizálására irányulnak azok VOD-platformokon történő terjesztése céljából.

3.1.8 A program megvalósítandó intézkedései között szerepel a produkciós vállalkozásoknak, a forgalmazóknak és a műsorszolgáltatóknak az európai és a harmadik országokból származó audiovizuális alkotások minden lehetséges csatornán történő forgalmazását és terjesztését szolgáló szinkronizáláshoz és feliratozáshoz nyújtott támogatása.

3.2 A program keretében odaítélt pénzügyi támogatás alapvetően nem haladhatja meg a támogatott projekt végső költségeinek 50 %-át, olyan kivételes esetekben azonban, amelyekről kifejezetten rendelkeznek, elérheti a 80 %-ot is.

3.2.1 A hozzájárulás teljesen vagy részben természetben is biztosítható, amennyiben értéke nem haladja meg a ténylegesen felmerült és kellően alátámasztott költségeket. E hozzájárulások kiterjedhetnek a képzésre vagy vásárlásösztönzési célokra rendelkezésre bocsátott helyiségekre is.

3.2.2 Az Európai Bizottságnak legkésőbb 2012. június 30-ig a program folytatásáról szóló közleményt, valamint legkésőbb 2015. december 31-ig egy utólagos értékelő jelentést kell az Európai Parlament, a Tanács, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, valamint a Régiók Bizottsága elé terjesztenie.

3.2.3 A határozat kifejezetten megemlíti bizonyos horizontális közösségi politikákat, amelyek megerősítéséhez a MEDIA Mundus program hozzájárul:

— az Európai Unióról mint a béke, a jólét és a biztonság térségéről folytatott vita és tájékoztatás;

-
- a véleménynyilvánítás szabadsága mint alapelv érvényesülésének előmozdítása;
 - a világban meglévő kulturális sokféleség és multikulturalizmus fontosságának tudatosítása;
 - az európai gazdaság bázisát képező tudásalap gyarapítása és az Európai Unió globális versenyképességének javítása;
 - a nem, faji vagy etnikai származás, vallás vagy meggyőződés, fogyatékoság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés valamennyi formájának felszámolásáért vívott küzdelem támogatása.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az európai globalizációs alkalmazkodási alap létrehozásáról szóló 1927/2006/EK rendelet módosításáról

COM(2008) 867 végleges – 2008/0267 (COD)

(2009/C 228/20)

2009. január 20-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 159. cikkének (3) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyról:

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az európai globalizációs alkalmazkodási alap létrehozásáról szóló 1927/2006/EK rendelet módosításáról”

2009. január 13-án az Elnökség megbízta az Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottságát a munka előkészítésével.

Tekintettel a munka sürgősségére, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 24-i ülésnapon) Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS-t főelőadónak nevezte ki, és 152 szavazattal 5 ellenében, 12 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) támogatja azt az európai bizottsági javaslatot, hogy átmenetileg bővítsék ki az európai globalizációs alkalmazkodási alap (EGAA) alkalmazási körét, így segítve a jelenlegi nemzetközi gazdasági válság miatt munkájukat elvesztett munkavállalókon.

1.2 Fontos, hogy az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság felgyorsítsa a tárgyalásokat annak érdekében, hogy minél előbb és még a jelenlegi parlamenti ciklus alatt elfogadják az új rendeletet.

1.3 Az EGSZB azt javasolja, hogy a rendeletnek a hivatalos lapban történő megjelenése után 12 hónappal készüljön értékelés az EGAA-ról az eljárások és az alap kezelésének elemzése, illetve a gazdasági helyzet és a munkaerőpiac figyelembevétele céljából. Az EGSZB együttműködik majd az Európai Bizottsággal a szóban forgó értékelés elkészítésében.

1.4 Az EGSZB szerint a költségvetésben előirányzott 500 millió euró nem elegendő, ezért azt javasolja, hogy bocsássanak 1 milliárd eurót az alap rendelkezésére, amely összegnek – a gazdasági válság alakulásának függvényében – a további években tovább növelhetőnek kell lennie.

1.5 Jelenleg hét hónapig tart, amíg a papírok benyújtását követően az Európai Bizottság kifizeti a támogatást. Mivel ez túl hosszú idő az elbocsátott munkavállalók gyors megsegítésére, az EGSZB azt javasolja, hogy biztosítsanak saját kezdeti költségvetést az EGAA számára.

1.6 Az EGSZB egyetért azzal, hogy csökkentsék 500-ra az elbocsátott személyeknek azt a minimális számát, amely az alap igénybevételére jogosít. Azt is támogatja, hogy a hozzájárulás felhasználására meghatározott időszak 24 hónap legyen, illetve hogy az EU pénzügyi hozzájárulása 75 %-ig terjedjen.

1.7 Az EGSZB azt javasolja, hogy szánjanak aktívabb szerepet a szociális partnereknek az EGAA-támogatások kérelmezési eljárásának valamennyi szakaszában – mind vállalati, mind pedig regionális, nemzeti és uniós szinten.

2. Háttér

2.1 2006 márciusában az Európai Bizottság ismertette az európai globalizációs alkalmazkodási alap létrehozásáról szóló javaslatát⁽¹⁾. Az alap felállításával az volt a célja, hogy egyszeri és speciális támogatásokat tegyen lehetővé a munkavállalók újbóli munkaerő-piaci beilleszkedésének megkönnyítése érdekében olyan régiókban, illetve ágazatokban, amelyek súlyos gazdasági károkat szenvedtek el a termelés harmadik országokba történő áthelyezése, a rendkívüli mértékben megnövekedett import vagy bizonyos ágazatokban az uniós kvóta folyamatos csökkenése következtében. Az Európai Bizottság rendeletjavaslatot dolgozott ki, a Tanács pedig véleménykészítésre kérte fel az EGSZB-t.

2.2 2006. december 13-án az EGSZB elfogadta a CCMI/036-os véleményt⁽²⁾ (előadó: Joost VAN IERSEL, társelőadó: Enrico GIBELLIERI). Ebben a véleményben támogatásáról biztosította az európai bizottsági javaslatot, és egyetértésének adott hangot az EGAA céljait illetően. Az EGSZB különböző észrevételeket és javaslatokat is megfogalmazott annak érdekében, hogy hatékony legyen az alapról szóló rendelet⁽³⁾.

2.3 Az európai globalizációs alkalmazkodási alapot létrehozó 1927/2006/EK rendelet⁽⁴⁾ 2007. január 1-jétől 2013-ig hatályos. Az alap által nyújtott támogatások összesen évi 500 millió euróig terjedhetnek, kiegészítve a strukturális alapokat, kiváltképp az Európai Szociális Alapot. Az alap kezelésével az Európai Bizottság Foglalkoztatási, Szociális és Esélyegyenlőségi Főigazgatósága van megbízva.

⁽¹⁾ COM(2006) 91 végleges – 2006/0033 (COD).

⁽²⁾ HL C 318., 2006.12.23., 38-41. o.

⁽³⁾ Az Európai Parlament 2006. december 13-án küldte meg állásfoglalását (l PE A6-0385/2006). HL L 406., 2006.12.30., 1. o.; helyesbítés: HL L 48., 2008.2.22., 82. o. Konzultáltak a Régiók Bizottságával (CdR 137/2006 fin sz. vélemény; előadó: Irene OLDFATHER) HL C 51., 2007.3.6.

⁽⁴⁾ HL L 406., 2006.12.30., 1. o. A rendelettel kapcsolatos helyesbítés: HL L 48., 2008.2.22., 82.o.; angol nyelvű változat: HL L 202., 2008.7.31., 74. o.

2.4 A kérelmeket nem az érintett vállalatoknak vagy munkavállalóknak, hanem a tagállamoknak kell benyújtaniuk.

2.5 2008 júliusában az Európai Bizottság közleményt⁽¹⁾ adott ki, amelyben értékelte az EGAA első néhány havi működését, és elemezte a kilátásokat és a jövőre vonatkozó módosítási javaslatokat⁽²⁾.

2.6 Az Európai Bizottság kedvező értékelést adott az alapról, bár azt a tervezettnél kisebb mértékben alkalmazták. Az Európai Bizottság bejelenti, hogy egyszerűsíteni fogja az eljárásokat, ösztönözve a bevált módszerek cseréjét és jobban reklámozva az alapot. Ígéretet tesz arra is, hogy a 2009 közepén kidolgozandó következő éves jelentés megjelentetése előtt ismertet néhány javaslatot a rendelet módosítását illetően.

2.7 Másrészt a világméretű gazdasági és pénzügyi válság következményeként sok munkavállaló válik munkanélkülivé, és számos vállalatot ideiglenesen vagy véglegesen bezárnak.

2.8 Az európai gazdasági fellendülés tervében⁽³⁾ az Európai Bizottság annak a szándékának ad hangot, hogy a válságra adott európai válasz részeként az EGAA-ból hatékonyabb korai támogatási eszköz váljon. Ennek érdekében módosítani kell a rendeletet, hogy bizonyos ágazatokban hatékonyabban lehessen fellépni, különös tekintettel azok oktatására és újbóli beilleszkedésére, akik a gazdasági válság miatt veszítik el munkájukat.

3. Az EGAA-rendelet módosítására vonatkozó javaslatok

3.1 A szóban forgó javaslat célja annak elérése, hogy az európai globalizációs alkalmazkodási alap hatékonyabb segítséget nyújtson a globalizáció miatt munkájukat elvesztett munkavállalóknak, hogy ideiglenesen kibővídjön alkalmazási köre, kiterjedve a világméretű gazdasági és pénzügyi válság következtében történt elbocsátásokra, illetve hogy működése jobban igazodjon szolidaritási célkitűzéséhez. Mindehhez néhány rendelkezés módosítására van szükség az európai globalizációs alkalmazkodási alap létrehozásáról szóló 1927/2006/EK rendeletben.

3.2 A javaslat kidolgozását megelőzően az Európai Bizottság konzultált a tagállamokkal és a szociális partnerekkel, és 2008. szeptember 4-én konferenciát tartott Brüsszelben.

3.3 A rendelet módosításának arra kell szolgálnia, hogy az EGAA betölthesse azt a célt, hogy szolidaritást biztosítson a globalizáció okozta mélyreható változások miatt munkájukat elvesztett munkavállalókkal, és hogy átmeneti rendelkezésként támogatást nyújtson a globális gazdasági és pénzügyi válság következtében elbocsátott munkavállalóknak.

3.4 Az Európai Bizottság a rendelet olyan módosításait is javasolja, amelyekkel rugalmasabbá és egyszerűbbé tehető az eljárások és a kérelmekkel szembeni követelmények, illetve kibővíthető az EGAA hatásköre.

4. Általános megjegyzések

4.1 Az elmúlt hónapokban több ezer európai munkavállalót bocsátottak el a nemzetközi pénzügyi és gazdasági válság miatt. Az EGSZB szerint az európai gazdasági fellendülés terve⁽⁴⁾ keretében elfogadásra váró gazdasági és monetáris politikák mellett az Európai Uniónak olyan speciális politikák kidolgozását is ösztönöznie kellene, melyek az elbocsátott munkavállalók megsegítését célozzák.

4.2 A jelenlegi válságos és bizonytalan helyzetben az európai polgároknak egyértelmű üzenetet kell kapniuk az Európai Uniótól, amelyből kiderül, hogy ez utóbbi kész segíteni az elbocsátott munkavállalókon.

4.3 Az EGSZB ezért támogatja azt az európai bizottsági javaslatot, hogy átmenetileg bővítsék ki az európai globalizációs alkalmazkodási alap alkalmazási körét, így segítve a jelenlegi nemzetközi gazdasági válság miatt munkájukat elvesztett munkavállalókon.

4.4 Az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság között kötött intézményközi megállapodás 28. cikke a költségvetésben legfeljebb évi 500 millió eurót irányoz elő az EGAA számára.

4.5 Az EGSZB szerint a jelenlegi helyzetben ez a költségvetési előirányzat nem feltétlenül lesz elegendő a kitűzött célok megvalósításához, ezért annak átmeneti emelését javasolja addig, amíg munkahelyek megszűnését és elbocsátásokat okozva tovább tart a válság. Az EGSZB azt javasolja, hogy 2009-re 1 milliárd eurót különítsenek el az alap számára, és 2010-re irányozzanak elő emelést, amennyiben emelkedik a támogatási kérelmek száma.

4.6 Jelenleg hét hónapig tart, amíg a papírok benyújtását követően az Európai Bizottság kifizeti a támogatást. Mivel ez túl hosszú idő az elbocsátott munkavállalók gyors megsegítésére, az EGSZB azt javasolja, hogy biztosítsanak saját kezdeti költségvetést az EGAA számára.

4.7 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságnak azt a javaslatát, hogy 1 000 főről csökkentsék 500-ra az elbocsátott személyeknek azt a minimális számát, amely az EGAA igénybevitelére jogosít, mivel ez jobban megfelel az európai vállalatok dolgozói létszámának.

4.8 A globalizáció hatásait illetően az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal⁽⁵⁾ abban, hogy ne csupán a világkereskedelemben bekövetkezett strukturális változások miatti elbocsátásokat vegyék figyelembe, hanem hogy gondolni kell olyan más típusú szerkezetváltásokra is, melyek a technológiákhoz, a termékekhez, a termelés megszervezésével kapcsolatos változásokhoz, illetve a nyersanyagokhoz való hozzáféréshez és azok áraihoz kötődnek.

⁽¹⁾ COM(2008) 421 végleges.

⁽²⁾ 2007 során tíz kérelem érkezett, 2008-ban csupán öt.

⁽³⁾ COM(2008) 800 végleges, 2008. november 26.

⁽⁴⁾ COM(2008) 800 végleges.

⁽⁵⁾ Szolidaritás a változással szemben. Az EGAA 2007-ben: áttekintés és kilátások, COM(2008) 421 végleges.

4.9 Mivel a rendeletben eredetileg számításba vett 12 hónapos határidő gyakran nem elegendő arra, hogy az elbocsátottak új munkahelyet találjanak, az EGSZB támogatja az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy a hozzájárulás felhasználására meghatározott időszakot hosszabbítsák meg 24 hónapra.

4.10 Az EGSZB támogatja azt az európai bizottsági javaslatot, hogy a hozzájárulás mértékét 50 %-ról 75 %-ra emeljék, hiszen a jelenlegi válsághelyzetben az EU-nak szolidárisabbnak kell lennie az elbocsátott munkavállalókkal és a tagállamokkal.

4.11 Az EGSZB egyetért azzal, hogy az elbocsátások számának meghatározásához figyelembe kell venni egyrészt azt az időpontot, amikor a munkaadó értesítette a munkavállalót az elbocsátásról, másrészt pedig a munkaszerződés lejárat előtti tényleges megszűnésének idejét.

4.12 Az EGSZB úgy ítéli meg, hogy a 2. cikk azokra az elbocsátásokra is vonatkozik, amelyek az EU bármely régiójában vagy vállalatánál a termelésnek más uniós régióba történő áthelyezéséből adódnak, hiszen, bár valamennyi uniós régió egyetlen közös belső piacot alkot, a globalizáció révén az a vállalatokra nehezedő nyomás, hogy világszinten is versenyképesek legyenek, gyakran alacsonyabb termelési költségeket felmutató (akár uniós, akár egyéb külső) régiókba történő vállalatáthelyezésben ölt testet.

4.13 Előző véleményében ⁽¹⁾ az EGSZB már javasolta, hogy a különböző (vállalati vagy regionális) területeken tevékenykedő szociális partnereknek megfelelő módon részt kell venniük a folyamatokban. A rendelet 5. cikke értelmében a kérelmekben a tagállamok tájékoztatást adnak a szociális partnerekkel való konzultáció során követett eljárásról. Az EGSZB szerint a kérelmek elfogadásának kötelező feltétele kell hogy legyen, hogy a szociális partnerek vállalati, regionális vagy nemzeti szinten részt vegyenek a folyamatokban.

4.14 Az EGSZB azt ajánlja, hogy erősítsék meg az Európai Bizottság szerepét a tagállamoknak nyújtott adminisztratív és technikai segítség terén. Ennek az a célja, hogy segítsenek a tagállamoknak a kérelmek kidolgozásában, és egyben javítsák ez utóbbiak európai szintű koherenciáját, valamint hogy az Európai Bizottság proaktív szerepet töltsön be a tagállamokkal és a szociális partnerekkel szemben.

4.15 Az EGAA a strukturális alapok kiegészítője kell hogy legyen, különösen az ESZA-é, ezért kerülendő a felesleges átfedések. Az EGSZB véleménye szerint a regionális önkormányzatok, a szociális partnerek és a civil szervezetek az ESZA-ra vonatkozó részvételi eljárások segítségével együttműködhetnek annak érdekében, hogy a két alapot megfelelő módon használják.

4.16 Az EGSZB azt javasolja, hogy az új rendeletnek a hivatalos lapban történő megjelenése után 12 hónappal **készüljön értékelés** az EGAA-ról a rendeletben foglalt eljárások, az alap kezelése, valamint a gazdasági és a munkaerő-piaci helyzet elemzése céljából. Ebben az értékelésben az alábbi kérdéseket kell mérlegelni:

4.16.1 Amennyiben tovább folytatódik a gazdasági válság és a munkahelyek megszűnése, 2011 utánra is meg kellene hosszabbítani az EGAA alkalmazását.

4.16.2 A beérkezett kérelmek számának és a krízis alakulásának függvényében meg kellene vizsgálni, hogy nem lenne indokolt a költségvetési előirányzat további, az 1 milliárd eurón felüli emelése.

4.16.3 Az is megfontolandó, hogy tekintettel a bizonyos ágazatokban és régiókban működő kisebb vállalkozások problémáira, nem kellene-e csökkenteni az elbocsátottak 500 fős határértékét, amely az EGAA-s támogatásra jogosít.

4.16.4 A felhasznált eszközök elemzését követően meg kell majd vizsgálni a pénzügyi hozzájárulásnak a rendelet módosításában szereplő 75 %-os arányát, illetve a hozzájárulás felhasználására meghatározott 24 hónapos időszakot is.

5. Részletes megjegyzések a rendelet cikkeiről

5.1 1. cikk (1) bekezdés: az EGSZB azt javasolja, hogy a globalizációs hatások tükrében a támogatások terjedjenek ki azokra az elbocsátásokra is, amelyek nem közvetlenül a világkereskedelemben bekövetkezett strukturális változásokra vezethetők vissza, hanem olyan más típusú szerkezetváltozásokra is, melyek a technológiákhoz, a termékekhez, a termelés megszerzésével kapcsolatos változásokhoz, illetve a nyersanyagokhoz való hozzáféréshez kötődnek (lásd a 4.7. és a 4.11. pontokat).

5.2 2. cikk – „A beavatkozás kritériumai”: az EGSZB egyetért azzal, hogy csökkentsék 500 főre az elbocsátások minimumszámát, amely az EGAA igénybevételére jogosít. A következő értékelés során azonban meg kell majd vizsgálni, hogy az érintett ágazat és régió függvényében nem lehet-e ezt a számot tovább csökkenteni (lásd a 4.6. pontot).

5.3 2. cikk – „Az elbocsátás figyelembevétele”: az EGSZB támogatja az európai bizottsági javaslatot (lásd a 4.10. pontot).

5.4 5. cikk (2) bekezdés a) pont: az EGSZB egyetért az Európai Bizottság által javasolt módosításokkal, és azt javasolja, hogy egészítsék ki ezeket az 1. cikk (1) bekezdéséhez írt javaslattal. Az f) pontot pedig az alábbiak szerint javasolja módosítani: „Mivel a szociális partnerek részvétele nélkülözhetetlen az alap hatékony alkalmazásához, a kérelmek magukban foglalják a szociális partnerek bevonása és a velük való konzultáció során követett eljárásokat” (lásd a 4.12. pontot).

5.5 8. cikk: az EGSZB egyetért az (1), (2) és (3) bekezdésre vonatkozó módosításokkal, de új, (4) bekezdés beszerzését javasolja: „Az Európai Bizottság által nyújtott technikai segítséget proaktív jelleggel kell felruházni, bevonva a tagállamokat, az európai és nemzeti szociális partnereket az EGAA használatába, nyomon követésébe és értékelésébe” (lásd a 4.13. pontot).

5.6 10. cikk (1) bekezdés: az EGSZB egyetért azzal, hogy az EGAA által nyújtott pénzügyi hozzájárulás elérje a becsült költségek 75 %-át (lásd a 4.9. pontot).

⁽¹⁾ HL C 318., 2006.12.23., 38–41. o.

5.7 13. cikk (2) bekezdés: az EGSZB egyetért azzal, hogy a hozzájárulás felhasználására meghatározott időszak 24 hónap legyen (lásd a 4.8. pontot).

5.8 17. cikk: az EGSZB az a) pont alábbi módosítását javasolja: „Jelen rendeletnek a hivatalos lapban történő megjelenése után 12 hónappal az Európai Bizottság – a tagállamokkal és a szociális partnerekkel együttműködve – félidei értékelést készít

majd az alap hatékonyságáról és működéséről” (lásd a 4.14. pontot).

5.9 20. cikk: Az EGSZB javasolja, hogy a következőképpen módosítsák az Európai Bizottság javaslatát (új (2) bekezdés): „A 17. cikkben szereplő értékelés alapján az Európai Bizottság, az Európai Parlament és a Tanács javaslatára ez a rendelet felülvizsgálható, ideértve az 1. cikk (1a) bekezdésében szereplő átmeneti kivételt is”.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 24.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az önálló vállalkozói tevékenységet folytató férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról és a 86/613/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről

COM(2008) 636 végleges – 2008/0192 (COD)

(2009/C 228/21)

2008. november 24-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyról:

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az önálló vállalkozói tevékenységet folytató férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról és a 86/613/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2009. március 10-én elfogadta véleményét. (Előadó: Madi SHARMA.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 24-i ülésnapon) 101 szavazattal 29 ellenében, 26 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások

1.1 Általános ajánlások

1.1.1 Méltányolandó az Európai Bizottság minden olyan erőfeszítése, amellyel erősíteni igyekeznek a nők egyenlőségét a munkaerőpiacon, és lehetőségeket teremtenek az alkalmazottként, önfoglalkoztatóként vagy vállalkozóként dolgozni kívánó nők számára. Az átdolgozott irányelv címe⁽¹⁾ azonban a civil társadalom számára félrevezető, mivel nem az önálló vállalkozásban dolgozó férfiak és nők közötti egyenlőséget tárgyalja, hanem főként az önálló vállalkozói tevékenységet folytató anyáknak járó anyasági támogatással, a segítő házastársak szociális juttatásaival és az ápolási szabadsággal foglalkozik. Az egyenlőséget csak holisztikus megközelítésben lehet szemlélni, mivel más területekre is kihat, mint például a szociális jogokra, az esélyegyenlőségre, illetve a gyermekek és a család jogaira.

1.1.2 Az Európai Bizottságnak az irányelvben tárgyalt három különálló területet egyenként kellene felülvizsgálnia annak érdekében, hogy az egyenlőség szempontjából mindegyikük megfelelő figyelemben részesüljön. Az EGSZB megérti ugyan, hogy a Foglalkoztatási Főigazgatóságnak feladata a szociális védelem kezelése, mégis hangsúlyozni szeretné, hogy az önfoglalkoztatói státuszt nem lehet az alkalmazotti státusszal együttesen kezelni.

1.1.3 Az adott jogok csak akkor érvényesülhetnek, ha a javasolt intézkedések, illetve eszközök gyakorlatiasak és megvalósíthatók. Az irányelv javasolt módosításai kétségek nélkül hozzájárulnak a közösségi jog szintjén az önálló tevékenységet folytató vagy segítő házastársként közreműködő gyermekes anyák hely-

zetének javításához, és ennek folyományaként a gyermekekre nézve is kedvező hatással járnak. Az EGSZB úgy véli, hogy szükség van az irányelv átdolgozására.

1.1.4 A nemek közötti egyenlőségre vonatkozó jelenlegi jogszabályok hatékonyabb, az egyenlőtlenségeket eredményesebben megszüntető végrehajtása érdekében ezeket a jogszabályokat több esetben kellene alkalmazni. Ezért az Európai Bizottságnak ki kellene derítenie, hogy miért alacsony az alkalmazás aránya.

1.1.5 Amikor az EU kísérletet tesz a vállalkozók, különösen a női vállalkozók számának növelésére, meg kell fontolnia, hogy mely értékek fontosak azok számára, akik önálló vállalkozást akarnak indítani. Ez, valamint egy általános európai szemléletváltás a vállalkozói szellemet illetően rámutatna arra, hogy az Európai Bizottság Főigazgatóságainak mire kellene összpontosítaniuk.

1.1.6 Alaposan át kell gondolni a társadalombiztosítási járulékok bármiféle megemelését, illetve minden – nemcsak az államra, hanem a vállalkozásokra is háruló – bürokratikus teher növelését.

1.1.7 Fel kell vetni a kérdést, hogy a szóban forgó irányelv felülvizsgálata milyen költségekkel jár Európa számára. Az Európai Bizottság által előterjesztett hatásvizsgálatból világosan kitűnik, hogy a tagállamok haszna elhanyagolható.

⁽¹⁾ Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az önálló vállalkozói tevékenységet folytató férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról és a 86/613/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről (COM(2008)636 végleges – 2008/0192 (COD)).

1.2 Ajánlások az önálló vállalkozók és a vállalkozók kapcsán

1.2.1 Az önálló vállalkozói tevékenységet természetéből adódóan számos sajátosság jellemzi, és az önálló vállalkozókat nem lehet ugyanúgy szemlélni, mint a munkavállalókat, sem pedig általában véve vállalkozónak tekinteni.

1.2.2 Az EGSZB tisztában van vele, hogy igen nehéz elképzelni, miként működhet az önálló vállalkozói tevékenységet folytató nőknek anyaság esetén biztosított támogatás. Az önálló vállalkozással járó munkából és felelőségekből adódóan átfogó tervezés, pénzügyi biztonság, illetve megfelelő helyettesítő személyzet nélkül nem lehet hosszabb időre szabadságot kivenni vagy távol maradni. Minden ilyen jellegű távollét – ha nem szervezik meg megfelelően –, szerződések megszüntetéséhez vagy a vállalkozás tönkremeneteléhez vezethet, különösen mikrovállalkozások esetében.

1.2.3 Valamennyi javasolt intézkedésnél figyelembe kell venni a terhesség megfelelő lefolyásához, a szülés után az anya fizikai felépüléséhez, az anya és a csecsemő közötti kötelék kialakulásához és a csecsemő jólétéhez szükséges időt.

1.2.4 Az Európai Bizottság sajnós a fenti problémák egyikehez sem kínál megoldást, a kérdések továbbgondolását az egyes tagállamokra hagyja. A legtöbb önálló vállalkozói tevékenységet folytató nőnek be kellene tanítania valakit, aki helyettesíti, fel kellene függesztenie a vállalkozás működését, vagy a szülési szabadság alatt végig dolgoznia kellene. A hatályos jogszabályok mellett jelenleg is ez jellemzi valamennyi önálló vállalkozói tevékenységet folytató nő helyzetét.

1.3 Ajánlások a segítő házastársak kapcsán

1.3.1 Általánosságban az irányelv nem foglalkozik sem a „segítő házastársak” elismerésének hiányával, sem az adott vállalkozáshoz nyújtott hozzájárulásuk minőségével és mennyiségével, sem pedig az ilyen nők támogatását célzó politikai intézkedésekkel. Az irányelv nem javasol egyetlen olyan intézkedést sem, amely javítaná a segítő házastársak társadalmi és pénzügyi helyzetét, illetve szociális védelmét.

1.3.2 Tiszteletben kell tartani a tagállamok ezen a téren meglévő hatásköreit, és hagyni kell, hogy ők maguk dolgozzák ki annak a módját, hogy az ilyen „dolgozókra” is kiterjedjenek az adott tagállamban meglévő munkavállalói és biztosítási, ezáltal a szociális védelmi rendszerek is. Az EU ehhez úgy

járulhat a legjobban hozzá, ha a nyílt módszer segítségével támogatja az információcserét és a helyes gyakorlatok megosztását. ⁽¹⁾

1.3.3 Az Európai Bizottságnak meg kellene vizsgálnia, hogy a segítő házastársak miért nem vesznek részt a formális gazdaságban, illetve az önkéntes szociális védelmi rendszerekben, valamint azt is, hogy milyen nehézségeket okoznak azok az esetek, amikor a segítő házastársak külön élnek, de az üzleti életben továbbra is partnerek.

2. Háttér

2.1 A nők szociális és gazdasági értelemben is aktív szerepet játszanak a társadalomban, jóllehet ezzel a szereppel gyakran nem jár elismerés, jutalom vagy jogi státusz. Igen fontos, hogy az EU a lisszaboni stratégia céljainak elérésére összpontosítson, és ennek egyik kiemelt módja a nők munkaerő-piaci részvételének, valamint a vállalkozók, köztük mindenekelőtt a női vállalkozók számának növelése.

2.2 A 86/613/EGK irányelv helyébe javasolt új irányelv célja az, hogy orvosolja az önálló vállalkozói tevékenység terén tapasztalható hiányosságokat, és segítsen a házastársaknak a családi élet megszervezésében. A következőkről van szó:

- anyaság esetén a védelem megerősítése azáltal, hogy az önálló vállalkozói tevékenységet folytató nők támogatott intézkedéseket vehetnek igénybe,
- családtag ápolására kivethető szabadság,
- a segítő házastárs hozzájárulásának elismerése azáltal, hogy önálló vállalkozó házas-/élettársával egyenlő szintű szociális védelmet biztosítanak számára,
- az esélyegyenlőségi szervek hatáskörrel való felruházása e téren.

3. Általános megjegyzések

3.1 Méltányolandó az Európai Bizottság minden olyan erőfeszítése, amellyel erősíteni igyekszik a nők egyenlőségét a munkaerőpiacon, és lehetőségeket teremt az alkalmazottként, önfoglalkoztatóként vagy vállalkozóként dolgozni kívánó nők számára. Változtatások esetén azonban fel kell mérni az érintettekre gyakorolt hatásokat (pénzügyi és időbeli szempontok, valamint a források alapján).

⁽¹⁾ Belgiumban, Luxemburgban és Franciaországban egyaránt működik jó modell a segítő házastársak integrálására.

3.2 Bármiféle jogokról is legyen szó, ezek csak akkor érvényesülhetnek, ha a javasolt intézkedések egyértelműek, gyakorlatiasak és megvalósíthatók. Sajnálatos módon úgy tűnik azonban, hogy ez az irányelv nem kínál jelentős, érvényre juttatható és megvalósítható előnyöket a létező egyenlőtlenségek megszüntetésére. A javaslat ráadásul zavart kelt, mivel egyetlen dokumentumban három különféle témával, valamint olyan testületekkel foglalkozik, amelyek az egyenlő bánásmód előmozdítását szolgálják.

3.3 Európa olyan jogi kerettel rendelkezik, amely jogszabályi intézkedések egész sorával tiltja a nemek közötti megkülönböztetést. Az európai statisztikák ugyanakkor azt mutatják, hogy a nők továbbra is alacsonyabb fizetést kapnak, mint a férfiak, továbbá alulreprezentáltak a politikában, a munkaerőpiacon, az irányítás szintjén és vállalkozóként is. Az említett területeken hatékonyabban érvényre kell juttatni a hatályos jogszabályokat, és az Európai Bizottságnak először azt kellene áttekintenie, hogy miért nem alkalmazzák a hatályos esélyegyenlőségi keretet.

3.4 Ha az EU növelni kívánja a vállalkozók, különösen a női vállalkozók számát, meg kell fontolnia, hogy mely értékek fontosak azok számára, akik önálló vállalkozást akarnak indítani. ⁽¹⁾ A szülő anyákat segítő rendelkezések nem biztos, hogy befolyásolnák a vállalkozói tevékenységet mérlegelő nők számát. Az Európai Bizottság adatai az induló vállalkozások számának csökkenésére utalnak – függetlenül attól, hogy női vagy férfi vállalkozóról van-e szó –, aminek háttérében az áll, hogy Európában negatív hozzáállás figyelhető meg az önálló vállalkozásokkal szemben. Ahhoz, hogy ezen a téren jelentős változást érjünk el, szemléletváltásra van szükség. Például az új európai kisvállalkozói intézkedéscsomag (*Small Business Act*) ⁽²⁾ erőteljesebb intézkedéseket kínálhatna a női vállalkozók támogatására.

3.5 A szociális védelem a tagállamok hatáskörébe tartozik. A szóban forgó új irányelvet jelenleg nem minden tagállam támogatja, ezért fennáll annak a veszélye, hogy az irányelv európai szinten nem lesz hatékony, és értelmét veszti. A javasolt

irányelv csak akkor lesz valóban hatékony, ha minimális védelmi szabályok révén jelentősen javítják, és minden tagállam végrehajtja. Az Európai Bizottság által javasolt intézkedések általában előíró jellegűek, és nem veszik figyelembe sem a tagállamok szociális védelmi rendszereinek sokféleségét, sem a jobb jogalkotás elveit.

3.6 A kisvállalkozások és önálló vállalkozások gondjai – különösen a mezőgazdasági és a kézműveságazatban, valamint a kkv-kban – általában pénzügyi jellegűek, és lehetséges, hogy az érintettek minden további terhet hátrányosnak tekintenek – akkor is, ha a szociális védelem biztonsági hálót jelenthet a potenciális anyák és a segítő házastársak részére. Alaposan át kell gondolni a szociális biztonsági hozzájárulások bármiféle megemelését, illetve minden bürokratikus terhet. Itt nemcsak az államra, hanem a vállalkozásokra háruló terhekről is szó van.

3.7 Az új irányelv a javasolt módosításokban figyelembe kívánja venni az egyenlőség kérdését, alig említi azonban a szülői szabadságot, illetve az önálló vállalkozó férfiakat az apasági szabadság vonatkozásában.

3.8 A gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezménnyel ⁽³⁾ összhangban az Európai Bizottságnak párhuzamos eljárást kellene indítania, amely a javasolt intézkedések gyermekekre gyakorolt hatását mérlegelné. A gyermekeket megfelelően kell táplálni, és gondoskodni kell személyes jólétükről.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Az Európai Bizottság számos érintett féllel konzultációt folytatva átfogó hatásvizsgálatot készített a szóban forgó irányelvről. A hatásvizsgálat áttekintése alapján az EGSZB úgy véli, hogy – különösen a javasolt átdolgozás tényleges hatékonyságával, érthetőségével és végrehajtásával kapcsolatban – túlságosan sok kérdés marad megválaszolatlanul.

4.2 Az önálló vállalkozói tevékenység különféle kategóriákra osztható: vállalkozók, cégtulajdonosok, szabadúszók, otthon dolgozók és színlelt vállalkozók, akikről eredeti munkaadójuk alvállalkozói szerződést kötve elvárja, hogy önálló vállalkozói minőségben dolgozzanak. Azonban alapvető, hogy az anyasági támogatás jellegét az önálló vállalkozó és az őt segítő házastárs választhassa meg, mivel ez tiszteletben tartja a választott autonómiát és a függetlenséget, amely pedig az önálló vállalkozók jogállásának meghatározó jellemzője. Ha kötelezővé tesszük

⁽¹⁾ Lásd például az EGSZB következő véleményeit a vállalkozói ismeretek oktatásáról:

- vélemény a következő tárgyban: *Foglalkoztathatóság és vállalkozói szellem – A civil társadalom és a helyi szervek a nemek közötti egyenlőség perspektívájában*, előadó: Luis Miguel Pariza Castañós (HL C 256., 2007.10.27.),
- vélemény a következő tárgyban: *Vállalkozói szellem és a lisszaboni menetrend*, előadó: Madi SHARMA, társelőadó: Jan OLSSON (HL C 44., 2008.1.15.),
- vélemény a következő tárgyban: *A női vállalkozások támogatása az Euromed-térségben*, előadó: Grace ATTARD (HL C 256., 2007.10.27.),
- vélemény a következő tárgyban: *A vállalkozói készségek előmozdítása az oktatás és a tanulás révén*, előadó: Ingrid JERNECK (HL C 309., 2006.12.16.).

⁽²⁾ „Gondolkozz előbb kicsiben!” – Európai kisvállalkozói intézkedéscsomag: „Small Business Act”, COM(2008) 394 végleges (2008. június 25.).

⁽³⁾ *Egyezmény a gyermek jogairól*, elfogadás: 1989. november 20-án az ENSZ-közgyűlés 44/25. sz. állásfoglalása révén, hatálybalépés: 1990. szeptember 2-án a 49. cikkel összhangban, lásd: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>.

az önálló vállalkozásban dolgozó nők számára, hogy hosszabb ideig menjenek szabadságra, az összeegyeztethetetlen a vállalkozás jó működésével, és igen gyakran a vállalkozás életképességét is kockáztatja. Következésképpen a szóban forgó irányelvben nem lenne szabad közvetlenül utalni az anyák védelméről szóló 92/85/EK irányelvre. Nem lenne tehát helyénvaló azzal próbálkozni, hogy egy szintre hozzuk az önálló vállalkozók és az őket segítő házastársak szülési szabadsági rendszerét az alkalmazottakéval.

4.3 Világossá kell tenni, hogy a tagállamok hogyan tartásuk nyilván a 7. cikk (1) bekezdésében leírt szülési szabadságot azok esetében, akik nincsenek alkalmazásban. Ezek a munkavállalók saját maguk szabják meg munkakörülményeiket, és maguk választhatják meg, hogy mikor szüneteltetik a munkát. Nincs tehát szükségük arra, hogy szabadságot „kérelmezzenek”.

4.4 Ezenkívül a tagállamoknak nemcsak a juttatásról kellene gondoskodniuk, de ideiglenes helyettesítés formájában nyújtott segítségről is. Az önálló vállalkozóként dolgozó nők és az őket segítő házastársak számára a helyettesítési támogató rendszerek éppolyan fontosak, mint a pénzbeli juttatás. Az irányelvnek nem lenne szabad ezek között a támogatások között bármilyen elsőbbségi sorrendet felállítania. Emellett a megfelelő juttatás szintjét nemzeti szinten kellene meghatározni, figyelembe véve az önálló vállalkozó és a segítő házastárs közötti objektív különbségeket.

4.5 Mérlegelni kell a 7. cikk (4) bekezdésének következményeit is a segítő házastársakra nézve. A bekezdés konkrétan a szülési szabadság idejére helyettesítő munkaerőt biztosító szolgáltatásokról rendelkezik. Ilyen kötelezettség nem létezik a vállalatok teljes munkaidős alkalmazottaira nézve, ezért ha a segítő házastársak részesülnek ilyen szolgáltatásban, az adminisztratív szempontból bonyolult és költséges terhet jelentene, amely többnyire a kisvállalkozásokat és a kormányokat sújtaná.

4.6 Világossá kell tenni a 7. cikk (2) bekezdésében, hogy a szülési szabadság idejére járó megfelelő juttatás nincsen feltételekhez kötve, szemben a 6. cikkel, amely szerint a segítő házastársak „az önálló vállalkozókra vonatkozó feltételekkel azonos feltételek mellett” részesülhetnek szociális védelemben, illetve a várandós munkavállalókról szóló irányelv 11. cikkének (4) bekezdésével, amely engedélyezi a tagállamok számára, hogy bizonyos jogosultsági feltételekhez kössék a szüléssel kapcsolatos hozzájárulásokat.

4.7 Az önálló vállalkozók általában nagyobb óraszámban dolgoznak, mint az alkalmazotti státuszt élvezők, és ehhez jönnek még az önálló vállalkozói tevékenységet folytató nők gyermekgondozási feladatai. Az Európai Bizottság e tekintetben

sem tesz ajánlásokat a gyermekgondozási támogatásokkal vagy akár az önálló vállalkozók gondozói felelősségével kapcsolatban. Minden tagállamnak hozzáférhető és megfizethető, jó minőségű gyermekgondozási rendszert kell kialakítania, ezzel járulva hozzá az önálló vállalkozók és a segítő házastársak számára a munka és a magánélet összeegyeztetését segítő intézkedések javításához, akárcsak a munkavállalók esetében.

4.8 Az irányelvnek általános célkitűzése, hogy az önálló vállalkozók és a segítő házastársak körében erősítse a nemek közötti egyenlőséget. Az Európai Bizottság reméli továbbá, hogy az irányelv növeli majd az önálló vállalkozói tevékenységet folytató nők számát, elismert státuszt biztosít a segítő házastársaknak, növeli a szociális védelmi rendszerek hatálya alá tartozó segítő házastársak számát, és tényleges jogorvoslatot tesz lehetővé az önálló vállalkozók és a segítő házastársak számára. Mindazonáltal

— a nemek közötti általános egyenlőség már az egyenlőségre vonatkozó hatályos európai jogi keret részét képezi,

— nem valószínű, hogy néhány szerény szociális védelmi intézkedés segítségével növelhető az önálló vállalkozói tevékenységet folytató nők száma, amikor a nők már majdnem minden tagállamban önkéntesen befizethetnek ilyen jellegű védelemre,

— a segítő házastársak továbbra sem jutnának jogi státuszhoz vagy hatékony jogorvoslatokhoz, hiába fizetnének önkéntes szociális védelmi hozzájárulást.

4.9 A 27 tagállam közül 18 már lehetőséget nyújt a segítő házastársaknak és az önálló vállalkozóknak arra, hogy önkéntes befizetéseket tegyenek anyasági ellátásuk finanszírozására. Ezt az intézkedést valamennyi tagállamra ki kellene terjeszteni, és biztosítani kellene a szociális ellátást, ha az adott nő részt akar venni a rendszerben. Elfogadhatatlan, hogy valamely tagállam akár egyetlen olyan személyt is hátrányosan megkülönböztethet, aki saját védelmére befizetéseket eszközöl egy állami rendszerbe, függetlenül attól, hogy foglalkoztatotról, önálló vállalkozóról vagy akár nem foglalkoztatotról van szó – jelenleg ugyanis ez utóbbi státusz érvényes a segítő házastársakra.

4.10 A 6. cikk egy vadonatúj társadalombiztosítási kategória létrehozását javasolja (sem alkalmazott, sem önálló vállalkozó, sem pedig önkéntes alapon biztosított). Az EGSZB azonban úgy véli, hogy indokolatlan lenne egy teljesen új társadalombiztosítási, illetve szülési hozzájárulási rendszerbeli besorolási osztályt létrehozni.

4.11 A segítő házastársak annak a „láthatatlan” gazdaságnak a részét képezik, amely építi ugyan Európát, de rejtve marad. Meg kell vitatni jogi státuszukat annak eldöntésére, hogy önálló vállalkozók-e vagy foglalkoztatottak. A jelenlegi irányelv – amelyet 1986 óta nem vizsgáltak felül – így rendelkezik: „A tagállamok megvizsgálják, hogy milyen feltételek mellett lehet ösztönözni a 2. cikk b) pontjában említett házastársak munkavégzésének elismerését, és e vizsgálat fényében megteszik az ilyen elismerés ösztönzését elősegítő intézkedéseket”. Ezt a kötelezettséget a homályos jogi státusz miatt csak kevés tagállam⁽¹⁾ teljesítette, ezért ezt az irányelvet addig nem kellene átdolgozni, amíg nem sikerül megállapodni a jogállásban. Ha végre tisztázódik a kérdés, a segítő házastársakat információs mechanizmusok segítségével kell tájékoztatni megállapított jogi státuszukról.

4.12 Az EGSZB tisztában van vele, hogy a jogi alapot – közelebről az EK-Szerződés 141. cikkének alkalmazási körét és azt, hogy önmagában véve elégséges-e – több tagállam is kétségbe vonta, különösen az irányelv 6. cikkére vonatkozóan. Az EGSZB nyomatékosan felkéri az Európai Bizottságot, hogy alaposan fontolja meg a Tanács jogi szolgálatának véleményét, mielőtt a javasolt irányelvet átültetné a gyakorlatba.

4.13 Ha ez nem történik meg, kétségtelenül hasonló következtetés vonható majd le, mint amelyet a 86/613/EGK irányelv végrehajtásáról 1994-ben elfogadott európai bizottsági jelentésben olvashatunk⁽²⁾: „Szigorúan jogi szempontból úgy tűnik, hogy a 86/613/EGK irányelvet végrehajtották a tagállamok. A gyakorlati eredmények azonban nem teljesen megfelelőek, ha azokat az irányelv fő célkitűzése, nevezetesen a segítő házastársak helyzetének javítása szempontjából vizsgáljuk.” A jelentés emellett hangsúlyozta, hogy nincs olyan átfogó politika, amely a segítő házastársak helyzetével foglalkozna, és rámutatott arra, hogy „a házastárs által végzett munka elismerése céljából (...) e célkitűzés csak úgy valósítható meg, ha a házastárs saját jogán részesül szociális biztonsági jogosultságokban.”

Kelt Brüsszelben, 2009. március 24-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹⁾ Nevezetesen Belgium, Luxemburg és Franciaország.

⁽²⁾ A valamely önálló vállalkozói tevékenységet, beleértve a mezőgazdasági tevékenységet is, folytató férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról, valamint az önálló vállalkozó nők terhességi és anyasági védelméről szóló, 1986. december 11-i tanácsi irányelv végrehajtásáról szóló bizottsági jelentés, COM(94) 163 (II. rész: Következtetések, 1. és 4. pont).

4.14 Az átdolgozott 2. cikk új csoportok szerint osztja fel az irányelvben használt fogalmak meghatározását. Az „önálló vállalkozó” és a „segítő házastárs” fogalom meghatározása a 86/613/EGK irányelv 2. cikkéből származik. A „segítő házastárs” fogalma módosul: a kifejezés kiegészül a „segítő” és „élettárs” szavakkal. A módosítás célja az, hogy a fogalmak a nemzeti jog által élettársként elismert minden olyan személyre vonatkozzanak, aki rendszeresen részt vesz a családi vállalkozás tevékenységeiben, családi állapotától függetlenül. Az egyértelműség érdekében a „tulajdonostárs” (partner) szót az „üzleti partner” (business partner) kifejezés váltja fel.⁽³⁾ Ha azonban a segítő házastársaknak saját jogon továbbra sincs jogi státuszuk, akkor a bírósági ügyekben továbbra sem lenne egyértelmű az üzletben való részvételük, és halál, különválás vagy peres ügyek esetén nem részesülnének védelemben.

4.15 A családtag ápolására kivehető szabadság kapcsán az alkalmazás gyakorlati intézkedéseiről nem tesz említést az átdolgozás. Ez Európa egyre öregedő népességét tekintve elfogadhatatlan. Olyan intézkedéseket kell hozni, amelyek mind a férfiak, mind a nők számára lehetővé teszik az idős rokonok és fiatal eltartottak, főként a fogyatékkal élő gyermekek gondozását.

4.16 Az európai demográfiai változások növekvő fontossága miatt az Európai Bizottságnak – a szóban forgó irányelv átdolgozásától függetlenül – felül kell vizsgálnia ezt a vitát. Ha nem folytatunk mélyreható vitát az idősek gondozásáról és a gyermekgondozásról, akkor az elkövetkező nemzedékek élete során óhatatlanul növekedni fog a foglalkoztatottak és önálló vállalkozók távolléte miatt gazdasági szempontból kárba vesztett napok száma.

4.17 Az EGSZB-nek a civil társadalommal folytatott konzultációja során előtérbe került a színlelt vállalkozás, más néven a „színlelt önfoglalkoztatás” fogalma. Mivel egyre több aggály merül fel ezzel a kérdéssel kapcsolatban, további vizsgálatokra van szükség, amelyeket az illetékes uniós szerveknek kellene folytatniuk. Az EGSZB készen áll arra, hogy támogassa az Európai Bizottság munkáját ezen a téren.

⁽³⁾ COM(2008) 636 végleges, Indokolás, 5. pont.

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

A következő módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították. (Eljárási Szabályzat, 54. cikk (3) bekezdés)

1.1.2. pont

A következőképpen módosítandó:

„Az Európai Bizottságnak az irányelvben tárgyalt három különálló területet egyenként kellene felülvizsgálnia annak érdekében, hogy az egyenlőség szempontjából mindegyikük megfelelő figyelemben részesüljön. Az EGSZB megérti ugyan, hogy a Foglalkoztatási Főigazgatóságnak feladata a szociális védelem kezelése, mégis hangsúlyozni szeretné, hogy az önfoglalkoztatói státuszt nem lehet az alkalmazotti státusszal együttesen kezelni. Az Európai Bizottság javaslata is figyelembe veszi ezt a különbségtételt, az önálló vállalkozói tevékenységet folytató nők ugyanis kizárólag saját kérelmükre részesülnek a 92/85/EGK irányelvben előírtakkal megegyező időtartamú szülési szabadságban, mivel nincsenek eleve rákényszerítve arra, hogy tevékenységüket felfügesszék, és az említett szakmai tevékenységi státuszból kifolyólag a nőknek jogukban kellene állnia, hogy választhassanak a helyettesítés és a szociális szolgáltatás igénybevétele között.”

A szavazás eredménye:

Mellette: 72 Ellene: 73 Tartózkodott: 8

4.11. pont

A pont egy része törlendő:

„A segítő házastársak annak a »láthatatlan« gazdaságnak a részét képezik, amely építi ugyan Európát, de rejtve marad. Meg kell vitatni jogi státuszukat annak eldöntésére, hogy önálló vállalkozók-e vagy foglalkoztatottak. A jelenlegi irányelv – amelyet 1986 óta nem vizsgáltak felül – így rendelkezik: »A tagállamok megvizsgálják, hogy milyen feltételek mellett lehet ösztönözni a 2. cikk b) pontjában említett házastársak munkavégzésének elismerését, és e vizsgálat fényében megteszik az ilyen elismerés ösztönzését elősegítő intézkedéseket«. Ezt a kötelezettséget a homályos jogi státusz miatt csak kevés tagállam⁽¹⁾ teljesítette, ezért ezt az irányelvet addig nem kellene átdolgozni, amíg nem sikerül megállapodni a jogállásban. Ha végre tisztázódik a kérdés, a segítő házastársakat információs mechanizmusok segítségével kell tájékoztatni megállapított jogi státuszukról.”

A szavazás eredménye:

Mellette: 68 Ellene: 73 Tartózkodott: 11

(1) Nevezetesen Belgium, Luxemburg és Franciaország.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat tanácsi ajánlásra az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések megelőzését és ellenőrzését is magában foglaló betegbiztonságról

COM(2008) 837 végleges/2 – 2009/0003 (CNS)

(2009/C 228/22)

2009. január 21-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Javaslat tanácsi ajánlásra az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések megelőzését és ellenőrzését is magában foglaló betegbiztonságról”

Az Elnökség 2009. február 24-én megbízta a „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekciót, hogy készítse elő az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság munkáját ebben a tárgyban.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 25-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Lucien BOUIS személyében, továbbá 135 szavazattal, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Megjegyzések és ajánlások

1.1 Az EU tagállamaiban a betegek becslések szerint 8–12 %-ánál jelentkeznek olyan nemkívánatos események az egészségügyi ellátás során ⁽¹⁾, amelyekhez hasonló fertőzéseket nem hozdoztak felvételük során.

1.2 A kevés elkészült tanulmány ellenére úgy tűnik, hogy az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések háromszorosára növelik a halálozás kockázatát, ha összehasonlítjuk az ilyen fertőzést kapott betegek halálozási arányát azon betegek számával, akik ugyanolyan betegségben szenvednek, és akik nem fertőződtek meg.

1.3 Az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések jelentős pénzügyi többletköltséget jelentenek, amely alapvetően a kórházi tartózkodás időtartamának meghosszabbodásából, a fertőzés elleni kezelésből, a laboratóriumi vizsgálatokból és a fertőzés felügyeletéből, a szövödmények kezeléséből, sőt halál esetén a családnak kifizetett kártérítésből ered.

1.4 Az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések 10 %-os csökkentése ötször nagyobb megtakarítást jelentene, mint a kórházi intézmények által a megelőzés érdekében tett erőfeszítések ⁽²⁾.

1.5 Az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések megelőzését és ellenőrzését is magában foglaló betegbiztonságról szóló ajánlásjavaslat tehát etikai, társadalmi és gazdasági megközelítést tükröz. Az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések jelentőségének megfelelően irányelvjavaslatra lett volna szükség.

1.6 Az EGSZB üdvözli ezt a javaslatot, amely összhangban van a 152. cikkel, amely úgy rendelkezik, hogy a Közösség

fellépése kiegészíti a népegészségügyre és a betegségmegelőzésre vonatkozó nemzeti politikákat.

1.7 Az EGSZB kiemeli a javasolt támogató intézkedések jelentőségét, és megfogalmaz néhány megjegyzést, illetve javaslatot, amelyek célja az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések megelőzésének és ellenőrzésének a pontosítása és megerősítése.

1.8 Az EGSZB különösen szükségesnek tartja, hogy az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések és nemkívánatos események fellépésének körülményeit vizsgáló elemzést fejlesszék. Ennek érdekében kívánatosnak tartja, hogy, tekintettel az esetleges fellebbezési eljárásokra, tisztázzák a begyűjtött adatok jogi státuszát a betegjogok tiszteletben tartása érdekében, ugyanakkor ösztönözzék a szakemberek és kockázatkezelésre irányuló struktúrák elemzési gyakorlatát.

1.9 Az EGSZB különösen hangsúlyozza a nemzeti politikák és programok létrehozásának és kiterjesztésének szükségességét, a polgárok és betegek információszükségletét, a jelzőrendszerek koordinációját és személyek állami, illetve intézményi szinten történő képzését.

1.10 Az EGSZB megjegyzi, hogy az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések terjedése egyaránt érinti a kórházi betegeket, és a járóbeteg-ellátásban részesülteket is, és azt kívánja, hogy az egészségügyi ellátással foglalkozó valamennyi struktúrátípusban ugyanolyan figyelmet szenteljenek az ápolásnak és a nemkívánatos események elleni küzdelemnek.

2. Az Európai Bizottság ajánlásának összefoglalása

2.1 Amegközelítés háttere

2.1.1 A Szerződés 152. cikke előírja, hogy a Közösség fellépése, amely kiegészíti a nemzeti politikákat, a népegészségügyi helyzet javítására, az emberi megbetegedések és betegségek, valamint az emberi egészséget fenyegető veszélyek okainak megelőzésére irányul.

⁽¹⁾ Az Európai Bizottság által készített, és a RAND Cooperation által 2008-ban közzétett technikai jelentés: „A betegbiztonság javítása az EU-ban”.

⁽²⁾ Az egészségügyi politikák parlamenti értékelő hivatalának A kórházi fertőzések elleni küzdelem politikájáról szóló jelentése, 2006.

2.1.2 Az EU tagállamaiban a betegek becslések szerint 10 %-ánál jelentkeznek nemkívánatos események az egészségügyi ellátás során ⁽³⁾).

2.1.3 Az EU tagállamai eltérő szinten vannak a hatékony és átfogó megbízhatósági stratégiák kidolgozása és végrehajtása tekintetében.

2.2 Az ajánlás megközelítésmódja

2.2.1 A tagállamoknak átfogó jelentéstételi rendszereket kell felállítaniuk, amelyek képesek levonni a tanulságot a hibákból, valamint amelyekkel meg lehet határozni a nemkívánatos események elterjedtségét és mögöttes okait, és fel lehet számolni azokat, továbbá hatékony megoldásokat és intézkedéseket lehet kidolgozni.

2.2.2 Közösségi szinten összehasonlítható és csoportosított adatokat kell összegyűjteni, és a bevált gyakorlatokat terjeszteni kell a tagállamok között.

2.2.3 Az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések megelőzését és ellenőrzését az egészségügyi intézmények hosszú távú prioritásává kell tenni. A hierarchia valamennyi szintjén és valamennyi feladatkörében együtt kell működni.

2.2.4 A betegeket tájékoztatni kell, és tudatossá kell tenni őket azáltal, hogy bevonjuk őket a megbízhatósági folyamatba.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések olyan betegségek, amelyeket egészségügyi intézményekben lehet elkapni, úgy hogy a beteg kórházba kerülése előtt nem volt még fertőzött, valamint hogy e fertőzések összefügghetnek az ellátással, de felléphetnek egyszerűen a kórházi tartózkodás során, bármilyen orvosi beavatkozástól függetlenül.

3.1.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az alkalmazott személyzetre vonatkozó magas szintű higiéniai normák biztosításához meg kell teremteni a szükséges feltételeket. Ez elsősorban a személyzetnek a betegekre rendelkezésre álló idővel, a szükséges továbbképzéssel és a munkakörülményekkel való megelégedettségrel kapcsolatos munkahelyi feltételeire vonatkozik. Ezért felkérjük az egészségügyi rendszer fenntartóit, hogy bocsássák rendelkezésre az ehhez szükséges eszközöket.

3.2 Az EGSZB megjegyzi, hogy a fertőzés terjedésének módja belső és külső eredetű egyaránt lehet, mint például az egyik betegről egy másikra áterjedő fertőzés az ápoló személy általi mozgatásuk által, az orvosi, vagy paramedicinális személyzet munkaeszközei által, ám a fertőzés keletkezhet a környezet fertőzöttségéből is (víz, levegő, berendezések, anyagok, élelmiszer stb.).

3.2.1 Terjedési módjától függetlenül a fertőződést a beteg állapota is elősegítheti a következő tényezők függvényében:

— kora és kórtana,

— bizonyos kezelések (különösen a túlzott antibiotikum-használat),

— bizonyos, a kezeléshez szükséges beavatkozások végrehajtása.

3.3 Figyelembe véve továbbá, hogy az orvostudomány előrehaladása egyre gyengébb állapotú betegek gyógyítását is lehetővé teszi – ezáltal pedig számos kockázati tényezőt halmoz fel –, az ellátás minőségét, csakúgy mint az összes beavatkozást és a fogadó struktúra környezetét szigorúan szervezett formában, fokozott éberséggel, valamint tájékoztatás és képzési akciók mellett kell meghatározni és ellenőrizni.

3.4 Az ellátáshoz kapcsolódó fertőzések elkerülhető részének csökkentése, mint például a kórházi betegségek, alapvető elemét adják a megbízhatóságnak, a kórházi gondozás azonban egyéb kockázati tényezőket is rejt magában, úgy mint az elesés, a gyógyszerek mellékhatásai stb., a fertőzések megelőzését tehát egy átfogóbb megközelítésmódba kell beépíteni, amely valamennyi nemkívánatos eseményt magában foglalja.

3.5 Ebből a szempontból az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság által bemutatott ajánlástervezetet.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Általános megbízhatósági kérdések

4.1.1 Az EGSZB különösen fontosnak tartja annak szükségességét hangsúlyozni, hogy valamennyi tagállam felállítson egy bizottságot, amely az egészségügyi ellátással kapcsolatos fertőzések elleni küzdelemért felelős, és amelynek feladata – a higiéniai operatív egységekkel közösen – egy nemzeti stratégiai terv kidolgozása, amely lebontható regionális szintre és valamennyi egészségügyi intézmény szintjére. Egy ilyen programot rendszeresen értékelni kell.

4.1.2 Az EGSZB úgy véli, hogy sürgősen meg kell erősíteni azokat a struktúrákat, amelyek az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések elleni küzdelmet szolgálják, valamint ösztönözni kell az intézményeket arra, hogy fogadjanak el a fertőzések megelőzésére és ellenőrzésére irányuló politikát. Ugyanilyen éberségre van szükség a járóbeteg-ellátás során.

4.1.3 Az EGSZB üdvözli, hogy a betegszervezeteket és azok képviselőit valamennyi szinten be kívánják vonni a megbízhatóságra vonatkozó szakpolitikák és programok kidolgozásába, ami tényleges átláthatóságot tesz szükségessé a helyszíni megfigyelési munkákban és az ehhez kapcsolódó ismeretterjesztésben.

4.1.4 Az EGSZB úgy véli, hogy meg kellene határozni az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzésekről és egyéb nemkívánatos eseményekről begyűjtött minőségi és mennyiségi adatok jogi státuszát, ennek során pedig figyelembe kell venni, hogy fellebbezési eljárás esetén az igazságszolgáltatás néhányukhoz hozzáférhet. A szakembereknek, és a kockázatkezelő struktúráknak törekedniük kell a betegjogok tiszteletben tartása és a nemkívánatos események mélyreható elemzése közötti egyensúly megteremtésére.

⁽³⁾ Lásd a 2. lábjegyzetet.

4.1.5 Mivel az EGSZB szeretné, ha az értékelés bizalmi légkörben zajlana, hangsúlyozza, hogy valamennyi jelzőrendszernek el kell térnie az orvosi, paramedicinális, igazgatási, vagy szolgáltatást nyújtó személyekre alkalmazott fegyelmi rendszerektől és eljárásoktól.

4.1.6 Az EGSZB törekszik arra, hogy a betegeket megfelelőképpen tájékoztassák a kockázatokról, és a biztonságot illetően helyesnek tartja, hogy olyan tájékoztató füzeteket dolgozzanak ki, amelyek tartalmazzák a megfelelő higiéniai magatartásra vonatkozó ajánlásokat, valamint az ezzel kapcsolatban elfogadott intézkedéseket.

4.1.7 Az EGSZB szerint minden megelőzési stratégia alapja a megbízottság területén érintett személyek oktatásának és képzésének előmozdítása, ezért úgy véli, hogy az orvosok, az ápolószemélyzet, sőt az egész kórházi személyzet képzése tartalmának jobb meghatározása megerősíti majd a higiéniai szakemberek képzetét.

4.1.8 Az EGSZB ki kívánja emelni, hogy a szakembereknek el kell fogadniuk a beteg és környezete által a higiéniai hiányosságokra vonatkozóan megfogalmazott megjegyzéseket. A betegekben tudatosítani kell a kórházi higiéniai szabályokat, a szakemberek figyelmét pedig ezzel párhuzamosan arra kell felhívni, hogy hallgassák meg és vegyék számításba a betegek vagy hozzátartozóik megjegyzéseit és kívánságait.

4.2 Az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések megelőzése és ellenőrzése

4.2.1 Az EGSZB szerint az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések visszaszorításához a következőkre szintén szükség van:

— a környezet felügyelete bio-higiéniai szakember által: levegőkezelés, vízellenőrzés, a berendezések fertőtlenítése és a felületek mikrobiológiai minősége,

— az ápoló személyzet, a betegek és látogatóik kézhigiénijára vonatkozó szabályok szigorú betartása,

— az élelmiszeripari ágazat mikrobiológusok általi felügyelete, akik ellenőrzik a nyersanyagok és a végtermékek megfelelőségét, a hideg és meleg kapcsolatát, az áruk és hulladékok kezelési ciklusait, valamint a konyhai és a felszolgálatást végző személyzet higiéniai gyakorlatát,

— a kórházi helyiségek tisztasága területén, a beavatkozások alkalmával, és az ápoláshoz szükséges termékek gyakori változtatását igénylő kezeléseket során tanúsított éberség,

— kiemelt figyelem fordítása az orvosi felhasználás céljából módosított hideg és meleg csapvíz minőségére.

4.2.2 Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy az Európai Bizottság nem hivatkozik eléggé a nemkívánatos események vizsgálatának kötelező érvényére. Néhány módszer, mint például a *morbilitás és mortalitás vizsgálata*, amelyet rendszeresen alkalmaznak a szolgálatoknál, javíthat az ellátás biztonságán.

4.2.3 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok közötti együttműködés keretében szerzett megfigyeléseken és alkalmazott bevált gyakorlatokon alapuló információcsere megfelelő intézkedés ahhoz, hogy bizonyos gyakorlatok csoportosításra, kodifikálásra, sőt normalizálásra kerüljenek, ezen túlmenően pedig nagyon hasznos referenciakeret létrehozását teszi lehetővé az intézmények rehabilitációja, vagy újjak építése során.

4.2.4 Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Bizottság ösztönző intézkedését, amelynek célja egy éven belül ágazatközi mechanizmus létrehozása e téren, és figyelemmel várja e szándék megvalósítását.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak, a Régiók Bizottságának és az Európai Központi Banknak A tíz éves GMU – a gazdasági és monetáris unió első tíz évének sikerei és kihívásai

COM(2008) 238 végleges – SEC(2008) 553

(2009/C 228/23)

Az Európai Bizottság 2008. május 7-én úgy határozott, hogy az EK-Szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak, a Régiók Bizottságának és az Európai Központi Banknak – A tíz éves GMU – a gazdasági és monetáris unió első tíz évének sikerei és kihívásai”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció 2009. március 5-én elfogadta véleményét. (Előadó: Umberto BURANI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24. – 25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 24-i ülésnapon) 79 szavazattal 1 ellenében, 17 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Ebben a véleményben az EGSZB észrevételeit fejt ki az Európai Bizottság közleményével kapcsolatban, amely a gazdasági és monetáris unió (GMU) első tíz évének sikereivel és jövőbeli kihívásaival foglalkozik. A közlemény még azelőtt készült, hogy a jelenlegi válság teljes horderejében felmérhető lett volna.

1.2 A kezdeti elvárások nem váltak valóra teljes mértékben: A GMU-ra a kezdeti időszakban jellemző optimizmusnak gátat vetettek a kedvezőtlen konjunkturális trendek, vagyis olyan objektív feltételek, amelyek nagyrészt függetlenek a közös fizetőeszköztől. A nem feltétlenül megalapozott információkra támaszkodó és részben az Európai Unióval szembeni állandó bizalmatlanság által befolyásolt közvélemény az eurót okolta az olyan recessziós jelenségekért, amelyek valójában nem vezethetők vissza az euróval kapcsolatos történésekre.

1.3 A monetáris unió egyik vitathatatlan sikere abban rejlik, hogy a hosszú távú inflációs elvárásokat olyan szinten tartotta, amely a meghatározott árstabilitás közelében van. A kamatlábak általános csökkentése ezenkívül hozzájárult a gazdasági növekedéshez. A pénzügyi piacok integrációja révén egy olyan gazdasági válság került Európába, amelynek gyökerei máshol keresendők.

1.4 Bár az euró a második legfontosabb nemzetközi valuta, az eurócsoport és az EKB nincsenek intézményi szinten képviselve a nemzetközi gazdasági és pénzügyi szervezetekben. Ennek

különböző okai vannak, de természetesen az is szerepet játszik, hogy az ezekben a szervezetekben képviselt tagállamok részben az euróövezetbe tartoznak, részben pedig nem. Elméletileg hatékonyabb gazdasági irányítás valósulhatna meg, ha mindkét intézmény képviselve lenne a nemzetközi szervezetekben.

1.5 Az EU-n belül a jövőbeli kihívások elsősorban az elmúlt tíz év mulasztásaival vannak kapcsolatban: a GMU-tagállamok között meglévő különbségekkel az inflációt és a bérköltségeket illetően, illetve az áruk és szolgáltatások piacának még mindig csak részben megvalósított integrációjával. Az első kihívással egy sor olyan nemzeti program segítségével kellene szembenézni, amelyek – a Stabilitási és Növekedési Paktum tiszteletben tartása mellett – a kormányok és a szociális partnerek közötti egyeztetésen alapuló konvergenciára törekednek. A második kihívást egy tanulmány keretében kellene elemezni, amely megállapítja az integrációnak azokat az anyagi határait, amelyeken túl az integráció lehetetlenné vagy túl körülményessé válik.

1.6 A nemzetközi porondon a GMU politikai és versenykihívások előtt áll, amelyeket a pénzügy-politikai célkitűzéseket és a strukturális reformok hatékonyabb harmonizációját szolgáló belső politikai menetrendekkel, az euró nemzetközi szerepének erősítésével és hatékony gazdasági irányítással kellene kezelni. Az utóbbi pont tekintetében a közkiadásokra, a versenyképességre és a szociális rendszerekre utalunk, három olyan területre, ahol a tagállamok eltérő helyzete megnehezíti az egységes intézkedéseket.

1.7 Ami a pénzügyi irányítást illeti, az EGSZB a pénzügyi piacok irányítására eddig alkalmazott politikai intézkedések alapvető felülvizsgálatát sürgeti: a – gazdasági válság által is befolyásolt – másodlagos jelzálog-hitelezés által okozott pénzügyi válság messze a múltba visszanyúló gyökereit abban kell keresnünk, hogy jellegükönél fogva kétes értékű termékek kerültek piacra. Ennek oka egy rosszul értelmezett liberalizmusban keresendő. Ez nem azt jelenti, hogy fel kellene adnunk a piacgazdaságot, azonban kétségkívül bizonyos mértékben szabályoznunk kell.

2. Bevezetés

2.1 Az Európai Bizottság 2008 májusában közleményt tett közzé, amelyben mérleget von az európai gazdasági és monetáris unió (GMU) első évtizedéről, és ismerteti az elkövetkező évtized politikai ütemtervének iránymutatásait⁽¹⁾. A dokumentumot – a vonatkozó témakört elemző (több mint 300 oldalas) tanulmánnyal együtt – a „European Economy” 2. számában⁽²⁾ tették közzé. Az EGSZB is a közlemény címzettjei közé tartozik, és köszönettel fogadja az Európai Bizottság által biztosított lehetőséget álláspontja kifejtéséhez; remélve, hogy észrevételeit helyesen, a legutóbb felmerült gondolatokhoz való konstruktív hozzájárulásként értelmezik.

2.2 Az elemző tanulmány jelentősen segíti a közleményben ismertetett fejlemények megértését, valamint értelmezési segítséget nyújt az Európai Bizottság észrevételeihez. Ezenkívül a szakemberek szűk körének szóló ökonometriai vizsgálatnak és pénzügyi elemzésnek is tekinthető. Az EGSZB tudomásul vette a szóban forgó tanulmányt, és hivatkozik rá egyes olyan kérdéseknél, amelyek esetében részletesebb kifejtést tart szükségesnek.

2.3 Az EGSZB a közlemény egyes aspektusaihoz fűzött észrevételeit az Európai Bizottság által felállított sorrendben teszi meg, remélve, hogy hasznosnak bizonyulnak, illetve, hogy az EGSZB által képviselt szociális partnerek konstruktív hozzájárulásaként értelmezik majd őket.

3. A közlemény: történelmi lépés

3.1 A dokumentum megállapítja, hogy a gazdasági és monetáris unió **„jelentős politikai üzenetet”** hordozott az európai polgárok és az egész világ számára: azt mutatta, hogy Európa képes nagy horderejű döntéseket hozni, valamint, hogy „a tíz éve létező euró egyértelmű siker”. Az ilyen megállapítások **kommunikációs szempontból nem tűnnek ésszerűnek**: a kedvező értékelés megalapozott következtetések eredményeként meggyőző, ugyanakkor kontraproduktívnak is bizonyulhat, amennyiben mint feltételezett tényt kezelik. Az EGSZB túlnyomórészt egyetért e megállapítások tartalmával, de szívesebben

vette volna, ha azok következtetéseként, nem pedig előzetes megjegyzésként jelennek meg.

3.2 A hangvétel is mérsékeltebbé válik, amikor az Európai Bizottság kijelenti, hogy az **euró „nem felel meg teljes mértékben a kezdeti elvárásoknak.”** Ezt a nem kielégítő mértékű termelékenységnövekedéssel, a globalizációval, a természetes erőforrások megcsappanásával, az éghajlatváltozással és a népesség előregedésével, azaz olyan problémákkal indokolja, amelyek „tovább terhelik az európai gazdaságok növekedési képességét”. Az ilyen kijelentések első pillantásra azt a benyomást keltik, mintha párhuzamot lehetne vonni a globális társadalmi és gazdasági fejlemények és az euróval kapcsolatos teljesítetlen célkitűzések között, miközben ez bizonyosan nem az Európai Bizottság véleménye.

3.2.1 A dokumentum egy későbbi részében (a 7. oldalon) az Európai Bizottság sajnálatát fejezi ki, hogy [a lakosság körében] „gyakran **az eurót kiáltják ki bűnbaknak** a gyenge gazdasági teljesítményért, amely valójában a nemzeti szintű gazdaságpolitikák hiányosságaiból ered”, ezáltal helyesen különbséget tesz a konjunktúra menete és az euró alakulása között. Az euró ügyének jobban használt volna, ha az Európai Bizottság egyértelműen leszögezi, hogy a közös valuta – mint ahogy többé-kevésbé valamennyi valuta – egy olyan globális konjunkturális trend szenvedő alánya, amely a monetáris politikára is kihat.

3.2.2 A monetáris politika – különösen a gazdasági és monetáris unióé – nem képes **a globális és integrált piacok** problémáit egyedül megoldani, mivel az ilyen piacok esetében a problémák a dominóhatás elvének megfelelően és valós időben a többi piacra is áttérjednek. Az Európán kívüli piacok – gazdasági és pénzügyi szempontból egyaránt – túlságosan sokáig működtek a piacgazdaság túl liberális értelmezése mellett. A szabadpiacnak nem áthágható korlátokat előíró **szabályokkal** és a szabályok betartását biztosító hatékony **felügyelettel** kell rendelkeznie: ezt a két feltételt Európában nagymértékben tiszteletben tartották, míg más piacokról ezt sajnos nem lehet elmondani.

4. Az első tíz év legkiemelkedőbb sikerei

4.1 Az Európai Bizottság joggal hangsúlyozza, hogy **„a monetáris politika rögzítette a hosszú távú inflációs várakozásokat**, megközelítve az árstabilitás EKB által meghatározott szintjét.” Míg beismeri, hogy az utóbbi időben nőtt az infláció, „elsősorban az olaj és más nyersanyagok árának gyors emelkedése miatt”, úgy gondolja, hogy „a külső nyomás csökkenésével az alacsony inflációhoz (...) való visszatérés várható”, ami nemrégiben be is következett. A kamatlábak tekintetében **a háztartások és vállalkozások szigorú hitelfeltételeit** a pénzügyi piacok zavaraira vezeti vissza, azonban itt is „az elfogadhatóbb hitelfeltételekhez való visszatérés várható, még akkor is, ha (...) az olaj (...) árának emelkedése valószínűsíthető.”

⁽¹⁾ COM(2008) 238 végleges.

⁽²⁾ Vö.: Az Európai Bizottság Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatósága: A tíz éves GMU – a gazdasági és monetáris unió első tíz évének sikerei és kihívásai, European Economy 2008/2.

4.1.1 A legtöbb megfigyelő hosszú távú válságot prognosztizál, és lemond arról, hogy jóslatokba bocsátkozzon – különösen a nyugati államok esetében – a gazdaság fellendülésének időpontja tekintetében. A világ geopolitikai változékonysága miatt az ökonometriai előrejelzések nemigen érnek többet pusztán véleménynyilvánításoknál. Az EGSZB a közlemény egy konkrét aspektusára különösen fel kívánja hívni a figyelmet: az Európai Bizottság helyteleníti, hogy az infláció a háztartások és a vállalkozások hitelfeltételeit gyengíti. Ugyanakkor **sehol sem említi azt a tényt, hogy a háztartások nemcsak hitelfelhasználók, hanem megtakarítók is**, akik befektetéseikkel a gazdasági növekedéshez és végső soron az állami adósságok és a vállalkozások finanszírozásához is hozzájárulnak.

4.1.2 A bankbetétek vagy értékpapírok formájában megvalósuló **megtakarítások** (megtakarításból származó jövedelem) **kamatjai kevésbé emelkedtek, mint az infláció**: az adók levonásával mindez a **tőkehozam vásárlóerejének jelentős romlásához** vezet – a befektetett tőke értékvesztésével együtt. A tőzsdén tapasztalható hatalmas árfolyamvesztések azonban arra sarkallták a háztartásokat, hogy az alacsony kamathozamok és a tőke eróziója ellenére a hagyományos takarékbetétekben biztos befektetési formákat keressenek.

4.2 Az EGSZB osztja az Európai Bizottság nézetét, amikor ez utóbbi az euró előnyeit sorolja fel: a 2005-ben felülvizsgált Stabilitási és Növekedési Paktum arra ösztönözte a tagállamokat, hogy a gazdasági és monetáris unió makrogazdasági szempontú stabilitását szolgáló koherens pénzügyi politikákat folytassanak, illetve erősítette a nemzetgazdaság és a piacok integrációját, továbbá **„katalizáló szerepet töltött be a pénzügyi piacok integrációjában”**. Ezen integráció kapcsán, amely „javította az euróövezet ellenálló képességét a kedvezőtlen külső folyamatokkal szemben”, a következőket kell megjegyezni.

4.2.1 Bár kétségkívül igaz, hogy a gazdasági és monetáris unió lehetővé tette egy olyan szilárd integrált pénzügyi piac létrejöttét, amely az egyes nemzeti piacoknál bizonyosan jobban ellenáll a kedvezőtlen külső hatásoknak, azt is figyelembe kell venni, hogy a gazdasági és monetáris unió belső integrációja **a nemzetközi piacokkal való szorosabb összefonódást** vonja maga után. Az Európai Bizottság rámutat arra, hogy „az euróövezet jelenleg is védettséget élvez az aktuális pénzügyi zavarok legsúlyosabb hatásaival szemben”: azonban ezeket a – főleg a másodlagos jelzálog-hitelezéssel összefüggő – zavarokat külső piacokról importáltuk, és a gazdasági és monetáris unió hatáskörén kívül álló okokra vezethetők vissza.

4.2.2 Ennek fényében az Európai Bizottság által a közleményben később, **az eurócsoport nemzetközi befolyása kapcsán felvetett kérdés nemcsak a gazdasági irányítást illetően, hanem a pénzügyi piacokat szabályozó intézmények**

vonatkozásában is relevánssá válik. A másodlagos jelzálogpiac válságát olyan helytelen hitelértékesítési gyakorlatok és a megkérdőjelezhető értékpapírosítási rendszerek váltották ki, amelyek az európai gyakorlat számára részben idegenek voltak: ezért jogos felvetni a kérdést, hogy **az eurócsoportnak (vagy az EKB-nak) a nemzetközi gazdasági és pénzügyi szervezetekben való intézményi szintű jelenlétével** elkerülhető, vagy akár enyhíthető lett volna-e az okozott kár.

4.2.3 Tovább erősítik ezt a meggyőződést az állami támogatási intézkedések, illetve néhány nagy, európai leányvállalattal rendelkező egyesült államokbeli pénzintézetek csődje, ami a versenyhelyzettel és a felügyelettel kapcsolatos kényes kérdéseket vet fel. Ugyanakkor nem csak az EGSZB utal erre: az Európai Bizottság maga is felhívja a figyelmet arra, hogy az euróövezet „nemzetközi fórumokon nem tud határozottan fellépni”, azonban egyáltalán nem tér ki arra, hogy a Tanács milyen sok – vagy éppen milyen kevés – gyakorlati lépést tett annak érdekében, hogy **Európa számára lehetővé tegye a fent említett „határozott fellépést”**.

4.3 Az EGSZB arról nem kíván nyilatkozni, hogy mik azok „a jelentős előnyök”, amelyeket a GMU biztosított „a felzárkózási folyamatban érintett tagállamai számára”: ezzel a témával az Európai Bizottság egy korábbi közleményben ⁽¹⁾ foglalkozott, amellyel kapcsolatban az EGSZB már véleményt bocsátott ki ⁽²⁾.

4.4 **„Az euró egyértelműen a világ második legfontosabb nemzetközi fizetőeszközévé vált”** és a világ devizatartalékaiknak egynegyedét teszi ki, az euróövezet bankjai által az euróövezeten kívüli kölcsönfelvevőknek nyújtott kölcsönök 36 %-a euróban denominált (az USA-dollárban nyújtottak 45 %-ával szemben). Mindazonáltal nem ülhettünk a babérjainkon: az euró súlyának – amely minden előrejelzés szerint tovább növekszik – **konkrét eredményekben** kell megmutatkoznia, és **konkrét előnyökkel** kell járnia, elsősorban az **olajár** tekintetében. A fent említett energiahordozótól való függés fékezi az euróövezet gazdasági rendszereinek teljesítményét, egyeseket igen komoly mértékben. Az áringadozások nem kizárólag az olajtermelő országok monopolstratégiáira vezethetők vissza, hanem a stabilitás szempontjából megbízhatatlan valutává vált dollár árfolyamának ingadozásával és a dollárral kapcsolatos spekulációkkal is összefüggésben vannak. Helyénvaló lenne tehát egy olyan stratégia kidolgozása, amely **az olajárak euróban való jegyzését** célozza, legalábbis a GMU országain belül. Az ilyen politika azonban nem teljesen kockázatmentes, ezért komoly átgondolást igényel. Sikere nem kizárólag az euró pozíciójától, hanem Európa tárgyalási erőviszonyától is függ.

⁽¹⁾ A Bizottság közleménye: „Az EU gazdasága: 2006. évi értékelés – Az euro-övezet megerősítése: a fő politikai prioritások”, COM (2006) 714 végleges.

⁽²⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő tárgyban: Az EU gazdasága: 2006. évi értékelés. Az euróövezet megerősítése: a fő politikai prioritások, (HL C 10., 2008.1.15., 88. o.).

4.5 Az Európai Bizottság végezetül az eurócsoport révén lehetővé vált **gazdasági irányítással** foglalkozik. Az euróövezet hatékonysága ezáltal tovább erősödik, mivel immár **állandó elnöklettel** büszkélkedhet. A belső monetáris politikai koordináció azonban nem elegendő az euró stabilitásának és presztízsének biztosításához. A fenti megfontolások egyértelművé teszik, hogy „külső irányításra” van szükség. Ez csak akkor válik megvalósíthatóvá, ha **az eurócsoport és az EKB a nemzetközi szervezetekben** – különösen a Nemzetközi Valutaalapban – intézményi szintű szerepet vállal (lásd a 4.2.2. és 4.4. pontot). Többé nem elfogadható, hogy a közös valutát együttesen képviselő jelenlegi szervek nem rendelkeznek szavazati joggal.

5. A GMU jövőbeli kihívásai

5.1 Az euróövezet gazdasága recesszióban van, de ugyanez mondható el az amerikai gazdaságról vagy az euróövezeten kívüli tagállamok gazdaságáról is. Ez a helyzet az egész nyugati világot jellemzi, ezért félrevezető lenne ezt az euró közvetlen vagy közvetett hatásának tulajdonítani. A részletekbe menő vizsgálat azonban rámutat arra, hogy „**a tagállamok között jelentős mértékű és tartós különbségek állnak fenn az infláció és a fajlagos bérköltségek tekintetében egyaránt**”. Ezt az Európai Bizottság az azóta széles körben ismertté vált okokra vezeti vissza: az árak és bérek rugalmasságának hiányára, a strukturális reformok csekély sikerére, a piacok alacsony fokú integráltására, illetve a határokon átnyúló szolgáltatásnyújtás nem megfelelő fejlettségére.

5.1.1 Az EGSZB úgy ítéli meg, hogy az ezeken a területeken hozandó intézkedések távlatai nagymértékben a tagállamoktól és szociális partnereiktől függenek. Egyúttal felkéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg **az integrált áru- és szolgáltatási piac megvalósításának jövőbeli lehetőségeit** az euróövezeten és az EU-n belül egyaránt. Emellett azonban létezik azonban egy olyan „lélektani integrációs határ”, amelyet nem lehet átlépni: a versenykorlátok és a jogi akadályok szükséges harmonizációja és megszüntetése ellenére a szociális környezetben, valamint az adózás, a munkapiac és a nyelv terén mindig akadnak majd olyan különbségek, amelyeket nem lehet megszüntetni.

5.1.2 Az említett vizsgálat céljának annak kellene lennie, hogy az Európai Bizottságot és a tagállamokat olyan szakpolitika meghatározására sarkallja, amely **a harmonizáció költség-hatékonyságának folyamatos értékelésére** irányul. Nemcsak az egységes piac megvalósításának és a versenyképesség fokozásának célját kell szem előtt tartani, hanem figyelembe kell venni az egyes országokban várható társadalmi és gazdasági hatásokat is, valamint a szóban forgó országok alkalmazkodóképességét.

5.2 Az inflációtól eltekintve a gyenge gazdasági növekedéshez vezető többi tényezőre csak **közvetett módon van hatással a monetáris politika**, és ezek a tényezők az eurócsoport befolyásán is kívül esnek. Az EGSZB megítélése szerint helytelen volna az eurót hibáztatni **egy olyan gazdasági helyzetért, amely nemcsak az euróövezet országait, hanem más országokat is érint**: egyik ilyen országban sem hibáztatta a nyilvánosság a nemzeti valutát, míg az euróövezet nyilvánosságának nagy része a közös valutát tette felelőssé a bajokért.

5.3 Az általánosságban kedvező és optimista hangvétellel szemben az Európai Bizottság következő kijelentése aggodalomra ad okot: „a kezdeti elvárások teljesítésén túl a GMU elkövetkező évtizedére irányuló politikai ütemtervet **az új globális kihívások jelentkezése határozza meg, amelyek a GMU előbb említett gyengeségeit még inkább felerősítik** (1).” Úgy tűnik, hogy a „GMU gyengeségei” helyett az euróövezet országai előtt álló olyan versenyspecifikus kihívásokról kellene szót ejteni, mint pl. a hanyatló iparágakat ellentételező új gazdasági tevékenységek szükségessége, a kutatás, az innováció és az emberi erőforrások növekvő jelentősége, továbbá az élelmiszerek, az energia és egyes nyersanyagok emelkedő árai az éghajlatváltozás, a népesség előregedése és a bevándorlás összefüggésében. A probléma tehát elsősorban gazdasági és társadalmi természetű.

5.3.1 A fent említett szempontok – az Európai Bizottság szavaival – **„az euróövezet számára különösen sürgető kihívásokat”** jelentenek. Az EGSZB teljes mértékben egyetért az Európai Bizottsággal, azonban saját értelmezésében a problémák a GMU teljes politikáját befolyásolják ugyan, de azokat sokkal inkább közösségi, semmint az eurócsoport szintjén kell megoldani. Más szavakkal: a kidolgozandó politikai intézkedések „európai jellegűek”, az eurócsoport feladata pedig kizárólag az euróval kapcsolatos monetáris kérdésekre irányuló közvetlen (és összehangolt) fellépés kellene, hogy legyen.

6. A következő évtizedre irányuló politikai ütemterv

6.1 Az ütemtervet az európai bizottsági dokumentumban a következőképpen jellemzik: „A GMU első évtizedének tapasztalatai ugyan összességében nézve igen pozitívak, mégis rávilágítanak bizonyos hiányosságokra, amelyekkel foglalkozni kell.” **A makrogazdasági stabilitás megszilárdításának** biztosítása mellett szükséges a következők teljesítése: „emelni kell a növekedési potenciált, valamint védeni (...) kell a (...) polgárok jólétét”, sikeresen védeni kell az euro-övezet érdekeit a globális gazdaságban, illetve a GMU új tagokkal való bővítésére tekintettel biztosítani kell a zökkenőmentes alkalmazkodás képességét.

(1) COM(2008) 238 végleges: „A tíz éves GMU – a gazdasági és monetáris unió első tíz évének sikerei és kihívásai”, „A továbbra is a GMU előtt álló kihívások, amelyeket az új globális tendenciák még sürgetőbbé tesznek” című fejezet, az ötödik bekezdés vége.

6.2 E kihívások kezelése érdekében az Európai Bizottság **három pillérre** épülő ütemtervet javasol:

- **belpolitikai ütemterv**, amelynek célja a költségvetési politikák szorosabb összehangolása és felügyelete, valamint a strukturális reform jobb beépítése a GMU-n belüli általános politikai koordinációba,
- **külpolitikai ütemterv**, amelynek célja az euróövezet szerepének növelése a globális gazdasági irányításban,
- **gazdasági irányítás**, amely a fenti két komponens végrehajtásához szükséges feltétel.

6.3 A **belpolitika** területén nem jelenik meg lényegesen új alapelv, hanem a korábban is már többször elhangzó, egészséges irányításra vonatkozó megközelítést fogalmazzák meg újra: az államháztartás fenntarthatósága és minőségi javítása a közpénzek költséghatékony felhasználása révén, amelynek keretében a közkiadásokat és az adórendszereket a növekedést segítő és versenyképességet ösztönző tevékenységek szolgálatába állítják. Ezen túlmenően megemlítik annak szükségességét, hogy **„a felügyeletet kiterjesszék a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére”**, úgymint a folyó fizetési mérleg hiányának növekedése vagy az inflációs divergencia. Az Európai Bizottság hangsúlyozza, hogy bár a piaci integráció (különösen a pénzügyi szolgáltatásoké) általában jótékony hatással van a GMU-ra, egyúttal fel is erősítheti a tagállamok között fennálló eltéréseket, amennyiben nem kísérik megfelelő politikák.

6.3.1 Az EGSZB egyetért ezzel az elemzéssel, ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy szükséges a realitások gondos feltérképezése, azaz annak figyelembevétele, hogy milyen nehéz a kidolgozott alapelveket gyakorlati végrehajthatóságukkal összhangba hozni.

6.3.2 A **közkiadások** kulcsfontosságú elem: az Európai Bizottság ajánlása értelmében a „költségvetési kereteknek megfelelően kialakított kiadási szabályokat is tartalmazniuk kell, amelyek lehetővé teszik az Stabilitási és Növekedési Paktum korlátain belül az automatikus stabilizátorok működését, miközben összhangba hozzák a közkiadások összetételét a gazdaság strukturális és ciklikus igényeivel.” A jelenleg is tapasztalható, megjósolhatatlan időtartamú zavaros időszakban igen nehéz egy ilyen ajánlás gyakorlati végrehajtása. **Az inflációs nyomás** rendkívül kedvezőtlen hatással van a jövedelemelosztásra, a fizetésekre, a beruházásokra, illetve **a versenyképességre és a szociális rendszerre**, azonban ennek mértéke az egyes GMU-tagállamokban erősen eltérő lehet. Az elsődleges deficit összetétele országonként változó, a kereskedelmi mérlegre egyre nagyobb hatást gyakorol az energiaköltségek magasabb vagy alacsonyabb hányada, továbbá alapvető strukturális eltérések tapasztalhatók a nyugdíjrendszerek között,

amelyeket „normális” körülmények között is nehéz megszüntetni, nem is beszélve a válságidőszakokról.

6.3.3 Ehelyett a megkívánt **konvergenciát közép- és hosszú távú célkitűzésként** kellene értelmezni. Az EGSZB is egyetért azzal, hogy szükség van arra, hogy a meglévő eszközök alkalmazásával **„a felügyeletet kiterjesszük a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére”**. Azonban óva int a rövid távú hatékonyság tekintetében.

6.3.4 **Az euróövezet tagjelölt országaival** kapcsolatban az Európai Bizottság a gazdasági fejlődés szorosabb felügyeletét javasolja, különösen az árfolyam-mechanizmusban (ERM II) részt vevő országok számára. Itt sem vezetnek be új elemeket, hanem csupán a meglévő mechanizmusokat teszik hatékonyabbá. Egy dolgot tisztán kell látnunk: amint egy ország teljesíti a GMU-hoz való csatlakozás kritériumait, a belépés nem választható lehetőség, hanem a csatlakozási szerződés által előírt kötelezettség. A jelenlegi válság egy ideig még késleltetheti a kritériumok teljesítését, azonban a közös európai valuta elsődleges célkitűzésére való tekintettel ajánlatos lehetne egy bizonyosfajta rugalmasság megengedése a kritériumok kiértékelése során, illetve ezek aktualizálásakor.

6.3.5 **Az áru-, a szolgáltatás- és a munkaerőpiac integrációjára** vonatkozóan az Európai Bizottság az országok között még mindig fennálló szabályozási akadályokról és az elért haladás tekintetében mutatkozó komoly különbségekről tesz említést. Ezek a szempontok azonban nem kizárólag a GMU területére jellemzőek, ezért azokat az Európai Unió egészét felölelő, szélesebb távlatban kell szemlélni. Ahogy az 5.1.1. pontban kifejtettük, az integrációnak léteznek fiziológiai határai és **más, a különböző országok gazdasági és szociális jellemzőiből adódó határai** is: ezeket a korlátokat eseti alapon kell megítélni, és adott esetben tiszteletben tartani.

6.3.6 A **pénzügyi piacok** vonatkozásában a közlemény megállapítja, hogy „az euróövezet viszonylag komoly előnyökre tehet szert az Unió pénzügyi integrációjának elősegítése révén”, valamint, hogy „további erőfeszítésekre van szükség annak érdekében, hogy az euróövezet pénzügyi piacainak hatékonysága és likviditása fokozható legyen”. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az EKB e területen folytatott politikája példaértékű, és reményt ébreszt abban a tekintetben, hogy képes lesz átvészelni az akut válságokat, mint ahogy eddig is. Az amerikai hitelválság áttérjedésének sokkal súlyosabb következményei is lehettek volna, ha azokat nem enyhítette volna egy olyan **politika**, amely **a piacok stabilitását és likviditását célozza**. A felügyeleti hatóságokat illetően, amelyek a nagy pénzügyintézetek bukását nem hogy nem akadályozták meg, hanem nyilvánvalóan még csak nem is látták előre, az EGSZB – további olyan információkra várva, amelyeket a piacnak és a nyilvánosságának joguk van megtudni – egyelőre tartózkodik a véleménynyilvánítástól.

6.3.6.1 A(z) [...] pontban említettek vonatkozásában az EGSZB megállapítja, hogy az egyesült államokbeli válság az elégtelen piaci szabályozás és felügyelet eredménye volt. Paradox módon ez ahhoz vezetett, hogy éppen a **liberális piaci rendszernek kellett a közszféra segítségnyújtására támaszkodnia**, hogy állami támogatások és rendkívül nagy mértékű likvid eszközök bevonása révén a katasztrófa elkerülhető legyen. Ez az Egyesült Államok gazdaságának, államháztartásának és állampolgárainak egyaránt veszteséget jelentett, de a legnagyobb veszteséget a rendszer hitelessége szenvedte el.

6.4 A **külpolitika** területén az Európai Bizottság az **euróövezet nemzetközi pozícióját erősítő** programot határozott meg, amelyben olyan stratégiát dolgozott ki, „amely összhangban áll valutája nemzetközi státuszával.” Ezen túlmenően újra megerősíti azt a szándékot, miszerint valamennyi érintett nemzetközi pénzügyi szervezetben **„egységes véleményt kell képviselnie”**. Az EGSZB újfent biztosít a program teljes támogatásáról: az a tény, hogy az euró irányító szervei nincsenek jelen a nemzetközi pénzügyi szervezetekben működési és politikai szempontból egyaránt **elfogadhatatlan egyedi eset**.

6.4.1 Az Európai Bizottság „más országok” ellenállását említi, amelyek azon a véleményen vannak, hogy „a nemzetközi szervezetekben az Unió és az euróövezet túlságosan nagy arányban van jelen (mind a képviselői helyek, mind a szavazati jogok számát nézve)”. A rendelkezésre álló kevés és visszafogott információ azt a benyomást kelti, hogy bár ilyen ellenállás valóban létezik, az EU-tagállamok – függetlenül attól, hogy a tagállam tagja-e a GMU-nak vagy nem – nem folytatnak az euróövezet erősebb képviselőségét határozottan és összehangoltan támogató politikát. **Az eurócsoportnak egyértelműen kell hangot adnia véleményének, mindenekelőtt a Tanácsban.**

6.4.2 A harmadik országok ellenállásának enyhítése céljából az EGSZB azt javasolja, hogy a GMU-országok tegyenek egy **nagymértékben szimbolikus jelentőségű lépést**, amelynek keretében nem az érintett szervezetekben meglévő képviselői helyeikről, hanem **egyéni szavazati jogukról** mondanának le. Mivel az euró közös valutaként egyetlen intézmény irányítása alatt áll, logikus lenne, ha **csak ez az intézmény rendelkezne szavazati joggal**. A szociális partnereknek e kérdést illetően is joguk van a tájékoztatásra. Az ezzel kapcsolatos tévovázás bizonyosan kényes politikai problémák számlájára írható, azonban a hallgatás és az átláthatóság hiánya nem növeli Európa elfogadottságát, még kevésbé az euróét.

6.5 Az európai bizottsági közlemény tartalmilag és a várható hatás szempontjából talán a legjelentősebb fejezettel végződik, amely a **GMU irányításáról** szól. Itt szó esik arról, hogy „minden uniós tagállam tevékenyen vegyen részt az ECOFIN Tanácsban” a gazdaságpolitikai kérdéseket illetően, és a GMU-val kapcsolatos kérdéseket alaposabban integrálják munkájukba, illetve arról, hogy szorgalmazhatnák a „következetesebb hozzáállást” azokon a területeken, amelyekre hatáskörük kiterjed – azaz a makrogazdaság-politika, a pénzügyi piacok és az adózás terén.

6.5.1 Ez a hozzáállás fenntartás nélkül támogatandó, az EGSZB azonban megjegyzi, hogy az ECOFIN Tanács határozataiban csak ritkán említik a GMU-t mint közvetlenül vagy közvetetten érintett felet. A gazdaságpolitika és a monetáris politika kölcsönösen függenek egymástól: az euró az EU-ban nem az egyetlen, de a legfontosabb valuta, nemcsak azért, mert a tagállamok többségében használatos, hanem további tagállamoknak az euróövezethez való lehetséges csatlakozása miatt is.

6.5.2 Az Európai Bizottság központi szerepet játszik a GMU irányításában – nemcsak azért, mert annak hatékony működéséhez szintén hozzájárul, hanem a költségvetési és makrogazdasági felügyelet keretében is. Az Európai Bizottság szeretné erősíteni és hatékonyabbá tenni kapcsolódó tevékenységeit; és arra törekszik, hogy erősítse pozícióját a nemzetközi fórumokon. Ezt a pozíciót még tovább építi és erősíti az **új Szerződés**, amely lehetővé teszi az Európai Bizottság számára, hogy a költségvetési fegyelem és az átfogó gazdaságpolitikai iránymutatások keretében a GMU tagállamait érintő **„intézkedéseket fogadjon el”**. Ezen túlmenően az ellenőrzés és a felügyelet területén is új feladatokat kap. Továbbá az új Szerződés 121. cikkének értelmében az Európai Bizottság jogkört kap arra, hogy figyelmeztesse azokat a tagállamokat, amelyek gazdasági politikája eltér az átfogó iránymutatásoktól.

6.5.3 Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság szerepvállalását és reméli, hogy az új Szerződés keretében valamennyi feladatát – a meglévőket és az újakat egyaránt – a lehető legnagyobb hatékonysággal és az őt megillető tisztelettel övezve végezheti. Legfőképp azonban azt reméli, hogy valamennyi gazdaságért és valutáért felelős hatóság hasznosítja majd az egyesült államokbeli másodlagos jelzálogpiac válságának tapasztalatait, és rászánja magát a **pénzügyi piacok irányítására eddig alkalmazott politikai intézkedések alapvető felülvizsgálatára**.

6.5.4 Az Egyesült Államokban zajló események egy olyan világméretű **rendszerválsághoz** vezettek, amely Európát már eddig is jelentős mértékben érintette, és a további megrázkódtatások lehetőségét sem lehet kizárni. Felettlőbb hasznos lehetne a válság vizsgálatának makrogazdasági szempontjait **fejlesztéstörténeti vizsgálatok elvégzése révén mikrogazdasági szempontokkal** kiegészíteni: az ilyen kettős megközelítés a jelenleg rejtett és már régóta meglévő okaira is fényt deríthetne.

6.5.5 **Az ingatlan értékének 100 %-ára nyújtott jelzáloghitel** mindig is lehetséges volt az USA-ban, ennek következtében a mellékköltségekkel növelt ár komolyan emelkedik. Ezzel ellentétben Európában majdnem egészen a legutóbbi évtizedekig a legtöbb ország biztonsági okokból – és egyes országokban a banki törvények értelmében – szükséges kritériumokhoz tartotta magát: a kölcsönt az ingatlan értékének legfeljebb 70-80 %-ára nyújtották. Ennek oka igen kézenfekvő: az ingatlanpiacon bekövetkező árcsökkenés csökkentette volna a biztosítékok értékét is.

6.5.6 A piacok liberalizálásának nyomása alatt és különösen a piaci integráció révén felszabadított verseny következtében Európában is feladták a „70 %-os szabályt”, anélkül, hogy ez eddig komolyabb hátrányt okozott volna. Ugyanakkor le kell szögezni, hogy a 100 %-os hitelfinanszírozás **biztonsági és piacetikai okokból is** elvetendő. A „gyorshitel” rendszere mindenkit ingatlanvásárlásra csábít: azonban amint egy válság lehetősége körvonalazódik, elmaradnak a „gyenge” hitelfelvevők törlesztései, ami **általános eladósodáshoz** vezet. A hitelnyújtó egy jelzáloggal terhelt ingatlanhoz jut, amelynek értéke gyakran nem fedezi a nyújtott hitel összegét, és amelyet ezért eladni kíván. Az érintett ingatlanok piacra kerülésével a piaci árak tovább csökkennek.

6.5.7 **A gazdasági válság és az ingatlanválság közötti kölcsönös összefüggés nyilvánvaló:** ha az értékpapírosítás, a hitelek „csomagolása” és a másodlagos jelzálog-hitelezés általános gyakorlattá válik, **átterjed a teljes pénzügyi piacra és soha nem látott méretű rendszerválsághoz vezet.** Ezen túlmenően van okunk azt is feltételezni, hogy ez még nem a történet vége: a háztartások fogyasztói hitelekre és hitelkártyahasználatra visszavezethető eladósodásának nagy aránya azzal a

veszéllyel fenyeget, hogy újabb, megíjósolhatatlan méretű „buborék” pukkan ki.

6.5.8 Az európai politikai döntéshozók és monetáris hatóságok – **likviditási injekciókkal és pénzügyi intézetek felvásárlásával** – mozgósították erőiket a nagyobb katasztrófák megakadályozása érdekében: egy olyan vészhelyzetről van szó, amelynek kezeléséhez **állami támogatásra** van szükség, ami következőképpen ellentmond a szabályozatlan és kis mértékben felügyelt szabad gazdaság elvének.

6.5.9 Az aktuális problémák kezelése mellett **a válság mélyre nyúló gyökereit** is feltétlen meg kell találni. Ehhez a jelzáloghitel és a hitelkártyák odaítélésére vonatkozó rendelkezések pontosítására, hatékonyabb – a változatos és átláthatatlan bankon kívüli területre is kiterjedő – felügyeleti rendszerre van szükség, továbbá felül kell vizsgálni a tőkepiacon jelen levő számos, kevésbé átlátható termék elfogadhatóságát, amelyek jellegéről és megbízhatóságáról még a szakemberek sem képesek nyilatkozni. Nem a piaccgazdaság feladásáról van szó, hanem annak szükségességéről, hogy szabályokkal lássuk el.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 24-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, a Régiók Bizottságának és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak: Zöld könyv a területi kohézióról – Előnyt kovácsolni a területi sokféleségből

COM(2008) 616 végleges

(2009/C 228/24)

2008. október 6-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, a Régiók Bizottságának és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak: Zöld könyv a területi kohézióról – Előnyt kovácsolni a területi sokféleségből”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció véleményét 2009. március 5-én elfogadta. (Előadó: Jan OLSSON.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 25-i ülésnapon) 88 szavazattal, 11 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Előzmények

1.1 A gazdaságok harmonikus fejlődésének biztosítása és a regionális egyenlőtlenségek csökkentése megalakulásától fogva az Európai Unió feladatai közé tartozik ⁽¹⁾.

1.2 Ez az európai integrációs folyamat első évtizedeiben háttérbe szorult feladat nagyobb jelentőséget kapott a Jacques Delors által kezdeményezett 1988-as reformmal, miután az Egységes Okmány elfogadásával megteremtődött a gazdasági és társadalmi kohéziós politika.

1.3 Az 1997-ben aláírt Amszterdami Szerződés a társadalmi és területi kohéziót az európai értékek felsorolásakor az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokkal kapcsolta össze ⁽²⁾.

1.3.1 Az Amszterdami Szerződés a következőképpen fogalmaz: „A Közösség különösen a különböző régiók fejlettségi szintje közötti egyenlőtlenségek és a legkedvezőtlenebb helyzetű régiók vagy szigetek — a vidéki térségeket is beleértve — lemaradásának csökkentésére törekszik.”

1.4 Ha a Lisszaboni Szerződés ratifikációs folyamata sikeresen lezárul, az Európai Unió új célkitűzései között szerepelni fog a gazdasági, társadalmi és területi kohézió előmozdítása is ⁽³⁾.

1.5 „Az érintett régiók közül kiemelt figyelemmel kell kezelni a vidéki térségeket, az ipari átalakulás által érintett térségeket és az olyan súlyos és állandó természeti vagy demográfiai hátrányban lévő régiókat, mint a legészakibb, rendkívül gyéren lakott régiók, valamint a szigeti, a határon átnyúló és a hegyvidéki régiók.” ⁽⁴⁾

1.6 2007 májusában, a területfejlesztésért és a területi kohézióért felelős miniszterek informális Tanácsa elfogadta a területfejlesztési menetrendet. E dokumentumban a 27 tagállam vállalja, hogy egymással, az Európai Bizottsággal és az egyéb európai intézményekkel együttműködik az EU többközpontú területi fejlesztésének ösztönzése érdekében, az európai régiókban rejlő források jobb kihasználása végett ⁽⁵⁾. A tagállamok egyúttal egy 2011-ig szóló munkaprogramot is elfogadtak.

2. Általános megjegyzések

2.1 Az Európai Bizottság 2008. október 6-án közzétette „Zöld könyv a területi kohézióról – Előnyt kovácsolni a területi sokféleségből” című dokumentumát ⁽⁶⁾. E rövid dokumentumban előbb ismerteti a gazdasági és társadalmi kohézió területi aspektusát; majd meghatározza az európai területi sokféleség előnyeit és kihívásait a 3 fő politikai válasz szempontjából – koncentráció, összekapcsolás és együttműködés –, és ismerteti a különleges földrajzi jellemzőkkel rendelkező régiók – pl. hegyvidéki régiók, szigetek vagy ritkán lakott területek – jellemzőit. Javaslatra szerint a területi kohéziós célkitűzés teljesítésének optimális koncepciója az ágazati politikák megfelelőbb koordinációját kombinálja a többszintű partnerség kiszélesítésével.

2.1.1 A konzultáció 15 kérdésből álló listát terjeszt elő, melyek 6 téma köré csoportosulnak. Az EGSZB az alábbiakban e kérdések sorrendjét követi. Ugyanakkor megjegyzi, hogy a kérdések elé rendszeresen beillesztett bevezető mondatok némelyikéhez külön megjegyzést is fűz.

2.1.2 A zöld könyv alkalmat nyújt az EGSZB számára, hogy pontosabban kifejtse a területi kohézióról vallott gondolatait, az alapszerződésekben meghatározott szerepével, illetve tagsága összetételével és szakterületeivel összhangban.

⁽¹⁾ A Római Szerződés preambuluma.

⁽²⁾ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés leendő 14. cikke.

⁽³⁾ Az Európai Unióról szóló szerződés leendő 3. cikkének (3) bekezdése.

⁽⁴⁾ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés leendő 174. cikke.

⁽⁵⁾ Egy sokszínű régiókból álló, versenyképesebb és fenntarthatóbb Európa felé, Az Európai Unió területfejlesztési menetrendje, A területfejlesztésért és területi kohézióért felelős miniszterek informális tanácsa, Lipcse, 2007. május 25.

⁽⁶⁾ COM(2008) 616 végleges.

2.1.3 Avitához való hasznos hozzájárulás érdekében az EGSZB tehát elsősorban nem támogatni, hanem kiegészíteni törekszik a többi közösségi fórum gondolatait.

2.1.4 Megjegyzendő, hogy több korábbi EGSZB-vélemény is foglalkozott már a közösségi fellépés és az ágazati politikák területi dimenziójával, illetve a gazdasági és társadalmi kohéziós politikák területi megközelítésével, ami ezúttal is felbecsülhetetlen ihletforrást jelentett.

2.1.5 Így az EGSZB számára a területi kohézió olyan közös cél, melyhez – a szubszidiaritás tiszteletben tartása mellett – az összes földrajzi szint hozzájárul, és amely csak akkor érhető el hatékonyan, ha az összes szint összehangolt és egymást kiegészítő módon vállalja felelősségét.

2.2 Az EGSZB-nek létfontosságú szerepet kell játszania abban, hogy elősegítse a szervezett civil társadalom nagyobb fokú elkötelezettségét és részvételét az európai projektben – azaz a jelen esetben a területi kohéziót előmozdító politikák és intézkedések végrehajtásának támogatásában. Hangsúlyozza, hogy a **részvételi demokrácia**, mely elismerten fontos alkotó-eleme az Európai Unió demokratikus működési alapelveinek⁽¹⁾, az európai folyamat megvalósításának megkerülhetetlen feltétele.

2.2.1 Agazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek tendenciózus növekedése, amely egyes területek esetében gyakran halmozott formában jelenik meg, nem elhanyagolható politikai kockázatot jelent. E folyamat növelheti a polgárok bizalmatlanságát általában a kormányzatok, és konkrétan az európai integrációs folyamat iránt.

2.2.2 Fordított esetben a területi kohézió lehetővé teheti a **társadalmi tőke** megőrzését, illetve **megerősítését**. Egy csoport, illetve közösség helyi szintű kapcsolatainak gazdagsága, amely a társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális dinamizmus és innováció legfőbb záloga, erősen függ a harmonikus életkörülményektől, illetve a többi területi egységgel való cserekapcsolatok lehetőségeitől.

2.3 Az EGSZB kiemelt prioritásnak tekinti a polgárokból, a polgárok igényeiből és elvárásaiból kiinduló megközelítést. A polgárok életkörülményeit – különös tekintettel a **leghátrányosabb helyzetűekre** – a területi kohézióról való gondolkodás középpontjába kell helyezni, és alapvető céljának kell tekinteni. A gazdasági fejlődés által támogatott társadalmi haladás az a bázis, melyre építve csökkenthetőek a meglévő egyenlőtlenségek mind a polgárok, mind az egyes területek között.

2.4 Az EGSZB úgy véli, hogy a közösségi politikák középpontjába mindig **az emberi lényt és az uniós polgárságot** kell helyezni; hangsúlyozza, hogy az Alapjogi Charta végrehajtása nélkülözhetetlen eszköze a területi kohézióknak.

2.4.1 Az EGSZB szerint a területi kohézióknak **a polgárokkal és a szervezett civil társadalommal kötendő új szerződésen**

kell alapulnia, amely lehetővé teszi az alulról építkező demokratikus eljárások közötti kölcsönhatást, magában foglalva a társadalmi párbeszédet és az EU kezdeményezéseit is.

2.4.2 Ezért a „Gondolkozz előbb kicsiben!” elv alkalmazását javasolja az ágazati politikák kidolgozása során, amely a legalacsonyabb területi szinten elhelyezkedő polgárok és társadalmi-gazdasági szereplők igényeit veszi alapul.

2.5 Az EGSZB az **objektív, közös európai értékeken** alapuló európai szociális modell híve, amely integrálja a gazdasági fejlődést és a társadalmi haladást. A szociálpolitika és a gazdaságpolitika kölcsönösen függenek egymástól; e két politika kölcsönösen erősíti egymást, konkrét megvalósulásuk terepe pedig legtöbbször a területi szint.

2.5.1 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a területi kohézió fogalma több mint tíz éve szerepel az Európai Unióról szóló szerződésben az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokkal összefüggésben. Ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a lehető leghamarabb készítse el e cikk **mérlegét a joggyakorlat és a gazdaság szempontjából**, az Amszterdami Szerződés hatálybalépésétől kezdve.

2.5.2 Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy a területi kohézió fogalma nem csupán földrajzi természetű; ezen túlmenően identitásdimenziója is van. A területi kohézió tehát kapcsolódik a hovatartozás-érzethez is, az egyéni és közösségi élet valamennyi összetevőjét felölelve.

2.5.3 Egyesek számára a területi identitás pozitív érzetet biztosít és büszkeség forrása, amikor tekintélyes múltú, figyelemreméltó természeti adottságú vagy kulturális, illetve gazdasági dinamizmusáról ismert faluról, városról vagy régióról van szó. Ezzel szemben mások szemében negatív érzésekkel terhes, a halmozott hátrányokat, a gazdasági nehézségeket, a nélkülözés és a társadalmi erőszak helyszínét idézi, például a hátrányos helyzetű városi kerületek esetében.

2.5.4 A területi kohézió érdekében való fellépésnek tehát egyszerre **többdimenziós** és **többrányúnak** is kell lennie; hol a pozitív aspektusok előmozdítására és támogatására, hol pedig a negatív aspektusok orvoslására vagy megelőzésére kell törekednie.

2.6 Az EGSZB úgy véli, hogy a területi kohézióknak konkrét formát és **operatív** hatékonyságot kell biztosítani, egy világos **útiterv** meghatározásával. A múltban ugyanis ez a technika mindig is kivételesen hatékonyan bizonyult, nevezetesen az egységes piacához kapcsolódó 92. célkitűzés, a Gazdasági és Monetáris Unió, vagy a közép- és kelet-európai országokkal folytatott csatlakozási tárgyalások esetében. Ezért az EGSZB javaslata szerint a konzultáció lezárulta után konkrét menetrendet, illetve az intervenció eszközökre és módszerekre vonatkozó javaslatokat kell kidolgozni.

⁽¹⁾ Az Európai Unióról szóló szerződés leendő 11. cikke.

2.6.1 E kérdéssel kapcsolatban emlékeztetni kell arra, hogy a jelenlegi európai költségvetés nem teszi lehetővé a gazdasági, társadalmi és területi kohézió megfelelő biztosítását Európában⁽¹⁾. Sajnálatos az is, hogy az eljárások nehézsége és összetettsége miatt a végső felhasználók, polgárok és vállalkozások gyakran nehezen jutnak hozzá a finanszírozáshoz.

2.6.2 Az EGSZB örömmel fogadja a zöld könyvet, mint újabb lépést az európai integráció útján, és üdvözlöi a vitaindító kezdeményezést. Elismeri, hogy az új célkitűzést materiális akadályok és politikai vonakodás gátolhatja. Ugyanakkor sajnálatosnak tartja, hogy a dokumentum túl kevés tájékoztatást ad a már meglévő koordinációs és együttműködési intézkedésekről, és nem megy elég messzire az intézkedési lehetőségekre vonatkozó javaslatában.

3. A kérdésekre adott válaszok

3.1 *Mi a területi kohézió fogalmának legmegfelelőbb meghatározása?*

3.1.1 Az EGSZB sajnálja, hogy az Európai Bizottság a zöld könyvében nem ismerteti az e tárgyban már lezajlott viták eredményeit, holott kohéziós jelentéseiben korábban már előterjesztett fogalomhatározási javaslatokat.

3.1.2 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság harmadik kohéziós jelentésében kifejtett elemzéssel, nevezetesen hogy „a kohéziós politika célkitűzése a kiegyensúlyozottabb fejlődés elősegítése a meglévő különbségek csökkentésével, a területi egyenlőtlenségek kialakulásának megelőzésével és az egyes területekre is kiható szektorális politikák és a regionális politikák következetesebb összekapcsolásával. Ezen kívül javítani kell a területi integrációt és ösztönözni kell a régiók közti együttműködést.”; Továbbá, hogy „a területi kohézió egyik legfőbb előfeltétele, hogy mindenki, függetlenül attól, hol él, egyenlő módon férjen hozzá az »általános gazdasági érdeket szolgáló szolgáltatásoknak« nevezett ellátási lehetőségekhez, elemi szolgáltatásokhoz és tudáshoz, még akkor is, ha ez egyes régiókban nehezen megoldható”.

3.1.3 Korábbi véleményeire támaszkodva az EGSZB úgy véli továbbá, hogy a területi kohézióknak lehetővé kell tennie egy átfogó kép kialakítását az európai területről⁽²⁾. Álláspontja szerint az uniós területeik kiegyensúlyozott és tartós fejlődésének⁽³⁾ célja, hogy összeegyeztesse a versenyképességet, a gazdasági és társadalmi kohéziót, a szaktudásra alapozott gazdasági teljesítményt⁽⁴⁾ a társadalmi szolidaritás és méltányosság célkitűzéseivel⁽⁵⁾.

3.1.4 Az EGSZB szerint a területi kohéziót a polgárok csak abban az esetben fogják magukénak vallani, ha a fogalom konkrét jelentést nyer számukra, és ha maguk is részt vesznek annak definiálásában és megvalósításában. Az EGSZB végső

soron a területi kohézió olyan definícióját támogatja, amely a polgárok és a helyi társadalmi-gazdasági szereplők számára nyújtott előnyeit helyezi előtérbe: **a társadalmi kohézióknak valamennyi európai számára, mindenütt biztosítania kell az esélyegyenlőséget és a méltányos életkörülményeket.**

3.2 *Milyen további elemekkel egészíthetné ki a területi kohézió az Európai Unió gazdasági és társadalmi kohézióra vonatkozó jelenlegi megközelítését?*

3.2.1 Az EGSZB szerint a területi kohézió aspektusa egyértelműen rámutat, hogy a gazdasági és társadalmi kohéziót egymással szinergiában kell megvalósítani. A jelenlegi, sorozatos – pénzügyi, gazdasági, élelmezési, ingatlanpiaci, éghajlati stb. – válságok jellemezte kontextusban a területi kohézió jelzi az elmúlt 50 évben magunkénak vallott fejlődési modell fenntarthatatlanságát.

3.2.2 Az EGSZB álláspontja szerint **a három – társadalmi, gazdasági, illetve területi – dimenziót párhuzamosan kell előmozdítani**, egy fenntarthatóbb fejlődési modell kialakulását ösztönözve.

3.2.3 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy harmadik kohéziós jelentésében az Európai Bizottság felvázolta **a területi kohézió három vetületét**, melyek egyike sem előbbre való a többinél: az első a korrekció, mely „a meglévő egyenlőtlenségek csökkentését” célozná; a második a megelőzés, amely „javítja a területi hatással bíró ágazati politikák közötti koherenciát”; a harmadik az ösztönzés, amelynek célja „a területi integráció megerősítése, az együttműködés ösztönzése révén”.

3.2.4 Ehármas koncepció ésszerűnek tűnik az EGSZB számára, ugyanakkor hangsúlyozni kívánja, hogy a területi kohézió semmilyen esetben sem korlátozódhat arra, hogy csupán újabb fejezetet illesszen a gazdasági és társadalmi kohéziós politikához. A területi stratégiának ugyanis, melyet európai, nemzeti, regionális, illetve helyi szinten is ki kell dolgozni, valamennyi politikát érintenie kell⁽⁶⁾.

3.2.5 Ami az Európai Unió (zöld könyvben meghatározott) strukturális politikáit illeti, az EGSZB az alapok nagyobb fokú integrációja mellett érvel, amely jóval túllép a szükséges koordináció szintjén.

3.3 *Árterületi tevékenységek szintje és hatásköre*

3.3.1 Az EGSZB meglepve tapasztalja, hogy az Európai Bizottság a többszintű kormányzást csupán egyszerű eshetőségként, illetve lehetőségként ismerteti, jóllehet saját megítélése szerint az olyan szükségszerűség, amely már bizonyította hatékonyságát, és fokozatosan az Európai Unió kormányzási elvévé lép elő.

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye: „Negyedik jelentés a gazdasági és társadalmi kohézióról”, HL C 120., 2008.5.16., 73. o., 2.1. pont.

⁽²⁾ Az EGSZB véleménye: „Területfejlesztési menetrend”, HL C 168., 2007.7.20., 16. o.

⁽³⁾ Az EGSZB véleménye: „A PAC második alappillére: a vidékfejlesztési politika adaptálásának távlatai (A Salzburgi Konferencia következményei)”, HL C 302., 2004.12.7., 53. o., 2.4. pont.

⁽⁴⁾ Az EGSZB véleménye: „Ipari szerkezetváltás és a gazdasági, társadalmi, területi kohézió”, HL C 302., 2004.12.7., 41. o., 1.3. pont.

⁽⁵⁾ Az EGSZB véleménye: „A közösségi térség fejlődési sémája”, HL C 407., 1998.12.28., 2.5. pont.

⁽⁶⁾ Az EGSZB véleménye: „Területfejlesztési menetrend”, HL C 168., 2007.7.20., 16. o.

3.3.2 Az EGSZB támogatja az integrált megközelítésre irányuló javaslatot, de úgy véli, hogy – mint már korábban kifejtette – ennek konkrét, pontos intézkedésekben kell megjelennie, amilyen például az Unió strukturális politikáihoz kapcsolódó alapok integrációja. Sajnálattal mutat rá, hogy a jelenlegi gyakorlat rendkívül nagy elmaradásban van a korábbi programozási időszakokhoz képest. A számviteli, pénzügyi és ellenőrzési szabályok bonyolultabbá válása ugyanis az adminisztratív ellenőrzések növekedésével járt, ami a végső kedvezményezettek számára komplexebb eljárásokat eredményez.

3.4 *Támogathatja-e az EU a területi kohéziót? Hogy határozható meg ez a támogatás a szubsidiaritás elvének figyelembevételével?*

3.4.1 Az EGSZB véleménye szerint a hatékony területi kohézió végrehajtásának sarokköve mindenképp a megfelelő kormányzási rendszerek meghatározása, melyek a későbbiekben lehetővé teszik a komplex helyzetek integrált kezelését, figyelemmel az alábbi elemek mindegyikére:

— a fellépésekben és a döntéshozatalban érintett különböző területi szintekre,

— az egyedi sajátosságokkal, prioritásokkal és célkitűzésekkel rendelkező különböző döntéshozatali fórumokra.

3.4.2 Az elkötelezett polgárookra alapozott alulról építkező koncepció elősegíti a közösségi és nemzeti politikák integrációját azért, mert a szervezett civil társadalomnak globálisan kellene megközelítenie a politikákat és az intézkedéseket, szemben a nemzeti, illetve európai szintű, egyes ágazati politikákért felelős hatóságokkal. Ez a megközelítés tökéletesen összhangban van a szubsidiaritás minden formájával.

3.4.3 Az EGSZB ismételten kéri egy rövid, közép- és hosszú távú célokat és intézkedéseket részletesen meghatározó, pontos menetrend kidolgozását⁽¹⁾, amelyben helyet kapnak az intézmények, illetve az érintett felek által már kitézített vagy tervezett határidők és intézkedések is, különös tekintettel az európai és a nemzeti szintre.

3.5 *Mennyire kell a politikai intervenció területi szintjét a probléma természetéhez igazítani?*

3.5.1 Az EGSZB számára a területi kohézió egyik legkonkrétabb és legfontosabb megnyilvánulása **az általános érdekű szociális, illetve gazdasági szolgáltatásokhoz⁽²⁾ való hozzáférés biztosítása** valamennyi európai polgár számára, lakó- és munkahelyre való tekintet nélkül. Itt pontosan egy olyan területről van szó, amely a politikák erőteljes koherenciáját és hatékony többszintű kormányzást tesz szükségessé. A jelenlegi helyzet távolról sem kielégítő, különösen a legsebezhetőbb területek és lakóik, illetve gazdasági és társadalmi szereplőik számára.

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek a városi környezetre vonatkozó tematikus stratégiáról”, HL C 318., 2006.12.23., 86. o., 2.3.7. pont.

⁽²⁾ Angol rövidítéssel: SGEI, illetve SSGI.

3.5.2 Az EGSZB megismétli arra vonatkozó kérését, hogy „meg kell tehát határozni közösségi szinten bizonyos, az általános érdekű szolgáltatásokkal kapcsolatos, minden általános érdekű (gazdasági és nem gazdasági jellegű) szolgáltatásra, így az általános érdekű szociális szolgáltatásokra is érvényes, közös referenciákat és normákat. Ezeket az egyes szolgáltatások sajátosságaihoz igazított közösségi jogi keret meghatározására alkalmas, együttdöntési eljárással elfogadott keretirányelvben kell rögzíteni”⁽³⁾.

3.6 *Szükség van-e különleges intézkedésekre a különleges földrajzi jellemzőkkel rendelkező régiókban? Ha igen, milyen intézkedésekre?*

3.6.1 Az EGSZB a területek közötti „valódi esélyegyenlőség” elvének nevében egyedi politika kialakítását javasolja az állandó hátrányokkal küzdő régiók – beleértve a legkülső régiók – számára a folyamatosság (hosszú távra előre látható intézkedések), a pozitív diszkrimináció (a költségvetési források tekintetében, valamint bizonyos, közös elveken nyugvó jogi mentességeket illetően) és az arányosság elve (az intézkedés mértékének és hatásának meg kell felelnie a konkrét esetnek) alapján, a helyzetek sokféleségének tekintetbevételével⁽⁴⁾.

3.6.2 Ezekben a régiókban, amelyekben további erőfeszítésekre van szükség a fejlesztés tervezése és a pénzügyi tervek kidolgozása terén, az EU szerepe nem a helyi és regionális önkormányzatok és a szociális-gazdasági partnerek helyettesítése, hanem azok erőteljes ösztönzése az együttműködésre és a kooperációra.

3.7 *Jobb együttműködés*

3.7.1 Az EGSZB az együttműködést az európai szociális modell egyik alapjának és az integráció nélkülözhetetlen eszközének tartja.

3.7.2 Véleménye szerint a területi együttműködés akadályokba ütközik, mert a különböző szintű közhatóságok vonakodnak együttműködni és megosztani egymással kompetenciáikat. Az EU-nak a régiókban elő kell mozdítania az együttműködési kultúrát a meglévő eszközök használatának és a partneriségeknek az elősegítésével és egyszerűsítésével.

3.7.3 Az EGSZB elismeri a területi együttműködés célkitűzésének első két fejezete – a határokon átnyúló együttműködés és a tagállamközi együttműködés – által elért eredményeket. Ugyanakkor hangsúlyozza – az Európai Bizottság zöld könyve által elhanyagolt – interregionális együttműködés aspektusának jelentőségét, amely figyelemreméltó eszköz arra, hogy a nem szomszédos, de azonos célok felé törekvő területek kicserélhessék egymással tapasztalataikat és bevált gyakorlataikat.

⁽³⁾ Az EGSZB véleménye: „Negyedik jelentés a gazdasági és társadalmi kohézióról”, HL C 120., 2008.5.16., 73. o., 3.4. pont.

⁽⁴⁾ Az EGSZB véleménye: „Hogyan biztosítható az állandó természeti és strukturális hátrányoktól sújtott régiók jobb integrációja?”, HL C 221., 2005.9.8., 141. o.

3.8 Milyen szerepet tölthet be az Európai Bizottság a területi együttműködés ösztönzésében és támogatásában?

3.8.1 Az EGSZB szerint a területi kohézióknak lehetőséget kell biztosítani a legkevésbé jómódú területeken élő személyek, illetve szereplők számára, hogy saját fejlesztési stratégiáikat megvalósítsák, és ne pusztán az esetleges pénzügyi kompenzációtól való függés és várakozás határozza meg helyzetüket. Saját helyzeti előnyeik kihasználása és projektjeik kialakítása érdekében biztosítani kell, hogy külön hálózatok álljanak a rendelkezésükre az innovációra és a bevált gyakorlatok cseréjére a hasonló földrajzi, éghajlati és demográfiai kihívásokkal küzdő területek egyéb szereplőinek részvételével.

3.8.2 Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy helyezzen több hangsúlyt a területi, társadalmi és politikai innovációra az INTERREG IV C régióközi együttműködési fejezetében, és erősítse meg az együttműködést az EMVA LEADER programnak szentelt 4. tengelyén belül, valamint vezessen be a meglévő összegek felhasználását elősegítő mechanizmusokat.

3.9 Szükség van-e a területi együttműködés új formáira?

3.9.1 Az EGSZB szorgalmazza a közösségi kezdeményezési programok visszaállítását a strukturális politikák féldős értékelését követően. A hasonló, hatékonyságukat már igazoló programok – például az URBAN, az EQUAL, az Interprise és egyébek – megszüntetése veszteséget jelentett a tematikus területi együttműködés és a társadalmi innováció számára, miután szerepüket sem az alapok „main streaming”-je, sem más eszköz nem vette át.

3.9.2 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy bizonyos, a világ más nagy térségeihez való közelségük miatt sajátos földrajzi elhelyezkedésű régiók számára – például a Karib-tenger vagy az Indiai-óceán legkülső régiói, illetve az Unió keleti határain elhelyezkedő régiók számára – módosítani kell a területi együttműködés megszokott formáit.

3.10 Szükség van-e új jogi és irányítási eszközök kidolgozására az együttműködés – beleértve a külső határokon valót is – elősegítésére?

3.10.1 Az EGSZB igen határozottan támogatja az európai területi együttműködési csoportosulások (EGTC) létrehozását. Szorgalmazza a nemzeti jogi keretek kiigazítását az egész EU-ban való alkalmazhatóságuk érdekében. Mivel ezek kialakítása csak a közelmúltban kezdődött meg, az EGSZB úgy véli, egyelőre túl korai lenne mérleget vonni, és újabb eszközök kidolgozásán gondolkodni. Ezt a fentiekben javasolt útiterv keretében lehetne elvégezni.

3.11 Jobb koordináció

3.11.1 Az EGSZB szerint a területi kohézió javítása a területek fejlesztésének **stratégiai** koncepcióján keresztül vezet, a

fellépések nagyobb koherenciájának biztosításával, hiszen egymagában egyetlen politika sem orvosolhatja az ágazati politikák és a jelenlegi fejlődési modell ellenőrizetlen mozgása által előidézett területi egyenlőtlenségeket.

3.12 Hogyan javítható a területi és az ágazati szakpolitikák közötti koordináció?

3.12.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy minden európai politikának elő kell mozdítania a területi kohézió célkitűzését, illetve a területek kiegyensúlyozottabb gazdasági fejlődését ⁽¹⁾.

3.12.2 A területi kohézió feltétele a különböző – a helyi szinttől az uniós szintig terjedő – kormányzati szintek közötti előzetes felelősségmegosztás az ágazati politikák összességére kiterjedően.

3.13 Mely ágazati politikák kidolgozása során kellene több figyelmet szentelni a területi hatásoknak? Milyen eszközök fejleszthetők ki e célra?

3.13.1 Az EGSZB az Európai Parlamenthez hasonlóan nélkülözhetetlennek tartja a közösségi politikák integrált – a területi dimenziót is magába foglaló – megközelítését, különösen a közlekedési, környezetvédelmi, mezőgazdasági, energia-, verseny- és kutatási politika területén.

3.13.2 Azt javasolja, hogy a közös agrárpolitika jövőjének megvitatása során vegyék figyelembe a területi kohézió kihívásait, tekintettel az agrárpolitikának a gazdaságban, a társadalomban, valamint a környezet és a táj védelmében az európai területen játszott fontos szerepére.

3.13.3 Az európai uniós jogalkotást, politikákat és programokat külön elemezni kell a területi kohézióra kifejtett hatásuk szemszögéből. Az Európai Bizottságnak különösen nagy felelőssége van e hatásértékelésben, amelybe valamennyi érintett szereplőt szorosan be kell vonni. A szükséges elemzésekhez és értékelésekhez ki kell dolgozni a minőségi kritériumokat ⁽²⁾.

3.14 Hogyan hangolhatók össze jobban egymással a területi szakpolitikák?

3.14.1 Az EGSZB sürgeti e koherencia megerősítését, és azt javasolja a Miniszterek Tanácsának, hogy a területi kohézióra **alkalmazza a nyílt koordinációs módszert** ⁽³⁾, melyet olyan pontos iránymutatások mentén kell alkalmazni, amelyeket normatív eljárások, szakértői értékelés, a bevált gyakorlatok cseréje és mutatók kidolgozása követ, valamennyi érintett szereplő részvételével. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a módszer kialakítását követően a többszintű kormányzást és az ágazatközi koordinációt ismerjék el annak iránymutatásai között.

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye: „Területfejlesztési menetrend”, HL C 168., 2007.7.20., 16. o., 7.2. pont.

⁽²⁾ Az EGSZB véleménye: „Új európai szociális cselekvési program”, HL C (SOC/295).

⁽³⁾ Az EGSZB véleménye: „Területfejlesztési menetrend”, HL C 168., 2007.7.20., 16. o.

3.14.2 Anyílt koordinációs módszer alkalmazása az előzőekben javasolt útitervben is szerepelhetne.

3.15 *Hogyan ötvözhető jobban a közösségi és a nemzeti szakpolitikák annak érdekében, hogy hozzájáruljanak a területi kohézióhoz?*

3.15.1 Az EGSZB hangsúlyozza a tagállamok területfejlesztéért és területi kohézióért felelős minisztereinek informális ülésein Lipcsében, az Azori-szigeteken és Marseille-ben elért haladás jelentőségét. Ezért a nemzeti politikák önkéntes koordinálásának kezdeményezését, illetve az ágazati politikák integrálását javasolja, a területfejlesztési menetrend vállalásaival összhangban, és úgy véli, a regionális és helyi közösségeket arra kell ösztönözni, hogy saját szintjükön terjesszék a hasonló gyakorlatokat. Emlékeztet arra, hogy a kulturális és a természeti örökség – még explicit kompetenciák hiányában is – alapvető kihívást jelent az európai terület számára, és összehangolt megközelítést igényel.

3.16 *Új területi partnerek*

3.16.1 Az EGSZB a területi kohézió elengedhetetlen feltételének tartja **az érintett felek szélesebb körű részvételét** a politikák kidolgozásában, illetve végrehajtásában.

3.16.2 **A társadalmi párbeszéd** a területi kormányzás egyik alappillére kell, hogy legyen. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság juttassa érvényre és mozdítsa elő a területi társadalmi párbeszédet a szociális partnerek bevonásának javítása érdekében.

3.16.3 Az EGSZB örömmel fogadja az érintett miniszterek álláspontját, akik első cselekvési tervükben⁽¹⁾ hangsúlyozták „meggyőződésüket, hogy a többszintű kormányzás az EU-n belüli kiegyensúlyozott területfejlesztés biztosításának alapvető eszköze”, és egy közös munkamegbeszélést javasoltak „az érintett szereplőkből és a helyi illetve regionális szereplőkből álló bizottsággal, a területfejlesztési menetrendben ismertett prioritások végrehajtásának megvitatása céljából”.

3.17 *Be kell-e vonni a politikai döntéshozatalba új szereplőket, például a szociális gazdaság képviselőit, a helyi érdekelt feleket, általános érdekű szervezeteket és nem kormányzati szervezeteket a területi kohézió megvalósítása érdekében?*

3.17.1 Érdekes koncepciót kínálnak e téren a területi fejlesztési paktumok, mivel a konkrét helyzetek és kihívások sokféle-
sége különböző eszközök és kompetenciák mozgósítását igényli

(1) „Az Európai Unió területfejlesztési menetrendjének végrehajtására irányuló első cselekvési program”, 2007. november 23.

az összes érdekelt fél részéről, különös tekintettel a társadalmi partnerekre, a szociális gazdaságra, valamint a szociális területen, a környezetvédelemben, a helyi fejlesztésben, a férfi-női egyenjogúság terén, illetve az élethosszig tartó tanulás területén működő NGO-kra.

3.17.2 A pénzügyi és gazdasági válság által előidézett szerkezetváltások idején még fontosabb és még sürgetőbb az ilyen típusú paktumok létrejötte az érintett területeken.

3.17.3 Az EGSZB támogatja a Régiók Bizottsága által kifejtett gondolatot, amely szerint egyrészt a helyi és regionális hatóságok, másrészt a szociális gazdaság szervezetei között létrejövő partnerségek fontos eszközei lehetnek a falvak, városok és régiók, illetve egyéb területi szintek hatékony társadalmi-gazdasági fejlesztésének, valamint a területi kohézió előmozdításának. Ezt a partnerségi megközelítést ki kell terjeszteni a civil társadalom összes új szereplőjére.

3.17.4 Az EGSZB felhívja a figyelmet a szociális gazdaság jelentőségére, amelyben a becslések szerint az európai vállalkozások 10%-a tevékenykedik, és hangsúlyozza a kohézióban és a fenntartható fejlődésben betöltött szerepét, mivel a szociális gazdaság helyben tartja a munkahelyeket, dinamizálja a vidéki régiókat, társadalmi tőkét teremt, és részt vesz az ágazati és területi szerkezetátalakítási folyamatokban⁽²⁾.

3.18 *Hogyan érhető el a részvétel kívánt szintje?*

3.18.1 Az EGSZB szerint a jól strukturált konzultációk eredményes partnerségek kialakításához vezetnek a nem-kormányzati érdekeltekkel és a szociális partnerekkel, a területi kohézió lánc valamennyi láncszemének szintjén (kidolgozás, nyomon követés és értékelés)⁽³⁾.

3.18.2 A több szinten megvalósuló jó kormányzás továbbá a szervezett civil társadalom regionális és helyi szintű reprezentatív szervezeteivel való partnerségek kialakítását is feltételezi. E szervezetek tevékenységük révén hozzájárulhatnak egy olyan modell kialakításához, amely a szervezett civil társadalom részvételével valósítja meg a politikák kidolgozását és végrehajtását, erősítve a területi kohéziót⁽⁴⁾.

3.18.3 Következésképpen lehetővé kellene tenni a szervezett civil társadalom regionális és helyi reprezentatív képviselői számára, hogy felelős és átlátható módon részt vegyenek a területi kohézióra irányuló politikák és intézkedések meghatározásában és végrehajtásában⁽⁵⁾.

(2) Lásd az Európai Parlament szociális gazdaságról szóló jelentését (Előadó: Patrizia Toya, 2007/2250 (INI) és az EGSZB által 2007-ben megjelentetett „Az Európai Unió szociális gazdasága” című dokumentumot.

(3) Az EGSZB véleménye: „Partnerség a strukturális alapok végrehajtásáért”, HL C 10., 2004.1.14., 2. o.; Az EGSZB véleménye: „Nemzeti és regionális szintű kormányzás és partnerség, valamint projektek megalapozása a regionális politika terén”, HL C ..., 1.9. és 1.10. pont (ECO/228).

(4) Az EGSZB véleménye: „Nemzeti és regionális szintű kormányzás és partnerség, valamint projektek megalapozása a regionális politika terén”, HL C, 1.2. pont. (ECO/228).

(5) A „Városok és régiók hálózata a szociális gazdaságért” által kidolgozott területi szociális felelősség elmélete ennek az aktív részvételnek az egyik modellje.

3.19 A területi kohézió megértésének javítása

3.19.1 Annak érdekében, hogy az európai polgárok jobban megértsék a területi kohéziót, az EGSZB hangsúlyozza, hogy minden szinten **flyamosan** fenn kell tartani a területi kohézió jövőbeli kihívásairól és stratégiai választásairól folytatott **vitát**. E vitának arra kell törekednie, hogy hozzájáruljon egy új konszenzus kialakításához a területi kohézióval kapcsolatban, amely valamennyi érintett fél közös elkötelezettségén alapul, különös tekintettel a civil társadalmi szervezetekre.

3.20 Milyen mennyiségi/minőségi mutatókat lehet uniós szinten kifejleszteni a területi kohézió jellemzőinek és tendenciáinak megfigyelése érdekében?

3.20.1 Az EGSZB álláspontja szerint új „jóléti” mutatókat kell létrehozni, amelyek nem szorosan a GDP/GNP értéken alapulnak, hanem lehetővé teszik a társadalmi fejlődés terén való előrelépés kimutatását is ⁽¹⁾.

3.20.2 Az EGSZB sürgősnek tartja egy új értékelési kritériumrendszer kidolgozását, amelynek alapján megrajzolható a területi kohézió új térképe, és meghatározható a közösségi régiók támogatásra való jogosultsága; a GDP/fő kritérium önmagában diszkrimináció forrása lehet a strukturális politikák végrehajtása terén. A humán erőforrás képzettségi szintje, a jövedelmek egyenlőtlensége, az infrastrukturális deficit, az általános érdekű szolgáltatásokhoz való hozzáférés, a szociális védelem kiterjedtsége, az európai gazdaság motorjának számító központoktól való távolság, a demográfiai struktúra stb. megannyi fontos tényező, melyeket figyelembe kell venni ⁽²⁾. Az Eurostatnak, az Epsonnak, illetve ezek nemzeti partnereinek egy teljesebb és pontosabb statisztikai eszközt rendszer kidolgozásán kellene munkálkodniuk. Ezek az értékelési kritériumok és statisztikai eszközök szolgálnak majd a fentebb említett nyílt koordinációs módszerben használt mutatók alapjául.

3.20.3 Tekintetbe kell venni továbbá a maguk a régiók által kidolgozott módszereket, és gondoskodni a bevált gyakorlatok terjesztéséről ⁽³⁾.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye: „Új európai szociális cselekvési program”, HL C 27., 2009.2.3., 99. o., 7.11.1. pont.

⁽²⁾ Az EGSZB véleménye: „A strukturális politikák hatása és következményei az Európai Unió kohéziójára”, HL C 93, 2007.4.27., 6. o., 1.3. pont.

⁽³⁾ Lásd például a „Városok és régiók hálózata a szociális gazdaságért” által kidolgozott területi szociális felelősség elméletét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat tanácsi irányelvre a dohánygyártmányokra kivetett jövedéki adók szerkezete és adókulcsai tekintetében a 92/79/EGK, a 92/80/EGK és a 95/59/EK irányelv módosításáról

COM(2008) 459 végleges – 2008/0150 (CNS)

(2009/C 228/25)

2008. szeptember 11-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 93. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Javaslat tanácsi irányelvre a dohánygyártmányokra kivetett jövedéki adók szerkezete és adókulcsai tekintetében a 92/79/EGK, a 92/80/EGK és a 95/59/EK irányelv módosításáról”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció 2009. március 5-én elfogadta véleményét. (Előadó: Martin CHREN.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 25-i ülésnapon) 32 szavazattal 2 ellenében, elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések

1.1 A dohánygyártmányokra kivetett első jövedéki adók fő célja inkább költségvetési jellegű volt, szerepük azonban változóban van a mai világban, és egyre inkább a közegészségügy és a szociálpolitikák eszközévé válnak. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) támogatja, hogy az Európai Bizottság a pusztán adójellegű hatásokon túl a dohánytermékek egyéb hatásait is figyelembe vegye jövedéki adókkal kapcsolatos politikáiban. Ez az új politikai megközelítés elsősorban az EU által hivatalosan 2005-ben elfogadott, így a későbbi uniós jogalkotás szempontjából kötelező érvényűvé vált Dohányzás-ellenőrzési Keretegyezményben foglalt egészségpolitikai célok megvalósítására koncentrál.

1.2 Ugyanakkor meg kell említeni, hogy nem szabad elfelejteni vagy elvetni a dohánytermékekre kivetett jövedéki adók felülvizsgálatával kapcsolatos egyéb politikai célkitűzéseket sem, köztük is elsősorban a dohánytermékek jövedéki adójáról szóló irányelv 4. cikkében említett a belső piac megfelelő működéséről. Ennek alapján az EGSZB úgy véli, hogy az ezen a téren tevékenykedő politikai döntéshozók legnehezebb feladata a különböző gazdasági, társadalmi, biztonsági, gazdaság- és adópolitikai érdekek közötti optimális egyensúly megtalálása. Különböző szempontokat és értékeket kell figyelembe venni.

1.3 Dicséretes az Európai Bizottságnak az a javaslata, hogy a finomra vágott dohány adójára vonatkozó minimumkulcsokat fokozatosan hangolják össze a cigarettákra vonatkozó kulcsokkal, illetve hogy szigorítsák meg a cigaretta, a szivar és a pipadohány fogalom meghatározását a dohánytermékek elnevezésével kapcsolatos olyan visszaélések elkerülése érdekében, melyek célja a legalacsonyabb adókulcsba való kerülés.

1.4 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság megközelítését, amely nagyobb szabadságot biztosít a tagállamoknak a saját politikai célkitűzéseikhez igazodó olyan döntések meghozatalában, mint például a nagyobb mozgástér a cigarettákat sújtó speciális adóterhek terén, illetve az engedékenyebb szabá-

lyozások a cigarettákra kivetett adók minimális alsó korlátjának meghatározásában.

1.5 Az EGSZB azt ajánlja, hogy csökkentsék a javasolt 90 eurós jövedékiadó-minimumot vagy hosszabbítsák meg a négyéves időtartamot 8 évre (2018. január 1-jéig). A tagállamokon belüli eltérő hagyományok és szociális különbségek tükrében említést érdemel, hogy egyes országokban, különösen a közelmúltban csatlakozottakban, komoly negatív következményekkel járhat az 1 000 cigarettára vonatkozó jövedékiadó-minimum 64 euróról 90 euróra történő emelése. Néhány ilyen ország még a jelenlegi irányelvek által megkívánt jövedékiadó-minimumot sem érte el. A valamennyi kereskedelmi árra érvényes 90 eurós jövedékiadó-minimum 4 év alatt 41 %-os növekedést okoz, amely legalább 300 %-kal nagyobb, mint az EU-ban várható fogyasztóiár-emelkedés. Megvan rá az esély, hogy egy ilyen radikális lépés, miközben a fogyasztást csak jelentéktelen mértékben mérsékelné, csökkentené a lehetséges költségvetési bevételeket, a fogyasztók vásárlóerejét, elősegítve a csempészetet és egyéb illegális tevékenységet, valamint növelné az inflációt.

1.6 Meg kell említeni, hogy a javasolt lépésekből csak kevés segíti majd elő az adókulcsok nagyobb harmonizációját az Európai Unióban. Nagyon valószínű, hogy a javasolt intézkedések révén nem szűnnek meg a tagállamok között az adózás területén jelentkező abszolút és relatív különbségek.

1.7 Példának okáért az arányosság követelményének eredeti oka az uniós jövedéki adók harmonizációja, amely azonban a múltban sem eredményezett semmilyen harmonizációt, és könnyen lehet, hogy ezzel éppen ellentétes hatást vált ki. A minimumteher 57 %-ról 63 %-ra javasolt emelése abszolút értékben a jövedéki adók további különbségeihez vezetne, és komoly inflációs hatással is járna, ahogy az az Európai Bizottság hatásvizsgálati jelentésében is szerepel. Az értékarányos minimumkövetelmény ilyen megkérdőjelezhető hatásai miatt nemcsak annak javasolt emelését, hanem – újragondolva őket – létezésének okait is újfent komolyan elemezni kellene.

1.8 Az, ha a legkeresettebb árkatégória („most popular price category”, MPPC) helyett a súlyozott átlagár (WAP) veszik az értékarányos minimumkövetelmény viszonyítási alapjául, aligha eredményez nagyobb átláthatóságot a piacon, megjósolhatóbb kormányzati bevételeket vagy nagyobb harmonizációt a cigaretta-piacon. Ezért felvetődik a kérdés, hogy nem lehetne-e tovább egyszerűsíteni az európai bizottsági javaslatot.

1.9 Továbbra is nyitott marad az a kérdés, hogy melyik az a legjobb adófajta, amelyet kivethetnek a dohánytermékekre. Az értékarányos adókulcsok talán jó hatással lehetnek a fekete piac felszámolására, ezek a hatások azonban sokféle tényezőtől függenek, így nem maguktól értetődők. A pusztán specifikus adómérték előnyben részesítése talán segítséget nyújt a nagyobb adóbevételek elérésében, és magasabb adóminimum-küszöböt eredményezhet az egészségpolitikai célok és a belső piacon alkalmazott adók egységesítésének megvalósítása érdekében.

1.10 Az a követelmény, hogy a kiskereskedelmi ár bizonyos százalékában vagy kilónkénti fixárban meghatározott jelenlegi minimumkulcs helyett alkalmazzanak kötelező minimumkulcsot (38 %, illetve 42 %) a valamennyi finomra vágott dohányra kivetett jövedéki adó terén, kötelező értékarányos jövedékiadó-szerkezetet eredményezne, és véget vetne a finomra vágott dohányra érvényes jelenlegi rendszer szabadságának, így nem ajánlott.

1.11 Az adó- és az egészségpolitika közötti kapcsolat nagymértékben befolyásolja az, hogy a dohányra kivetett jövedékiadó-bevételeket olyan tevékenységekre fordítják-e, melyek célja a dohányzás káros hatásainak megszüntetése. Az ilyen tevékenységek jelenlegi teljes finanszírozása alapján ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a dohánytermékekre kivetett jövedéki adóból származó bevételek nagy részét olyan tevékenységekre és politikákra fordítják, amelyeknek semmi közük sincs az egészségpolitikai célokhoz. Ezek alapján elég világos, hogy a dohánytermékekre kivetett jövedéki adók elsődleges célja továbbra is költségvetési jellegű.

2. Bevezetés

2.1 A dohánygyártmányokra kivetett jövedéki adókról szóló irányelvek alapján az Európai Bizottságnak négyévente meg kell vizsgálnia az egységes piac szabályos működését, a jövedéki adók valós értékét és a Szerződés szélesebb körű céljait. A dohányra vonatkozó uniós szabályozásoknak garantálniuk kell a belső piac megfelelő működését, egyszerűsített összhangban kell lenniük a dohányzás visszaszorításának uniós célkitűzésével.

2.2 Ez a – negyedik – felülvizsgálat jelentős változtatásokat irányoz elő a hatályos közösségi szabályozásban az érvényes szabályok korszerűsítése és a szereplők egyenlő versenyfeltételeinek biztosítása céljából. A reform több javaslatot is tartalmaz:

2.3 A jövedéki adók elsődleges feladata ugyan a nemzeti szintű bevételek generálása, a témával foglalkozó politikusoknak viszont figyelembe kell venniük a Szerződésben meghatározott szélesebb körű célkitűzéseket is⁽¹⁾. Ezenkívül a közegészség védelme kulcsfontosságú kérdés e felülvizsgálat során, mivel 2005. június 30-án az Európai Unió aláírta az Egészségügyi Világszervezet Dohányzás-ellenőrzési Keretegyezményét, és több tagállam is követeli az emberi egészség magasabb szintű védelmét, valamint ebből következően magasabb európai jövedéki minimumadók kivetését a dohányra.

2.4 Az Európai Bizottság javaslata egy pénzüsségben kifejezett minimumadó kivetését és adóminimum megállapítását ajánlja az Európai Unióban értékesített valamennyi cigarettára annak érdekében, hogy a cigaretták összes kategóriájában érvényesíthetők legyenek az egészségügyi megfontolások. A minimumkövetelmények növelése a dohányfogyasztásnak a következő öt évben történő visszaszorítását szolgálja, különösen azáltal, hogy nem engedi megghiúsítani egyes tagállamok dohányellenőrzési politikáját más tagállamok lényegesen alacsonyabb adószintjeivel. Ezenkívül a javaslat nagyobb rugalmasságot biztosít a tagállamok számára az egészségvédelmi célok elérése érdekében a cigarettákra kivetett tételes adók és a jövedékiadó-minimumok megállapításában. Végül pedig a cigarettasodrásra szánt, finomra vágott dohányra kivetett adó minimumkulcsait és szerkezetét összhangba hozza a cigarettára alkalmazott adókulcsokkal és adószerkezettel annak érdekében, hogy visszaszorítsa a cigaretták vágott dohányval történő helyettesítését.

3. Az Európai Bizottság intézkedésvajaslatainak összefoglalása

3.1 A legkeresettebb árkatégória (MPPC) helyett a súlyozott átlagár (WAP) kell az értékarányos minimumkövetelmény viszonyítási alapjául venni. Az Európai Bizottság szerint a minimumkulcsok viszonyítási alapjául szolgáló legkeresettebb árkatégória nincs összhangban a belső piacra vonatkozó célkitűzésekkel, hiszen a tagállamok dohánypiacainak széttagozottságához vezet.

3.2 A belső piaci árharmonizációval és az egészségügyi szempontokkal összhangban növelni kell a cigarettákra kivetett jövedékiadó-minimumot. Javasolják, hogy 2014. január 1-jéig 64 euróról 90 euróra emeljék az 1 000 cigarettára kivetett jövedékiadó-minimumot, az értékarányos minimumot pedig a súlyozott átlagár 57 %-áról 63 %-ra kell növelni. Azok a tagállamok azonban, amelyek a kiskereskedelmi értékesítési átlagár alapján legalább 122 euró értékben állapítják meg az 1 000 cigarettára kivetett jövedéki adót, nem lennének kötelesek megfelelni a 63 %-os követelménynek. Azok a tagállamok, amelyeknek rendelkezésére áll egy átmeneti időszak a cigarettákra kivetendő minimumadók jelenlegi szintjének elérésére, 1 vagy 2 éves átmeneti időt kapnának az új, magasabb követelményszintek eléréséhez is.

⁽¹⁾ Az EK-Szerződés 152. cikke előírja, hogy valamennyi közösségi politika és tevékenység meghatározása és végrehajtása során biztosítani kell az emberi egészségvédelem magas szintjét.

3.3 A jövedéki adó uniós irányelvben meghatározott minimumkulcsát nemcsak az MPPC-cigaretták esetében alkalmazzák majd (ahogy a jelenlegi rendelkezés kimondja), hanem az országban értékesített valamennyi cigarettára. Az Európai Bizottság szerint ez kialakítana egy minimális adószintet az EU-ban értékesített cigarettákra vonatkozóan, ami lehetővé tenné, hogy valamennyi cigarettatípus esetében figyelembe vegyék a belső piacot és az egészségügyi szempontokat.

3.4 Lehetővé kell tenni a tagállamok számára, hogy a teljes adóterhen belül a tételes jövedéki adók mértékét az 5 %-55 % közötti sávról 10 %-75 %-ra szélesíthessék annak érdekében, hogy rugalmasabbá váljon a jövedéki adók szerkezete.

3.5 A cigarettasodrásra szánt, finomra vágott dohányra kivetett adó minimumkulcsait fokozatosan fel kell zárkóztatni a cigaretták adókulcsához. A finomra vágott dohány és a cigaretták közötti adózási arány 2:3. Ennek alapján a finomra vágott dohányra kivetett jövedékiadó-minimum 43 euró/kg kell hogy legyen, az érték szerinti minimumkövetelményt pedig a súlyozott átlagár 38 %-ában kell megállapítani. A fent említett 2:3 arány a cigarettákra kivetett jövedéki adók 2014. január 1-jétől javasolt emelése során a finomra vágott dohányra meghatározott minimumkulcsot 60 euróra, illetve 42 %-ra növelné. A javaslat értelmében megszűnne az a jelenlegi gyakorlat, hogy a vágott dohányra fakultatív jelleggel vagy az értékarányos követelményt vagy pedig a minimális tételes adót alkalmazzák. Ez kötelező értékarányos adószervezethez vezetne a szóban forgó dohánytermék esetében.

3.6 A szivarokra, szivarkákra és a fogyasztási dohányra vonatkozó minimumadókat az inflációhoz kell igazítani. Ehhez a 2003–2007-es időszakban tapasztalt inflációt kell figyelembe venni, amely az Eurostatnak a harmonizált fogyasztói árindex évenkénti változására vonatkozó adatai alapján 8 %. A javaslat értelmében a szivarokra és szivarkákra vonatkozó minimumösszeget 12 euróra, a többi dohánytermékre vonatkozót pedig 22 euróra kell emelni.

3.7 Módosítani és szigorítani kell a cigaretták, a szivarok és a pipadohány fogalom meghatározását a dohánytermékek elnevezésével kapcsolatos olyan visszaélések elkerülése érdekében, melyek célja a legalacsonyabb adókulcsba való kerülés.

3.8 Az Európai Bizottság szerint a belső piac szempontjából, illetve költségvetési és egészségügyi szempontból a tételes és minimumadók egyértelmű előnyökkel járnak. Emiatt az Európai Bizottság azt javasolja, hogy biztosítsanak nagyobb rugalmasságot azoknak a tagállamoknak, amelyek jobban bíznak a tételes jövedéki adókban vagy a minimumadókkal.

3.9 Az Európai Bizottság rendszeresen vizsgálja a tagállami jövedéki adókulcsokat és a jövedéki adó szerkezetét, és infor-

málódik a fogyasztásra szánt dohánytermékek mennyiségéről és áráiról. Annak érdekében, hogy az Európai Bizottság a tagállamoktól hatékonyan és eredményesen gyűjthesse információt, új tájékoztatási szabályokkal és a szükséges statisztikai adatok meghatározásával is foglalkozik a javaslat.

4. Különböző megközelítési módok a jövedéki adókulcsokkal kapcsolatban

4.1 Az első cigaretta 1861-es londoni piacra dobása óta eltelt másfél évszázadban a dohány és a dohánytermékek átfogó szabályozások és megadóztatás alá estek. A jövedéki adók bevezetése mérföldkőnek számított ezen a téren. A dohánygyártmányokra kivetett első jövedéki adók fő célja inkább költségvetési jellegű volt, szerepük azonban változóban van a mai világban, és egyre inkább a közegészségügy és a szociálpolitikák eszközeivé válnak.

4.2 Ez a helyzet számos etikai, gazdasági és egyéb kérdést vet fel. Ezekben leginkább – és főként az egységes európai piac kapcsán – az adóztatás legmegfelelőbb formájának témája a közös. Felmerül az a kérdés, hogy miként kellene felhasználni a dohányra kivetett adókból származó bevételeket, illetve hogy valóban az adópolitika segítségével érhető-e el legjobban az egészségügyi és szociális célok.

4.3 Európa több mint 30 éve igyekszik harmonizálni a dohányra kivetett jövedéki adókat. A folyamat célja az adóterhek szerkezetének, majd maguknak az adókulcsoknak a harmonizációja volt. Az EGSZB egyértelműen támogatja az idevonatkozó harmonizációt, és sajnálatosnak tartja, hogy erre eddig igazából nem került sor. A nemzeti hagyományok, valamint a nemzeti adórendszerek tartósnak bizonyult és régi, történelmi különbségei jelentik a bizonyos tagállamok között makacsul fennmaradó eltérések legfőbb okait.

4.4 Manapság háromfajta jövedéki adó vethető ki a dohányra és a dohánygyártmányokra: tételes, értékarányos és vegyes jövedéki adó. Jelenleg a tagállamoknak kötelező jelleggel a vegyes szerkezetet kell alkalmazniuk a cigaretták esetében, és szabadon dönthetnek, hogy a dohányra és dohánygyártmányokra kivethető három jövedéki adófajta közül melyiket alkalmazzák a többi dohánytermék esetében.

4.4.1 Az értékarányos adókulcs az adott dohánytermék kiskereskedelmi árának bizonyos százalékában kerül meghatározásra. Költségvetési szempontból – amikor magas az infláció – az értékarányos adókulcs a leghatékonyabb a kormány számára, mivel a dohánytermékek árának minden egyes emelkedésével automatikusan megnőnek az adóbevételek. Az értékarányos adókulcs azonban visszatarthatja a termelőket a termékek minőségének javításától, amennyiben a magasabb árak nagyobb adóterheket is eredményeznek.

4.4.2 A tételes adót – kilogrammonként vagy (szivar és szivarkák esetében) áranként – konkrét összegben határozzák meg. A dohányzás visszaszorítására a tételes adó jelenti a leghatékonyabb eszközt, ugyanakkor hátulütői is vannak. A gyártóknak nincs beleszólásuk a tételes számításra alapuló jövedéki adóba, és a dohánytermékek minősége és ára sem befolyásolja a kormányzat adóbevételeit.

4.4.3 A vegyes rendszer a tételes és az értékarányos jövedéki adó kombinációja. A tagállamoknak ezt az adófajtát kell alkalmazniuk a cigaretták esetében. Ugyanakkor jövedékiadó-minimumot is meg lehet állapítani: ennek jelentősége akkor nő, amikor a teljes kombinált adókulcson belül nő az értékarányos adó aránya.

4.4.4 A dohánygyártmányokra az EU-ban a jövedéki adón kívül hozzáadottérték-adót (HÉA) is kivetnek. A jogszabályok alapján minden tagállamban a normális HÉA-t kell alkalmazni valamennyi dohánygyártmányra.

4.5 Valamennyi felmerülő szempontot figyelembe kell venni a dohánytermékekre kivetett jövedéki adóról hozandó döntés során. Amikor kiválasztásra kerül, hogy melyik adótípust részesítsék előnyben, tekintettel kell lenni a fogyasztói szempontokra, illetve a kormányzat és a termelők nézőpontjára. Nem létezik egyetlen, mindenki számára optimális adószerkezet, hiszen a tételes és az értékarányos adókulcsok az egyes országok vagy kormányok politikai célkitűzéseitől függenek.

Table 1: Comparison of Specific and Ad Valorem Taxes on Tobacco Market Participants

Participant/Concern	Impact	Specific Tax	Ad Valorem Tax
Consumer: Quality and Variety	Provide an incentive for higher quality and greater variety of products	Yes (upgrading effect).	No.
	Effect of tax increase on price.	Higher prices (overshifting).	Lower prices (undershifting).
Government: Revenue and Administration	Maintain revenue value under high inflation.	No (should be adjusted by CPI).	Yes.
	Minimise evasion/avoidance and realise expected revenues.	Manufacturer can manipulate cigarette length or pack size to reduce tax payment.	May need to set minimum price to counter abusive transfer pricing.
	Administration and Enforcement.	Easy.	Must define the base for ad valorem in a way that minimises the industry's ability to avoid taxes.
Domestic Producer: Profits and Marketshare	Protect domestic brands against international brands.	No.	Yes (the higher the price, the higher the absolute amount of tax paid per unit since tax is a percentage of price).

Source: The World Bank, www.worldbank.org/tobacco/pdf/Taxes.pdf

5. Különböző megközelítési módok a jövedéki adóalappal kapcsolatban

5.1 Az uniós tagállamok adópolitikáinak harmonizálására tett erőfeszítések során az ún. legkeresettebb árkategóriát (MPPC) választották ki a dohánytermékek minimumadójának kiszámolására szolgáló módszerként.

5.2 Az MPPC mint eszköz azonban megkérdőjelezhető hatékonysággal működik. Az MPPC használatával szemben leginkább hangoztatott kifogások a következők:

— Nincsenek következetes és harmonizált szabályok az MPPC meghatározására, ami komoly eltéréseket eredményez a tagállamok között (lásd az 1. képet és az 1. grafikont).

- Az MPPC 30 évvel ezelőtti bevezetéséhez képest megváltozott a piaci helyzet, és azóta sokkal többféle termék van a piacon.
- A jelentős gyártók képesek arra, hogy növeljék versenytársaik adóterheit úgy, hogy az MPPC változása érdekében módosítják termékeik árát.
- Az MPPC árai évről évre változhatnak, megnehezítve ezzel a jövőbeli jövedékiadó-bevételek stb. előzetes megbecslését.

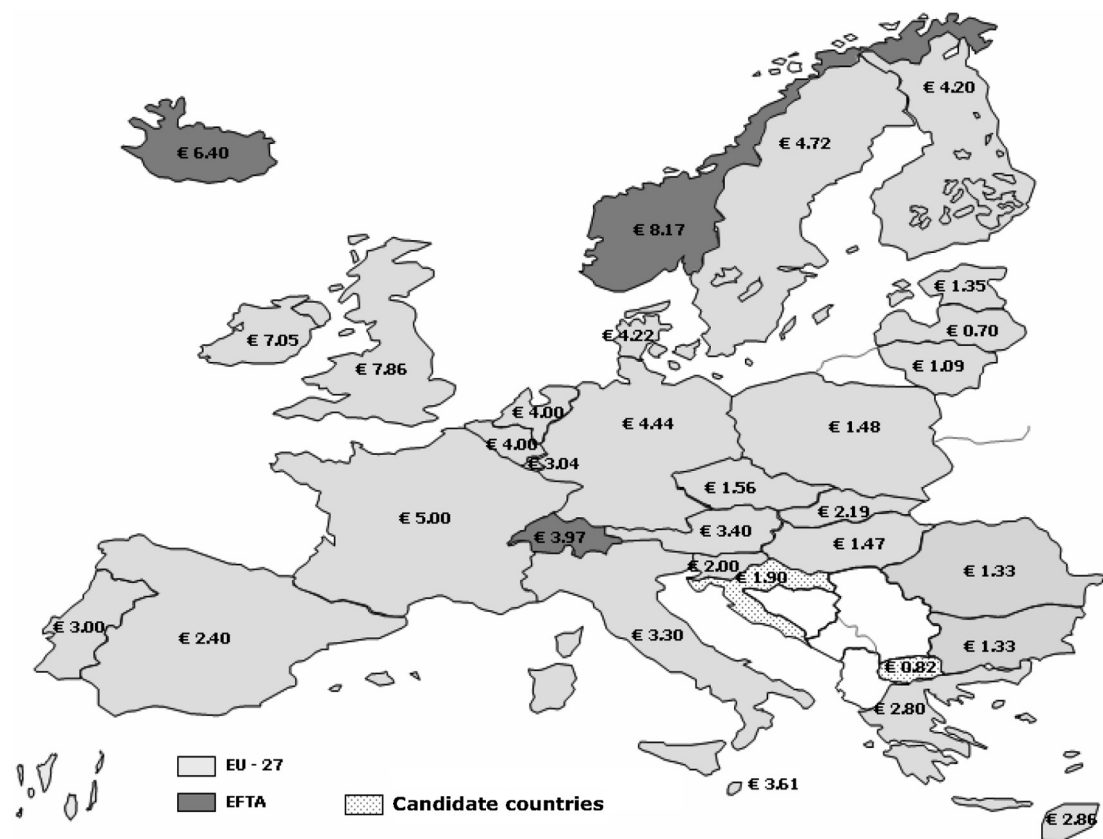
5.3 A fentiek miatt az Európai Bizottság javaslata szerint az MPPC helyett a súlyozott átlagár (WAP) kell az értékarányos minimumkövetelmény viszonyítási alapjául venni. Többek között ennek a módosításnak az eredményeként a jövedéki adó uniós irányelvben meghatározott minimumkulcsát nemcsak az MPPC-cigaretták esetében alkalmazzák majd (ahogy a jelenlegi rendelkezés kimondja), hanem az országban értékesített valamennyi cigarettára. A súlyozott átlagárát a következőképpen

számolják ki: az értékesített cigaretták számának és árának szorzatát elosztják az összes eladott cigaretta számával. Ezáltal kettős lehet a jövedéki adó mértékére gyakorolt hatás. Amennyiben a viszonylag drága cigaretták bizonyos országokban népszerűbbek, akkor a súlyozott átlagár alapján kiszámolt jövedékiadó-minimum alacsonyabb lesz, mint az MPPC alapján kikalkulált jövedéki adó. És fordítva is igaz: amennyiben a viszonylag olcsóbb cigaretták a népszerűbbek, akkor a súlyozott átlagár alapján kiszámított jövedéki adó meghaladja az MPPC alapján kiszámítottat. Ha a legnépszerűbb cigaretták közepes árfekvésűek, a jövedéki adó mértéke mindkét módszerrel ugyanakkora lesz.

5.4 A kormányzati adótervezés szempontjából mind az MPPC, mind pedig a WAP meglehetősen bonyolult, hiszen mindkét mutató évről évre változik, és nehezen jósolható meg előre. A WAP kiszámításának világos és egységes módszerének hiányában fennáll annak kockázata, hogy belőle is bonyolult és átláthatatlan mérőszám válik. Ezért felvetődik a kérdés, hogy nem lehetne-e tovább egyszerűsíteni az európai bizottsági javaslatokat.

Picture 1:

Different prices of the MPPC across Europe (as of January 1, 2008)

Source: <http://europa.eu> - Excise duty tables: Manufactured Tobacco

6. Figyelembe veendő lehetséges hatások és politikák

6.1 Egészségpolitikai célok

6.1.1 Tagországainak 2003-ban tartott ülésén az Egészségügyi Világszervezet (WHO) kiadta a Dohányzás-ellenőrzési Keretegyezményt (FCTC), amely a dohányzás visszaszorításának lehetséges módjait vázolja. Az EU 2005. június 30-án fogadta el hivatalosan az FCTC-t, amelyet az Európai Bizottság felvett a valamennyi tagállam számára érvényes jogszabályokba.

6.1.2 Az Európai Bizottság „Dohány vagy egészség az Európai Unióban” című dokumentuma ismerteti a dohányzás elleni küzdelemről szóló uniós stratégiát. A dokumentum szerint a dohányra kivetett jövedéki adó a dohányzás elleni küzdelem legfőbb eszköze. A dokumentum egyértelműen kimondja, hogy a dohányra kivetett jövedéki adó esetében az egészségpolitikai céloknek elsőbbséget kell élvezniük a költségvetési politika céljaival szemben. Egyéb intézkedések mellett az Európai Bizottság azt is ajánlja, hogy a dohányt vegyék ki a fogyasztói árindexből.

6.1.3 Az Európai Bizottság a dohányra kivetett jövedéki adókulcsok fokozatos, de nagymértékű emelését is javasolja, hangsúlyozva a jövedéki adókulcsok tagállamok közötti harmonizációját. A finomra vágott dohány esetében az adók jelentős növelését javasolják, mivel a kézzel sodort cigaretták jelenleg komoly piacrésszel bírnak. Az Európai Bizottság hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak kiemelten kellene foglalkozniuk a csempészet és a dohánytermékekhez köthető egyéb illegális tevékenységek visszaszorításával.

6.1.4 Az uniós dohánytermesztés költségeit mintegy 100 milliárd euróra teszik. Becslések szerint évente mintegy 650 000

európai hal meg a dohányzás következtében, és mintegy 13 millió szenved valamilyen krónikus megbetegedésben a dohányzás miatt.

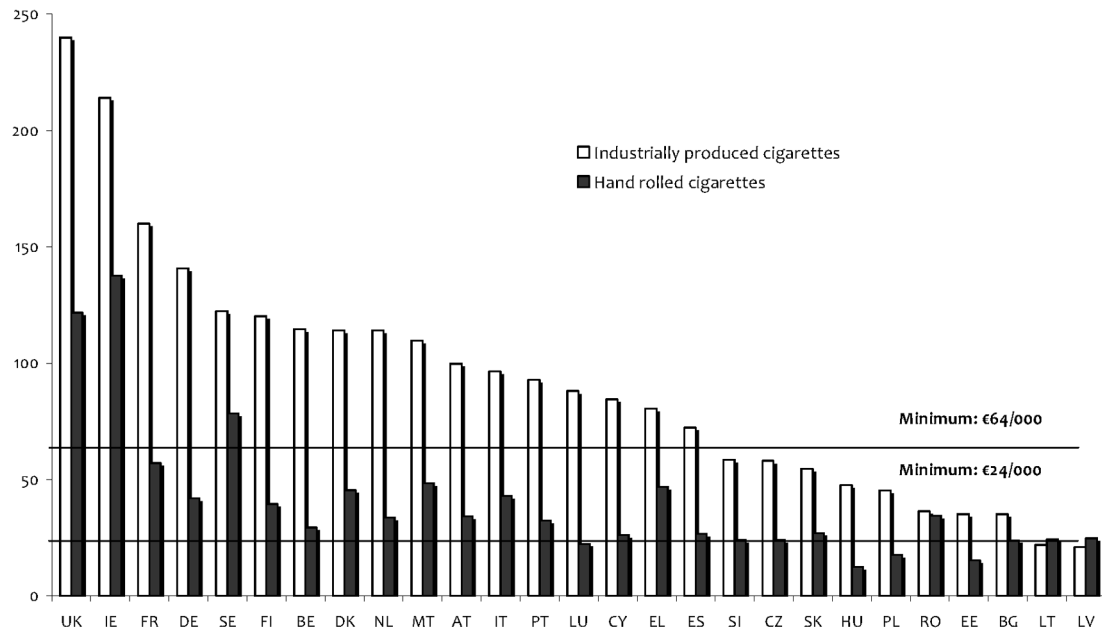
6.1.5 A dohányra kivetett adók kapcsán egy másik szempont is említést érdemel: eltérő módon adóztatják meg a cigarettákat és a fogyasztási dohányt, ami nagymértékben befolyásolja a fogyasztói magatartást. A WHO ezzel kapcsolatos tanulmányai⁽¹⁾ azt állítják, hogy amíg nem egyformán adóztatják meg az összes dohányterméket, a dohányosok az egyik terméket egy másikkal fogják helyettesíteni. A WHO ezért azt javasolja, hogy minden dohánygyártmányra – cigarettára, dohányra, szivarra és egyéb termékre – egyforma adót vessenek ki.

6.1.6 Az adók növelése mellett néhány ország minimumárat is bevezetett a cigaretták esetében, mivel az adónövelések önmagukban nem mindig vezettek a dohányzás visszaszorítása érdekében kívánt árnövekedéshez. Jelenleg négy ország (Olaszország, Írország, Ausztria és Franciaország, valamint lehetőségként a portugál jog) vezetett be ilyen jellegű árintézkedéseket, amelyekért az Európai Bizottság mind a négy ország ellen keresetet nyújtott be az Európai Bíróságon, mivel nézete szerint az ilyen szabályozás sérti az árképzés uniós adóirányelvek és a Szerződés által garantált szabadságát. Az uniós országok kormányainak egy másik bevett gyakorlata az, hogy szabályozni próbálják az egy dobozban levő cigaretták számát. 2006. május 1-je óta az EU 17 országában léteznek szabályozások arról, hogy legalább hány szál cigarettának kell lennie egy dobozban. A legtöbb ilyen szabályozást az elmúlt öt évben fogadták el. Ennélfogva úgy látjuk, hogy a tagállamok kiegészítő eszközként árintézkedésekkel és a minimális doboztartalomra vonatkozó intézkedésekkel egészítik ki adóügyi keretüket, hogy megtalálják a megfelelő egyensúlyt a költségvetési és az egészségügyi politikák céljai között. Ez az áttekintés lehetőséget teremt arra, hogy az uniós harmonizáció előmozdítása érdekében az ilyen nemzeti intézkedéseket most uniós szinten szabályozzák.

⁽¹⁾ Egészségügyi Világszervezet: a járványszerű dohányzás ellenőrzésének és nyomon követésének irányelvei, 1998.

Chart 1:

Comparison of excise duty on cigarettes (min. EUR 64 per 1 000) and hand rolled cigarettes (fine cut, min. EUR 24 per 1 000 hand rolled cigarettes) as of 1 January 2007 ⁽¹⁾

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco – TIRSP 2007 for fine cut as per the EU Commission Impact Assessment, accompanying document to the Proposal for a Council Directive – SEC(2008) 2266.

6.2 Szociálpolitikai célok

6.2.1 Az Európai Bizottság elmúlt évekre alapozott becslése szerint a cigarettákra kivetett adók 25 %-os növelésére van szükség ahhoz, hogy a 22 tagállamban 10 %-kal csökkenjen a cigarettafogyasztás. Ezek a hatások viszont eltérőek lehetnek, mivel az egyes tagállamokban különböző szintű adóztatás van érvényben; bizonyos országokban – különösen az új tagállamokban – máshogy jelentkehetnek a hatások.

6.2.2 A magasabb adók miatt növekvő cigarettáárak csökkentenék a fogyasztók vásárlóerejét. Ez a hatás talán erősebben jelentkezne a szegényebb országokban, különösen néhány új tagállamban. A régi tagállamokkal összehasonlítva Közép- és Kelet-Európa egyes országaiban még mindig alacsony az életszínvonal, és az emberek bevételeik nagyobb részét költik alapvető árucikkekre. Bár a cigarettáárak jóval alacsonyabbak ezekben az országokban, mint a régi tagállamokban, azonban a vásárlóerőt összevetve kiderül, hogy az emberek mégsem engedhetik meg maguknak jobban a cigarettát és más termékeket. Ráadásul az is gyakori, hogy azokban az országokban, ahol alacsonyabb az életszínvonal, az emberek bevételeik

nagyobb részét költik alkoholra és dohánytermékekre. A magasabb árak tehát inkább az EU új tagállamaiban élő fogyasztókra lennének hatással, és kevésbé a magasabb életszínvonalú rendelkező tagállamok fogyasztóira.

6.2.3 A cigaretta iránti kereslet meglehetősen rugalmatlan. Ez azt jelenti, hogy a cigarettáárak növekedése nem csökkenti lényegesen a fogyasztást. Ezért a cigarettáárak növekedésekor a fogyasztók kétféle módon reagálhatnak: egyesek kénytelenek lennének kevesebb pénzt költeni más árucikkekre, így csökkenne vásárlóerejük; mások pedig olcsóbb cigarettákat vagy egyéb dohánytermékeket kezdenének vásárolni (ún. „leértékelődési helyzet”), vagy illegális csatornán keresztül szereznek be a cigarettát.

6.2.4 Egy egészségügyi kutatás szerint bár a magasabb cigarettáárak következtében a dohányzás általánosan visszaeshet, nem tűnnek el azok a dohányzással kapcsolatos különbségek, amelyek a jövedelemhez kötődnek. Az *American Journal of Public Health*-ben megjelent kutatás igazolja, hogy a különböző jövedelmi csoportok dohányzási intenzitása közötti eltérések annál inkább növekedtek, minél jobban emelkedtek a cigarettáárak, és minél inkább emelkedett az alacsony jövedelműek

⁽¹⁾ 1 piece of hand rolled cigarette = 0.75 g.

dohányzásának részaránya. A kutatás arra a következtetésre jut, hogy a növekvő cigarettaárak aránytalan terhet rónak a szegényebb dohányosokra ⁽¹⁾.

6.2.5 A valamennyi kereskedelmi árra javasolt 90 eurós jövedékiadó-minimum 4 év alatt 41 %-os növekedést okoz, amely legalább 300 %-kal nagyobb, mint az EU-ban várható fogyasztóiár-emelkedés. A jövedéki adó ilyen mértékű emelése növelné az inflációt. A cigarettákra kivetett jövedéki adó nagymértékű emelkedése a cigarettaárak növekedését okozhatja, hozzájárulva ezzel a fogyasztói árindex növekedéséhez. A cigarettaárak kivétele a harmonizált fogyasztói árindexből (amit a „Dohány vagy egészség az Európai Unióban” című dokumentum javasol) jogilag megszüntetné ezt a hatást, ugyanakkor ténylegesen még mindig szociális hatásokkal bírhatna, mivel tévesen számolt inflációs indexből indulna ki, ami káros hatással járhatna a fizetések kiigazítására.

6.3 A költségvetési politika céljai

6.3.1 A dohánygyártmányokra kivetett jövedéki adókból származó bevételek és azok felhasználási módjai alapján egyértelmű, hogy a valóságban a jövedéki adók elsődleges célja, hogy növeljék a nemzeti kormányzatok általános kiadásainak finanszírozását.

6.3.2 Az adó- és az egészségpolitika közötti kapcsolatot nagymértékben befolyásolja az, hogy a dohányra kivetett jövedékiadó-bevételeket olyan tevékenységekre fordítják-e, melyek célja a dohányzás káros hatásainak megszüntetése. Az ilyen tevékenységek jelenlegi teljes finanszírozása alapján ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a dohánytermékekre kivetett jövedéki adóból származó bevételek nagy részét olyan tevékenységekre és politikákra fordítják, amelyeknek semmi közük sincs az egészségpolitikai célokhoz.

6.3.3 Ezek alapján elég világos, hogy a dohánytermékekre kivetett jövedéki adók elsődleges célja továbbra is költségvetési jellegű. Ebben az esetben azonban a költségvetési célok megvalósítását megnehezíti a társadalombiztosítási rendszer megléte. Amennyiben a betegbiztosítási rendszerek, és főként a betegbiztosítási díjak tükröznék a dohányzással kapcsolatos kockázatokat, a dohányosok kénytelenek lennének maguk viselni a szokásukkal járó költségeket. Ez alapvetően megfelelne a nemzetközi szervezetek és nemzeti kormányok legtöbb dohányés-dohányzással szembeni stratégiájának.

⁽¹⁾ Franks et al.: *Cigarette Prices, Smoking, and the Poor: Implications of Recent Trends* [A cigarettaárak, a dohányzás és a szegények: A legújabb tendenciák hatásai], In: *American Journal of Public Health*, 2007. október, 97. évfolyam, 10. szám.

6.3.4 A dohányra kivetett adók költségvetési szempontjai kapcsán meg kell említeni, hogy a növekvő jövedéki adók nem növelik feltétlenül a költségvetési bevételeket. A csempészet és az illegális kereskedelem lehetséges növekedése és az olcsóbb cigaretták esetleges népszerűsége miatt elképzelhető, hogy a magasabb jövedéki adók a költségvetési bevételek növekedése helyett éppen ezzel ellentétes hatást váltanak ki. Amikor a jövedéki adók emelkednek, és ezzel párhuzamosan számottevőbbé válik az illegális piac is, ez utóbbi miatt a költségvetési bevételek csökkenése akár nagyobb is lehet az adóemelés okozta növekedésnél.

6.4 Biztonságpolitikai célok (illegális kereskedelem)

6.4.1 Az adóhivataloknak mindig számolniuk kell az adófizetés megkerülésével. A dohánytermékek kapcsán két fő illegális tevékenység jöhet szóba: hamisítás és csempészet.

6.4.2 Közgazdasági szempontból az emelkedő jövedéki adók serkentik a csempészetet és az illegális piacot. A csempészet olyan gazdasági tevékenység, amelyre a kereslet és a kínálat törvényei vonatkoznak. A növekvő jövedéki adók hatására megnő a legális és a csempészett cigaretta árai közötti különbség, illetve a csempészett cigaretták iránti kereslet. Ha nő a kereslet irántuk, emelkedik a csempészett cigaretta ára, még inkább kifizetődővé téve ezzel magát a csempészetet, amely fokozódik. Ez igaz az EU-n belüli illegális cigarettakereskedelmre és az egyéb országokból csempészett cigarettákra is. Elsősorban az új tagállamokra jellemző, hogy az ár és egyéb tényezők kedveznek a közös piacon kívüli helyekről kiinduló csempészet elterjedésének: a kelet-európai országokkal szomszédos országokban viszonylag alacsonyabbak az árak, az új tagállamoknak kevés a határőrzésre fordítható forrásuk, és néha jelentős mértékű a szürkegazdaság. Egy 2008-ban Litvániában végzett felmérés ⁽²⁾ szerint például a megkérdezettek 38,9 %-a szerint elfogadható a csempészet, illetve hajlik arra, hogy elfogadja. Az illegális piac fejlődését befolyásoló feltételek tanulmányozásakor figyelembe kell venni a szürkegazdaság mértékét is, nemcsak az EU-ban, hanem a csempészet lehetséges forrásait, azaz a szomszédos államokat is tekintve.

6.4.3 A fent említett helyzet jól illusztrálható Litvánia esetével, ahol az adórendszernek az uniós rendszerrel történő harmonizációjára törekedve 2002 és 2004 között jelentősen emelkedtek a dohányra kivetett jövedéki adók (2001 és 2004 között 121 %-kal növekedtek a jövedéki adóterhek). Ez a cigarettaárak nagymértékű emelkedését vonta maga után. A növekvő jövedéki adók átrendezték a dohánypiacot. Visszaesett a legális cigaretták értékesítése, miközben nőtt a csempészet és az illegális piac mérete. 2001 és 2004 között mintegy tizenháromszorosára nőtt a lefoglalt csempészett termékek mennyisége. 2004-ben szinte megegyezett egymással a legális és az illegális cigaretták piaci részaránya (az értékesített mennyiséget tekintve).

⁽²⁾ http://www.freema.org/index.php/research/opinion_poll_public_perceptions_of_smuggling/4656.

6.4.4 A jövedéki adó hatékonyságának elemzésekor mindenképpen figyelembe kell venni a teljes cigarettafogyasztásban bekövetkezett változásokat (mind a legális, mind pedig az illegális fogyasztás szempontjából). A nemzetközi tapasztalat azt mutatja, hogy az agresszív adó-, majd ezt követő áremelések inkább a legális értékesítést csökkentik, és kevésbé az össz-fogyasztást befolyásolják. Ez a hatás pedig az illegális piac növekedésére vezethető vissza. Ez történt Litvániában is: amikor 2002 és 2004 között emelték a jövedéki adókat, csökkent a bruttó fogyasztás, de ez a változás nem volt annyira jelentős, mint a legális cigarettáértékesítés visszaesése.

6.4.5 2008 szeptemberében az Európai Parlamentben Kovács László európai biztos elismerte, hogy a szomszédos országokból az EU-ba irányuló nagyarányú csempészetért – főként a cigaretták esetében – jelentős részben a magas árak és az adókülönbségek okolhatók. Nem lenne tehát tanácsos az uniós jövedékiadó-minimum emelésére vonatkozó döntést hozni, mert ez csak tovább súlyosbítaná a problémát.

6.5 Belső piaci célok (harmonizáció)

6.5.1 Annak ellenére, hogy az EU-ban 30 éve folyik a dohányra kivetett jövedéki adók harmonizációja, az Unión belül – az adószervezetet és a teljes adóterhet tekintve is – még mindig nagy különbségek vannak a dohánygyártmányokat sújtó adók terén.

6.5.2 Míg egyes országok az egészségpolitikát választják legfőbb prioritásuknak, a hagyományok és a társadalmi helyzet összességében még mindig nagy eltéréseket okoz a dohányra kivetett adókban. A jövedékiadó-bevételekben mutatkozó különbségek az EU-n belül a 242 euró/1 000 cigarettától (Egyesült Királyság) egészen a 19 euró/1 000 cigarettáig (Lettország) terjednek (2007. január 1-jei adatok). Ez lehet a fő oka annak, hogy a Közösségen belüli illegális cigarettakereskedelem (mennyiségét tekintve) becslések szerint a duplája az egyéb országokból becsempésztett cigarettáknak.

6.5.3 Meg kell említeni, hogy a javasolt lépésekből csak kevés segíti majd elő az adókulcsok nagyobb harmonizációját az Európai Unióban. Nagyon valószínű, hogy a javasolt intézkedések révén nem szűnnek meg a tagállamok között az adózás területén jelentkező abszolút és relatív különbségek.

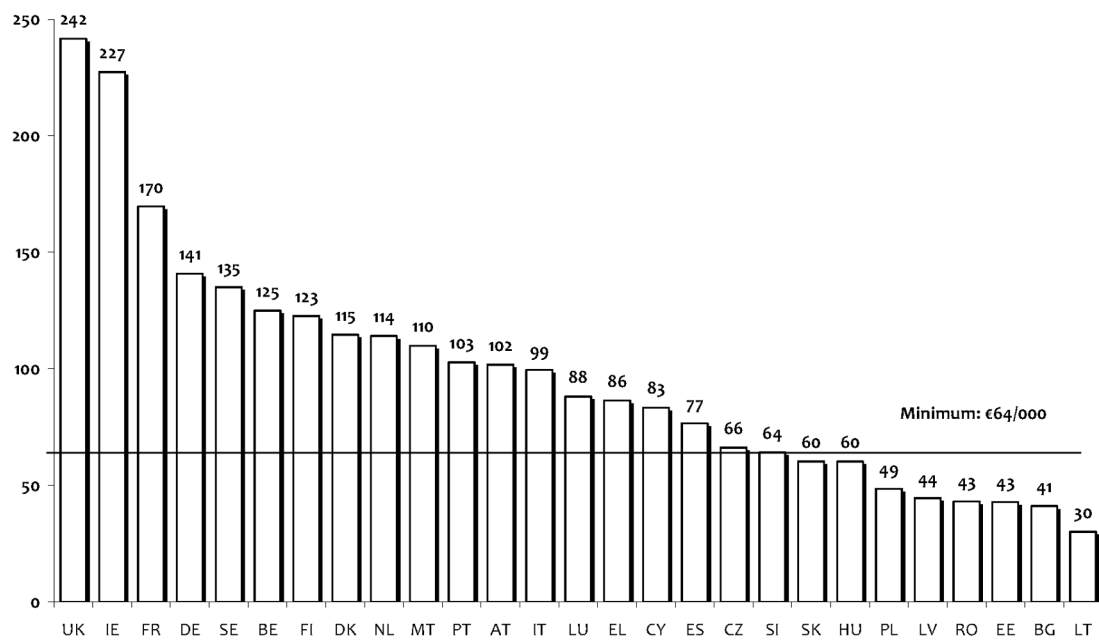
6.5.4 Példának okáért az arányosság követelményének eredeti oka az uniós jövedéki adók harmonizációja, ez előbbi azonban a múltban sem eredményezett semmilyen harmonizációt, és vélhetőleg éppen ezzel ellentétes hatást vált ki. Szlovéniában és Olaszországban például hasonló, mintegy 58 %-os jövedéki adó terheli az MPPC-t, az MPPC-ből befolyó adóbevétel azonban Olaszországban 80 %-kal több, mint Szlovéniában: 102,38 euró az 57,6 euró/1000 cigarettával szemben. A jövedéki adóterh 57 %-ról 63 %-ra javasolt emelése abszolút értékben a jövedéki adók további különbségeihez vezetne, és komoly inflációs hatással is járna, ahogy az az Európai Bizottság hatásvizsgálati jelentésében is szerepel. Az értékarányos minimumkövetelmény ilyen megkérdőjelezhető hatásai miatt nemcsak annak javasolt emelését, hanem – újragondolva őket – létezésének okait is újfent komolyan elemezni kellene.

6.5.5 Még a cigarettákra kivetett jövedékiadó-minimumnak az 1 000 cigarettánkénti 64 euróról 90 euróra javasolt emelése is csak akkor eredményezne harmonizációt, ha a magasabb adót kivető országok nem emelnék tovább az adókat. Ebből a szempontból a már létező minimumkulcs mellé talán érdemes lenne megfontolni egy maximált adószintet is.

6.5.6 Mivel számos tagállam eddig még arra sem volt képes, hogy az 1 000 cigarettánkénti 64 eurós minimumkulcsot az MPPC-hez igazítsa, újra át kellene gondolni a 90 eurós összegre történő emelést, és több okból is vagy csökkenteni kellene azt, vagy pedig az emelés végrehajtásához hosszabb, 2018. január 1-jéig tartó időszakot kellene biztosítani.

Chart 2:

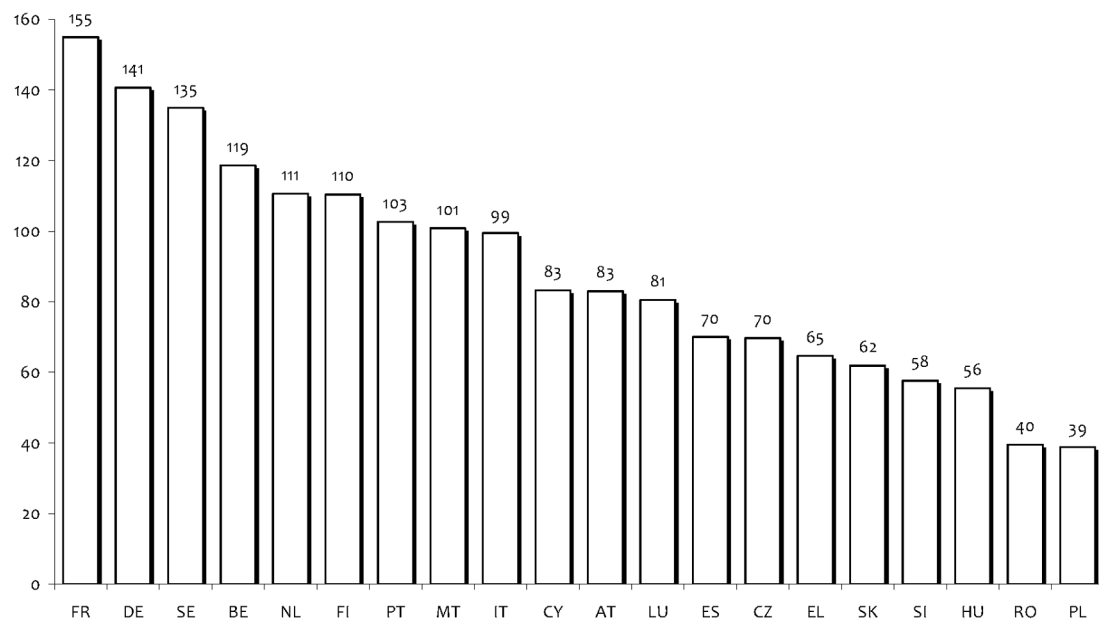
Excise tax yield in EU countries as of January 1, 2008 (EUR per 1 000 cigarettes)

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 3:

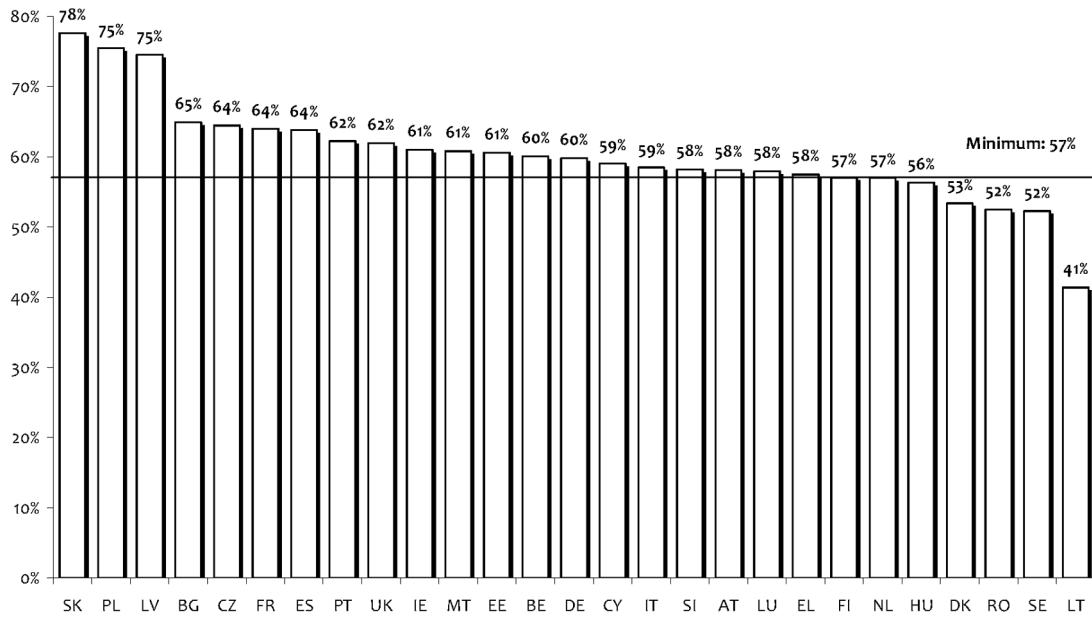
Minimum Excise Tax in EU countries as of January 1, 2008 (EUR per 1 000 cigarettes)

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 4:

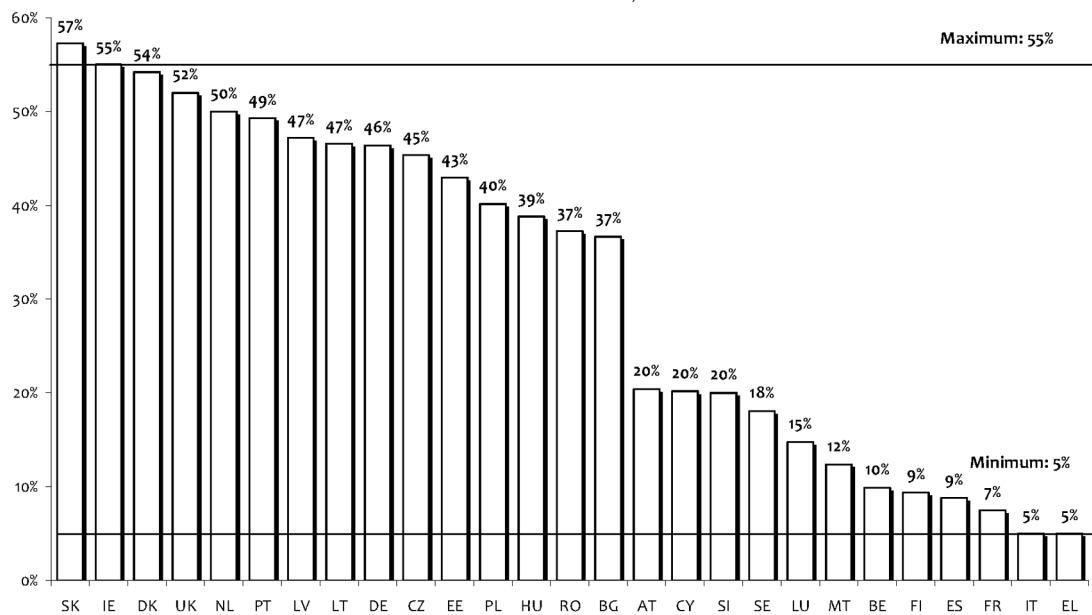
Total excise tax in EU countries as of January 1, 2008 (percentage of the MPPC, minimum set to 57 %)

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 5:

Specific ratio in EU countries as of January 1, 2008 (percentage specific to total tax on MPPC; set to 5 – 55 %)

Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a 2007–2013-as programozási időszakra vonatkozó kohéziós politikai stratégiákról és programokról folytatott tárgyalások eredményeiről

COM(2008) 301 végleges

(2009/C 228/26)

2008. május 14-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 93. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a 2007–2013-as programozási időszakra vonatkozó kohéziós politikai stratégiákról és programokról folytatott tárgyalások eredményeiről”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció 2009. március 5-én elfogadta véleményét. (Előadó: Carmelo CEDRONE.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 25-én tartott, 452. plenáris ülésén 40 szavazattal, ellenszavazat nélkül, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 *Lisszaboni stratégia:* az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság kedvezően értékeli a strukturális alapok és a lisszaboni stratégia összekapcsolását, és ezen belül a stratégiában tervezett bizonyos politikák finanszírozását, feltéve, hogy ez az 5.1.2. pontban megfogalmazott feltételek szerint történik. El kell azonban kerülni azt, hogy a lisszaboni stratégia végül továbbra is saját finanszírozás nélkül maradjon.

1.2 *Határidők:* mindent meg kell tenni a programok végrehajtási határidőinek betartása érdekében, elkerülendő az átfedéseket és késéseket, hiszen ez akadályozná a kitűzött célok elérését. Ezenkívül figyelembe kell venni a közösségi programok különböző határidőit is.

1.3 *Határidők és eszközök:* meg kell vizsgálni azt is, nem lenne-e helyénvaló a határidők egységesítése 10 évre módosítva őket. Ezzel kapcsolatban az EGSZB még egyszer emlékeztet azokra a nehézségekre és akadályokra, amelyek a különböző szinteken az egyes szereplők által alkalmazható eszközök együttes és összehangolt használata esetén fellépnek. Ezeket pontosítani kell (jogalap, tematikus szakosodás, földrajzi területek, a végrehajtás szabályai), főként pedig azt kell egyértelművé tenni, hogy határokon átnyúló projektekről van-e szó, egységesíteni kell a végrehajtási határidőket és a pénzügyi támogatás biztosítását, valamint dönteni kell annak lehetőségéről, hogy az átfogó projektek felbonthatók-e kisebb alprogramokra.

1.4 *Paraméterek:* a GDP mellett további paramétereket kell találni annak érdekében, hogy a területi igényekre vonatkozóan objektívebb értékelési kerethez jussunk. (5.9. pont).

1.5 *Integrált megközelítés:* az EGSZB szükségesnek tartaná – az alapok növelése céljából – az EU pénzügyi tervének értékelését, és véleménye szerint több figyelmet kellene fordítani az egyes tagállamok és az európai intézmények általi közös társfinanszírozásra. Jelenleg a bankok megmentésére szánt több milliárd euró mellett ezek az összegek nevétségesen alacsonynak tűnnek. Az EGSZB szerint javítani kell az integrált megközelítést, amit

kötelezővé kellene tenni, továbbá vissza kellene térni a kohéziós politika stratégiai megközelítéséhez.

1.6 *Koordináció:* az EGSZB a kohéziós politika és a közösségi kutatási és fejlesztési (7. K+F), valamint innovációs és versenyképességi keretprogramok stratégiáinak és programjainak jobb összehangolását javasolja, nemzeteken átnyúló és nemzetközi hálózati mechanizmusaik megerősítésén túl, a versenyképesség, az innováció és a foglalkoztatás javítása érdekében. Elengedhetetlenül fontos az állandó kapcsolódási pontok létrehozása a kohéziós politika, valamint a kutatási és innovációs programok célkitűzései és eljárásai között.

1.7 *Eredmények:* az EGSZB úgy véli, hogy nem csupán a pénzügyi ellenőrzésre kell nagyobb figyelmet fordítani, hanem az elért eredmények minőségére is, különös tekintettel a programok végrehajtása által elért növekedésre és foglalkoztatásra, a 2000–2006-os időszaktól kezdődően.

1.8 *Értékelés:* a kohéziós politika hatékonyságának és működésének további javítása érdekében az EGSZB szerint jobban kellene megválasztani az intézkedéseket, hogy a fejlesztés terén jobb helyszíni eredmények szülessenek, továbbá javítani kellene a nyomonkövetési és értékelési folyamatot független és nemzetközi ad hoc bizottságok kinevezésével azokra a területekre, ahol még nem működnek ilyenek. A kohéziós politika különböző szakaszainak ellenőrzési és értékelési mechanizmusait az érdekelt gazdasági és társadalmi szereplők számára átláthatóbbá és elérhetőbbé kellene tenni.

1.9 *Átláthatóság és kommunikáció:* az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja az alapok és a tájékoztatás átláthatóságának, valamint a döntésekről és eredményekről szóló informálásnak a kérdését a helyi közvélemény szempontjából. Ezzel lehet a leginkább ismertté tenni és a polgárokhoz közelebb hozni az EU-t. Az átláthatóság az EU elsőbbséget élvező célkitűzése kell, hogy legyen, és a kohéziós politikával kapcsolatos valamennyi fázisban alkalmazni kell azt.

1.10 *Egységesség*: alapvetően fontos az alapok különböző fázisai – az előkészítés, a végrehajtás, a felhasználás, a felügyelet, a nyomon követés és az értékelés – közötti kapcsolat és egységes látásmód megőrzése.

1.11 *Egyszerűsítés*: komolyan figyelembe kell venni az eljárások egyszerűsítésének lehetőségét – hiszen sokszor ezek okozzák a programok végrehajtásának késését vagy elmaradását –, az eredmények egyértelmű és hatékony rendszereken keresztüli értékelésének a középpontba állításával, felmérve azok szankcionálásának a lehetőségét, akik nem tartják tiszteletben a módszereket, a tartalmakat és a határidőket például oly módon, hogy a tagállamok nem kapnák vissza a fel nem használt kereteket, tekintettel a korlátozott közösségi költségvetésre.

1.12 *Multiplikációs hatás*: a kohéziós politika, csakúgy mint az EU és a tagállamok gazdaságpolitikája, nem korlátozódhat csupán a források újraelosztására, hanem helyi multiplikációs hatás kifejtésére és egyéb, a fejlesztést, a versenyképességet és a foglalkoztatást serkentő, a kutatást és az innovációt elősegítő beruházások vonzására is kell törekednie, elsődlegesen az úgynevezett közjavak (víz, csatornák, időseknek nyújtott szolgáltatások, képzés, óvodák stb.) minőségének javítására törekedve, kiválósági politikaként kezelve azokat az érdekelt régiók vonzóbbá tétele érdekében.

1.13 A nemzetközi pénzügyi válságot követően és annak következményei miatt az Európai Tanács által 2008. december 11. – 12-én a gazdasági recesszió kezelésére elfogadott, a közösségi alapokkal kapcsolatos egyes szabályokra vonatkozó változtatási javaslatokat is tartalmazó terv fényében az EGSZB úgy véli, hogy eljött az idő a kohéziós politikára szánt források felhasználását szabályozó mechanizmusok mélyreható felülvizsgálatára annak érdekében, hogy azok jobban összhangban legyenek az európai gazdaságpolitika növekedésével és élénkítésével.

1.14 *Pénzügyi tervezés*: el kell kerülni a támogatások bőséges megítélését, és mélyreható változtatásokat kell eszközölni az alapok pénzügyi tervezési eszközeiben, főként az – elsősorban a kkv-k⁽¹⁾ és a helyi önkormányzatok felé történő – hitelnyújtások újraindításának szavatolása által alkalmasabb politikák megválasztása révén, illetve az Európai Befektetési Alap (EBA) és az EBB által.

1.15 *Klientizmus*: az Európai Bizottságnak megfelelő eszközöket kell elfogadnia a kohéziós politikára nehezedő klientizmus különböző változatainak megszüntetése érdekében. Különösen az alvállalkozások különböző formáit kell megszüntetni, vagy legalábbis csökkenteni a pazarlás és a visszaélések elkerülése végett.

1.16 *Szociális és kohéziós politika*: a szociális politikát a kohéziós politika középpontjába kell helyezni, mint annak egyik legfontosabb célkitűzését. Erre még inkább szükség van egy olyan időszakban, amikor a gazdasági válságot pénzügyi válság követi, amely súlyos következményekkel jár a lakosság leghátrányosabb helyzetű rétegeire.

1.17 *Munkaerőpiac*: a kohéziós politikának elő kellene segítenie az európai munkaerőpiac jobb integrációját – különös tekintettel a női munkavállalókra –, akár új típusú munkaviszonyokkal való kísérletezés révén is, amelyek megkönnyítik a növekedést és a foglalkoztatást.

1.18 *Legjobb gyakorlatok*: az Európai Bizottságnak elő kellene segítenie azoknak a programoknak az elterjesztését, amelyek a legjobb eredményeket érték el Európa különböző régióiban. Nem lenne haszontalan azoknak a programoknak a megismertetése sem, amelyek nem érték el a remélt eredményeket, annak elkerülésére, hogy ezeket megismételjék.

1.19 *Kis- és középvállalkozások*: a kkv-knak mint a kohéziós politika legfőbb címzettjeinek mindig középpontban kell lenniük, a fejlődés és versenyképesség növekedése tükrében, beleértve a szociális gazdaság növekedését is. A kkv-k ugyanis a foglalkoztatás növekedésének magját képezik, ezáltal hitelhez való hozzáférésük biztosítása alapvető fontosságú a recesszióban ebben a szakaszában.

1.20 *Partnerség*: az Európai Bizottságnak nagyobb figyelmet kellene fordítania a szociális partnerség kérdésre. Nem szabad csupán a rendelet 11. cikkének formális meghatározására szorítkozni, hanem vissza kell térni a partnerség lényegéhez, amely az európai szociális kultúra alapja. A partnerséget tehát nem szabad engedménynek, egyszerű formalitásnak tekinteni, hanem valódi, az eljárásokról, a programok tartalmáról, megvalósításáról és értékeléséről, valamint átláthatóságáról szóló egyeztetésként kell működni.

1.21 *Politikai Európa*: csupán ajánlás, a már eddig elhangzottakon kívül, de a legfontosabb: az Európai Bizottság, a tagállamok, a régiók és a szociális partnerek még sokat tehetnek, és még sokat kell tenniük a kohéziós politika javítása érdekében; törekednek is erre.

1.22 Az EGSZB-nek támogatnia kell az Európai Uniót a jövőről hozott döntésében és a jogi és politikai eszközök meghatározásában, hogy bizonyos politikák kapcsán döntési jogkőre legyen, hogy fellépése hatékonyabb legyen, és hogy véget vessen annak az illúzióknak, hogy mindennel szemben védve van, elég ha az események passzív szemlélője marad.

2. Javaslatok

2.1 Az intézményi kormányzás javítását szolgáló szabályok meghatározása olyan eljárások kidolgozásával, amely az egyeztetési eljárásokhoz használt mutatók rögzítésével elősegíti a hatékony partnerségek kialakítását a szociális és civil partnerekkel folytatott egyeztetéshez, akár a meglévő tapasztalatok alapján is, a programok, tartalmak, eljárások stb. megvitatása és megtárgyalása érdekében.

2.2 Az intézkedések és eredmények objektívabb értékeléséhez szükséges, minden országban érvényes új értékelési kritériumok bevezetése az ágazatban dolgozóknak való segítségnyújtás érdekében ad hoc bizottságok keretén belül, a **hatékonyságot** olyan eszközzé téve, amely képes mérni a kohéziós politika hatásait.

⁽¹⁾ Lásd az Európai Bizottság JEREMIE programját.

2.3 Emiatt közös európai képzés előmozdítása olyan kohéziós szereplők létrehozása érdekében, akik azonos módszerrel képesek fellépni az alapok felhasználására tervezett műveletek összes szakaszában. Ezenkívül általánosítani kell a technikai támogatási mechanizmusokat, például a JASPER-t, az összes konvergenciaregióban és az összes érdekelt fél számára.

2.4 Az eljárások egyszerűsítése és könnyítése az alapok felhasználásának összes fázisában, ahogyan azt az EGSZB már többször, de szinte mindig eredménytelenül kérte.

2.5 Szankciók kilátásba helyezése az eredmények meg nem felelése és/vagy hiányosságai esetén a pazarlás vagy a hibák, illetve a klientizmus különböző formái megismétlődésének elkerülése érdekében.

2.6 Védzáradék alkalmazása a szegényebb vagy kevésbé strukturált régiók számára, a nekik szánt források jobb kihasználása érdekében.

2.7 Egy befogadóbb polgárság kialakulásának, valamint a mindenki által érezhető nagyobb gazdasági és társadalmi kohézióknak az elősegítése a kohéziós politika segítségével és a nemzeti politikák hozzájárulásával.

2.8 Az EGSZB azt kéri, tegyenek különbséget az Európai Bizottság, a tagállamok és a régiók közötti intézményi partnerség és a szociális és civil partnerekkel való partnerség között, mely utóbbinak minden (európai, nemzeti, regionális) szinten aktív módon kell megvalósulnia, az érintett felek tényleges és nem csupán formális bevonásával.

2.9 Az egyes közösségi intézmények (EB, EP, EGSZB, RB) képviselőinek bevonásával bizottság (munkacsoport) létrehozása, melynek feladata a kohéziós politikát szabályozó jelenlegi mechanizmusok tanulmányozása, valamint javaslat kidolgozása azok radikális felülvizsgálatára.

3. Bevezetés

3.1 A társadalmi kohézió elve az EU politikai pilléreinek egyike, a Szerződés 158. cikke, amelyet a Lisszaboni Szerződés kiterjesztett a területi politikára is. A gazdasági és társadalmi kohézió így egyfajta szintézisben kapcsolódik össze, és ez az EU alapjának lényege. Ez egy olyan, gyakran elfelejtett elv, amelynek minden alkalommal, mindenhol és az összes politikában érvényre kellene jutnia. A kohézióknak és a politikai szolidaritásnak kellene jellemeznie az EU összes intézkedését: azonban gyakran nem ez történik, ahogyan az utóbbi napok pénzügyi válsággal kapcsolatos történései is mutatják.

3.2 A bemutatott kohéziós politika egyszerű redistribúciós politikának tűnik, nem pedig hozzáadott érték a gazdasági és pénzügyi politikához vagy az egységes piachoz a régiók és országok közötti különbségek csökkentése érdekében, és nem a destruktív verseny fokozásáért.

3.3 A kohéziós politika korlátai, melyek a közleményből egyértelműen kirajzolódnak, nemcsak költségvetési korlátokkal, hanem a kohéziós és a többi, a tagállamok kezében lévő gazdaságpolitika közötti integráció hiányával is magyarázhatók, így az EU fellépése gyakran nem mehet túl az európai és a nemzeti politikák összehangolására irányuló intézkedéseken. A közlemény tükrözi ezeket a gyenge pontokat, melyek sajnálatos módon a döntéshozatali rendszer és így az Európai Bizottság döntéshozói képességének sajátjai.

3.4 Az Európai Bizottság szerepe jelenleg az „őr” szerepére korlátozódik, és csupán az eljárási mechanizmusokat működteti, a formai aspektusokat képviseli (az egyszerű „megfelelést”), holott konkrét és hatékony eredmények elérésére irányuló, célzottabb vezetői szerep betöltésére lenne szükség. Ez a szerep lehetővé teszi a kohéziós politika eredeti szellemének újraértelmezését, miközben az Európai Bizottság vezető szerepet töltött be az alapokat használók szakértelmének javításában.

3.5 A közlemény, csakúgy mint az 5. kohéziós jelentés mindezt szimbolizálja. Ezért az EGSZB-nek, konkrét javaslatok és ajánlások megfogalmazásával, arra kell törekednie, hogy a kohézió stratégiai megközelítést kapjon, illetve, hogy ezeket a javaslatokat meg is hallgassák.

3.6 E vélemény nem kívánja a kohézió összes aspektusát vizsgálni, hiszen ez már korábban több alkalommal is megtörtént. Csupán néhány alapvető megállapítást és operatív javaslatot kíván tenni.

4. Az Európai Bizottság közleménye – összefoglalás

4.1 A különböző szintű, a 2007–2013-as programozási időszakkal kapcsolatos konzultációs és tárgyalási folyamat végén az Európai Bizottság jelentést adott ki, amely aláhúzza a tárgyalások „eredményeit”, azonban nem tesz említést negatívumokról.

4.2 A jelentés kiemeli a meghozott döntések mennyiségi (347 milliárd euró értékű beruházás) és minőségi aspektusait, formális módon, „tökéletes” ábrákkal és diagramokkal alátámasztva. A 2007–2013-as kohéziós politika, célkitűzéseinek eléréséhez, négy tengelyre épül:

— kohéziós politika és lisszaboni menetrend,

— globalizáció és szerkezeti változások,

— demográfiai változások, munkaerőpiac, befogadóbb társadalmak és gazdaságok,

— fenntartható fejlődés, éghajlatváltozás és energia.

Ezenkívül szó van a „kormányzás”-ról és a lefolyt tárgyalásokról (a módszer).

4.3 A közlemény felsorolja a programok specifikus célkitűzéseit, a számszerű adatokat, a források elosztását⁽¹⁾ stb. (1) Röviden:

- prioritást kap a kutatás és az innováció (86 milliárd) a források 25 %-ával,
- a szolgáltatások és infrastruktúrák 15 milliárdot kapnak,
- a kkv-eket 27 milliárddal támogatják (8 %),
- az oktatásra és képzésre 26 milliárd jut,
- a foglalkoztatást, különösen a fiatalok, nők, bevándorlók stb. foglalkoztatását támogató politikák,
- a szegénységi küszöb alatt élő, a munkaerőpiacon kívül rekedt személyek támogatása,
- 102 milliárd a környezetvédelemre és a fenntartható fejlődésre.

5. Megjegyzések

5.1 A politikák

5.1.1 A közlemény első része a lisszaboni stratégiára hivatkozik, amelyet a kohéziós politika központi elemének tekint. Az EGSZB úgy véli, hogy nehéz lenne jelenleg olyan nemzeti vagy nemzetközi intézményt találni, amely nem osztaná teljes mértékben az elégséges mértékű gazdasági növekedést és emellett a munkaerő magas fokú foglalkoztatottságát középpontba helyező gazdaságpolitikai stratégiát. A kérdéses dokumentum mindazonáltal nem említi azt a problémát, hogy miként biztosítható egy 27 – a gazdasági, pénzügyi és szociális erőforrások rendelkezésre állása, de főként a területi fejlődés szempontjából igen különböző – ország által jellemzett helyzetben egy ilyen stratégia végrehajtása; még ha ez nem is volt eredetileg célkitűzés.

5.1.2 A lisszaboni stratégiának ahhoz, hogy elfogadásra találjon, szükségszerűen alkalmazkodnia kell a különböző területi sajátosságokhoz, amelyek a kohéziós politikai hivatkozási alapját képezik; valamennyi sajátosság esetében gazdaságpolitikai cselekvéseket kell meghatározni, amelyek az adott területen rendelkezésre álló (emberi, infrastrukturális stb.) erőforrások alapján képesek ösztönözni a jövedelem és a foglalkoztatottság növekedését. Mindez azt jelenti, hogy ezeknek a területeknek a fejlődéséről nemcsak rövid és középtávú elképzelésünk kell, hogy legyen (a termelés diverzifikációja és átalakítása, a helyi intézmények megerősítése, a változások kezeléséhez szükséges humán tőke megtalálása és kiképzése, vagy az új befektetések vonzása stb. céljából), hanem arra is képeseknek kell lennünk, hogy felhasználjuk mind a szabályozó, mind az operatív gazda-

ságpolitikai eszközöket, amelyekkel képesek leszünk elérni a helyi gazdasági rendszerekre gyakorolt megfelelő hatást

5.1.3 A közlemény emellett igen általánosan beszél a sikerrekről, melynek során az egyes termelési ágazatok kohéziós politikájára elkülönített pénzügyi források felsorolására szorítkozik (az európai piachoz való hozzáférés, a kutatás-fejlesztésre és az innovációra fordított kiadások, a vállalkozói szellem, a munkaerőpiac, a környezet stb.). A 12 új tagállammal kapcsolatos múltbéli, illetve utóbbi évekbeli történések alapján hasznos lett volna az egyes területeken megfigyelhető valódi vásárlóerőre valamint a közösségi források alkalmazásának a legfontosabb makroökonómiai változókra (a jövedelmek és befektetések, valamint a foglalkoztatottság növekedése, az infláció csökkenése) gyakorolt hatására hivatkozni.

5.1.3.1 A specifikus célkitűzésekre szánt források rendelkezésre állása a változás biztosításának szükséges feltétele, de nem elég ahhoz, hogy szavatolja annak megtételét. Emellett célszerű lett volna a kohéziós politika kezelése során felmerült problémák megemlítése is a közösségi programok megvalósítása során alkalmazott eljárások összetettsége miatt, de a rosszbodó nemzetközi makroökonómiai helyzet megemlítése is, amely bizonyosan nem kedvezett a leggyengébb európai régiók fejlődésének.

5.1.4 Egy egyszerű adat is elégséges ahhoz, hogy a kohéziós politika sikerei kevésbé legyenek hangsúlyosak. Az utóbbi években a 2000–2006-os időszakra elkülönített strukturális alapokból történt jelentős befektetések (260 milliárd euró) ellenére az európai országok fejlődése messze alulmaradt a legfontosabb konkurens országokénak (Egyesült Államok, Kanada és részben Japán), és ez a jelenség különösen markáns volt a közösségi átlagtól legjobban eltérő régiók esetében. Az új programozási időszak (2007–2013) első két évében a gazdasági és pénzügyi válság további romlása miatt számos regionális európai gazdaságban állandósult a növekedés jelentős lelassulása, sőt stagnálása.

5.1.5 Ezekből a megfigyelésekből kiindulva az EGSZB úgy véli, hogy a 2007–2013-as időszakra vonatkozó kohéziós politikának nemcsak egy stratégiát kellett volna javasolnia, amely megkülönböztetés nélkül minden tagállam esetében illeszkedik a közösségi programozás által meghatározott három célkitűzésbe (konvergencia, versenyképesség és európai területi együttműködés), hanem egy kettős stratégiát, melyből az első főként az európai átlagtól leginkább lemaradt régiókra irányul (vagyis a legutóbb csatlakozott 12 tagállam régióira), a második pedig azokra a régiókra, amelyek bár még messze vannak az átlagtól, az utóbbi években jelentős sikereket könyvelhettek el az EU fejlettebb régióival való nagyobb konvergencia irányában.

5.1.5.1 A 27 ország előzetes fejlettségi feltételei alapján diverzifikált stratégiára vonatkozó javaslat oka az a megállapítás, hogy a 75 %-os küszöbérték alatt található régiók esetében teljesen más beavatkozásokra és cselekvésekre van szükség, mint azoknál, amelyek közelebb vannak az uniós átlaghoz, és az a tény, hogy mindegyiket „a »konvergencia« célkitűzés régiójának” tekintik, nem könnyíti meg annak az eltérő intenzitásnak, irányvonalnak és rugalmasságnak a megértését, amelyet a javasolt intervenciós politikák esetében biztosítani kell.

⁽¹⁾ Lásd a mellékletet.

5.1.5.2 Ugyanezek a megfontolások érvényesek a „versenyképesség” és a „területi együttműködés” célkitűzésben érdekelt régiókra is. Az egyes régiók olyan differenciált elemzése, amely a kohéziós politika által figyelembe vetteknel reprezentatívabb fejlődési mutatókon alapul (ahogyan az már a gazdasági és társadalmi kohézióról szóló negyedik jelentéssel kapcsolatos EGSZB-véleményben is kifejtésre került) az egyes célkitűzésekhez hozzárendelt források elosztásának alapvető felülvizsgálatához vezethet, és így a fejlesztési politikáknak is régióként különböző jelleget adhat. Úgy véli, hogy ennek a felismerésnek nagyobb figyelmet kell szánni az Európai Bizottság által a kohéziós politika prioritásaival, felépítésével és irányításával kapcsolatban kezdeményezett vitában.

5.1.6 A közösségi források funkcionálisabb és hatékonyabb felhasználásának biztosítása érdekében – főként azon régiók esetében, amelyek a kohéziós politika által biztosított forrásokat nem tudták a legjobban felhasználni, vagy amelyek még átmeneti állapotban vannak, az Európai Bizottságnak – a szubszidiaritás elvének teljes betartása mellett – helyes lett volna gondoskodnia a helyettesítő és/vagy integratív beavatkozás valamely formájáról.

5.1.6.1 Itt azokra az esetleges kockázatokra hivatkozunk, amelyekkel a legszegényebb és strukturálisan (intézményi, politikai, kulturális szempontból) legelmaradottabb régióknak kell szembenézniük az uniós források adminisztrációja során – ezek a források nem hatékony felhasználása, illetve a lekötött, de fel nem használt források, amelyek súlyos gazdasági és társadalmi károkat okoznak az alapokban érdekelt lakosságnak.

5.1.6.2 Az ilyen helyzetben lévő régiók esetében társadalmilag és gazdaságilag sokkal hasznosabb lenne egy, az Európai Bizottság segítségével alkalmazható „védzáradék” az uniós források hatékonyabb kezelésének biztosítása érdekében, mint a források rossz kezelés, sőt visszairányítás miatti elpocsékolásának kockáztatása.

5.1.7 Egy további megjegyzés az ESZA által tervezett, az oktatás és képzés minőségének és kínálatának javítását célzó befektetéseket érinti. Az EGSZB úgy véli, hogy fejleszteni kell a kompetenciákat, jobban integrálni kell a különböző közösségi eszközöket és növelni kell a munkaerőpiacon való részvételt a versenyképesség és a helyi gazdasági rendszerek termelékenységének biztosításához.

5.1.7.1 Az ezen a területen elért eredmények a várakozások alatt maradtak, ahogyan az több ízben is olvasható volt a közösségi dokumentumokban. Ebben az ágazatban is újra kell gondolni a képzési programokat, valamint az alkalmazott kompetenciák növelését számos európai régióban.

5.1.7.2 Az új programozási időszakban ezen ágazatra számos forrást különítettek el, és a nem megfelelő kezelésükből adódó kockázatok korrekatív intézkedések meghozatalát teszik szükségessé, amelyek által megőrizhető a helyi adminisztrációk önállósága, amennyiben rendelkezésre áll a szükséges szintű szakértelem és adminisztrációs szervezethez. Ezenkívül a rendel-

kezésre álló források kiaknázását teszi szükségessé, de alternatív javaslatok előterjesztését is (kevesebb helyi képzés és több „központi” képzés az uniós intézményeknél, jobb és kiterjedtebb kapcsolatok kiépítése ki a nemzeti és külföldi akadémiaikkal, közös kezdeményezések megvalósítása kvalifikált partnerekkel a legjobb gyakorlatok elterjesztése érdekében stb.), ott ahol hiányoznak a képzési programok hatékony kezeléséhez szükséges alapfeltételek.

5.2 A terv ezenkívül irányváltotatást jelent a kohézióknak a Szerződés által meghatározott eredeti elveihez képest, amely elveket inkább meg kellene őrizni. A nemzeti kormányok határára ezen elvek legitimitásának megkérdőjelezését figyelhetjük meg arra való hivatkozással, hogy alkalmazkodni kell az „új helyzethez” és a körülményekből adódó „kihívásokhoz”.

5.3 Így fennáll annak a veszélye, hogy a kohéziót lefokozzuk a más, programok vagy források nélküli európai politikák számára rendelkezésre álló pénztárca szintjére, mintha az egy olyan menü lenne, amely a pillanatnyi igények alapján változik. A kohézió így az alapokat újraelosztó politikává válik, ami minden stratégiai megközelítést meggyengít.

5.4 A támogatások bőséges megítélésének filozófiája így már a múlté, miközben szükséges lett volna és még mindig szükséges mélyreható változtatásokat eszközölni az alapok pénzügyi tervezési eszközeiben azok multiplikatív hatásának elősegítése érdekében, alkalmasabb politikák megválasztása révén, illetve az Európai Befektetési Alap (EBA) és az EBB által a vállalkozásoknak nyújtott hitelek garantálása érdekében.

5.5 A kohéziós politikát alkalmassá kell tenni arra, hogy hozzájáruljon a fejlődés és az érdekelt régiók versenyképessége növekedéséhez, a kutatás és az innováció szintjén történő beavatkozás által, de elsődlegesen az úgynevezett közjavak (víz, csatornák, idősöknek nyújtott szolgáltatások, képzés, óvodák stb.) minőségének javítására törekedve, kiválósági politikaként kezelve azokat az érdekelt régiók vonzóbbá tétele érdekében.

5.6 A nemzeti és regionális szinten a döntések nem történhetnek fentről lefelé ható mechanizmusok segítségével, figyelmen kívül hagyva a helyi igényeket és realitásokat, és olyan egyszerűsítéseket alkalmazva, amelyek akadályozhatják számos régió fejlődését azáltal, hogy növelik a fejlődési szakadékot és hiábavalóvá teszik az uniós pénzügyi erőfeszítéseket. A kohéziós politikára pont az jellemző, hogy képes alkalmazkodni a valós területi igényekhez, miközben nem feledkezik meg innovatív tevékenységekről és a más közösségi programokkal való összhangról.

5.7 A kohéziós politika bevezető szakaszában fontos szerepe volt az Európai Bizottságnak. Segítette a tagállamokat és a régiókat abban, hogy javítsanak megközelítésükön, illetve a döntések és a célkitűzések érdekében történő beavatkozásokon. Jelenleg ez a megközelítés mintha megfordult volna: a forma fontosabb a tartalomnál, az energiák és a költségek aránytalan pazarlása történik, amelyeket a beruházásoktól vonnak el.

5.8 Az EGSZB úgy véli, hogy az ellenőrzés fontos, de nem a tartalom rovására; különbséget kell tenni a szabálytalanság és a csalás között (ezt a Számvevőszéknek is meg kellene tennie) és el kell kerülni azt, hogy ez a fajta ellenőrzés az Európai Bizottság egyetlen aggályának tűnjön, amelyet, akárcsak a többi intézményt, gyakran nyomozó hatóságnak tartanak. Ezenkívül lehetőség van kétfajta súlyozás és kétfajta intézkedés alkalmazására, attól függően, hogy az EU éppen mely politikával foglalkozik.

5.9 A GDP nem lehet az egyetlen kritérium annak megállapítására, hogy egy régió fejlődés szempontjából elmaradott-e vagy sem, ez főleg igaz a keleti bővítés óta. Más paramétereket is figyelembe kell venni, mint a növekedésre való képesség, a versenyképesség, a foglalkoztatási arány, a közérdekű szolgáltatások, az egyetemek és iskolák körülményei, az előregedés aránya, a fiatal és a női lakosság körülményei, az aktív és inaktív lakosság aránya, a tagállamok általános körülményei stb.

6. A módszer: többszintű kormányzás és partnerségek

6.1 Az EGSZB célszerűnek tartaná, ha világosan különbséget tennénk az egyelőre gyenge intézményi partnerség vagy kormányzás (governance), illetve a szociális partnerekkel és a civil társadalommal folytatott, valódi értelemben vett tárgyalás között. A közleményben a kettő úgy jelenik meg, mintha ugyanarról a dolgról lenne szó.

6.2 Egy másik félreértés a partnerek, illetve a kohéziós politikában érdekeltel részvételével kapcsolatban merül fel: mintha a részvételi demokrácia mindössze az ülésekre meghívott szervezetek számától függene, amely ülések gyakran általános „gyűlésezésbe” fulladnak. Összefoglalva: a többszintű kormányzás és a partnerség jelenlegi gyakorlata teljes mértékben elégtelen. Ezek teljes felülvizsgálatára van szükség. Alapvető, hogy a strukturális alapok programjainak kidolgozása, megvalósítása és értékelése során hatékonyan teljesítsék a széles körű partnerség keretében történő részvételnek az 1083/2006/EK tanácsi rendelet 11. cikkében megfogalmazott követelményét. A többszintű kormányzás és a partnerség gyakorlatát ezért értékelni, majd az értékelés alapján módosítani kellene annak érdekében, hogy a szervezett civil társadalmat átfogóbb módon és ténylegesen bevonják e folyamatokba.

6.3 A társadalmi-gazdasági partnerség érték, lehetőség, szükségesség, nem pedig a szociális partnereknek tett szívesség. Amennyiben a partnerséget, valamint a tárgyalásokat tiszteletben tartják, és aktívan gyakorolják minden szinten, a terv minden fázisában, az szinte mindig a választási lehetőségek, programok, projektek és eredmények javulását eredményezi. Mindez ezenkívül a polgárok tájékoztatásának javulását eredményezi és a kohéziós politika nagyobb támogatottságához vezet a helyi és nemzeti önkormányzatok részéről.

6.4 Sajnos eddig a formalitásokon kívül néhány, a közleményben említett kivételtől eltekintve nem ez történt. Gyakran csak meghallgatásról, információs találkozókról volt szó és nem

valódi egyeztetésről a tárgyalás megkezdése érdekében. Gyakran a szociális és civil partnereket meg sem hívták, mivel inkább a nemzeti gyakorlatokra hivatkoztak, amelyek gyakran nem léteztek, vagy nem alkalmazták őket. A franciaországi és portugáliai példához hasonlóan a nemzeti gszt-eket is össze lehetne hívni a tárgyalási folyamat biztosítása és erősítése érdekében. A szociális és civil partnerek bevonására más országokban, például Svédországban is van jó példa.

6.5 Ezenkívül meg kellene szüntetni az egyes országok, főként az újonnan csatlakozók között létező vagy létrejövő nagy különbségeket, amelyekben a szakszervezeteket és a munkáltatókat gyakorlatilag nem vonták be. Az EGSZB úgy véli, hogy a tárgyalási mechanizmust hozzá kell igazítani a különböző tagállami helyzetekhez és rugalmasabbá kell tenni, azzal a feltétellel, hogy azt reális, konkrét és a reprezentatív szervezetek hozzák létre. Nem szorítkozhatunk tehát csupán a „párbeszédre”, az egyszerű konzultációra, még valós nehézségek, vagy az ún. partnerek fórumai esetében sem. Az EU-nak jól ismert okokból ösztönöznie kell a partnerséget, valódi tárgyalásokat kell folytatnia a szociális és civil partnerekkel valamennyi szinten, az európai szinttől kezdve.

6.6 A cselekvési tervek előkészítése jó alkalmat teremthetett volna a partnerekkel folytatott egyeztetés érvényességének vizsgálatára, de pont ezen a szinten merültek fel akut problémák is:

- a koherencia hiánya a partnerekkel való konzultációra szánt idő rövidsége és a programok végrehajtásának hosszú időtartama között,
- a konzultációs folyamat vizsgálatának hiánya a bevezetett változások okainak megadása nélkül,
- formalizált partnerségi megállapodások hiánya, főként regionális szinten,
- elavult konzultációs (tárgyalási?) rendszer és az az elterjedt nézet, hogy az előterjesztett pontokat csak ritkán veszik figyelembe, a felek elégtelen bevonása a programokba, főként regionális szinten,
- a szociális partnerek nagyobb szakértelmére irányuló kapacitásbővítés szükségessége (különböző tagállamokban), hogy azok az intézményekkel egyenrangú partnereivé váljanak.

6.7 Ebben az esetben is felmerül a felek és a reprezentatív partnerek tárgyaláson való részvételének kérdése. Az EGSZB úgy véli, hogy figyelembe kell venni a szociális (munkaadói szövetségek és szakszervezetek) és a civil partnereket, amelyeket érdekeik specifikussága és reprezentativitásuk függvényében kell bevonni a folyamatba. A tagállamoknak ezzel ellentétben kötelező korrekt és valódi partnerséget fenntartaniuk minden érdekelt féllel.

6.8 A partnerséget egyébiránt több szinten kell alkalmazni, mind európai, mind nemzeti vagy regionális szinten; horizontálisan és vertikálisan, valamint a terv minden fázisában (előkészítés, megvalósítás, a programok, tervek és az eredmények ellenőrzése). Az ESZA-hoz hozzáigazított módszert alapul lehetne venni és megfelelő kiigazításokkal a regionális politikákra és más alapokra is lehetne alkalmazni.

6.9 Az Európai Bizottságnak, ahogyan az már a múltban is történt, ösztönöznie kell a képzési tevékenységet a szociális partnerek és az érintett NGO-k vonatkozásában is hozzájárulásuk hatékonnyá tétele érdekében, főként a régiókban és az új tagállamokban.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Közösség repülőterein alkalmazandó résidőkiosztás egységes szabályairól szóló 95/93/EGK tanácsi rendelet módosításáról

COM(2009) 121 végleges – 2009/0042 (COD)

(2009/C 228/27)

2009. március 19-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 156. és 175. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Közösség repülőterein alkalmazandó résidőkiosztás egységes szabályairól szóló 95/93/EGK tanácsi rendelet módosításáról”

Mivel az EGSZB teljes mértékben megfelelőnek tartja a javaslat tartalmát, és részéről további megjegyzést nem kíván hozzáfűzni, a 2009. március 24. – 25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 24-i. ülésnapon) 140 szavazattal 8 ellenében, 14 tartózkodás mellett úgy határozott, hogy a javaslattal kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 24-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Az európai gazdasági fellendülés terve (kiegészítő vélemény)

(2009/C 228/28)

2009. január 15-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy az Eljárási Szabályzat végrehajtási rendelkezései 29. cikkének A. pontja alapján kiegészítő véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

„Az európai gazdasági fellendülés terve.”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció 2009. március 5-én elfogadta véleményét. (Előadó: Thomas DELAPINA.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. március 24.–25-én tartott, 452. plenáris ülésén (a március 24-i ülésnapon) 138 szavazattal 8 ellenében, 13 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglalás

1.1 A civil társadalom érdekképviselői szerveinek képviselőire, mégpedig elsősorban a szociális partnerekre központi szerep hárul a jelenlegi válság leküzdése során. Fokozott szociális párbeszéd szükséges, egyrészt egy olyan politika meghatározásához és megvalósításához, amely minél gyorsabban kivezet a válságból, másrészt pedig a válság polgárokra gyakorolt gazdasági és szociális következményeinek enyhítéséhez. Az európai szociális modell révén az Európai Unió a világ más régióihoz képest jobb alapokkal rendelkezik a válság következményeinek enyhítéséhez. Az Unión belül is megmutatkozik, hogy azok az országok, amelyekben elterjedtebbek a megegyezésen alapuló rendszerek, sikeresebben tevékenykednek ezen a téren.

1.2 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság különböző módokon bizonyította, hogy a jelenlegi pénzügyi, gazdasági és szociális válság során betölti a többi európai intézmény támogatásában álló intézményi szerepét. Így például a 2009. január 22.–23-i konferencián az EGSZB megteremtette a válság különböző szereplői – bankok, vállalatok, szakszervezetek, intézmények és egyéb társadalmi szereplők – közötti párbeszéd intézményi keretét. Intézményi, jogi, politikai-gazdasági, szociális és tudományos szempontokból került sor a válság leküzdését szolgáló eszközök megvitatására.

1.3 2009. január 15-i plenáris ülésén továbbá az EGSZB elfogadta az európai gazdasági fellendülés tervéről kidolgozott véleményét⁽¹⁾. A vélemény legfontosabb megállapításai a 2. fejezetben találhatóak, a teljes szöveg pedig a mellékletben.

1.4 Végleges értékelésre ekkor nem volt lehetőség, mivel még nem álltak rendelkezésre információk a legfontosabb pontról, azaz a tényleges végrehajtásról a tagállamokban, amelyeknek a fentiek fő mozgatórugójának kell lenniük. A végrehajtást éppúgy alaposan meg kell még vizsgálni, mint azt a kérdést, hogy az európai gazdasági fellendülési tervében javasolt intézkedések és pénzügyi források közül egyáltalán melyek az újak és kiegészítő jellegűek, illetve melyeket terveztek és határoztak el már egy ilyen európai program nélkül is.

1.5 Az EGSZB felszólít minden érdekelt felet, különösen a tagállamokat és az Európai Bizottságot, hogy haladéktalanul kezdjék meg a gazdaságélénkítési programok végrehajtását. Az Európai Bizottságot arra is felszólítjuk, hogy (a) mielőbb adjon áttekintést a nemzeti gazdaságélénkítési programok végrehajtásának helyzetéről, (b) ismertesse, milyen eszközök állnak rendelkezésre az ilyen intézkedésekkel kapcsolatosan a haladás felgyorsítására, valamint (c) milyen mértékben valósul meg a tagállami politikák összehangolása, illetve hogy ennek során vannak-e nem kívánt fejlemények.

1.6 Az EGSZB 2009. március 17-én konferenciát tartott, amelynek során további vitákat tartottak a nemzeti gazdasági és szociális tanácsok és az európai intézmények képviselői, valamint a szociális partnerek és a civil társadalom egyéb érdekképviselői szerveinek képviselői között a válságból való kiútról. Tapasztalatcserére került sor az európai gazdasági fellendülés tervének tagállami szintű végrehajtásáról, valamint arról, hogy a szervezett civil társadalom hogyan járulhat hozzá a fellendüléshez.

1.7 Az európai gazdasági fellendülés tervéről szóló kiegészítő vélemény kidolgozásának célja, hogy részletesebben kifejtsz az előző vélemény lényeges pontjait, kiegészítsen vagy adott esetben aktualizáljon egyes aspektusokat, valamint a nemzeti gazdasági és szociális tanácsokkal megtárgyalandó kérdéseket vessen fel.

1.8 Az EGSZB a „Program Európa számára” kidolgozásának során folytatja a vitát, azzal a céllal, hogy koherens és hatékony javaslatcsomagot terjeszthessen elő az európai intézményeknek.

2. Az európai gazdasági fellendülésről szóló előző EGSZB-velemény röviden

2.1 Az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottság és a Tanács európai gazdasági fellendülési tervét. Alapvetően helyes gazdaságpolitikai megközelítésnek tartja az előtünk álló kihívásokra való válaszadáshoz. A gazdaságpolitikának ugyanis gyorsan, határozottan, ambiciózus módon, célirányosan és összehangoltan kell cselekednie ahhoz, hogy megszilárduljon a fogyasztók és a befektetők bizalma, és újra megerősödjön a kereslet.

⁽¹⁾ Ld. az EGSZB 2009. január 15-i véleményét a következő tárgyban: „Az európai gazdasági fellendülés terve”, előadó: Thomas DELAPINA – ECO/244 – CESE 50/2009.

2.2 Különösen kedvező szempontként a következőket emeli ki az EGSZB:

2.2.1 Úgy tűnik, a gazdaságpolitika tanult a tapasztalatokból. Míg a korábbi hanyatlási időszakokban messzemenően passzív volt, most felismerte annak szükségességét, hogy az eddigi kínálatorientáltságot aktív anticiklikus makrogazdasági politikával kell kiegészíteni a belső piaci kereslet ösztönzése érdekében.

2.2.2 Az EGSZB fontosnak tartja azt az utalást, hogy ki kell használni a megreformált stabilitási és növekedési paktum teljes rugalmasságát. A jelenlegihez hasonló rendkívüli helyzetben ez azt jelenti, hogy tolerálják a költségvetési hiány 3 %-os küszöbének átmeneti átlépését. Az EGSZB szerint fontos hangsúlyozni az EKB monetáris politikájának a reálgazdaság fejlődésében betöltött szerepét is, valamint megemlíteni a kamatcsökkentések további mozgásterét.

2.2.3 Az EGSZB üdvözli az összehangolt eljárás mód melletti kiállást. Nemzetközi válsághelyzetben ugyanis nemzetközileg összehangolt válaszokra van szükség. Ezáltal kell elkerülni továbbá a „potyázást” és a „beggar-thy-neighbour” (azaz más kárára jól jární igyekvő) politikát.

2.2.4 Kedvezően értékelendő az is, hogy a válság leküzdését szolgáló jelenlegi rövid távú intézkedések esetében lényeges szerepet játszanak a lisszaboni stratégia céljai:

- A társadalmi kohézió értelmében enyhíteni kell a válságnak az emberekre gyakorolt hatását. Támogatni kell a munkaerőpiacot, és főként a társadalom leggyengébb tagjait kell jobban védeni.
- Erősíteni kell a vállalatok versenyképességét, hogy beruházásaikkal, a termeléssel és a kivitellel hozzájáruljanak a gazdaság fellendítéséhez, és megerősödve kerülhessenek ki a válságból. Ehhez hasonlóan az innovációkba, a képzésbe és a kutatásba történő, jövőorientált állami beruházásoknak a kereslet élénkítése mellett a strukturális javulást is szolgálniuk kell.
- A válságból kivezető úton a kkv-k jelentős ösztönzőerőt képezhetnek. Ezért szükségesek a támogató intézkedések, hogy a kkv-k újra akadálytalanul hozzáférhessenek a finanszírozási eszközökhöz, valamint erősödjön verseny- és innovációs képességük.
- Fontosnak tűnik továbbá az is, hogy a konjunktúra ösztönzésére szolgáló köz- és magán intézkedések az Unió környezetvédelemmel, energiatakarékosággal és éghajlatváltozással kapcsolatos céljait is támogassák azáltal, hogy hozzájárulnak a szén-dioxid-szegény gazdaságra való átálláshoz.

2.3 Az EGSZB véleménye azonban néhány kritikus megjegyzést is tartalmaz:

2.3.1 A gazdasági fellendülés tervének volumene – két év alatt a GDP 1,5 %-a (így az éves GDP átlagosan 0,75 %-a) – viszonylag szűkösen tűnik, különösen a világ más régióiban összeállított csomagokkal összehasonlítva. Ezenfelül figyelembe kell venni, hogy a terv a megadott 200 milliárd eurónál jóval kevesebb új forrást tartalmaz. Mind az európai, mind a tagállami szintű intézkedéseknél ugyanis gyakran csak olyan intézkedések felsorolásáról, illetve előbbre hozásáról van szó, amelyekről az európai gazdasági fellendülés terve nélkül is döntés született már.

2.3.2 A strukturális javulásra irányuló intézkedések esetében mindenesetre ügyelni kell arra, hogy ezek ne mondjanak ellent a kereslet és a foglalkoztatás élénkítése céljának. Az intézkedéseket úgy kell kialakítani, hogy szociális szempontból elfogadhatók legyenek, és ösztönözzék a növekedést és a foglalkoztatást.

2.3.3 A tagállamok számára kidolgozott intézkedések széles körének sikerét csak akkor lehet majd megítélni, amikor már felismerhető, hogy azok a számukra legmegfelelőbb csomagot alkalmazzák-e. Nem utolsósorban pszichológiai okokból is különösen fontos, hogy minden érintett minél gyorsabban konkrét lépéseket tegyen, mivel különben fennáll a veszély, hogy a pesszimista várakozások rögzülnek.

2.3.4 Mivel a politika megtette az első lépéseket annak érdekében, hogy különböző mentőcsomagok formájában helyreállítsa a pénzügyi ágazat működőképességét, most a pénzügyi piacok globális szinten egyeztetett, bizalmat keltő átrendezése szükséges. Ennek során ki kell használni az euróövezetnek a bővítés következtében megnövekedett „kritikus tömegét” ahhoz, hogy fokozottan érvényesíthessük az európai szemléletet, erősegeket és tapasztalatokat. Erről a témáról az európai gazdasági fellendülés terve nem tartalmaz részletesebb javaslatokat.

3. További általános megjegyzések

3.1 A gazdaságpolitika előtt álló legnagyobb közvetlen kihívás abban áll, hogy a kereslet hatékony fellendítésével gyorsan újra megszilárdítsuk a fogyasztók és a befektetők bizalmát. Keresletet kell teremteni a növekedés felélénkítéséhez és a munkanélküliség alacsony szinten tartásához, hogy elkerülhető legyen az előző évszázad harmincas éveiben kialakulthoz hasonló drasztikus visszaesés. Ennek során kerülni kell a múlt hibáit, amelyek hozzájárultak a jelenlegi válsághoz.

3.2 Úgy tűnik, az Európai Unió és különösen a monetáris unió gazdaságpolitikai eszköztárát nyugodt gazdasági fejlődéshez és a válsághelyzetek elkerülésére alakították ki. A fellépő válsághelyzetek esetében szükséges mentőakciókhoz azonban ez az eszköztár nem elegendő. Így tehát a gazdaságpolitika újjalakítására, új utakra, vagyis olyan európai szintű kormányzásra van szükség, amely megfelelő válaszokat nyújt a jelenlegihez hasonló válságokra.

3.3 Fájdalmas módon bizonyosodott be, hogy a piac nem tud minden problémát megoldani ⁽¹⁾. A piaci mechanizmusban mint csodaszerben való túlzott hitet, a rövid távon való gondolkodást és tervezést, valamint az egyre nagyobb hozamokért való versengést realizstikus, kevésbé ideológiák mentén orientálódó politikával kell felváltani.

3.4 Abból, hogy a piac a pénzügyi szektorban kudarcot vallott, nem következtethetünk a piac általános kudarcára, ugyanakkor szükségesnek tűnik, hogy célirányos jogalkotással és felügyelettel elkerüljük, illetve korrigáljuk a kedvezőtlen piaci tendenciákat. Az új politikának ezért olyan piacgazdaság alapjain kell felépülnie, amely ösztönzi és jutalmazza a saját kezdeményezést és a kockázatvállalást. A „mindenhatónak” hitt piacot mindenesetre megint szigorúbb szabályoknak kell alávetni, hogy biztosítani lehessen minél zökkenőmentesebb működését. A szabad piacoknak „terelőkorlátokra” van szükségük, amelyekben belül mozoghatnak. Ez már csak azért is fontos, mert a gazdasági valóságból hiányoznak a tökéletes piac előfeltételei. Az Európai Unió esetében az európai gazdasági és szociális modell olyan alapelveken nyugszik, amelyek a piac által elért eredmények korrekcióját igénylik. Az is ehhez a modellhez tartozik, hogy visszaálljunk a hosszabb távú célokra és értékekre való összpontosításra.

3.5 A gazdaságpolitika európai és tagállami szinten – későn ugyan, de mégis – fontos lépéseket tett már a helyes irányba. Csökkentették a kamatlábakat, bár itt még van mozgástér további csökkentésekre. Az állami beavatkozást, mint például a segélyeket, garanciákat és kockázatátvállalást újra hasznosnak és szükségszerűnek ismerik el. Speciális esetekben végső mentőintézkedésként az államosítások sincsenek kizárva. Az államháztartások adócsökkentéssel és a közkiadások növelésével gondoskodnak a kereslet serkentéséről. A makrogazdasági politika-csomag ezáltal kiegyensúlyozottabb lett.

3.6 Az EGSZB ismételten aggodalmának ad hangot amiatt, hogy az európai gazdasági fellendülés terve túl csekély volumenű (vö. 2.3.1. pont). Ez részben talán azzal is magyarázható, hogy a csomag összeállítása idején a hivatalos növekedési előrejelzések messze alábecsülték a válság mértékét. Így például az Európai Bizottság 2008. november 3-án közzétett őszi előrejelzése még abból indult ki, hogy az euróövezetben a minimális gazdasági növekedés 0,1 % lesz, míg 2009. január 19-i köztes előrejelzése, -1,9 %, már két teljes százalékponttal kevesebb volt ennél. Az első negyedév végi aktuális előrejelzések időközben mintegy 4 %-os csökkenést jósolnak. A gazdaságra és a növekedésre gyakorolt negatív hatások tehát sokkal súlyosabbak annál, ahogy nemrég még sejtették. Kézenfekvő ugyan, hogy először a már meghozott intézkedéseket kell minél gyorsabban végrehajtani, a gazdasági helyzet és az előrejelzések viszont olyan drasztikusan megváltoztak az elmúlt hetekben, hogy sokkal nagyobb szükség van ellenintézkedésekre, mégpedig különböző szinteken, amint a 4. fejezetben ismertetjük.

3.7 A gazdaságélénkítő intézkedések sokba fognak kerülni. A legtöbb uniós tagállam át fogja lépni a költségvetési hiány 3 %-ban meghatározott küszöbét. A növekedési és stabilitási paktum reformok következtében megnövekedett rugalmasságának keretében ez az adott rendkívüli körülmények között ésszerű és szükséges is, ezért szankciók nélkül megengedhető. Ennek során természetesen ugyanazt a rugalmasságot kell alkalmazni az euróövezethez csatlakozni kívánó országok, mint a monetáris unió tagjai esetében. A paktum feltételeinek nem szabad akadályt jelenteniük, ha arról van szó, hogy a kutatás, fejlesztés és oktatás terén történő állami beruházások révén teremtjük meg a jövőbeli növekedés lehetőségeit. Ez a növekedés jelenti ugyanis annak alapját, hogy a válság leküzdése után az államháztartások mielőbb ismét fenntartható pályára álljanak.

3.8 Ennek kapcsán már most el kell gondolkozni azon, hogy a válság után hogyan sikerül majd visszatérni a hosszú távon fenntartható útra. A visszatéréshez mindenesetre hiteles tagállami stratégiák szükségesek. A feladat sürgőssége már ma megmutatkozik abban, hogy az eurózónában fenyegetően növekednek az államkötvények hozamkülönbségei, amiből a befektetők egyre növekvő aggodalmára lehet következtetni az egyes tagállami kormányok fizetőképességét illetően. A pénzügyi helyzet stabilizálódásához intelligens megoldások szükségesek, amelyek kerülik az 1930-as években a munkavállalók és a szociális szempontból leggyengébbek rovására alkalmazott radikális módszereket. Akkoriban a bér- és szociális dömping keveréke a protekcionista intézkedésekkel együtt járult hozzá a katasztrófához.

3.9 Elkerülhetetlen lesz, hogy az állam új bevételi forrásokat tárjon fel. Erősíteni kell a tagállamok adóbevételi alapját, többek között az adóparadicsomok megszüntetése, az adócsökkentési verseny befejezése, valamint az adóelkerülés és adócsalás elleni intézkedések révén. Célszerű általánosan átgondolni az egész adórendszert, ennek során pedig figyelembe kell majd venni a különböző típusú jövedelmek és vagyonok közötti igazságos tehermegosztás kérdéseit. Ebben az értelemben elsősorban azok hozzájárulását kell megkövetelni, akik különös mértékben profitáltak a pénzügyi piacoknak azokból a hibás tendenciáiból, amelyeket most közpénzekből, az adófizetők rovására kell kiigazítani.

3.10 Egyértelmű, hogy a konjunktúra fiskális ösztönzése rövid távon nem lehet semleges a költségvetésre nézve, hanem adósságfinanszírozás révén kell történnie, hogy ez ne álljon ellentétben a kereslet élénkítésének céljával. Ennek során figyelembe kell venni az állam fokozott eladósodásának különböző pozitív és negatív, közép- és hosszú távú következményeit. Negatív hatás lehet, hogy a kapacitások fokozott kihasználtsága esetén a kiszorító hatás (crowding out) révén növekedhetnek a vállalkozások tőke költségei; mivel a vagyonok még koncentráltabbak, mint a jövedelmek, a fokozott adósságfinanszírozás a jövedelemgyenlőtlenség növekedéséhez is hozzájárul.

⁽¹⁾ Még Josef Ackermann, a Deutsche Bank elnöke is ezt mondja: „Nem hiszek a piac öngyógyító erejében”(www.faz.net – 2008. március 17.).

3.11 Másrészt az adósságfinanszírozás nem feltétlenül jelenti a költségvetési hiány ugyanolyan mértékű növekedését. A gazdasági tevékenységek ösztönzése ugyanis az állam bevételeit is növeli. Az eladósodást nem szabad egyoldalúan csak az ennek kamatait megfizetni kénytelen következő generációk megterhelésének tekinteni. A következő generációk fognak ugyanis profitálni az „intelligens” beruházásokból, például az oktatás és az infrastruktúra terén, ezenkívül ők a jelenlegi államkötvények örökösei is. Ezenkívül azt is figyelembe kell venni, hogy az is magas költségeket eredményez, ha kevesebb pénzt fordítanak a válság leküzdésére, mivel ezáltal tovább csökkenne a gazdaság teljesítménye és a foglalkoztatás. Ebben az esetben a monetáris költségekhez járulnának még a jóval magasabb szociális kiadások, valamint a munkanélküliségből, a képzettségek elértéktelenedéséből és a társadalmi feszültségek növekedéséből adódó emberi szenvedés.

4. További megjegyzések a tagállami intézkedések „eszköztárát” illetően

4.1 Az egyik legelső lépésként a pénzügyi ágazatban látványos mentőterveket hajtottak végre, különböző hatásokkal. A rekapitalizáció folyamata még nem zárult le, a bizalom pedig még nem állt helyre, ezért továbbra is súlyos likviditási gondok állnak fenn. Ezért további erőfeszítések szükségesek ahhoz, hogy a vállalatok és az egyes költségvetések újra elegendő finanszírozási eszközzel rendelkezzenek. A közpénzekből származó támogatást mindenesetre – nem csak a pénzintézeteknél – számos kritériumhoz és feltételhez kell kötni, amelyek biztosítják a nemzetgazdasági hasznot és a megfelelő vállalatirányítást.

4.2 Ezért gyors és hatékony segítségre van szükség a leginkább érintett polgárok, tehát a szociális szempontból gyengék és a munkaerőpiac számára. Általában ugyanis a válság a munkaerőpiacon legelőször a bizonytalan munkaviszonnyal rendelkező leggyengébb szereplőket érinti, például a kölcsönzött munkaerőt vagy a határozott idejű munkaviszonnyal rendelkezőket. Ezután – legalábbis átmenetileg – csökkentik az állandó munkaerő-állomány munkaidejét, majd felmondások következnek, ha a válság hosszabb ideig tart. A gazdaság intelligens átszervezése során ezért a várható demográfiai változások fényében is arra kell törekedni, hogy a foglalkoztatottakat felmondás helyett megtartsuk a vállalatoknál és további képzésben részesítsük őket, hogy a gazdaság megerősödése esetén elegendő számú képzett szakember álljon rendelkezésre. A munkanélküliek támogatását átképzési és a képzettségi szint javítását célzó programokkal kellene összekapcsolni. Ennek során figyelembe kell venni azt is, hogy a hivatalos munkanélküliségi statisztikák nem tükrözik teljes mértékben a probléma méretét és az érintettséget. Válság idején ugyanis sokan eltűnnek a munkanélküliségi statisztikákból, például mivel nem rendelkeznek biztosítási jogosultsággal, vagy mivel az esélytelenségtől elbátortalanodva abbahagyják a munkahelykeresést. Elsősorban a fiatalok munkaerőpiaci integrációja jelent elsőszámú prioritást válság idején.

4.3 A vállalkozói ágazatot támogató intézkedéseknek arra is kell irányulniuk, hogy biztosítsák az ágazat – és elsősorban a kkv-k – számára a finanszírozási eszközökkel való akadálytalan ellátást, és gondoskodjanak a termékipiacok zökkenőmentes működéséről. A gazdaságot támogató intézkedések esetében is

olyan utat kell kijelölni, hogy a gazdaság megerősödve kerüljön ki a válságból. Arra kell törekedni, hogy két legyet üssünk egy csapásra azáltal, hogy ésszerű és struktúrajavító beruházások révén nemcsak rövid távon élénkítjük a gazdaságot, hanem ugyanakkor a lisszaboni stratégia értelmében fokozzuk a versenyképességet és a jövőbeli növekedési potenciált is. Ehhez beruházásokra van szükség az innováció és az infrastruktúra modernizálása (például a transzeurópai energiahálózatok és a széles sávú infrastruktúra), valamint a kutatás és a képzés terén. A kkv-k versenyképességét és innovációs erejét segítő intézkedésekkel kell növelni, például az adóztatás terén vagy állami garanciavállalás révén, hogy a kkv-kban rejlő lehetőségek kihasználhatók legyenek a fellendülés támogatására.

4.4 Az EGSZB továbbá utal arra, hogy a kereslet ösztönzése mellett számos más intézkedés is hozzájárulhat a gazdasági szereplők bizalmának erősítéséhez. A jogalkotás egyszerűsítése, az eljárások gyorsítása és az adminisztratív terhek csökkentése is szorgalmazhatja a gazdasági tevékenységek ösztönzését.

4.5 Mivel a „gazdaság helyreállása” nem jelenti azt, hogy a válság után minden ugyanolyan lesz, mint azelőtt, a hangsúlyt az energiatakarékos és környezetkímélő projektekre kell helyezni, hogy felgyorsuljon az alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó, „zöld” gazdaság felé való átmenet.

4.6 A struktúrajavító intézkedéseket úgy kell kialakítani, hogy szociális szempontból elfogadhatók legyenek, és ösztönözzék a növekedést és a foglalkoztatást, hogy ne akadályozzák a kereslet serkentésére tett erőfeszítéseket és a szociális méltánytalanságok enyhítését. Különleges szerep hárul a bérlpolitikára, amelynek figyelembe kell vennie a béreknek a gazdaságban betöltött kettős szerepét. Míg a bérek mikrogazdasági szempontból költség tényezőt képviselnek a vállalatok számára, és ezért befolyásolják a versenyképességet az árak tekintetében, makrogazdasági szempontból ők jelentik a belső kereslet meghatározó legfontosabb tényezőt. Mivel a vállalatok csak akkor fognak beruházni és munkahelyeket teremteni, ha megfelelőek a várakozások a kereslettel kapcsolatban, összgazdaságilag nézve a bérnövekedésnek az adott tagállami összgazdasági termelésnövekedéshez való középtávú igazodása biztosítja az egyensúlyt a kereslet megfelelő alakulása és az árak versenyképességének megőrzése között. A szociális partnereknek ezért arra kell törekedniük, hogy elkerüljék a „beggar-thy-neighbour” politika alapján felmerülő bércsökkenéseket.

4.7 Az egyes költségvetési intézkedések növekedésre gyakorolt hatása attól a szorzótól is függ, amelynek része a fogyasztási hajlandóság és az import részaránya. Az általános adócsökkentések esetén ezért fennáll a veszély, hogy ezek a bizonytalanságból adódóan növelik a megtakarítások arányát. A keresletre gyakorolt hatás nagyobb, ha az alacsonyabb jövedelműekre irányulnak az intézkedések, mivel ők nagyobb fogyasztási hajlandósággal rendelkeznek. A legalacsonyabb jövedelemmel rendelkezők mindenesetre ki vannak zárva ebből, mivel ők nem fizetnek adókat. Ezért ennek a csoportnak az esetében speciális megoldásokat kell találni. Bizonyos adócsökkentések időbeli

korlátozása szintén ösztönözné a vásárlások előrehozását. Viszonylag nagy hatás várható bizonyos célzott közvetlen transzferektől, például a munkanélküli járadéknak az Európai Bizottság által javasolt átmeneti emelésétől. A támogatások kifizetésének adott célhoz való kötése is növeli a keresletre gyakorolt hatást, például a képzési csekk vagy az ún. klímacekk ötlete esetén. A klímacekket alacsony energiafelhasználású termékek, napkollektoros berendezések vagy tömegközlekedési berletek vásárlása során lehetne beváltani.

4.8 A különböző alapokból (strukturális és kohéziós alap, vidékfejlesztési alap, Európai Szociális Alap, globalizációs alap) származó eszközök szétosztása során a mielőbbi eredmény érdekében a megfelelő felhasználás mellett a rugalmasság, valamint pragmatikus eljárás mód is követelmény.

5. Az európai dimenzió erősítése

5.1 A jelenlegi válság az egyes tagállamokra különböző gazdasági struktúráik miatt különböző hatásokkal jár. A különböző érintettség miatt különböző tagállami intézkedéscsomagokat kell kidolgozni. Ezért fennáll a veszély, hogy növekednek a különbségek Európában és az euróövezetben. A tagállami politikák így saját korlátaikba ütköznek. Ezért európai politikára van szükség, valamint jobb gazdasági koordinációra és irányításra európai szinten, amelynek rendelkeznie kell a politikájának hatékony végrehajtásához szükséges eszközökkel is.

5.2 Az intézkedéscsomagok sürgősen szükséges gyors végrehajtásához koordináció, harmonizáció és egyeztetés szükséges, mivel egységes eljárás nélkül fennáll a veszély, hogy egyes országok a hazai vállalatok javára hoznak intézkedéseket, amelyek sértik az egyenlő versenyfeltételek elvének alapjait és a támogatásokért való versenyfutásba torkollnak. Az adóügy terén is általános harmonizáció szükséges, amely túlmutat a konjunktúra élénkítését célzó intézkedéseken és az egész adórendszer érinti. Ha a költségeket érintő intézkedésekkel próbálják javítani egy ország nemzetközi versenyképességét, az is a protekcionista tendenciák veszélyével járhat, amint egy ország a külföldi kereslet segítségével próbálja meg elkerülni a recessziót. Ez mind az egyes EU-tagállamokon belül, mind a nagy világgazdasági tömbök között érvényes (amint azt az USA konjunktúraprogramja keretében hangoztatott „buy american” szlogen fenyegetően jelzi).

5.3 Ennek kapcsán az EGSZB felszólítja az Európai Bizottságot, hogy mielőbb adjon áttekintést a tagállami gazdaságélénkítési programok végrehajtásának helyzetéről, és ismertesse, milyen eszközök állnak rendelkezésre az ilyen intézkedésekkel kapcsolatosan a haladás felgyorsítására. Ez szükséges ahhoz, hogy felmérhessük a ténylegesen megvalósított intézkedések mennyiségét, hogy tanulhassunk egymástól, és hogy áttekintést nyerjünk arról, nem kerül-e sor nem kívánt fejleményekre. A protekcionizmus felé vezető ilyen nem kívánt fejlemények lennének például a verseny torzulásai, a dömping (az adóügyek terén is), a potyázás és – az eurózónán kívül – a valutaleértékelések. Az EGSZB felszólítja a Tanácsot és az Európai Bizottságot, hogy szigorúan akadályozzák meg, illetve adott esetben

vonják vissza a „beggar-thy-neighbour” politikába torkolló ilyen intézkedéseket.

5.4 Az európai dimenzió erősítése azt is jelenti, hogy egyre inkább el kell gondolkodni közös európai projektekről, például az energiaellátási infrastruktúra terén. Az ilyen projektek finanszírozásához hozzájárulhat, ha nagyobb rugalmasság révén az uniós költségvetési tételeket rugalmasabban kezelve ki nem merített eszközöket fordítanak erre a célra. Ebben az összefüggésben meg kell vizsgálni egy európai állami alap európai kölcsöneinek ötletét is.

5.5 Az EU szolidáris segítségnyújtására van szükség olyan, az eurózónán kívüli országok számára is, amelyek fizetésimérlegnehézségekkel küszködnek (pl. Magyarország, Lettország), valamint az eurózónán kívüli országokban található veszélyeztetett bankok és pénzügyintézetek számára, ennek során pedig figyelembe kell venni ezeknek az országoknak a felzárkózási folyamatban elfoglalt különleges helyzetét.

6. A pénzügyi piacok reformja

6.1 Más globális jelentőségű témákhoz hasonlóan az EU-nak a nemzetközi pénzügyi rendszer újraszabályozása esetében egységesen és következetesen kell fellépnie. Európának minden érintett érdekében és általában a stabilitáshoz való hozzájárulásként meg kell teremtenie az újjászervezés alapjait, és kézjegyével kell ellátnia azt. Mindenféleképpen paradigmaváltás szükséges a hosszú távú orientálódás és a fenntarthatóság irányába, megfelelő ösztönző struktúrákkal és bónuszrendszerekkel alátámasztva. Az újjászervezett globális pénzügyi rendszernek lehetővé kell tennie olyan komoly pénzügyi innovációk kialakítását, amelyek nem állnak versenyben a reálgazdasági beruházásokkal, hanem támogatják a reálgazdaságot.

6.2 Az új rendszernek olyan alapelveken kell nyugodnia, mint az átláthatóság, a kockázatvállalás korlátozása, a kockázatok realisztikus megjelenítése a mérlegekben, valamint fedezeti alapok és magántőkealapok bevonása a szabályozásba. Az újraszabályozásnak a prociklikus hatások és a túlzott emelőhatások megakadályozásához is hozzá kell járulnia. A reformjavaslatoknak nem egymással össze nem függő részekből kell állniuk, hanem egy átfogó, koherens intézkedéscsomagot kell képezniük, amely minden releváns területet lefed. Az egyes országok és gazdasági tömbök között nem szabad szabályozási (illetve szabályozásleépítési) versenynek kialakulnia. Ehhez legalább összehangolt, határokon átnyúló felügyeletre és ellenőrzésre, valamint független európai hitelminősítő ügynökségekre van szükség.

6.3 Ismét különös figyelmet kell fordítani a nyugdíjrendszerek finanszírozási módjára is ⁽¹⁾. Az ugyanis, hogy ez – a piacok tévedhetetlenségében való hittől hajtva – az elmúlt években egyre inkább a tőkepiac révén történt, a jelenlegi vagy jövőbeli nyugdíjasok nagy része számára az eredeti tájékoztatással szemben jelentős pénzügyi veszteséggel járt.

⁽¹⁾ Ennek kapcsán utalnunk kell a „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról – SZOLVENCIA II” tárgyában kidolgozott véleményre (HL C 224., 2008.8.3., 11. o.).

7. A szervezett civil társadalom szerepe

7.1 A válság terheit lényegében a polgárok viselik. Ezért a gazdasági és szociális szereplőket nagymértékben be kell vonni a jövőbeli politika kialakításába. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság különböző módokon bizonyította, hogy a jelenlegi pénzügyi, gazdasági és szociális válság során betölti a többi európai intézmény támogatásában álló intézményi szerepét. Így például egy 2009. januári konferencián az EGSZB megteremtette a válság különböző szereplői – bankok, vállalatok, szakszervezetek, intézmények és egyéb civil társadalmi szereplők – közötti párbeszéd intézményi keretét.

7.2 A munkavállalók és a vállalatok kulcsszerepet töltenek be egy olyan válság leküzdésében, amelyet nem ők okoztak és amelyért nem ők vonhatók felelősségre. Fokozott szociális párbeszéd szükséges, egyrészt az olyan politika meghatározásához és megvalósításához, amely minél gyorsabban kivezet a válságból, másrészt pedig a válság polgárokra gyakorolt gazdasági és társadalmi következményeinek enyhítéséhez.

7.3 A tagállamokban a szociális partnerekkel együtt kell intézkedéseket kidolgozni a bérek túl gyenge emelkedésének elkerülése érdekében, amely nem a szükséges mértékben támogatná a keresletet és a növekedést. A makrogazdasági párbeszéd kiépítése is a jobb koordinációt szolgálja, azáltal, hogy a bérfejlést jobban össze lehet hangolni a makrogazdasági politikával.

7.4 A méltánytalanságokat és az egyenlőtleneket nem szabad fokozni a válság idején. Az európai parlamenti választásokra tekintettel is világosan meg kell mutatni egy „New Social Deal” formájában a polgároknak, és köztük különösen a társadalom gyengébb tagjainak, hogy a politika nem hagyja cserben őket. Jogi és pénzügyi eszközöknek kell megakadályozniuk, hogy a válság az európai szociális modell válságává is váljon.

7.5 A szociális párbeszéd alapvető fontosságú a válság gazdasági és szociális következményeinek leküzdésében⁽¹⁾. A történelem azt mutatja, hogy a gazdasági válságok vagy elmélyítik a szociális párbeszédet, vagy akadályozzák azt. Elmélyítésre akkor kerül sor, ha felismerik a szorosabb együttműködés szükségességét. Mindenesetre könnyebb kompromisszumokat kötni, ha növekszik a gazdaság, ez pedig válság esetén a nem együtt-

működő és a bizonyos csoportok érdekeit szem előtt tartó, önző viselkedés erősítéséhez vezethet. Ez utóbbi jelentősen fájdalmasabbá tenné a jelenlegi válságból való kilábalást, mint amilyen az enélkül lesz.

7.6 A kereslet ösztönzése kapcsán a cél a kiegészítő eszközök olyan intelligens módon való felhasználása, hogy a válság leküzdése után növekedjen a gazdaság versenyképessége. Ehhez hasonlóan a válság leküzdését arra kell felhasználni, hogy minden szinten erősödjének a szociális párbeszéd struktúrái. Az európai szociális partnereknek a munkaerő-piaci kihívásokról szóló legutóbbi közös jelentése jó alapot jelent a rugalmas biztonság modelljei lehetőségeinek felmérésére. A belső rugalmas biztonság keretében a felmondási védelem lazulására és a munkaidő hosszabbítására irányuló strukturális reformok helyett a tartós munkahelyek támogatását célzó intézkedéseket kell kialakítani. Az intézkedéseknek lehetővé kell tenniük, hogy a konjunktúra visszaesése idején a vállalatok csökkentett munkaidőben megtarthassák a foglalkoztatottakat és az így nyert időben továbbképezhessék őket, hogy az ezt követő fellendülés idején képzett munkaerő álljon rendelkezésükre. A Hollandiában kialakított legújabb ilyen modell ebben az értelemben legjobb gyakorlatnak tekinthető. A legrugalmasabb munkavállalók számára is javítani kell a biztonságot, hogy megmaradjanak az esélyeik arra, hogy a munkaerőpiacon maradhassanak és továbbképezhessék magukat.

7.7 A szociális gazdaság, amely különböző társadalmi és szervezeti modelljei révén a szervezett civil társadalom valódi megnyilvánulása, jellemzően innovatív válaszokkal szolgál a szociális igényekre, összeegyeztetve egymással a jövedelmezőséget és a szolidaritást, minőségi munkahelyeket teremtve, megerősítve a társadalmi és a területi kohéziót, a termelést fenntartható fejlődéssel párosítva és végeredményben erősítve az aktív polgárságot és fokozva a vállalatok társadalmi felelősségvállalását. Valamennyi fenti, a jelenlegi válsághelyzet leküzdésének ma már nélkülözhetetlen elemét jelentő jellemző alapján komoly szerep hárul a szociális gazdaság szereplőire a válság kezelésében, illetve ezek a jellemzők arra készítik az Európai Bizottságot, hogy politikáiban és programjaiban felhasználja azt hatékony impulzust, amit a polgári kezdeményezés szóban forgó szociális modellje jelent⁽²⁾.

Kelt Brüsszelben, 2009. március 24-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽¹⁾ A szociális partnerek központi szerepét az „Industrial Relations in Europe” című jelentés is kiemeli, amelyet az Európai Bizottság 2009. februárban tett közzé.

⁽²⁾ Ugyanerről lásd az EGSZB 2009. január 15-én elfogadott CESE 50/2009 véleményét. (A HL-ben még nem jelent meg.)

<u>Közleményszám</u>	Tartalom (folytatás)	Oldal
2009/C 228/15	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a gumiabroncsok üzemanyag-hatékonyság és más lényeges paraméterek tekintetében történő címkézéséről	81
2009/C 228/16	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: A Bizottság közleménye az energiapolitika második stratégiai felülvizsgálatáról – Az Európai Unió cselekvési terve az energiaellátás biztonságára és az energiapolitikai szolidaritás terén	84
2009/C 228/17	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az energiával kapcsolatos termékek energia- és egyéb erőforrás-fogyasztásának címkézéssel és szabványos termékismertetővel történő jelöléséről (átdolgozás)	90
2009/C 228/18	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat az Európai Parlament és a Tanács .../2008/EK rendeletére az árufuvarozási rendszer környezetvédelmi teljesítményjavításának közösségi pénzügyi támogatására irányuló második „Marco Polo” program („Marco Polo II.”) létrehozásáról szóló 1692/2006/EK rendelet módosításáról	95
2009/C 228/19	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a harmadik országokbeli audiovizuális szakemberekkel folytatott együttműködés programjának (MEDIA Mundus) létrehozásáról	100
2009/C 228/20	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az európai globalizációs alkalmazkodási alap létrehozásáról szóló 1927/2006/EK rendelet módosításáról	103
2009/C 228/21	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az önálló vállalkozói tevékenységet folytató férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról és a 86/613/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről	107
2009/C 228/22	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat tanácsi ajánlásra az egészségügyi ellátással összefüggő fertőzések megelőzését és ellenőrzését is magában foglaló megbízhatóságról	113
2009/C 228/23	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak, a Régiók Bizottságának és az Európai Központi Banknak A tíz éves GMU – a gazdasági és monetáris unió első tíz évének sikerei és kihívásai	116
2009/C 228/24	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, a Régiók Bizottságának és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak: Zöld könyv a területi kohézióról – Előnyt kovácsolni a területi sokféleségből	123
2009/C 228/25	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat tanácsi irányelvre a dohánygyártmányokra kivetett jövedéki adók szerkezete és adókulcsai tekintetében a 92/79/EGK, a 92/80/EGK és a 95/59/EGK irányelv módosításáról	130

<u>Közleményszám</u>	Tartalom (folytatás)	Oldal
2009/C 228/26	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a 2007–2013-as programozási időszakra vonatkozó kohéziós politikai stratégiákról és programokról folytatott tárgyalások eredményeiről	141
2009/C 228/27	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Közösség repülőterein alkalmazandó résidőkiosztás egységes szabályairól szóló 95/93/EGK tanácsi rendelet módosításáról	148
2009/C 228/28	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Az európai gazdasági fellendülés terve (kiegészítő vélemény)	149

2009-es előfizetési díjak (áfa nélkül, rendes szállítási költségeket beleértve)

Az EU Hivatalos Lapja, L + C sorozat, kizárólag nyomtatott kiadvány	az EU 22 hivatalos nyelven	1 000 EUR/év (*)
Az EU Hivatalos Lapja, L + C sorozat, kizárólag nyomtatott kiadvány	az EU 22 hivatalos nyelven	100 EUR/hó (*)
Az EU Hivatalos Lapja, L + C sorozat, nyomtatott kiadvány + éves CD-ROM	az EU 22 hivatalos nyelven	1 200 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, L sorozat, kizárólag nyomtatott kiadvány	az EU 22 hivatalos nyelven	700 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, L sorozat, kizárólag nyomtatott kiadvány	az EU 22 hivatalos nyelven	70 EUR/hó
Az EU Hivatalos Lapja, C sorozat, kizárólag nyomtatott kiadvány	az EU 22 hivatalos nyelven	400 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, C sorozat, kizárólag nyomtatott kiadvány	az EU 22 hivatalos nyelven	40 EUR/hó
Az EU Hivatalos Lapja, L + C sorozat, havi CD-ROM (összevont)	az EU 22 hivatalos nyelven	500 EUR/év
A Hivatalos Lap Kiegészítő Kiadványa (S sorozat), közbeszerzés és ajánlati felhívások, CD-ROM, heti 2 kiadvány	többnyelvű: az EU 23 hivatalos nyelven	360 EUR/év (= 30 EUR/hó)
Az EU Hivatalos Lapja, C sorozat – versenyvizsga-kiírások	a vizsgakiírás szerinti nyelv(ek)en	50 EUR/év

(*) Számonkénti értékesítés: 32 oldalig: 6 EUR
33 és 64 oldal között: 12 EUR
64 oldal felett: egyedileg meghatározott ár

Az *Európai Unió Hivatalos Lapjának*, amely az Európai Unió hivatalos nyelvein jelenik meg, 22 nyelvi változatára lehet előfizetni. Az L (jogszabályok) és a C (tájékoztatások és közlemények) sorozatot foglalja magában.

Valamennyi nyelvi változatra külön kell előfizetni.

A 920/2005/EK tanácsi rendelet értelmében, amelyet a Hivatalos Lap 2005. június 18-i L 156. száma tett közzé, és amely előírja, hogy az Európai Unió intézményei nem kötelesek minden jogi aktust ír nyelven is megszövegezni, illetve ezen a nyelven kihirdetni, az ír nyelven kiadott Hivatalos Lapok értékesítése külön történik.

A Hivatalos Lap Kiegészítő Kiadványára (S sorozat – közbeszerzés és ajánlati felhívások) történő előfizetés mind a 23 hivatalos nyelvi változatot magában foglalja egyetlen többnyelvű CD-ROM-on.

Kérésére az *Európai Unió Hivatalos Lapjára* történő előfizetéssel a Hivatalos Lap különféle mellékleteit is megkaphatja. Az előfizetők a mellékletek megjelenéséről az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* közölt „Az olvasóhoz” című közleménynek köszönhetően értesülnek.

Értékesítés és előfizetés

A Kiadóhivatal gondozásában megjelent, térítés ellenében kapható kiadványok a Kiadóhivatal forgalmazó partnereitől szerezhetők be. A forgalmazó partnerek listája a következő címen található:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_hu.htm

Az EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) közvetlen és ingyenes hozzáférést biztosít az Európai Unió jogához. Erről a honlapról elérhető az *Európai Unió Hivatalos Lapja*, valamint tartalmazza a szerződéseket, a jogszabályokat, a jogeseteket és az előkészítő dokumentumokat is.

További információt az Európai Unióról a <http://europa.eu> internetcímen találhat.

